

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 22 Μαρτίου 2026 • Έτος 17ο • Αρ. φύλλου 917

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΑΦΘΩΔΗΣ ΠΥΡΕΤΟΣ

«Πανευρωπαϊκή πρωτιά» διεκδικεί η Κύπρος...

Η Κύπρος διεκδικεί μια ιδιότυπη «πανευρωπαϊκή πρωτιά», καθώς καμία άλλη κυβέρνηση κράτους-μέλους δεν φαίνεται να έχει υποβάλει επίσημο αίτημα για εξαιρέσεις στη θανάτωση ζώων, από τον αφθώδη πυρετό, πλην της κυβέρνησης Χριστοδουλίδου. Σελ. 5

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ ΑΝΟΙΞΕ ΕΚ ΝΕΟΥ ΤΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥΣ

«Κυρίαρχες Βάσεις» υπό αμφισβήτηση

Το «συλλογικό αίτημα» αποχώρησης και η περιπλοκότητα του εγχειρήματος

Εξήντα έξι χρόνια μετά την Ανεξαρτησία, ο πρόεδρος Νίκος Χριστοδουλίδης επανέφερε με τον πλέον επίσημο τρόπο την πρόθεση της Κυπριακής Δημοκρατίας να επανεξετάσει το καθεστώς των Αγγλι-

κών Βάσεων. «Έχουμε μια σαφή προσέγγιση σχετικά με το μέλλον των Βρετανικών Βάσεων και πρέπει να έχουμε μια ανοιχτή και ειλικρινή συζήτηση με τη βρετανική κυβέρνηση», δήλωσε. Το γε-

γονός έρχεται να προστεθεί σε μια μακρά λίστα δηλώσεων, τόσο από διάφορες κυπριακές κυβερνήσεις, όσο και από πολιτικά κόμματα για ένα περίπλοκο θέμα με νομικές και πολιτικές προεκτάσεις. Σελ. 4

ΚΑΥΣΙΜΑ

Τα σενάρια για αντιμετώπιση του ράλι τιμών

Με την τιμή του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές να ανεβοκατεβαίνει, η κυβέρνηση δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να παρέμβει, μειώνοντας τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης, εάν οι τιμές των καυσίμων ξεπεράσουν τα 2 ευρώ. Σελ. 6

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Οχι συνθήματα

Οι εξωτερικές προκλήσεις και τα εσωτερικά προβλήματα της χώρας επιτάσσουν σοβαρές και μελετημένες κινήσεις από πλευράς της κυβέρνησης. Στην παρούσα κατάσταση πραγμάτων δεν χωρούν βερμπαλισμοί και εντυπωσιοθηρικές υποσχέσεις. Η κυβέρνηση οφείλει να στέκεται απαρασάλευτα στο ύψος των περιστάσεων και να μη σύρεται, ελέω εκλογών, σε μονοπάτια που τη λοξοδρομούν.

ΚΟΜΜΑΤΑ

Αντιδράσεις με βάση τις μετρήσεις

Στην παρούσα φάση καμία δημοσκοπήσιση δεν μπορεί να δώσει με βεβαιότητα την πρωτιά σε κάποιο κόμμα, ενώ οι συνεχείς εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο, αλλά και τα μεγάλα εσωτερικά ζητήματα, όπως ο αφθώδης πυρετός, προκαλούν ανατροπές. Σελ. 8

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Ο ΔΗΣΥ να χαράξει τον δικό του δρόμο

«Όποτε τον βολεύει δηλώνει ότι είναι Συναγερμικός, όταν όμως του ασκούμε κριτική παρουσιάζει το “φάντασμα” του ΔΗΣΑ-ΚΕΛ», λέει ο Δημήτρης Δημητρίου για τον Νίκο Χριστοδουλίδου. Σελ. 9

ΕΛΛΑΔΑ

Πηγή ανασφάλειας για Ν.Δ. ο Σαμαράς

Η Νέα Δημοκρατία έχει μπει ξανά σε τροχιά ανόδου και πιθανώς αυτοδυναμίας, αλλά το τι θα πράξει ο Αντώνης Σαμαράς εξακολουθεί να υπολογίζεται ως πηγή ανασφάλειας στα δεξιά. Εάν προχωρήσει σε ίδρυση νέου κόμματος, η τράπουλα ανακατεύεται. Σελ. 16

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η άνοδος Euribor φέρνει αυξήσεις σε δάνεια

Παρά τη σταθερή στάση της ΕΚΤ, το Euribor αυξάνεται λόγω της αβεβαιότητας από τον πόλεμο Ισραήλ-ΗΠΑ εναντίον του Ιράν. Επηρεάζεται έως 45% των δανείων στην

Κύπρο, με άμεσες αυξήσεις σε δόσεις για ορισμένους δανειολήπτες. Η επιβάρυνση εκτιμάται περίπου στα 200 ευρώ ετησίως για τα νοικοκυριά. Οικονομική, σελ. 4

ΣΧΟΛΙΑ ΕΠΙ ΕΙΚΟΝΩΝ

Πόσα μέτρα είναι ο κόσμος μας

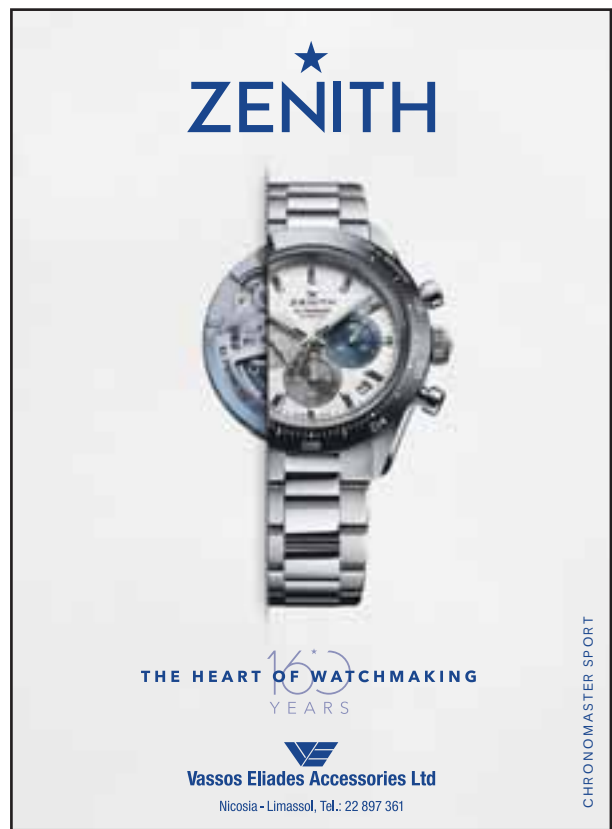
Η Σάντη Αντωνίου έγραψε το βιβλίο «Πόσα μέτρα είναι ο κόσμος μας; Η ζωή, το έργο και ο κόσμος του Αδαμάντιου Διαμαντί» και απαντάει τις ερωτήσεις μας, με έναυσμα τις φωτογραφίες της «Κ». Τέχνες, σελ. 3

Η ΤΑΙΝΙΑ ΚΑΙ Η ΑΛΗΘΕΙΑ

Ο Κάφκα πίσω από τον μύθο

Η ταινία «Φραντς» της Ανιέσκα Χόλαντ με θέμα τη ζωή του Κάφκα, προβάλλεται ήδη στις αίθουσες. Ποιος όμως ήταν στην πραγματικότητα ο συγγραφέας της «Δίκης» και της «Μεταμόρφωσης»; Τέχνες, σελ. 4-5

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Βάλτε τώρα που γυρίζει

Αγαπημένο μου ημερολόγιο, θα το θέσω κομπά αν και εδώ που φτάσαμε, με το επίπεδο να ψυχομαχεί στα πατώματα, δεν βλέπω να ιδρώνει το αφτί κανενός: πώς μπλέξαμε έτσι; Δύο μήνες πριν από τις εκλογές, κά-θε νέα μέρα που ξημερώνει, λέμε πως τα έχουμε δει όλα. Πλην όμως, η ζωή μάς διαψεύδει πανηγυρικά. Η προεκλογική ρουλέτα γυρίζει αδιάκοπα και σε πείσμα κάθε λογικής, όλα τα νούμερα κερδίζουν.

Διδακτικό και εξόχως γλαφυρό παράδειγμα, η ανακοίνωση των 56 υποψηφίων της Άμεσης Δημοκρατίας. «Ίσως είναι η πρώτη φορά σε παγκόσμια κλίμακα που συνεχίζουμε από εκεί που έμειναν οι αρχαίοι Έλληνες», δήλωσε ο αμφιλεγόμενος Γιάννης Λαούρης. Τι κι αν ξεκίνησαν τα παρατράγουδα, με καταγγελία στην Επιτροπή Εκλογών, για το αδιάβλητο της διαδικασίας. Ο κύριος Αρρ-το μυαλό πίσω από τον Φειδία- δεν πτοήθηκε καθόλου. Ούτε καν όταν ένας από τους υποψηφίους για την προεδρία του κόμματος, ο Άντης Βαρσιώτης, έθεσε θέμα δημοκρατίας καθώς όλες οι αρμοδιότητες σύμφω-να με το καταστατικό ανήκουν στον πρόεδρο. Τόσο άμεση είναι η Άμεση Δημοκρατία, αγαπημένο μου ημερολόγιο, που την έστησαν στα πρότυπα του «ενός αδρός αρχή» και σ' όποιον αρέσει.

Εφτά υποψήφιοι διεκδικούν την προεδρία της Άμεσης Δημοκρατίας. Έξι άνδρες και μία κυρία, η οποία ξεχώρισε για το πληθωρικό της στίλ. Η Νταϊάνα Κωνσταντινίδη είχε βε-βαίως σκληρό στιλιστικό ανταγωνισ-μό, τον υποψήφιο με το ροζ σκάκι που έγινε viral στο podcast του Κημήτρη. Εντέλει όμως η γκλόμπο-ρους Νταϊάνα ξεχώρισε με ένα σερί εμφανίσεων όπου μοίρασε αλάνχε-ρα χρυσόσκονη. Από την εκδήλω-ση ανακοίνωσης των υποψηφίων με βραδινή τουαλέτα και κόσμημα στο κεφάλι τύπου Game of Thrones, μέχρι τις εξαντρίκ ενδυματολογικές

Η ανακοίνωση των υποψηφίων της Άμεσης Δημοκρατίας είναι ένα καλό, διδακτικό, παράδειγμα: στην προεκλογική ρουλέτα όλα τα νούμερα κερδίζουν.

επιλογές τύπου Ό,τι Λάμπει (ΔΕΝ) Είναι Χρυσός. Έξτρα μπόνους το ανέβασμα με ψηлотάκουνα σε μια διπλή σκάλα όπου της πήρε συνέ-ντευξη ο Φειδίας. The show must go on, τζι άστους να λαλούν, μάνα μου. Jalla!

Οι υποψήφιοι πρόεδροι της Άμεσης Δημοκρατίας οφείλουμε να παρα-δεχτούμε ότι διακρίνονται -αν μη τι άλλο- για το ταπεραμέντο τους. Δύο χαρακτηριστικά και ιδιαιτέρως ιδιο-συγκρασιακά παραδείγματα: Πρώτο παράδειγμα, ο υποψήφιος Ανδρέας Πίγκας που εμφανίστηκε σε βίντεο με μια καρέκλα στα χέρια την οποία έριξε στο πάτωμα λέγοντας: «Ηρθα να φάω την καρέκλα του Φειδία»,

απευθυνόμενος με αυτόν τον πρωτό-τυπο τρόπο στους «Άμεσοδημοκρά-τες και τις Άμεσοδημοκράτισσες». Τι ζούμε και δεν το μαρτυρούμε, αγα-πημένο μου ημερολόγιο... Και επιμέ-νω: πώς μπλέξαμε έτσι;

Δεύτερο παράδειγμα, από το πε-ριβόλι των υποψηφίων της Άμεσης Δημοκρατίας, ο κύριος Μηνάς Γιώρ-κας. Ένας λαϊκός ήρωας της διπλη-νής πόρτας, ο οποίος αφού ευχα-ρίστησε όσους τον βοήθησαν στον προεκλογικό του (και την πεθερά του - chapeau Minas) συστήθηκε στο κοινό: «Εγεννήθηκα πάνω στο φτερό του τράκτου» είπε, προκαλώ-μενη κύματα συγκίνησης στην τιμη-μένη κυπριακή επαρχία. Κι έπειτα

έστειλε μαχτικό πολιτικό μήνυμα: «Όλοι εμείς θα καταλήξουμε όπω-ς την τράτα. Όποιος ξέρει τι κάμνει η τράτα, θα καταλάβει τι πάμε να κά-μουμε». Χειροκροτήματα. Δεν μετα-δίδω άλλο.

Μια κουβέντα είναι να λέμε: δεν ασχολούμαι άλλο. Όταν κατευθυνό-μαστε με φόρα στον τοίχο δεν υπάρ-χει η πολυτέλεια να σφυρίζουμε αδι-άφορα ενώ επίκειται το μοιραίο. Σε δύο μήνες κάποιοι από αυτούς τους πολιτικούς ογκόλιθους θα μπουν στη Βουλή και τότε τα γέλια θα κοπούν μαχαίρι. Πόσο αστειό άλλωστε μπο-ρεί να είναι το γεγονός ότι υποψή-φια της Άμεσης Δημοκρατίας εξέτισε ποιηή σε φυλακές των κατεχομένων

για διακίνηση ναρκωτικών; Και πόσο αστειό είναι το γεγονός ότι με θρά-σος δεκαοκτώ καρδινάλιων η κυρία αυτή δήλωσε: «Δεν αναγνωρίζουμε τους νόμους στα κατεχόμενα γιατί οι νόμοι τους δεν συμβαδίζουν με τους νόμους της Ε.Ε. και της Κυπριακής Δημοκρατίας»;

«Τουτέστιν;» αναρωτήθηκε η μο-νίμως μεπρεδεμένη συνταξιούχος θεολόγος Θεοπίστη Θεοδούλου. «Τουτέστιν», της απάντησε η αριστε-ρή (με την καλή έννοια) Κουλλίτσα Κυριακού, «ψευδοδικαστήρια, ψευ-δοκαταδίκη, ψευδοφυλάκιση, ψευ-δοδιακίνηση ναρκωτικών, ψευδο-βεβαρημένο ποινικό μπτρώ. Τι δεν καταλαβαίνεις, Θεοπίστη».

Μέσα σ' όλα αυτά κι επειδή ο εκθρός του γελοίου είναι το γελοιωδέστερο, η Νικολέττα Τσιγκίνη του ΑΛΜΑ έκα-νε μια ακόμα βαρύγδουπη ανακοίνω-ση-ανάρτηση: «Δηλώνω έτοιμη για συνάντηση με την πρώτη Τζυρά ΜΟ-ΝΟ ΔΗΜΟΣΙΑ και με πλήρη ΔΙΑΦΑ-ΝΕΙΑ!». Η Νικολέτα είναι cult, με ό,τι αυτό συνεπάγεται. Με πρώτη και βα-σική παρενέργεια ότι αισθάνεται με-γαλύτερη από τη σκιά της. Α γργρος, οι καθηγητές Χαρίδημος Τσούκας και Κωνσταντίνος Χριστοφίδης καλά; Πά-ντα καλά.

Απλή, αγνή, απορία: υπάρχει αντί-δοτο στην ακατάσχετη προεκλογι-κή μπουρδολογία; Φυσιολογικά θα έπρεπε να απαντήσουμε καταφατι-κά, προτάσσοντας τον λόγο των νού-σιμων και σοβαρών πολιτικών. Όταν όμως ο κατά τεκμήριο σοβαρός Ιω-άννης Κασουλίδης λέει ότι «χωρίς Κληρίδη -ζωντανό ή πεθαμένο- δεν είμαστε Συναγεμμός», τότε σπκώ-νουμε τα χέρια ψηλά. Η απάντηση δόθηκε σε ερώτηση του Ιάκωβου Ια-κώβου στον Αλφα της Κυριακής, αν το ολόγραμμα του Κληρίδη στο Συνέ-δριο ήταν τυμβωρυχία.

Με τούτα και με κείνα φτάσαμε στα ακραία καιρικά και πολιτικά (ψευ) φαινόμενα! Ο πρόεδρος Χριστο-δουλίδης έπαθε Κιμ Γιονγκ Ουν και πόσταρε βίντεο με τον κοινοτάρχη Ομόδους να τον αποθεώνει: «Πρό-εδρε είπατε δύο φορές δεν θέλετε ευχαριστίες. Εμείς θέλουμε να πού-με δύο εκατομμύρια ευχαριστούμε σε εσάς, το υπουργικό συμβούλιο, ούλλες τις υπηρεσίες. Μπράβο στην κυβέρνηση! Μπράβο σε όλους, σας ευχαριστούμε ξανά. Να είστε όλοι καλά». Κάτι τέτοια λέγονται και δεν άντεξε το μνημειώδες γλυπτό-πατά-τα της Ξυλοφάγου. Έπεσε και γκρε-μοτσακίστηκε από τους σφοδρούς ανέμους...

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

22-3-1936

Αρνησις: Αγγέλλεται εκ Παρισίων ότι η άρνησις της Γερ-μανίας όπως αποδεχθή τους όρους τους προτεινομένους διά της συμφωνίας των τεσσάρων Δυνάμεων του Λοκάρνο θεωρείται από τούδε ως βεβαία υπό της Κοινής Γνώμης εν Γαλλία, αι δε παρατηρήσεις, εις τας οποίας ο καγκελλάριος Χίτλερ πρόβη εις τον λόγον του τον οποίον εξεφώνησεν εις Αμβούργον, χαρακτηρίζονται ως η πρώτη αναγγελία της αρνήσεως ήτις θα επακολουθήσῃ.

Κριτική: Η Α.Μ. ο Βασιλεύς μετέβη εις το παρά το Γουδί πεδίων ασκήσεων του Πυροβολικού και παρηκολούθησε τας δοκιμαστικές παρελάσεις των συνταγμάτων Πυροβολι-κού, της φρουράς Αθηνών, του συντάγματος Ιππικού, της Μοίρας Αυτοκινήτων και του Σχολείου Χωροφυλακής. [...] Μετά την παρέλασιν η Α.Μ. ο Βασιλεύς συγκεντρώσας τους αξιωματικούς έκαμε κριτικήν επί της παρελάσεως υποδεί-ξας την διόρθωσιν μερικών ελλείψεων αίτινες περιέπεσαν εις την αντίληψίν του.

Ενδεδειγμένος: Δεν νομίζομεν ότι ο τρόπος καθ' ον απε-φασίσθη το σημερινόν Μνημόσυον των αιμινήστων Βα-σιλέων υπήρξεν ο ενδεδειγμένος, διότι του αποστερεί την επισημότητα η οποία προσήκει εις ανάλογον τελετήν αλ-λά και διότι το Μνημόσυον ενεφανίσθη ως το αντίρροπον απρεπών εκδηλώσεων εκ της άλλης πλευράς.

Ο ΜΗΡΟΥ & ΣΕΒΕΡΗ

/ Γράφει ο ΟΝΑΣ ΑΓΟΡΑΣ

Η Κύπρος και οι εξωγήνιοι

Θα σας πάρω στα αστέρια.

«για να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή». Θέλει κι οι λογαριασμοί να μεί-νουν ψηλοί πολύ. Έκανα και ομοιοκα-ταληξία.

Κατά τα άλλα η ΑΗΚ, έχοντας διαχειρι-στεί τόσο υπεύθυνα το ενεργειακό ζή-τημα, ανησυχεί για τυχόν εμπλοκή της ΑΤΗΚ στον χώρο και «κατά πόσο αυτό θα ήταν προς όφελος του καταναλωτή». Επειδή η ίδια κοιμάται και ξυπνά τόσο χρόνια με μόνη έγνοια την προστασία του καταναλωτή. Η γιαγιά μου με τη λαϊ-κή σοφία της συνήθιζε να λέει «απού εν αντρέπεται ο κόσμος εν δικός του». Όσο για το «φωτοβολταϊκά για όλους», κρίμα

που κλέψανε το σλόγκαν της στίλης. Αν ήταν στο χέρι μερικών θα είχαμε καταλή-ξει στο «φωτοβολταϊκά για κανένα».

Barbie χαρακτηρίστηκε ξανθιά και εντυπωσιακά όμορφη παρουσία -με βά-ση τη φωτογραφία της υποψήφιας- στο ψηφοδέλτιο του ΔΗΚΟ. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι όσο κι αν έψαξαν οι εν-διαφερόμενοι δεν κατέστη δυνατόν να την εντοπίσουν στην πραγματικότητα. Αχ, κακούργο ΑΙ τι θαύματα κάνεις. Από τα πολλά φίλτρα μερικοί υποψήφιοι έγιναν κυριολεκτικά... αγνώριστοι, σε σημείο που και η μάνα τους θα δυσκο-λευόταν να τους αναγνωρίσει στο ψη-

φοδέλτιο. Η Κύπρος αλλάζει, αλλάζουν κι οι φάτσες μας.

Ιάπωνας δημοσιογράφος ρώτησε τον Τραμπ γιατί δεν ενημέρωσε τη σύμμα-χο χώρα Ιαπωνία για την πρόθεσή του να επιτεθεί στο Ιράν κι ο Ντόναλντ - έχοντας δίπλα του την πρωθυπουργό της Ιαπωνίας, παρακαλώ- απάντησε ως εξής: «για να σας κάνουμε έκπληξη. Σε εσάς τους Ιάπωνες αρέσουν οι εκκλη-ίες. Γιατί εσείς δεν μας το είπατε ότι θα μας κάνατε επίθεση στο Περλ Χάρ-μπορ;» Oh my God and LOL.

Για τους φίλους της Ιστορίας η επίθεση των Ιαπώνων στις αμερικανικές βάσεις του Περλ Χάρμπορ ήταν η αφορμή για την είσοδο της Αμερικής στον Β΄ Παγκό-σμιο Πόλεμο. Αυτό έγινε το 1941, τέσσε-ρα χρόνια πριν τη γέννηση του Τραμπ. Η Γιαπωνέζα πρωθυπουργός φάνηκε να μην πιτσειει στα αυτιά της και μας έδω-σε την άβολη στιγμή της εβδομάδας.

Αν θυμηθούμε και τη θεότρελη δή-λωση «η Κούβα είναι όμορφο νησί και ίσως την πάρω» -μετά την πρόθεση να αγοράσει τη Γροιλανδία- τότε συνειδη-τοποιούμε πως ζούμε σουρεαλιστικές στιγμές και μακάρι σύντομα να μη συ-ζητούμε για πόλεμο αλλά μόνο για τις cringe δηλώσεις του πλανητάρχη. Μέχρι στιγμής πάντως δεν έχει πει Cyngrus is a beautiful island and maybe I will take it! Εξάλλου, η Κύπρος θυμίζει αυτό που έλεγε κάποτε ο Λυσααρίνης για την ΕΔΕΚ: όλοι μας ερωτεύονται μα κανείς δεν μας παντρεύεται.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβηπού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Αναπληρωτής Διευθυντής: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ • Σύμβουλος έκδοσης: ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθυντής: ΘΑΝΑΣΗΣ ΦΩΤΙΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΙΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Αετός: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, μηχανικό, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφησης ή άλλο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Χτίζουμε το μέλλον μαζί. **More to Value.**

Για πάνω από 15 χρόνια δημιουργούμε αξία καθημερινά στην τοπική κοινωνία και οικονομία.

- Με περισσότερα από **20 καταστήματα**
- Πάνω από **700 ανθρώπους**
- **Δράσεις** για το περιβάλλον
- Μια σειρά από **βιώσιμες πρακτικές**

Μάθε περισσότερα

Του ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ

Η σημερινή συζήτηση για το καθεστώς των Αγγλικών Βάσεων δεν είναι ένα θέμα που πέφτει από τον ουρανό· πατά πάνω σε συζητήσεις, επιχειρήματα, προβληματισμούς δεκαετιών, που αναπτύσσονταν κάθε φορά που το ζήτημα απασχολούσε τον δημόσιο διάλογο.

Αν και το θέμα της αποχώρησης των Βρετανικών Βάσεων από την Κύπρο, ουσιαστικά δεν υπήρξε «εν ενεργεία» κορυφαία προτεραιότητα των κυπριακών πολιτικών κομμάτων –δηλαδή δεν υπήρξε ένα ζήτημα τοποθετημένο ψηλά στην ατζέντα τους, ούτε βρισκόταν διαρκώς στην «ημερήσια διάταξη»– εντούτοις για ορισμένα από αυτά περιλαμβανόταν στις κύριες θέσεις τους και στις βασικές αρχές τους, κάποια επέδειξαν πιο έντονη αντιβρετανική δράση, ενώ κατά καιρούς, είτε το θέμα της αποχώρησης είτε η ανάγκη εκσυγχρονισμού του καθεστώτος ειπώθηκε και από άλλες κυβερνήσεις και ειπώθηκε σχεδόν από όλα τα κόμματα. Αποτελεί δε γεγονός η συχνή αναβίωση του μετα-αποικιακού συνθήματος «Έξω οι Βάσεις από την Κύπρο». Το οποίο, βεβαίως, αναλόγως αφορμών και πρωταγωνιστών, άλλοτε έπαιρνε την εικόνα «συλλογικής απαίτησης» και άλλοτε προκαλούσε μειδιάματα μερίδας του λαού, διαφορετικές πολιτικές απόκρυσες.

Πρόσφατα γεγονότα ιστορικής σημασίας

Η υιοθέτηση ψηφίσματος από τη Βουλή των Αντιπροσώπων, τον Απρίλιο του 2007, το οποίο έκανε αναφορά σε οικονομικές υποχρεώσεις, όπως η καταβολή αποζημιώσεων/ενοικίου στην Κυπριακή Δημοκρατία, υποχρεώσεις που δεν εκπλήρωνε η Μεγάλη Βρετανία. Στο ψήφισμα σημειωνόταν ότι «η βρετανική παρουσία αποτελεί αποικιοκρατικό κατάλοιπο που δεν συμβαδίζει με το σύγχρονο διεθνές δίκαιο».

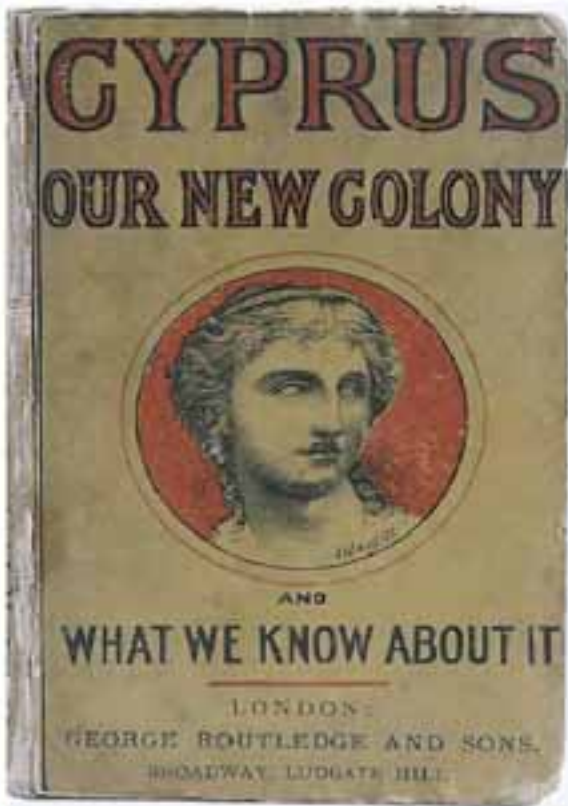
Η δήλωση του τότε προέδρου Τάσσου Παπαδόπουλου, σχολιάζοντας το ψήφισμα της Βουλής στο οποίο περιλαμβάνονταν και η θέση για αποχώρηση των Βάσεων: «Δεν είναι σίγουρο αν όλοι γνωρίζουν τι συνεπάγεται αυτή η διεκδίκηση, η οποία σε άλλους φαίνεται απλή, αλλά έχει πολύ σοβαρές περιπλοκές νομικής και πρακτικής φύσεως, αλλά και πολιτικές».

Οι γνωμοδοτήσεις που ζήτησε και εξασφάλισε το 2007 ο Τάσσος Παπαδόπουλος από τρεις ξένους συνταγματολόγους σχετικά με το καθεστώς των Βάσεων. Οι γνωματεύσεις αυτές κατέληγαν στο συμπέρασμα ότι το καθεστώς των Βάσεων είναι αναχρονιστικό και ότι η Κυπριακή Δημοκρατία έχει νομικά ερείσματα να το αμφισβητήσει διεθνώς.

Η δήλωση του Τάσσου Παπαδόπουλου τον Ιανουάριο του 2008, μετά τη στρατηγική συμφωνία Ηνωμένου Βασιλείου-Τουρκίας: «Είχαμε πρόσφατα την αρνητική εξέλιξη σχετικά με την υπογραφή της στρατηγικής συμφωνίας μεταξύ Αγγλίας και Τουρκίας, και έχουμε ιδιοποιήσει τους Άγγλους ότι ολόκληρο το πλαίσιο των σχέσεων των Βάσεων, το καθεστώς των Βάσεων, το καθεστώς των Κυπρίων πολιτών και οι συνθήκες τελούν, από τη δική μας πλευρά, υπό επανεξέταση».

Οι Περιοχές των Βάσεων διατηρούνται ως στρατιωτικές βάσεις και όχι ως «αποικιακά» εδάφη σύμφωνα με την ανάνγωση των Βρετανών.

«Έξω οι Βάσεις από την Κύπρο»

Η περιπλοκότητα του εγχειρήματος, το «συλλογικό αίτημα», τα ισχυρά νομικά όπλα και οι υπεραπλουστεύσεις

Οι δηλώσεις Δημήτρη Χριστόφια στα αθηναϊκά ΝΕΑ, το 2011: «Από θέση αρχής, είμαι πρώτα απ’ όλα ενάντια στην ύπαρξη των Βρετανικών Βάσεων. Το κόμμα μου είχε καταψηφίσει τις συμφωνίες Ζυρίχης - Λονδίνου, χάρη στις οποίες εγκαταστάθηκαν αυτές οι, μην τις πω καταραμένες, ας τις πω κυρίαρχες, Βρετανικές Βάσεις. Εγώ όμως, ένας κομμουνιστής, όταν συναντήθηκα με τον Γκόρντον Μπράουν του είπα: “Προτεραιότητά μας δεν είναι η διάλυση των Βάσεων. Αν και η διάλυσή τους είναι για μένα θέμα αρχής, και παραμένει και στο πρόγραμμά μου και στην ψυχή μου, η προτεραιότητά μας έχει σχέση με την ύπαρξη της Κυπριακής Δημοκρατίας, με την επιβίωση του κυπριακού λαού, με την εκδίωξη των κατοχικών στρατευμάτων, με την επανένωση της πατρίδας. Όταν συμβούν αυτά, να είστε σίγουρος ότι θα κοιτάξουμε προς τον Νότο και θα πούμε, τι γυρεύουν αυτά τα όργανα του θανάτου που είναι οι Βρετανικές Βάσεις;”»

Η αγγλική διατύπωση της δήλωσης Δημήτρη Χριστόφια όπως την κατέγραψε ο δημοσιογράφος Ian Traynor της εφημερίδας The Guardian: «The issue of the bases is a problem that our children and our grandchildren will have to solve.».

Η συμφωνία που επιτεύχθηκε το 2014 μεταξύ Νίκου Αναστασιάδη και David Cameron και αφορούσε στην αλλαγή καθεστώτος πολεοδομικών ζωνών στο 80% του εδάφους των Βρετανικών Βάσεων, προς όφελος 4 Δήμων και 23 Κοινοτήτων.

«Ειλικρινής διάλογος» για καθεστώς

Το πραγματικά νέο στοιχείο σήμερα, 66 χρόνια μετά την ανεξαρτησία, είναι ότι ο Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας, Νίκος Χριστοδουλίδης, επανειληπτικά με τον πλέον επίσημο τρόπο την επανεξέταση του καθεστώτος των Αγγλικών Βάσεων, αρχικά κάνοντας αναφορά ενώπιον της Συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και στη συνέχεια, με τη σαφή τοποθέτησή του απαντώντας σε ερώτηση Βρετανίδας δημοσιογράφου όπου αναφέρθηκε σε «αποικιακό κατάλοιπο». Όπως σημείωνε στη δήλωσή του ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης: «Πρέπει να έχουμε μια ανοικτή και ειλικρινή συζήτηση με τη βρετανική κυβέρνηση για να συζητήσουμε το καθεστώς και το μέλλον των Βρετανικών Βάσεων». Ερωτηθείς εάν επιθυμεί να φύγουν οι Βάσεις από την Κύπρο, απάντησε πως δεν θα διαπραγματευτεί δημόσια, και συνέχισε λέγοντας ότι οι Βρετανικές Βάσεις στην Κύπρο είναι μια αποικιακή συνέπεια. «Έχουμε μια σαφή προσέγγιση σχετικά με το μέλλον των Βρετανικών Βάσεων», ήταν το καταληκτικό σημείο της δήλωσής του. Αν και η σαφής προσέγγιση δεν είναι επακριβώς γνωστή και το βασικό ζητούμενο του επιδιωκόμενου διαλόγου δεν έχει προσδιοριστεί δημόσια από την κυβέρνηση, εντούτοις καταγράφεται ότι το θέμα του καθεστώτος των Αγγλικών Βάσεων τοποθετείται εκ νέου στο τραπέζι, ξεκάθαρα μέσα από τις δηλώσεις του Προέδρου της Δημοκρατίας.

Υπόθεση Μαυρίκιος

Η προηγούμενη φορά που το θέμα της αποχώρησης των Αγγλικών Βάσεων από την Κύπρο τέθηκε επισταμένως και έντονα στον δημόσιο διάλογο, ήταν το 2019. Τη συζήτηση είχε πυροδοτήσει η γνωμοδότηση του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης στην υπόθεση του Μαυρικίου σχετικά με τις Βρετανικές Βάσεις στο αρχιπέλαγος Τσάγκος (Diego Garcia). Το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η αποαποικιοποίηση του Μαυρικίου ήταν ατελής, λόγω της αποκλήψ του Τσάγκος, την οποία χαρακτήρισε παράνομη.

Για τη συγκεκριμένη απόφαση είχαν τοποθετηθεί δυο γνωσμένοι κύρους νομικοί, ο Αλέκος Μακρίδης και ο Πόλυσ Πολυβίου. Όπως προκύπτει από δημοσίευμα της εφημερίδας «Σημερινή», ο Αλέκος Μακρίδης, αφού διευκρίνιζε εκ προοιμίου ότι το ζήτημα των Βρετανικών Βάσεων ενέχει δύο πτυχές, νομική και πολιτική, εξέφραζε την άποψη ότι «σε περίπτωση που θα ληφθεί πολιτική απόφαση από πλευράς κυβέρνησης να θέσει θέμα αποχώρησης των Βάσεων, τότε αυτή η γνωμάτευση θα αποτελέσει ένα από τα κυριότερα, αν όχι το κυριότερο νομικό όπλο στα χέρια της Κ.Δ., προκειμένου να προωθήσει μια τέτοια θέση». Παρόλα αυτά, υπόμνησε ότι «οι υπεραπλουστεύσεις δεν βοηθούν». Και εξηγούσε: «Κάποιος μπορεί να πει ότι τα περί Βρετανικών Βάσεων στην Κύπρο είναι τμήμα της Συνθήκης Εγκαθίδρυσής της, που υπεγράφη αμέσως πριν από την επίσημη γέννηση

της Δημοκρατίας στις 16 Αυγούστου 1960, αλλά υπογράφηκε από τους τότε εκλεγμένους, σε προηγούμενες εκλογές, του Δεκεμβρίου του 1959, Πρόεδρο και Αντιπρόεδρο. Περαιτέρω δε, κάποιοι φρόντισαν, αυτές οι τρεις Συνθήκες που είχαν υπογραφεί αμέσως πριν από τη γέννηση της Κυπριακής Δημοκρατίας, να μνημονευτούν στο Σύνταγμά της, το οποίο ισχύει και σήμερα με τη διατύπωση ότι αυτά τα οποία υπέγραψαν ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και δρ Κουτσιούκ αμέσως πριν από την Ανεξαρτησία, θεωρούνται ότι υπεγράφησαν και δέσμευσαν την Κ.Δ., που γεννήθηκε ολίγα δευτερόλεπτα αργότερα».

Παρά ταύτα, ο Πόλυσ Πολυβίου σημείωνε ότι, σύμφωνα με το Δικαστήριο, «ο ουσιώδης χρόνος είναι αυτός κατά τον οποίο παραχωρήθηκε το έδαφος και το έδαφος των Βάσεων παραχωρήθηκε εντός του 1959 και όχι μετά την ανεξαρτησία της Κύπρου». Εξηγώντας ότι το ζήτημα ανάγεται στη θεωρία της Συναινεσης στο Διεθνές Δίκαιο, συμπλήρωνε ότι «οι διευθετήσεις και στον Μαυρίκιο και στην Κύπρο έγιναν όταν η χώρα ήταν αποικία, επομένως δεν υπάρχει το τεκμήριο της ελεύθερης βούλησης».

Περίπλοκες νομικές πτυχές

Στο κείμενο που συμφωνήθηκε το 1960 με τη Συνθήκη Εγκαθίδρυσης της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι σαφές ότι τα δύο τμήματα (των Βάσεων) «shall remain under the sovereignty of the United Kingdom», ενώ η Κυπριακή Δημοκρατία αναλαμβάνει και υποχρέωση να συνεργάζεται για την ασφάλεια και αποτελεσματική λειτουργία τους. Αυτή είναι η βάση του βρετανικού εγχειρήματος: πρόκειται για κυριαρχία που δεν είναι «κατάλοιπο χωρίς τίτλο», αλλά συμβατικά κατοχυρωμένη κυριαρχία, δεμένη με την ίδια τη συμφωνία ανεξαρτησίας. Με την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτό το καθεστώς, της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης του 1960, ενσωματώθηκε στο πρωτόκολλο 3 της ένταξης στην Ε.Ε. Πολιτicky αναλυτές αλλά και νομικοί σημειώνουν ότι όσο ισχύει η Συνθήκη, το θέμα θεωρείται νομικά κλειστό. Εκτός κι αν αλλάξει με νέα συμφωνία. Η Συμφωνία του 1960 φέρει πέντε υπογραφές, των τριών εγγυητριών χωρών και των δύο κοινοτήτων. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται: Το καθεστώς των Βάσεων ενσωματώθηκε στη Συνθήκη Εγκαθίδρυσης, δηλαδή στα θεμέλια του κράτους του 1960, της Κυπριακής Δημοκρατίας, και έκτοτε αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του που πολύ δύσκολα μπορεί να διαφοροποιηθεί χωρίς να κλονιστούν τα ίδια τα θεμέλια του κράτους.

Ένα επιπλέον επιχείρημα που θα μπορούσε να αναπτύξει το Ηνωμένο Βασίλειο, και το οποίο θα αποτελούσε, σύμφωνα με νομικούς, μια από τις μεγαλύτερες δυσκολίες της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι το εξής: Το θέμα του estoppel / acquiescence. Δηλαδή, ακόμη κι αν υπήρχε αρχικό πρόβλημα το 1960, η Κυπριακή Δημοκρατία έκτοτε δεν αμφισβήτησε διεθνώς τη νομιμότητα των ΣΒΑ, συνεργάστηκε επανειλημμένα με το καθεστώς τους και υπέγραψε ρυθμίσεις για την ομαλή λειτουργία τους.

Οι Βρετανοί για τις Βάσεις: «Στρατιωτικές βάσεις και όχι αποικιακά εδάφη»

Οι Βάσεις παραμένουν Κυρίαρχο Βρετανικό Έδαφος υπό το Στέμμα μέχρις ότου «η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, ενόψει αλλαγών στις στρατιωτικές της απαιτήσεις, αποφασίσει οποτεδήποτε να αποποιηθεί την κυριαρχία ή τον αποτελεσματικό έλεγχο επί των Περιοχών των Βάσεων ή οποιουδήποτε μέρους αυτών». Όσα αναφέρονται σε παλιότερη έκθεση της Επιτροπής Εξωτερικών Υποθέσεων της Βρετανικής Βουλής των Κοινοτήτων αποτυπώνουν τη σταθερή, πάγια και αταλάντευτη θέση της Μεγάλης Βρετανίας για το καθεστώς των Βάσεων στην

Κύπρο. Όπως επακριβώς σημειώνει το κείμενο:

• **Οι Περιοχές** των Κυρίαρχων Βάσεων (SBAs) Ακρωτηρίου και Δεκέλειας, που αναφέρονται συνήθως ως Δυτική Περιοχή Κυρίαρχων Βάσεων (WSBA) και Ανατολική Περιοχή Κυρίαρχων Βάσεων (ESBA), είναι τα τμήματα εκείνα του νησιού που παρέμειναν υπό βρετανική δικαιοδοσία μετά την ίδρυση της ανεξάρτητης Κυπριακής Δημοκρατίας το 1960.

• **Βάσει** της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης του 1960, η κυβέρνηση της Αυτού Μεγαλειότητας διατήρησε την κυριαρχία επί των Περιοχών των Κυρίαρχων Βάσε-

ων, οι οποίες καλύπτουν το 3% της έκτασης της Κύπρου, συνολικά 98 τετραγωνικά μίλια (47,5 στο Ακρωτήριο και 50,5 στη Δεκέλεια). Ωστόσο, η βρετανική κυβέρνηση δεν κατέχει το μεγαλύτερο μέρος της γης. Περίπου το 60% είναι ιδιωτική ιδιοκτησία και τυγχάνει εντατικής καλλιέργειας. Μόνο το 20% της γης ανήκει στο Υπουργείο Άμυνας (MoD), ενώ το υπόλοιπο 20% αποτελεί κρατική γη των Βάσεων (συμπεριλαμβανομένων δασών, δρόμων, ποταμών και της Αλυκής Ακρωτηρίου [7%]).

• **Επιπλέον** των ιδίων των Κυρίαρχων Βάσεων, η Συνθήκη Εγκα-

θίδρυσης προβλέπει επίσης τη συνεχή χρήση από τη βρετανική κυβέρνηση ορισμένων εγκαταστάσεων εντός της Κυπριακής Δημοκρατίας, γνωστών ως «Διατηρούμενα Χωρία» (Retained Sites), καθώς και τη χρήση καθορισμένων περιοχών εκπαίδευσης στην Κυπριακή Δημοκρατία.

• **Οι Περιοχές** των Βάσεων διατηρούνται ως στρατιωτικές βάσεις και όχι ως «αποικιακά» εδάφη. Αυτή είναι η βασική φιλοσοφία της διοίκησής τους, όπως δηλώθηκε από την κυβέρνηση της Αυτού Μεγαλειότητας το 1960 στην πολιτική διακήρυξη που είναι γνωστή ως «Παράρ-

τημα Ο» (Appendix O). Σε αυτήν αναφερόταν ότι οι πολιτικοί στόχοι για τη διοίκηση των περιοχών θα ήταν: Η αποτελεσματική χρήση των Βάσεων ως στρατιωτικών βάσεων. Η πλήρης συνεργασία με την Κυπριακή Δημοκρατία. Η προστασία των συμφερόντων όσων διαμένουν ή εργάζονται στις Βάσεις.

• **Βάσει** της Συνθήκης Εγκαθίδρυσης, οι Βάσεις παραμένουν Κυρίαρχο Βρετανικό Έδαφος υπό το Στέμμα μέχρις ότου «η κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, ενόψει αλλαγών στις στρατιωτικές της απαιτήσεις, αποφασίσει οποτεδήποτε να αποποιηθεί την

κυριαρχία ή τον αποτελεσματικό έλεγχο επί των Περιοχών των Βάσεων ή οποιουδήποτε μέρους αυτών». Δεν υπάρχουν σχέδια αποχώρησης από τις Βάσεις, καθώς η στρατιωτική απαίτηση εξακολουθεί να υφίσταται. Οι Περιοχές των Κυρίαρχων Βάσεων επιτρέπουν στη Βρετανία να διατηρεί μόνιμη στρατιωτική παρουσία σε ένα στρατηγικό σημείο στην Ανατολική Μεσόγειο. Η βάση της RAF στο Ακρωτήριο αποτελεί επίσης σημαντικό σταθμό ανεφοδιασμού για στρατιωτικά αεροσκάφη, ενώ οι τηλεπικοινωνιακές εγκαταστάσεις αποτελούν ζωτικό μέρος των παγκόσμιων συνδέσμων μας.

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Συντεταγμένα, το κυπριακό κράτος, η κυβέρνηση, ως επίσης και πολιτικά κόμματα, περιλαμβανομένων της αντιπολίτευσης, είχαν εξαγγείλει τις τελευταίες εβδομάδες, εν είδει προεκλογικής διαφήμισης, την εκδήλωση παρεμβάσεων προς την Ε.Ε., προκειμένου να περιοριστούν οι θανατώσεις στα μολυσμένα ζώα και να προσαρμοστούν τα ευρωπαϊκά πρωτόκολλα για τον αφθώδη πυρετό στα κυπριακά δεδομένα. Πηγή στις Βρυξέλλες, η οποία μίλησε στην «Κ» υπό την προϋπόθεση τήρησης της ανωνυμίας της, απέδωσε την εν λόγω συντεταγμένη τοποθέτηση του κυπριακού κράτους και δη της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, «είτε σε άγνοια της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και κατ’ επέκταση των συμβατικών υποχρεώσεων που καλείται η Κύπρος να υλοποιεί στο πλαίσιο της ιδιότητας κράτους-μέλους, είτε σε σκόπιμη προσπάθεια παραγνώρισης του ενωσιακού πλαισίου λειτουργίας που δεν επιτρέπει τέτοιου είδους εξαιρέσεις, σε περιπτώσεις αφθώδους πυρετού».

Η εικόνα καθίσταται ακόμη πιο ζοφερή, καθώς το αίτημα της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη για εκπτώσεις στη διαχείριση των θανατώσεων ζώων, δεν φαίνεται να έχει κανένα ανάλογο προηγούμενο. Όπως έλεγε η ίδια κοινοτική πηγή στην «Κ», «αντιλαμβάνομαι ότι ουδέποτε έχει καταγραφεί ανάλογο αίτημα». Πρόσθεσε δε ότι «θα μπορούσα να πω με βεβαιότητα ότι δεν είχε ζητηθεί εξαίρεση από τη Γερμανία, όταν διαπιστώθηκε κρούσμα αφθώδους πυρετού τον Ιανουάριο 2025, αλλά ούτε και από την Ουγγαρία και τη Σλοβακία, όταν επίσης διαπιστώθηκαν κρούσματα αφθώδους πυρετού, στις επικράτειες των δύο χωρών, τον Μάρτιο 2025».

Όπως λοιπόν γίνεται αντιληπτό, η Κύπρος διεκδικεί μια ιδιότυπη «πανευρωπαϊκή πρωτιά», καθώς καμιά άλλη κυβέρνηση κράτους-μέλους, δεν φαίνεται να έχει υποβάλει επίσημο αίτημα για εξαιρέσεις στη θανάτωση ζώων, από τον αφθώδη πυρετό, πλην της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, με τη στήριξη πολιτικών κομμάτων. Καταδεικνύοντας, όλοι μαζί, ότι η πλάστιγγα του κυπριακού κράτους δεν έγειρε προς την κατεύθυνση της σοβαρής εκπλήρωσης των συμβατικών υποχρεώσεων της Κύπρου έναντι της Ε.Ε., στη βάση επιστημονικής διαχειρίσις δεδομένων, με στόχο την άμεση εκρίζωση του ιού. Αλλά, ότι αυτό που τελικά βάρυνε περισσότερο στη ζυγαρία της κυπριακής πολιτείας, ήταν οι επικείμενες βουλευτικές εκλογές και η δημιουργία εντυπώσεων προς άγναν ψήφων.

Σε κάθε περίπτωση και ανεξαρτήτως των σκοπιμοτήτων που οδήγησαν στην «ελαφρά συμπεριφορά» του κυπριακού κράτους, η επιπολαιότητα και η ανευθυνότητα που επιδείχθηκε, οδήγησε αφενός σε καθυστέρηση, η οποία

Η Κύπρος διεκδικεί μια ιδιότυπη «πανευρωπαϊκή πρωτιά», καθώς καμιά άλλη κυβέρνηση κράτους-μέλους, δεν φαίνεται να έχει υποβάλει επίσημο αίτημα για εξαιρέσεις στη θανάτωση ζώων, από τον αφθώδη πυρετό, πλην της κυβέρνησης Χριστοδουλίδη, με τη στήριξη πολιτικών κομμάτων.

«Κυνήγι χιμαιρών» Χριστοδουλίδη στην Ε.Ε. για τον αφθώδη πυρετό

Η Λευκωσία ζήτησε εκπτώσεις, αν και γνώριζε ότι η θανάτωση ζώων αποτελεί νομικά δεσμευτική υποχρέωση – Ευθύνη και στα πολιτικά κόμματα

εκ των πραγμάτων λειτουργήσει υποστηρικτικά στη διασπορά του αφθώδους πυρετού. Και αφετέρου, στη δημιουργία ψεύτικων ελπίδων στους Κύπριους κτηνοτρόφους, ότι θα επιχειρείτο δόθεν η ανατροπή του πλαισίου λειτουργίας της Ε.Ε., το οποίο εν προκειμένω αγγίζει ένα εξαιρετικά κεφαλαιώδες ζήτημα, όπου είναι γνωστή η «άτεγκτη στάση» των Βρυξελλών: Τη «διατροφική αλυσίδα».

Οι ελπίδες λοιπόν που γέννησαν οι αναφορές της προέδρου του ΔΗΣΥ Αννίτας Δημητρίου, του γ.γ. του ΑΚΕΛ Στέφανου Στεφάνου και του ΕΛΑΜ, που συμμετείχε και σε εκστρατεία αποτροπής των θανατώσεων ζώων, προκαλούν αλγεινή εντύπωση. Εντύπωση η οποία, ωστόσο, χωρίς άποψη θέσεις που διατύπωσε η πολιτικά ανεκδιήγητη υπουργός Γεωργίας, Μαρία Παναγιώτου. Με αποκορύφωμα όλων, την αντιθεσμική συμπεριφορά του προέδρου Χριστοδουλίδη, ο οποίος εν μέσω της άσκησης της Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε. και ως επικεφαλής του κυπριακού κράτους, επέλεξε να εκδηλώσει παρέμβαση προς την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, προφανώς για το θεαθήναι και χωρίς κανένα ουσιαστικό αντικείμενο, αφού το αίτημα της Λευκωσίας απορρίφθηκε εν

Η υποχρέωση της Κύπρου να εφαρμόσει τους Κανονισμούς της Ε.Ε. για τη θανάτωση όλων των ζώων που βρίσκονται σε μια εκμετάλλευση είναι νομικά δεσμευτική και δεν χωρεί εκπτώσεις.

τη γενέσει του, με επίκληση της ενωσιακής νομοθεσίας, η οποία προσγειώνει την κυπριακή πολιτεία στην πραγματικότητα.

Αλλωστε, σύμφωνα με την ίδια κοινοτική πηγή που μίλησε στην «Κ», το άρθρο 53 παρ.1 του Κανονισμού 2016/429 και το άρθρο 12 παρ.1 (α) του Κανονισμού 2020/687, δεν αφήνουν κανένα περιθώριο παρερμηνείας και σημειώνουν ότι σε περιπτώσεις επιβεβαίωσης νόσου κατηγορίας Α, στις οποίες ανήκει ο αφθώδης πυρετός, η αρμόδια αρχή, δηλαδή εν προκειμένω το κυπριακό κράτος, διατάσσει τη θανάτωση και την ταφή όλων των ζώων των καταχωρισμένων ειδών που διατηρούνται στην εκμετάλλευση, χωρίς καθυστέρηση. Στην εξίσωση των υποχρεώσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας θα πρέπει να συνυπολογισθεί και η πρόνοια του αρ-

θρου 288 της Συνθήκης Λειτουργίας της Ε.Ε., το οποίο καθιστά σαφές ότι οι Κανονισμοί έχουν γενική ισχύ, είναι δεσμευτικοί προς όλα τα μέρη τους και ισχύουν άμεσα σε όλα τα κράτη-μέλη.

Άρα, η υποχρέωση της Κύπρου να εφαρμόσει τους Κανονισμούς της Ε.Ε. για τη θανάτωση όλων των ζώων που βρίσκονται σε μια εκμετάλλευση, στην οποία έχει εντοπιστεί έστω κι ένα κρούσμα αφθώδους πυρετού, είναι νομικά δεσμευτική και δεν χωρεί εκπτώσεις, όπως ανέφεραν δύο ξένες διπλωματικές πηγές στις Βρυξέλλες, με άριστη γνώση του αντικειμένου. Κατά συνέπεια, εάν η Κύπρος επιχειρούσε να εκφύγει της εν λόγω νομικής της υποχρέωσης, όπως προσδοκούσε η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη και είχε ζητήσει η αντιπολίτευση, τότε πιθανότατα θα βρισκόταν αγκυλιά με την έναρξη προδικαστικής διαδικασίας σε βάρος της, η οποία εκτείνεται σε τρία στάδια, με κατάληξη το εδώλιο του Δικαστηρίου της Ε.Ε. Χωρίς να αποκλείονται και μέτρα σε βάρος της νήσου, όπως ο αποκλεισμός της από την ενιαία αγορά και η κατ’ επέκταση επιβολή περιορισμών σε δύο από τις τέσσερις «θεμελιώδεις ελευθερίες», της ελεύθερης εμπορίας αγαθών και της ελεύθερης κυκλοφορίας ανθρώπων, που μοιραία θα άγγιζε και τον τουρισμό. Και όλα αυτά,

σε συνδυασμό με τη «ρετινιά» ότι η Κύπρος δεν εκπληρώνει τις συμβατικές της υποχρεώσεις σε ένα κεφαλαιώδες ζήτημα, που ξεκινά από την καλή διαβίωση των ζώων και καταλήγει στη διατροφική αλυσίδα.

Το «φούσκωμα» της εξαίρεσης

Παρόλα αυτά, ο ΔΗΣΥ διά της Αννίτας Δημητρίου δεν διστασε να δημιουργήσει εντυπώσεις στους κτηνοτρόφους, ζητώντας «να μελετηθούν τα (σ.σ. ευρωπαϊκά) πρωτόκολλα και να περιοριστούν οι θανατώσεις μόνο στα συμπτωματικά ζώα και όχι σε όλα ανεξαιρέτως». Ενώ το ΑΚΕΛ, διά του γ.γ. Στέφανου Στεφάνου, υποστήριξε ότι «το (σ.σ. ευρωπαϊκό) πρωτόκολλο θα πρέπει να προσαρμοστεί στην κυπριακή πραγματικότητα», προσθέτοντας ότι αυτό «είναι κάτι που πρέπει να απαιτηθεί και να ζητηθεί από την Ευρωπαϊκή Ένωση, έτσι ώστε να αποφευχθεί η μαζική θανάτωση ζώων». Το ΕΛΑΜ, σύμφωνα με ανάρτηση του προέδρου του, Χρίστου Χρίστου, προχώρησε ένα βήμα παραπέρα, συμμετέχοντας και σε εκδήλωση των κτηνοτρόφων, προκειμένου να φρενάρει τις θανατώσεις που προβλέπονται από τις συμβατικές υποχρεώσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας και από την ιδιότητα του κράτους-

μέλους της Ε.Ε. Ενώ, ο βουλευτής του ακροδεξιού κόμματος, Λίνος Παπαγιάννης, ζήτησε όπως ληφθούν υπόψη οι ιδιαιτερότητες της Κύπρου (PIK) και όπως δρομολογηθεί άμεση παύση θανατώσεων με παράλληλο γενικό εμβολιασμό (Σίγμα).

Ασυγκρίτως περισσότερο προβληματική, ήταν η στάση της ίδιας της κυβέρνησης, που θεσμικά αποτελεί τον θεματοφύλακα του κυπριακού κράτους και θα έπρεπε να γνωρίζει αφενός τις δεσμευτικές υποχρεώσεις της Κυπριακής Δημοκρατίας και αφετέρου ότι δεν χωρούν εκπτώσεις από την Ε.Ε., στο ζήτημα θανατώσεων ζώων εξαιτίας αφθώδους πυρετού. Η υπουργός Γεωργίας Μαρία Παναγιώτου φούσκωσε ακόμη περισσότερο τα μυαλά των κτηνοτρόφων, υπογραμμίζοντας με δηλώσεις στον Alpha, ότι η κυβέρνηση θα εξαντλούσε κάθε περιθώριο διαλόγου με τις Βρυξέλλες για την αναγνώριση των κυπριακών ιδιαιτεροτήτων και ότι το ζήτημα είχε πλέον μεταφερθεί σε ανώτατο πολιτικό επίπεδο, με τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας να διεκδικεί προσωπικά από την Πρόεδρο της Κομισιόν, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, μια «κυπριακή εξαίρεση» που θα επιτρέπει τη θανάτωση μόνο των ζώων με κλινικά συμπτώματα.

Εξαίρεση, η οποία δεν υπήρχε περίπτωση να εξασφαλιστεί και όφειλαν να το γνωρίζουν τόσο η κυβέρνηση όσο και τα πολιτικά κόμματα.

Τι λέει η Κομισιόν στην «Κ»

Εκπρόσωπος της Κομισιόν που κλήθηκε από την «Κ» να τοποθετηθεί επί της υποχρέωσης της Κύπρου για θανατώσεις ζώων, ανέφερε να παραπέμψει στο άρθρο 12 του Κανονισμού 2020/687. Σημείωσε ότι «τα μέτρα που εφαρμόζει η Κύπρος στις εν λόγω ζώνες (σ.σ. που έχουν εντοπιστεί κρούσματα) καθορίζονται στην ευρωπαϊκή νομοθεσία και περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων:

- **τη θανάτωση** επιτόπου και την ασφαλή ταφή, το συντομότερο δυνατόν, όλων των ζώων ευαίσθητων ειδών που διατηρούνται στην προσβεβλημένη εκμετάλλευση,
- **τον καθαρισμό** και την απολύμανση των εγκαταστάσεων,
- **απαγορεύσεις** μετακίνησης ευαίσθητων ζώων και των προϊόντων τους,
- **ενστατική** επιτήρηση τόσο στις ζώνες των 3 και 10 χιλιομέτρων όσο και στην ευρύτερη ζώνη περιρριού,
- **απαγόρευση** εξόδου ευαίσθητων ζώων από την εξωτερική περίμετρο της ευρύτερης ζώνης περιορισμού, εκτός εάν προορίζονται για άμεση σφαγή εντός της επικράτειας του οικείου κράτους-μέλους».

Η εκπρόσωπος της Κομισιόν ανέφερε ακόμη ότι έκτακτα μέτρα επικαιροποιούνται συνεχώς, ώστε να λαμβάνεται υπόψη η εν εξελίξει κατάσταση.

«Πανευρωπαϊκή πρωτιά» η εξαίρεση που ζήτησε η Κύπρος από την Ε.Ε.

Μετά το πρώτο «όχι» της Κομισιόν στο κυπριακό αίτημα για περιορισμό των θανατώσεων μόνο σε ζώα που έχουν εντοπιστεί θετικά στον αφθώδη πυρετό, ως επίσης και το μήνυμα των Βρυξελλών που μετέφερε ο αρμόδιος επίτροπος Ολίβερ Βαρζέλι, για τήρηση της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και για θανάτωση όλων των ζώων που βρίσκονται σε εκμεταλλεύσεις που προσβλήθηκαν από τον ιό, η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη συνέχισε να διεκδικεί το αδιανόητο. Και η υπουργός Γεωργίας Μαρία Παναγιώτου είπε, στον Alpha, ότι η Λευκωσία δεν μπορεί να σταματήσει στο πρώτο όχι που άκουσε από την Κομισιόν και ότι θα μετέφερε το ζήτημα στο ανώτατο επίπεδο των Βρυξελλών. Κι έτσι ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης επιδόθηκε σε ένα κυνήγι χιμαιρών, θέτοντας το ζήτημα στην πρόεδρο της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Δημιούργησε δε την εντύπωση ότι η Λευκωσία θα έδινε μάχη, αν και προφανώς γνώριζε

ότι το «όχι» της Κομισιόν δεν είχε καμιά προοπτική να μεταβληθεί σε «ναί» από την πρόεδρο του Σώματος, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν.

Όσα η κυπριακή κυβέρνηση πρωτίστως και τα πολιτικά κόμματα δευτερευόντως, επέλεξαν να παραγνωρίσουν, ήταν πολύ καλά γνωστά σε άλλα κράτη-μέλη της Ε.Ε., που ήρθαν αντιμέτωπα με τον αφθώδη πυρετό το τελευταίο διάστημα, με αποτέλεσμα να αποφύγουν να εκτεθούν ζητώντας ανάλογες εκπτώσεις και εξαιρέσεις, με αυτές που ζήτησε το κυπριακό κράτος:

• **Η Γερμανία**, πλήγηκε στις 10 Ιανουαρίου 2025 από τον αφθώδη πυρετό, οπότε εντοπίστηκαν ζώα με ορότυπο Ο, ο οποίος είχε εμφανιστεί το 2024 στην Τουρκία (και προηγουμένως στο Ιράν, στην Ινδία και στο Νεπάλ). Σύμφωνα με τις πληροφορίες της «Κ», το Βερολίνο δεν μπήκε ποτέ στη διαδικασία να ζητήσει εξαίρεση από τις θανατώσεις ζώων. Αν και η Γερμανία είναι η πατρίδα της

Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας δημιούργησε δε την εντύπωση ότι η Λευκωσία θα έδινε μάχη, αν και προφανώς γνώριζε ότι το «όχι» της Κομισιόν δεν είχε καμιά προοπτική να μεταβληθεί σε «ναί» από την πρόεδρο του Σώματος, Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν.

προέδρου της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, η οποία διέτελεσε και ΥΠΑΜ της χώρας, το Βερολίνο ουδέποτε έθεσε θέμα εκπτώσεων από τις συμβατικές του υποχρεώσεις, για τη θανάτωση ζώων. Μέτρα λήφθηκαν άμεσα, χωρίς αμφιταλαντεύσεις, θανατώσεις ζώων έγιναν και περίπου τρεις μήνες αργότερα, στις 14 Απριλίου 2025, ο Παγκόσμιος Οργανισμός για την Υγεία των Ζώων, επανέφερε το καθεστώς της Γερμανίας ως πλήρως απαλλαγμένης από τον ιό του αφθώδους πυρετού.

• **Η Ουγγαρία**, στις 7 Μαρτίου 2025, διαπίστωσε κρούσματα αφθώδους πυρετού, κοντά στα σύνορα με τη Σλοβακία. Η κυβέρνηση του Ούγγρου εθνικιστή Βίκτορ Όρμπαν, που δεν φημίζεται για τις σχέσεις του με την Ε.Ε., ακολούθησε τις υποδείξεις των Βρυξελλών, προβαίνοντας σε θανατώσεις ζώων, στις εκμεταλλεύσεις όπου διαγνώσθηκε ο ιός, χωρίς καθυστέρηση.

• **Ομοίως** και η Σλοβακία, στην

οποία διαπιστώθηκε επέκταση του ιού, στις 21 Μαρτίου 2025. Και η Μπρατισλάβα έλαβε μέτρα και χωρίς αμφιταλαντεύσεις προχώρησε σε θανατώσεις ζώων, στις μολυσμένες από τον αφθώδη πυρετό εγκαταστάσεις.

Σύμφωνα με την Κομισιόν, τα μέτρα ήρθαν στις 5 Ιουνίου 2025, αφού διαπιστώθηκε η εκρίζωση του αφθώδους πυρετού από τις δύο χώρες.

Υπενθυμίζεται ότι το 2001, η Βρετανία, η οποία τότε ήταν κράτος-μέλος της Ε.Ε., αναγκάστηκε να θανατώσει περισσότερα από 6 εκατομμύρια ζώα, συνεισφέροντας στην εξάλειψη του αφθώδους πυρετού. Απόφαση η οποία είναι φρικτή, όπως φρικτή είναι και η διαδικασία που ακολουθείται σε όλες τις περιπτώσεις, περιλαμβανομένων και της Κύπρου. Αλλά, σύμφωνα με την επιστημονική τεκμηρίωση που παρέχεται από την Ε.Ε., αποτελεί τη μοναδική οδό για την εκρίζωση του αφθώδους πυρετού και την καλή διαβίωση των ζώων.

Τελευταία γραμμή άμυνας τα 2 ευρώ το λίτρο

Τα σενάρια του κυβερνητικού επιτελείου για αντιμετώπιση του ράλι στις λιανικές τιμές των καυσίμων

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΤΟΜΑΡΑ

Οι καθημερινές επιθέσεις που δέχεται ο εφοδιαστικός πνεύμονας του πλανήτη σε καύσιμα στον Αραβικό Κόλπο έχουν δημιουργήσει ένα ενεργειακό σοκ, η διάρκεια του οποίου θα ξεπεράσει τη χρονική διάρκεια των εκθροπραξιών στο Ιράν. Με την καθημερινή τιμή του πετρελαίου στις διεθνείς αγορές να ανεβοκατεβαίνει σαν ασανσέρ, οι επιπτώσεις στη διεθνή οικονομία είναι ήδη ορατές, ξεπερνώντας κατά πολύ τομείς όπως τα καύσιμα κίνησης ή την ενέργεια. Όπως εκτιμούν διεθνείς αναλυτές, το εφιαλτικό σενάριο δεν εντοπίζεται στις βραχυπρόθεσμες επιπτώσεις που προκαλούν στην εφοδιαστική αλυσίδα οι εκθροπραξίες, αλλά στην καταστροφική ενεργειακών υποδομών που θα επιμκύνουν τη χρονική διάρκεια της ενεργειακής κρίσης, ακόμα και αν ο πόλεμος έφθανε σήμερα στο τέλος του. Μια διαπίστωση που έχει σημαίνει συναγερμό και στην Ε.Ε., η οποία σε πρώτη φάση αναζητεί μέτρα προκειμένου να μειώσει τις άμεσες επιπτώσεις στις λιανικές τιμές των καυσίμων και το κόστος παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας.

Στην Κύπρο η κατάσταση όπως περιγράφεται από επαγγελματίες στη λιανική αγορά καυσίμων δεν είναι και η καλύτερη, παρά το γεγονός ότι η Κύπρος σε σχέση με άλλες χώρες βρίσκεται στην παρούσα φάση σε καλύτερη θέση. «Δεν προλαβαίνουμε να αλλάζουμε τιμές στα καύσιμα από τότε που ξέσπασε ο πόλεμος», είπε στην «Κ» ο Κυριάκος Λουκάς, ιδιοκτήτης πρατηρίου υγρών καυσίμων. Η όλη κατάσταση έχει θορυβήσει την κυβέρνηση, η οποία από τη μια έχει ενώπιόν της την πιθανότητα η κυπριακή οικονομία να δεχθεί πιέσεις και από την άλλη τις απροσδιόριστες επιπτώσεις στην αγορά καυσίμων και ενέργειας λόγω της εξάρτησης της Κύπρου από το μαζούτ. Με τα σημερινά δεδομένα η κυβέρνηση δεν αποκλείει το ενδεχόμενο να παρέμβει μειώνοντας τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης εάν οι τιμές των καυσίμων ξεπεράσουν το φράγμα του 2023 που ήταν €1,55 το λίτρο και οδεύουν προς τα €2.

Ανεξέλεγκτη κούρσα

Πέρα από τις όποιες θεωρητικές προσεγγίσεις η περιγραφή της κατάστασης που επικρατεί από τις 25 Φεβρουαρίου 2026,

Τη μείωση του Ειδικού Φόρου Κατανάλωσης έχει πάνω στο τραπέζι η κυβέρνηση ως μέτρο για συγκράτηση των λιανικών τιμών στην περίπτωση που η ενεργειακή κρίση συνεχιστεί.

ημερομηνία έναρξης του πολέμου στο Ιράν, από τους επαγγελματίες του χώρου των καυσίμων είναι εφιαλτική. Επί του παρόντος αυτό που φαίνεται να αποστάτην προσοχή της κυβέρνησης είναι η λιανική αγορά των υγρών καυσίμων, οι τιμές των οποίων σε εβδομαδιαία βάση αλλάζουν δυο και τρεις φορές προς τα πάνω, χωρίς να μπορεί να υπολογισθεί το «ταβάνι» αλλά, το κυριότερο, και το χρονικό εύρος. Ποια είναι η σημερινή εικόνα στη λιανική αγορά καυσίμων που αγγίζει τους επαγγελματίες του κλάδου αλλά και τους καταναλωτές, περιέγραψε στην «Κ» ο Κυριάκος Λουκάς, ιδιοκτήτης πρατηρίου καυσίμων. «Την περασμένη Τετάρτη παρήγγειλα 36 χιλιάδες λίτρα υγρών καυσίμων. Το φορτίο το παρέλαβα 10 ώρες αργότερα. Το κόστος του φορτίου κατά την παραγγελία ήταν €53.339. Όταν το παρέλαβα ανήλθε στις €55.000 μέσα σε 10 ώρες». Σύμφωνα με πρόχειρους υπολογισμούς των επαγγελματιών, από ενάρξεως του πολέμου μέχρι σήμερα τα κάθε φορτίο έχει αυξηθεί κατά €10.000. Εδώ πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι η τιμή του πετρελαίου πριν από τις 25 Φεβρουαρίου ήταν στα 63 δολάρια το βαρέλι και σήμερα κινείται πάνω από τα 110 δολάρια (τιμή περασμένης Παρασκευής).

Λιανικές τιμές

Όπως είναι φυσικό η ανεξέ-

λεγκτη κούρσα της τιμής του πετρελαίου αποτυπώνεται στις λιανικές τιμές των πρατηρίων. Όπως φαίνεται και στον πίνακα, την περασμένη Παρασκευή που έκλεινε το φύλλο της εφημερίδας οι λιανικές τιμές είχαν αυξηθεί κατά μέσο όρο σε όλους τους τύπους καυσίμων κατά 20 σεντ το λίτρο, τιμή που αναμένεται να ξεπεράσει την κρίση του 2023 εάν συνεχισθεί η αυξητική τάση σε εβδομαδιαία βάση. Ωστόσο, για τους επαγγελματίες το πλέον εφιαλτικό σενάριο είναι η τιμή των καυσίμων κίνησης να αγγίξει τα €2 το λίτρο, σενάριο όχι εξωπραγματικό και πρωτόγνωρο για τα κυπριακά δεδομένα. Η εκτίμηση για καύσιμα κίνησης στα €2 το λίτρο ενισχύεται και από τους ρυθμούς αυξήσεων. Π.χ η τιμή της απλής αμόλυβδης (τύπος καυσίμου με ευρεία κατανάλωση) στις 25/02/2026 ήταν στο €1,319 το λίτρο. Μέσα σε 26 μέρες ανέβηκε στο €1,489 το λίτρο. Το ποσοστό αύξησης είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό εάν λάβουμε υπόψη πως οι μεγάλες αυξήσεις στην τιμή του πετρελαίου σημειώθηκαν το τελευταίο διάστημα που το Ιράν έχει στοχοποιήσει υποδομές επεξεργασίας πετρελαίου στον Αραβικό Κόλπο αλλά και λόγω των προβλημάτων στα Στενά του Ορμούζ.

Μείωση ΕΦΚ

Μπροστά στην κατάσταση που έχει δημιουργηθεί, η κυβέρ-

νηση ετοιμάζει ανάκωμα εάν δεν υπάρξει εκτόνωση. Στο υποθετικό σενάριο που σημειωθεί σταθεροποίηση (πράγμα απίθανο με τα σημερινά δεδομένα) η κυβέρνηση δεν προτίθεται στην παρούσα φάση να προχωρήσει με λήψη μέτρων για συγκράτηση των λιανικών τιμών των καυσίμων. Ως βασικό επείγον μέτρο προβάλει το 2023 όταν η τιμή της βενζίνης κινείτο στα €1,55 το λίτρο. Το όλο θέμα ενδεχομένως να ξεκαθαρίσει την επόμενη εβδομάδα που η ενεργειακή κρίση θα βρεθεί στην ατζέντα του Υπουργικού Συμβουλίου. Εν αντιθέσει με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που εμφανίζονται διστακτικές, η Λευκωσία είναι έτοιμη να συγκρατήσει τις λιανικές τιμές μειώνοντας τον Ειδικό Φόρο Κατανάλωσης που σήμερα είναι στα 0,42 σεντ το λίτρο. Επίσης, δεν αποκλείεται να δει και το θέμα του ΦΠΑ στα καύσιμα ο οποίος υπολογίζεται και επί των φόρων που έχουν επιβληθεί (ΕΦΚ και αποθήκευσης ΚΟΔΑΠ). Για το μόνο θέμα το οποίο υπάρχει διαβεβαίωση είναι για την επιβολή πλαφόν στις τιμές των καυσίμων κίνησης. Ο υπουργός Ενέργειας Μιχάλης Δαμιανός ήταν κατηγορηματικός στην «Κ». «Πιθανότερες επιβολές πλαφόν στις τιμές των καυσίμων δεν υπάρχουν, διότι η αύξηση των τιμών είναι δικαιολογημένη από την αύξηση των διεθνών τιμών. Άρα δεν υπάρχει αίσχκερδεια». Ο υπουργός Ενέργειας διευκρινισε

πως το όλο θέμα παρακολουθείται από την Υπηρεσία Κατανάλωσης και το υπουργείο Οικονομικών και εκεί που θα χρειασθεί θα ληφθούν μέτρα από την κεντρική κυβέρνηση. «Προς το παρόν δεν προκύπτει θέμα λήψης μέτρων».

Ευρωπαϊκή Επιτροπή

Το «σήμα» για επιβολή μέτρων στα κράτη-μέλη θα δώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Τα μέτρα θα είναι βάσει πληροφορήσεων που πηγάζει από τις Βρυξέλλες, από την εργαλειοθήκη που είχε δημιουργηθεί ως απότοκο του πολέμου της Ρωσίας στην Ουκρανία. Το ενεργειακό σοκ του 2022 άφησε κληρονομιά μέτρα τα οποία με το σήμα της Κομισιόν τα κράτη θα απασφαλίσουν, αλλά και θα προσαρμόσουν σύμφωνα με τις ανάγκες του κάθε κράτους. Οι Βρυξέλλες έχουν τονίσει πως μέτρα οριζόντιας μορφής δεν θα υπάρξουν, ενώ το σήμα αυτό θα δοθεί εάν τα 100 δολάρια το βαρέλι θα είναι για παρατεταμένη χρονική περίοδο. Η παρατεταμένη χρονική περίοδος έχει οριστεί στις δύο εβδομάδες περίπου, ενώ αν υποθέσουμε πως αυτή η θέση είχε εκφραστεί πριν από μία εβδομάδα, τα μέτρα αντιμετώπισης του ενεργειακού σοκ δεν θα αργήσουν να έρθουν.

Επιπτώσεις

Οι απαντές αυξήσεις στα καύσιμα κίνησης αφήνουν το αποτύπωμά τους στους καταναλωτές αλλά και στους επαγγελματίες του κλάδου. Σύμφωνα με υπολογισμούς, το τελευταίο διάστημα παρατηρείται μείωση στην κατανάλωση καυσίμων, μείωση που υπολογίζεται στο 10%. Σύμφωνα με τον Κυριάκο Λουκά, η μείωση στην κατανάλωση δεν παρατηρείται μόνο στο οικογενειακό αυτοκίνητο, αλλά και στους επαγγελματικούς στόλους αυτοκινήτων. Για τους επαγγελματίες του κλάδου η αύξηση του κόστους ανά φορτίο κατά €10.000 έχει προκαλέσει σοβαρά προβλήματα και στα μικρά πρατήρια καυσίμων. Το τελευταίο διάστημα, όπως υποστηρίζει ο πρατηριούχος, έχουν αυξηθεί οι περιπτώσεις επαγγελματιών που αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ρευστότητας. Κατά τον κ. Λουκά το πρόβλημα ρευστότητας είναι μεγαλύτερο και από το πρόβλημα της κερδοφορίας, μιας και έχει άμεσο αντίκτυπο στις παραλαβές νέων φορτίων καυσίμων και κατά συνέπεια στη βιωσιμότητα των πρατηρίων.

ΟΙ ΤΙΜΕΣ ΤΩΝ
ΚΑΥΣΙΜΩΝ
ΣΕ 26 ΗΜΕΡΕΣ

Αμόλυβδη 95

19/03/2026

€1,489

25/02/2026

€1,319

Αμόλυβδη 98

19/03/2026

€1,519

25/02/2026

€1,424

Euro diesel

19/03/2026

€1,669

25/02/2026

€1,409

Πετρέλαιο
θέρμανσης

19/03/2026

€1,169

25/02/2026

€0,939

Η αγορά σε φάση προσαρμογής, αλλά χωρίς πανικό

Μπορεί ο καταναλωτής να εμφανίζεται πιο επιφυλακτικός σε σχέση με τα γαλακτοκομικά, ωστόσο, δεν καταγράφεται μαζική αποχή

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Προβληματισμένη εμφανίζεται μερίδα καταναλωτών στην Κύπρο σε σχέση με τις αγορές κρέατος και γαλακτοκομικών προϊόντων εξαιτίας του αφθώδους πυρετού. Δεν είναι ότι η αγορά έχει παραλύσει, ωστόσο κυριαρχεί ανησυχία αναφορικά με μερίδα καταναλωτών να έχουν θορυβηθεί σε σχέση με την επάρκεια, αλλά και τις τιμές τόσο του γάλακτος όσο και του αρνιού στην αγορά ενώψει του. Σύμφωνα με πηγές της αγοράς, οι καταναλωτές έχουν κληθεί να προσαρμοστούν σε μια νέα συνθήκη που επικρατεί στην κατανάλωση, χωρίς ωστόσο να καταγράφεται αναστάτωση στην αγορά.

Οι τιμές και οι επιλογές

Μέχρι σήμερα, οι τιμές έχουν αυξηθεί περίπου 2-3 σεντ, και αν

παραστεί ανάγκη θα εισαχθούν—όπως και κάθε χρόνο—ποσότητες αρνιού από την Ελλάδα, και οι τιμές αναμένεται να είναι πιο αλμυρές. Εξάλλου, όπως τονίζει ο Σύνδεσμος Καταναλωτών, το ζήτημα τυχόν ελλείψεων στο αρνί δεν θεωρείται μείζον πρόβλημα καθώς υπάρχουν και άλλες επιλογές στην αγορά. Όπως επισημαίνει χαρακτηριστικά ο Σύνδεσμος, το χοιρινό αποτελεί μια ιδιαίτερα δημοφιλή και γευστική λύση, ενώ παράλληλα οι καταναλωτές μπορούν να επιλέγουν και άλλα είδη κρέατος, όπως κατσίκι, κοτόπουλο ή ακόμη και μοσχάρι, ανάλογα με τις προτιμήσεις και τις δυνατότητες του καταναλωτή. Παρά τις ενδεχόμενες ελλείψεις σε συγκεκριμένα είδη, οι καταναλωτές έχουν τη δυνατότητα να προσαρμόσουν το πασχαλινό τους μενού, διατηρώντας τον εορταστικό χαρακτήρα και την

Να εξεταστεί μείωση του ποσοστού αιγοπρόβειου γάλακτος σε συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων που δεν εμπίπτουν στις αυστηρές προδιαγραφές ΠΟΠ, τονίζει ο Σύνδεσμος Καταναλωτών.

παράδοση, ακόμη κι αν διαφοροποιήσουν το βασικό πιάτο, προσθέτει ο Σύνδεσμος.

Το χαλλούμι

Όσον αφορά το χαλλούμι, αν και προς το παρόν δεν καταγράφεται σημαντικό πρόβλημα επίαρ-

κειας στο αιγοπρόβειο γάλα, ο Σύνδεσμος Καταναλωτών σημειώνει στην «Κ» ότι στην περίπτωση που παρατηρηθούν ελλείψεις στην αγορά μπορεί να εξεταστεί μείωση του ποσοστού του σε συγκεκριμένες κατηγορίες προϊόντων που δεν εμπίπτουν στις αυ-

στηρές προδιαγραφές ΠΟΠ.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι το χαλλούμι, παραμένει στις διεθνείς αγορές και είναι ασφαλές, καθώς η διαδικασία παραγωγής του περιλαμβάνει θερμική επεξεργασία που υπερβαίνει τους 95°C, θερμοκρασία που αδρανοποιεί τον ιό του αφθώδους πυρετού. Με βάση το ευρωπαϊκό κανονιστικό πλαίσιο, τα θερμικά επεξεργασμένα γαλακτοκομικά προϊόντα δεν αποτελούν φορέα μετάδοσης, ενώ μέχρι στιγμής δεν έχει επιβληθεί καμία απαγόρευση εξαγωγών για λόγους υγιεινομικής ασφάλειας. Υπενθυμίζεται ότι η Κύπρος έχει εξασφαλίσει συμφωνίες με το Ηνωμένο Βασίλειο, τον Καναδά και την Αυστραλία, οι οποίες αποδέχονται το χαλλούμι ως ασφαλές προϊόν. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με τα διαθέσιμα δεδομένα, οι εξαγωγές χαλλουμιού συνεχίζονται κανονικά, χωρίς ευρωπαϊκούς πε-

ριορισμούς, και οι βασικές αγορές παραμένουν ανοικτές.

Από την άλλη, για το χαλλούμι, το σημαντικότερο εξαγωγίμο αγροτικό προϊόν της Κύπρου, το διακύβευμα αφορά τη διαθεσιμότητα της πρώτης ύλης. Οι θανατώσεις αιγοπροβάτων μειώνουν την παραγωγή αιγοπρόβειου γάλακτος, και ως εκ τούτου ιδιαίτερη ανησυχία εκφράζεται από τον επιχειρηματικό κόσμο σε σχέση με τα εξαγωγικά συμβόλαια και τη διατήρηση της παρουσίας του προϊόντος στα ράφια του εξωτερικού. Σε περίπτωση αδυναμίας παράδοσης των συμφωνημένων ποσοτήτων, οι λιανέμποροι ενδέχεται να αντικαταστήσουν το χαλλούμι με ανταγωνιστικά προϊόντα τύπου grill cheese, υπογραμμίζουν οι αρμόδιοι φορείς. Σε αυτή την περίπτωση η ανάκτηση μεριδίου μπορεί να απαιτήσει σημαντικό χρόνο και κόστος.

Ο «θαυμαστός κόσμος» των φαν του Προέδρου

Η ανάγνωση της επικαιρότητας μέσα από τον φακό του οπαδισμού και των ιδεοληπτικών αγκυλώσεων

Του **ΘΑΝΑΣΗ ΦΩΤΙΟΥ**

Δεν ήταν μόνο οι ένθερμοι οπαδοί του προέδρου Νίκου Χριστοδουλίδη και της κυβέρνησής —ο όρος «γκρούπς» θα απέδιδε καλύτερα τη συμπεριφορά και τις εκδηλώσεις θαυμασμού των συγκεκριμένων— που εμφανίζαν στα social media μια τυπική διεθνή διαδικασία ως τον (νέο) γεωπολιτικό θρίαμβο του Προέδρου. Ήταν και ορισμένα μέσα ενημέρωσης (όπως συμβαίνει συνήθως, κάποιο πρωτοστάτησε στην «ανακάλυψη» και ακολούθησαν άλλα που υιοθέτησαν και αναπαρήγαγαν την «ανακάλυψη») τα οποία, στο αίτημα των Ηνωμένων Πολιτειών προς την Κυπριακή Δημοκρατία για έκδοση NOTAM —δέσμευση δηλαδή περιοχών εντός του χώρου ευθύνης του FIR Λευκωσίας— για αμερικανικές στρατιωτικές επιχειρήσεις, «διάβασαν» τα εξής: «Οι ΗΠΑ “διέγραψαν” το ψευδοκράτος» / «Νέο ηχηρό αμερικανικό ράπισμα προς την Τουρκία» / «Πανικός στην Τουρκία μετά τη NOTAM που ζήτησαν οι ΗΠΑ από την Κυπριακή Δημοκρατία ως κυρίαρχο κράτος» / «Η Ουάσιγκτον διαγράφει τα Κατεχόμενα»...

Σοβαρότης μηδέν

Ο βαθμός σοβαρότητας της συγκεκριμένης ανάγνωσης για τη NOTAM δεν διαφέρει από τον βαθμό σοβαρότητας που χαρακτηρίζει τους πομπώδεις τίτλους στο παρελθόν ορισμένων αστοχειών ιστοσελίδων, οι οποίες οπτασιάζονταν τον Πούτιν να προειδοποιεί τον Ερντογάν ότι θα του «απαυτώσει» τα πράκτα (εντός εισαγωγικών η προσπάθεια

κομπής διατύπωσης της ορολογίας που χρησιμοποιούσαν), εάν άπλωνε χέρι στην Αγία Σοφία. Ποσώς. Απεναντίας, μάλιστα. Είναι ακόμα χαμηλότερος, δεδομένου ότι ΜΜΕ που κουβαλούν ιστορικούς τίτλους και, λόγω παλαιότητας, θεωρούνται σοβαρά, αναπαράγουν κακόζηλα την ανάγνωση τριτοδευτέρων και αμφιβόλου φερεγγυότητας ιστοσελίδων.

Το να απευθύνονται οι ΗΠΑ στην Κυπριακή Δημοκρατία για τη δέσμευση περιοχών εντός του FIR Λευκωσίας (ακόμα και όταν αυτές αφορούν το κατεχόμενο τμήμα της Κύπρου), η «παράκαμψη του ψευδοκράτους» ή και της Τουρκίας, δεν είναι νέο. Αποτελεί πάγια αμερικανική πρακτική. Οι ΗΠΑ, όπως και το σύνολο της διεθνούς κοινότητας (πλην Τουρκίας), αναγνωρίζουν μόνο την Κυπριακή Δημοκρατία ως το νόμιμο κράτος στο νησί. Για οποιαδήποτε δέσμευση ενάერიου χώρου (NOTAM) ή θαλάσσιας περιοχής (NAVTEX) εντός του FIR Λευκωσίας, το αίτημα υποβαλλόταν πάντα στις αρμόδιες αρχές της Δημοκρατίας. Οποιαδήποτε άλλη ενέργεια, θα ήταν αδιανόητη με βάση το Διεθνές Δίκαιο, το διεθνές συμβατικό δίκαιο της αεροπορίας και το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τη λειτουργία της ICAO. Ούτε καν οι «αντι-NOTAM» που εκδίδει η Τουρκία μέσω του παράνομου αεροδρομίου της Τύμπου (Ercan), δεν είναι κάτι καινούργιο, αλλά καθόλα αναμενόμενη αντίδραση την οποία όλες οι χώρες αγνοούν. Εν ολίγοις, **δεν υπάρχει προηγούμενο** με τις ΗΠΑ ή άλλο κράτος να έχουν προσπεράσει την Κυπριακή Δημοκρατία και να έχουν απευθυνθεί «κάπου αλλού».

Άρα το ότι οι ΗΠΑ ζήτησαν από την Κυπριακή Δημοκρατία να εκδοθεί η σχετική ειδοποίηση, δεν μπορεί να παρουσιάζεται σαν «μία ακόμα χειροπιαστή ένδειξη της διαφοροποίησης της στάσης της Ουάσιγκτον υπέρ της Λευκωσίας, την τελευταία πενταετία». Πόσο μάλλον, ως «ηχηρό χαστούκι» που σηματοδοτεί άλλον ένα γεωπολιτικό θρίαμβο που προστίθεται στη μακρά λίστα «θριάμβων» που περιλαμβάνει το βιογραφικό του Νίκου Χριστοδουλίδη.

Ποδοσφαιροποίηση Vs Ποδόσφαιρο

Ο εντοπισμός και η καταγραφή μόνο θετικών στοιχείων, επιτυχιών και θριάμβων είναι το βασικό γνώρισμα των οπαδών —κάθε απόχρωσης— με αντικείμενο την πολιτική. Η διεκρίνιση καθόλου τυχαία, μιας και συνθηζουμε να αναφερόμαστε σε «ποδοσφαιροποίηση» της πολιτικής. Εντούτοις, κανείς δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι ο αλάνθαστος οπαδισμός εμφανίζεται σε μεγαλύτερο βαθμό στον χώρο του ποδοσφαίρου απ' ό,τι εκδηλώνεται στην πολιτική. Δεν είναι σπάνιο φαινόμενο οπαδοί να καταφέρονται εναντίον της διοίκησης, του προπονητή, των παικτών της ομάδας που υποστηρίζουν. Όσο οξύμωρο κι αν ακούγεται, ο αλάνθαστος οπαδισμός εκδηλώνεται ως επί το πλείστον στο γήπεδο μιας ποδοσφαιροποιημένης πολιτικής. Γι' αυτό και ο οπαδός δεν θα ασχοληθεί, για παράδειγμα, με την αδυναμία του κράτους να αποστείλει στους πολίτες ένα απλό προειδοποιητικό sms για την ασφάλειά του. Ούτε θα αναφερθεί δημόσια στους προ-

βληματικούς χειρισμούς μιας κρίσης, υγειονομικής, οικονομικής ή άλλου είδους. Δεν θα προχωρήσει ποτέ σε δεύτερη ανάγνωση των ενεργειών για να ζυγίσει το πραγματικό όφελος σε σχέση με τη ζημία. Κάθε άλλο. Συμπεριφέρονται, τολμώ να πω, όπως ακριβώς και οι κοινοτάρχες των καμένων χωριών της ημιορεινής Λεμεσού. Που πρωταγωνιστούσαν στο βίντεο που ανάρτησε τις προάλλες ο προεδρικός λογαριασμός στην πλατφόρμα «X». Και οι οποίοι υμνούσαν και δοξολογούσαν τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας και το άψογο κυβερνητικό επιτελείο του —η ανεπάρκεια του οποίου ήταν ένας από τους παράγοντες που συνέβαλαν στο να καούν τα χωριά τους— μόνο και μόνο επειδή εισέπραξαν τα εκατομμύρια της αποζημίωσης και έγιναν τα έργα που τους είχε υποσχεθεί. Το εάν την επόμενη μέρα της πανηγυρικής ορεινής σύναξης, μια άλλη σύσκεψη, αυτή υπό τον Εθνικό Συντονιστή Πυρκαγιών, αποκάλυπτε κενά και αδυναμίες —όχι μόνο σε διαδικασίες, αλλά ακόμα και σε μέσα— πέρασε στα ψιλά. Καμιά οργή, καμιά διαμαρτυρία. Μόνο ευγε.

«Ψυχοθεραπευτήριο»

Το πρόβλημα που προκαλεί σε μια κοινωνία αυτή η αντιπραγωγική στάση, γίνεται ακόμα μεγαλύτερο όταν ΜΜΕ υιοθετούν ρόλο «οπαδού» απέναντι στην εξουσία. Χωρίς απαραίτητα να είναι. Η στάση τους ενδέχεται να εδράζεται όχι σε απόλυτη ταύτιση —όπως συμβαίνει σε εκφραστικά όργανα κομμάτων— αλλά στη σύγκλιση γενικότερων ιδεολογικών ή άλλων πολιτικών απόψεων.

Ή ακόμα και να αφορμάται από το ποιος βρίσκεται στο απέναντι «χαράκωμα».

Αυτό, βεβαίως, σε περιόδους έντονης ψυχολογικής δυσφορίας και στενοχωρίας που μπορεί να προκαλέσουν οι συνέπειες ή η μακρά ειδησεογραφική κάλυψη μιας παρατεταμένης αρνητικής κατάστασης, ενδεχομένως να λειτουργεί και ψυχοθεραπευτικά. Αρκεί κανείς να το αντιληφθεί και να δράσει έγκαιρα. Θυμάμαι ότι στο παρελθόν, με αφορμή μια παρατεταμένη δύσκολη περίοδο για τον τόπο, είχα αναφερθεί —με μεγάλη δόση ειρωνείας, εννοείται— σ' αυτή την ψυχοθεραπευτική συνεισφορά ενός Μέσου. Τότε, για παράδειγμα, που η Οικονομία ήταν μια ωρολογιακή βόμβα που περίμενες από στιγμή σε στιγμή να εκραγεί, έγραφα ότι είχα απομακρυνθεί απ' όλες τις πηγές ενημέρωσης, επιλέγοντας συνειδητά μόνο ένα μέσο, το οποίο ζούσε σε ένα παράλληλο σύμπαν, σ' έναν δικό του θετικό κόσμο. Και η ενημέρωση μέσα από αυτό λειτουργούσε σαν καθημερινή δόση ενός αγχολυτικού φαρμάκου που σε έκανε να νιώθεις καλύτερα. Οπότε, αντί να επιτρέπω στα τρομολαγνικά πρωτοσέλιδα των εφημερίδων και στους αποθαρρυντικούς τίτλους των δελτίων ειδήσεων, να μου μεταδίδουν τη μαυρίλα τους και να στέλνουν την ψυχή μου στην Κούλουρη, κατέφευγα κάθε πρωί στο «θεραπευτήριο». Στη συνέχεια έλεγα με ανακούφιση, «Ω, τι ωραίο που είναι όλα και σήμερα» και παράγγελα καφέ. Όλα αυτά, επαναλαμβάνω, στο πλαίσιο πάντα ενός καυστικού ειρωνικού σχολιασμού, γι' αυτό που θίγαμε πιο πάνω.

Οι οπαδοί συμπεριφέρονται όπως ακριβώς και οι κοινοτάρχες των καμένων χωριών της ημιορεινής Λεμεσού. Οι οποίοι τις προάλλες δοξολογούσαν τον Πρόεδρο και την κυβέρνησή του —η ανεπάρκεια της οποίας συνέβαλε στο να καούν τα χωριά τους— για τα εκατομμύρια της αποζημίωσης και τα έργα που έγιναν. Το εάν την επομένη, μια άλλη σύσκεψη, αποκάλυπτε κενά και αδυναμίες ενόψει της νέας αντιπυρικής περιόδου, πέρασε στα ψιλά.

Ανοδική πορεία μονής κατεύθυνσης

Στις μέρες μας —για να επιστρέψουμε σ' αυτά που μας ταλανίζουν τώρα— εφημερίδα ή άλλο ενημερωτικό μέσο που να λειτουργεί σε απόλυτο βαθμό ως τέτοιου είδους «Ψυχοθεραπευτήριο», δεν υπάρχει. Κανένα μέσο δεν τα βλέπει όλα ρόδινα. Το σωστό να λέγεται. Και σίγουρα είναι υπερβολή εάν κάποιο τα παρουσιάζει όλα μαύρα κι άραχνα. Δεν είναι, άλλωστε. Το ευτύχημα όμως είναι αυτό: Κανένα δεν ζει στο σύμπαν της κυβέρνησης, ώστε να παρουσιάζει μία ιδεατή εικόνα. Ναι, ενδεχομένως ορισμένα να είναι σε τροχιά απόκτησης ψυχοθεραπευτικής ειδικότητας, όχι όμως ακόμα. Εξού και τον ρόλο

αυτό τον επιτελούν για την ώρα οι θερμοί υποστηρικτές του Προέδρου στα social media. Οι οποίοι δεν κουράζονται να μετρούν άθλους, νίκες, επιτυχίες.

Αναφωνούν νυχθημερόν «θρίαμβος, θρίαμβος!», όπως ο μακαρίτης Δημήτρης Νικολαΐδης στην ταινία «Η Αγάπη μας», τότε που η ταξιθέτρια Αλίκη αντικατέστησε την πρωταγωνίστρια Χέλμη. Ποιο πρόβλημα νερού, ποια ενέργεια, ποιο ηλεκτρικό ρεύμα, ποια ατερμάτιστη πορεία του φυσικού αερίου, ποιο στεγαστικό, ποια υγειονομική κρίση που ενδέχεται να τινάξει την μπάνκα στον αέρα; Μόνο θρίαμβοι. Μονής κατεύθυνσης ο δρόμος προς την

Η ισοπέδωση και ο λαϊκισμός ενθαρρύνει τα άκρα (με τα οποία συναγελάζονται) και ευνοούνται οι αμπάλατοι.

απόλυτη υπεροχή. Και την ίδια ώρα να πλανάται κι ο πολιτικός εκβιασμός: Η ισοπέδωση και ο λαϊκισμός ενθαρρύνει τα άκρα (με τα οποία συναγελάζονται) και ευνοούνται οι αμπάλατοι. Τι κι αν ούτε λαϊκίζουμε, ούτε ισοπεδώνουμε. Πρέπει να προσπερνάμε τα κακώς κείμενα, αντί να τα κρίνουμε. Να στρώνουμε κόκκινα χαλιά σε ανύπαρκτα success stories, να κτυπάμε τις καμπάνες σε επικοινωνιακές πιρουέτες, να πανηγυρίζουμε για ανεδαιφικούς θριάμβους. Αυτό υπαγορεύει η ανάγνωση της επικαιρότητας μέσα από τον μυωπικό φακό των γυαλιών του οπαδισμού και των ιδεοληπτικών αγκυλώσεων.

Της **ΟΡΙΑΝΑΣ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ**

Στον ρυθμό των δημοσκοπήσεων, φανερών και κρυφών, χορεύουν τα κόμματα σχεδόν δύο μήνες πριν από τις κάλπες. Κυρίως με αυτές χαράσσουν και τον τρόπο που θα κινηθούν στον εναπομείναντα χρόνο πριν από τη μεγάλη στιγμή, αν και τα περισσότερα δεν το παραδέχονται. Άλλωστε για κάποια κόμματα αυτές οι εκλογές είναι θέμα γοήτρου και επίδειξης ισχύος, όμως για κάποια άλλα ο αγώνας για επιβίωση είναι σκληρός και πιθανώς άριστος.

Αυτό που σημειώνεται στην παρούσα φάση είναι πως καμία δημοσκοπήση δεν μπορεί να δώσει με βεβαιότητα την πρωτιά σε κάποιο κόμμα, ενώ οι συνεχείς εξελίξεις σε διεθνές επίπεδο, με κυρίαρχο τον πόλεμο στην περιοχή, αλλά και τα μεγάλα εσωτερικά ζητήματα, όπως ο αφθώδης πυρετός, προκαλούν ανατροπές. Οι αντιδράσεις των ψηφοφόρων διαρκώς μεταλλάσσονται, ενώ σε δύο μήνες πιθανώς η εικόνα να διαφοροποιηθεί, μιας και οι αλυσιδωτές επιπτώσεις –με πρώτη και χειρότερη την ακρίβεια– εντείνουν την ανησυχία των πολιτών.

Στην Πινδάρου έχουν πλέον στα χέρια τους μία νέα δημοσκοπήση, την οποία και συζητήσαν εκτενώς τις περασμένες μέρες, με τα πνεύματα σε κάποιες των περιπτώσεων να οξύνονται, μιας και υπάρχει διαφορετική αντίληψη σε όσων καταγράφηκαν κυρίως σε σχέση με τη διαχείριση της δεξαμενής των αναποφάσιτων. Η εκροή Συναγερμικών προς το ΕΛΑΜ κρίνεται πλέον μη αναστρέψιμη, ενώ το θέμα εκείνων που στηρίζουν Νίκο Χριστοδουλίδη προκαλεί ακόμα προβληματισμό σε ό,τι αφορά την αντιπολιτευτική στάση του κόμματος, αν και επισήμως ξεκαθαρίζεται πως δεν υπάρχει καμία μεταβολή ως προς το συγκεκριμένο θέμα.

Παραμένει θέμα η αστική Λευκωσία και πώς αυτή συσπειρώνεται, ενώ όλο και μικραίνει η δεξαμενή των αναποφάσιτων με αποτέλεσμα να μην μπορούν οι συγκεκριμένες ψήφοι να ανατρέψουν τα ποσοστά. Πάντως, ακόμη και αν το κόμμα εξασφαλίσει ποσοστά πέραν του 24% είναι πολύ δύσκολο να διατηρηθεί ο αριθμός των 17 βουλευτών που διατηρεί σήμερα, μιας και η όπως όλα δείχνουν πολυκομματική Βουλή θα διαφοροποιήσει την εικόνα.

Τα μεγάλα ζητήματα στον τομέα της οικονομίας, της ενεργειακής πολιτικής και του τουρισμού που προκύπτουν αυτή την ώρα, δίνουν στον ΔΗΣΥ ένα σχετικό προβάδισμα, σε σχέση με πιθανές προτάσεις που μπορεί να καταθέσει, έχοντας και το επικείμενο ότι αντιμετώπισε κρίσεις και στο παρελθόν. Το ζητούμενο λίγο πριν από τις εκλογές είναι αν θα

πείσει για τη σοβαρή και υπεύθυνη στάση του την οποία διαρκώς διακηρύσσει, καταδεικνύοντας με πράξεις πως διαφοροποιείται και πως στηρίζει τομείς της οικονομίας μακριά από λαϊκισμούς και ευκολογία.

Απουσιάζει το όραμα

Στον ΔΗΣΥ δημοσκοπήσεις τρέχουν και από υποψήφιους του κόμματος –κυρίως στη Λευκωσία– με αποτέλεσμα να ψηθίζονται ονόματα που βρίσκονται στις πρώτες θέσεις, μεταξύ των οποίων οι βουλευτές Δημήτρης Δημητρίου και Σάβια Ορφανίδου, ο πρώην υπουργός υγείας Γιώργος Παμπορίδης, ο πρώην υπουργός Άμυνας Χαράλαμπος Πετρίδης, ο αντιδήμαρχος Αγλαντζιάς Ανδρέας Κωνσταντίνου, η πρώην υφυπουργός Πρόνοιας Αναστασία Ανθούση, το μέλος του Πολιτικού Γραφείου Πόλυς Κουρουσιδής όπως και η κλινική διευθύντρια της Αγίας Σκέπης Τίνα Παύλου, αλλά και πρόσωπα που αναπτύσσουν δυναμική και μπαίνουν πλέον στον χάρτη της κοινοτικής σκακιέρας, αν και δεν βρίσκονται κοντά στην πρόεδρο του κόμματος Αννίτα Δημητρίου.

Πάντως, αυτό που σημειώνεται από υποψηφίους ακόμη και νυν βουλευτές είναι πως απουσιάζει το όραμα όπως και η συνεργασία, με αποτέλεσμα ο καθένας (ανάμεσά τους και ηγετικά στελέχη) να δείχνει ότι εργάζεται μόνο για τον εαυτό του, ίσως και για τις προεδρικές του 2028 και όχι για το γενικότερο καλό του κόμματος.

Βέβαια, όπως τονίζεται, προσπάθεια όλων, ανεξαρτήτως συμπεριφορών, είναι η όσο το δυνατόν μεγαλύτερη συσπείρωση του κόμματος και σε αυτό βρίσκουν κοινό έδαφος το ΑΚΕΛ και οι επικείμενες πωλες δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αναδειχθεί πρώτο κόμμα.

Η κοινωνική ατζέντα

Την ίδια ώρα στο κόμμα της Αριστεράς συνεχίζεται η προσπάθεια για ανάδειξη θεμάτων της κοινωνικής ατζέντας –τα οποία

ξέρει να διαχειρίζεται αρκετά καλά– ενώ επενδύει και στην προσωπική επαφή με τους ψηφοφόρους. Μία προεκλογική που το ΑΚΕΛ φαίνεται να έδωσε στους υποψηφίους του ελευθερία σε σχέση με τον τρόπο που διαχειρίζονται τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και κατ' επέκταση την προβολή τους, χωρίς αυτά να πρέπει να περνά μέσα από κομματικές διαδικασίες, όπως συνέβαινε μέχρι πρότινος, ενώ η συμμετοχή νέων εντός των ψηφοδελτίων όπως ο Γιώργος Εφραίμ στη Λεμεσό, η Ιωάννα Χρυσοβισιώτη στη Λευκωσία και η Μαριέλλα Θεοφάνους στην Πάφο, φέρει να συνέβαλαν στην κινητοποίηση πιθανώς ανενεργών ψηφοφόρων.

Προσπάθεια άλλωστε του κόμματος είναι η μείωση της αποχής, αλλά και να μπει ένα φρένο στις διαρροές προς το ΑΛΑΜ μετά τη μετακίνηση προς τα εκεί της Ειρήνης Χαλαραμπίδου. Ο πόλεμος στην περιοχή και τα όσα ακολούθησαν σίγουρα δεν ευνόησαν ένα κόμμα που δεν ποτίζει στις πολεμικές ιαχές και τις πατριωτικές κορώνες. Γι' αυτό και προσπαθεί να κερδίσει το χαμένο έδαφος προβάλλοντας τα μεγάλα κοινωνικά ζητήματα, με προμετωπίδα την ακρίβεια και την ανάγκη να στηριχτεί ο μέσος πολίτης.

Τα συγκυβερνώντα

Το ΔΗΚΟ δείχνει, βάσει και των δημοσκοπήσεων, να σημειώνει το τελευταίο διάστημα άνοδο, ωστόσο είναι δύσκολο να φτάσει σε ποσοστά που θα του εξασφαλίσουν ρυθμιστικό ρόλο. Η μάχη ΔΗΚΟ-Άμεσος Δημοκρατίας για την πέμπτη θέση έφερε τα δύο κόμματα σε μετωπική σύγκρουση, με τον Νικόλα Παπαδόπουλο να βάλλει, κάποιες φορές προσωποποιώντας, κατά υποψηφίων της τελευταίας, όπως συνέβη με το ποινικό παρελθόν της Βάλερι Ταραπάι (η οποία στη συνέχεια απέσυρε την υποψηφιότητά της).

Την ίδια ώρα, κομματικά στελέχη τονίζουν τα θετικά της κυβερνήσεως με απώτερο στόχο να λάβουν εύσημα και όχι μόνο κριτική, ενώ τονίζουν την αναγκα-

ότητα για έναν δυνατό μεσαίο χώρο, κάνοντας ουσιαστικά κάλεσμα και σε ψηφοφόρους πλάνου του ΔΗΚΟ να ενισχύσουν την προσπάθεια παρά να ρίξουν ψήφο σε κόμματα που παλεύουν για επιβίωση. Ο πρόεδρος του κόμματος με το σύνθημα «Η Λευκωσία στέλνει μήνυμα νίκης», κατά την παρουσίαση των υποψηφίων της πρωτεύουσας, επανέλαβε πως ο τόπος σε αυτές τις δύσκολες συγκυρίες χρειάζεται σοβαρότητα και υπευθυνότητα, όπως και να μείνει μακριά από λαϊκισμό και εμμονές.

Πάντως, λίγο πριν από τη συμπλήρωση του ψηφοδελτίου της Λευκωσίας διαμνύεται πως κυκλοφόρησε δημοσκοπήση με ονόματα, που φαίνεται να συζητήθηκε και στο Προεδρικό ώστε να πειστούν συγκεκριμένα στελέχη να κατέβουν στην προεκλογική κούρσα, αν και τελικώς η προσπάθεια δεν πέτυχε στην ολότητά της.

Στην ΕΔΕΚ το τελευταίο διάστημα πνέει ένας αέρας αισιοδοξίας, μιας και βάσει των πλειστηρίων δημοσκοπήσεων οριακά θα είναι εντός Βουλής. Η προσπάθεια συσπείρωσης συνεχίζεται έχοντας ως βασικό άξονα ότι το κόμμα του Βάσου Λυσσαρίδη πρέπει να παραμείνει στο προσκήνιο και να του δοθεί ευκαιρία μέσα από το εκλογικό συνέδριο που θα ακολουθήσει των βουλευτικών να ανασυνταχθεί. Βέβαια, παρόλη την προσπάθεια και του ίδιου του μεταβατικού προέδρου Νίκου Αναστασίου δεν είναι πολλά τουλάχιστον τα πρωτοκλασάτα στελέχη, που στο παρελθόν είτε διώχθηκαν είτε απομακρύνθηκαν, που πείστηκαν τελικά να επιστρέψουν.

Στη σκακιέρα και οι διαρροές προς ΑΛΑΜ λόγω και της παρουσίας του πρώην ευρωβουλευτή του κόμματος Δημήτρη Παπαδάκη, ενώ δίδονται οι απόψεις σε σχέση με την παρουσία του τέως προέδρου Μαρίνου Σιζόπουλου στις μεγάλες προεκλογικές συγκεντρώσεις. Πάντως, μπορεί στη Λευκωσία ορισμένοι υποψήφιοι να έχουν στα χέρια τους και δημοσκοπήσεις σε σχέση με ποσοστά που λαμβάνουν, όπου

φαίνεται να έχουν προβάδισμα ο αναπληρωτής πρόεδρος του κόμματος Μορφάκης Σολομωνίδης και το μέλος του Πολιτικού Γραφείου Μάριος Χαννίδης, ωστόσο είναι και η επαρχία Λάρνακας που ακόμη βρίσκεται σε εκκρεμότητα.

Η ΔΗΠΑ, αν και η διαδικασία συμπλήρωσης των ψηφοδελτίων έχει ολοκληρωθεί, φαίνεται να μην έχει πάρει την ώθηση που χρειάζεται ώστε να αυτήσει τις πιθανότητες για παραμονή του κόμματος στη νέα σύνθεση της Βουλής. Το κόμμα επιλέγει να αναφέρεται στις δημοσκοπήσεις ως εργαλείο προς μελέτη, αλλά τονίζει πως σε σχέση με τη ΔΗΠΑ έπεσαν έξω, μάλιστα κυκλοφορεί και σχετικό βίντεο από το κόμμα, ώστε να συσπειρώσει τους ψηφοφόρους του και να μην κάνουν άλλες επιλογές με το δικαιολογικό της χαμένης ψήφου.

Volt και Οικολόγοι

Αισιόδοξα μηνύματα από τις δημοσκοπήσεις φαίνεται να λαμβάνει και το Volt, που από βδομάδας ανοίγει και το επιτελείο του στη Λευκωσία όπου θα είναι χώρος συνάθροισης των υποψηφίων με τους φίλους του κόμματος για ανταλλαγή απόψεων και θέσεων. Δύο μήνες πριν από τις εκλογές, το κόμμα πέραν από την ενίσχυση της διαπροσωπικής σχέσης (θα ανοίξει επιτελείο σύντομα και στη Λεμεσό) στοχεύει και στην εντονότερη παρουσία των θέσεων του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, αφού γνωρίζει καλά τους τρόπους που οι πλείστοι πολίτες επιλέγουν σήμερα να ενημερώνονται.

Στο Κίνημα Οικολόγων-Συνεργασία Πολιτών μπαίνουν οι τελευταίες πινελιές –δυσκολίες υπάρχουν στο ψηφοδέλτιο Αμμοχώστου– πριν από την παγκύπρια συνδιάσκεψη, ενώ ήδη άρχισαν η ανά επάρχια συγκεντρώσεις με σκοπό τη γνωριμία των υποψηφίων ακόμη και μεταξύ τους αλλά και με τους υποστηρικτές του κινήματος. Το μήνυμα που στέλνεται είναι ότι θα βρίσκονται εντός Βουλής και μάλιστα με ισχυρό λόγο και θέσεις για τα μεγάλα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο τόπος.

Το ΕΛΑΜ

Στο ΕΛΑΜ φαίνεται να καταφέρνουν συσπείρωση ποσοστών αλλά και να δέχονται –κυρίως από τον ΔΗΣΥ– εισροές ψηφοφόρων, με τις δημοσκοπήσεις να τους κατατάσσουν ξεκάθαρα στην τρίτη θέση. Το κλίμα ανασφάλειας λόγω πολέμου αλλά και το διαχυτο αίσθημα πατριωτισμού φαίνεται να βοήθησαν το κόμμα στον δημοσκόπιο διάλογο, ενώ τα θέματα οικονομίας και οι ανάγκες των πολιτών είναι αυτά που τα στελέχη του επιδιώκουν να προβάλλουν.

“

Στον ΔΗ-ΣΥ, δημοσκοπήσεις τρέχουν και από υποψηφίους του κόμματος –κυρίως στη Λευκωσία– με αποτέλεσμα να ψηθίζονται ονόματα που βρίσκονται στις πρώτες θέσεις, όπως και πρόσωπα που αναπτύσσουν δυναμική και μπαίνουν πλέον στον χάρτη της κομματικής σκακιέρας.

“

Οι αντιδράσεις των ψηφοφόρων διαρκώς μεταλλάσσονται, ενώ σε δύο μήνες πιθανώς η εικόνα να διαφοροποιηθεί, μιας και οι αλυσιδωτές επιπτώσεις –με πρώτη και χειρότερη την ακρίβεια– εντείνουν την ανησυχία των πολιτών.

Συνέντευξη στον **ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ**

Σκληρή απάντηση στον πρόεδρο Χριστοδουλίδη, που υποστήριξε ότι ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ έχουν ταυτόσημες θέσεις σε όλα τα θέματα της εσωτερικής διακυβέρνησης, δίνει ο βουλευτής του Συναγερμού Δημήτρης Δημητρίου. Όποτε τον βολέψει, λέει ο κ. Δημητρίου, δίνοντας Συναγερμικός, όμως, όταν του ασκείται κριτική, τότε ο κ. Χριστοδουλίδης υιοθετεί τη ρητορική ΕΛΑΜ για ΔΗΣΑΚΕΛ. Αναφέρει ότι το ΕΛΑΜ κάνει πλάτες στην κυβέρνηση, διότι δεν άσκησε κριτική ούτε για το «videogate», ούτε για τη διαχείριση της κρίσης με τον αφθώδη πυρετό και εκτιμά ότι ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πιστεύει πως το βασικό του στήριγμα για επανεκλογή το 2028 θα είναι το ΕΛΑΜ. Ο κ. Δημητρίου αναγνωρίζει την αδυναμία του ΔΗΣΥ να προτάξει ένα πειστικό αφήγημα σε αυτή την προεκλογική περίοδο, όμως, υποστηρίζει ότι υπάρχει χρόνος για να γίνουν διορθώσεις και το κόμμα να πετύχει τους εκλογικούς του στόχους.

—Ο ΔΗΣΥ ζήτησε παραιτήση της υπουργού Γεωργίας για ανεπαρκή διαχείριση της κρίσης του αφθώδους πυρετού και ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης απάντησε τη μια μέρα ότι δεν ασχολείται με τις εκλογές και την άλλη σχολίασε ότι ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ έχουν ταυτόσημες θέσεις στα θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης. Τι δείχνει αυτή η στάση;

—Ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας εμφανίζεται, δυστυχώς, ξανά και ξανά ανέτοιμος να διαχειριστεί κρίσεις και το ανησυχητικό είναι ότι μπορεί να προκύψουν και άλλες κρίσεις, λόγω του πολέμου στη Μέση Ανατολή, ίσως και μεγαλύτερες. Αυτά που λέει περί προεκλογικής περιόδου είναι απαξιωτικά για τον Συναγερμό. Κάποιοι θα μπορούσε να το αντιστρέψει και να του πει ότι εκείνος βρίσκεται σε μια μόνιμη προεκλογική για τις προεδρικές εκλογές του 2028. Επίσης, ο κ. Χριστοδουλίδης υιοθετεί τη ρητορική ΕΛΑΜ περί ΔΗΣΑΚΕΛ, κάτι που είναι πολύ προσβλητικό για τον Συναγερμό. Όποτε τον βολέψει δηλώνει ότι είναι Συναγερμικός και διερωτάται ποιες είναι οι πολιτικές διαφορές του ΔΗΣΥ μαζί του, όταν, όμως, του ασκούμε κριτική παρουσιάζει το «φάντασμα» του ΔΗΣΑΚΕΛ. Καλό είναι να βλέπει ο κόσμος του Συναγερμού αυτές τις συμπεριφορές του Χριστοδουλίδη.

—Γιατί λέτε ότι υιοθετεί ρητορική ΕΛΑΜ;

—Είναι ηλίου φαεινότερο ότι το ΕΛΑΜ κάνει πλάτες στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη. Ο κ. Χρίστου τα μάσπε όταν τον ρωτήσατε σε podcast αν θα κατέλθουν αυτόνομα στον α' γύρο των προεδρικών εκλογών του 2028 ή αν υπάρχει περίπτωση να στηρίξουν Χριστοδουλίδη. Σχετικά με το περιβόητο «videogate» το ΕΛΑΜ ήπιε το αμιλλπο νερό, ενώ υπό άλλες συνθήκες θα ήταν πάνω στα τραπέζια και δεν βρήκε λέξη για να ασκήσει κριτική στην

την ταύτιση των συμπολιτών μας με τον Συναγερμό.

—Σύμφωνα πάντως με πρόσφατη δημοσκόπηση του ΡΙΚ, μια μερίδα του κόσμου θεωρεί ότι ο ΔΗΣΥ ταυτίζεται με τα συμφέροντα εργοδοτών και επιχειρηματιών παρά με αυτά των διάφορων κοινωνικών ομάδων, όπου φαίνεται να υπερτερεί το ΑΚΕΛ.

—Θεωρώ ότι αυτή είναι μια λανθασμένη εντύπωση την οποία όμως πρέπει να αντιμετωπίσουμε. Ο Δημοκρατικός Συναγερμός ήταν, είναι και πρέπει να παραμείνει ένα πολυστρωματικό κόμμα, one nation party, όπως λένε και στη Βρετανία, να μπορεί δηλαδή να ψηφιστεί από όλες τις τάξεις του πληθυσμού, επειδή ακριβώς θεωρούν ότι υπερασπίζεται τα συμφέροντα των πολλών.

—Τώρα θυμηθήκατε τις εκπομπές, λέει αρκετός κόσμος.

—Οι θέσεις του ΔΗΣΥ είναι δι-

κυβέρνηση Χριστοδουλίδη για τη διαχείριση της κρίσης με τον αφθώδη πυρετό. Ο κ. Χριστοδουλίδης δείχνει μια ιδιαίτερη αγάπη και προτίμηση στο ΕΛΑΜ σε αυτές τις εκλογές. Άλλωστε φίλοι του και πολιτικά πρόσωπα που τον στηρίζουν είναι στα ψηφοδέλτια του ΕΛΑΜ. Αν δούμε συνολικά τη στάση του, θεωρώ ότι πιστεύει πως βασικό του στήριγμα στις προεδρικές του 2028 θα είναι το ΕΛΑΜ.

—Πού το στηρίζετε αυτό;

—Να φέρω ένα παράδειγμα. Διαχειρίζεται το Κυπριακό με ατολή. Δεν έχει την πρωτοβουλία των κινήσεων. Αυτό βρίσκεται ανταπόκριση στο ακροατήριο του ΕΛΑΜ.

Ο κ. Χριστοδουλίδης δείχνει μια ιδιαίτερη αγάπη και προτίμηση στο ΕΛΑΜ σε αυτές τις εκλογές. Θεωρώ ότι πιστεύει πως βασικό του στήριγμα στις προεδρικές του 2028 θα είναι το ΕΛΑΜ.

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Μ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, βουλευτής ΔΗΣΥ

Ο Χριστοδουλίδης θυμίζει κάτι από Χριστόφια στη διαχείριση κρίσεων

Όταν υιοθετεί τη ρητορική ΕΛΑΜ για ΔΗΣΑΚΕΛ να είναι έτοιμος για ανάλογες συγκρίσεις

—Τι περισσότερο θα μπορούσε να κάνει στο Κυπριακό;

—Θα μπορούσε να είναι πιο τολμηρός, να επιδιώξει την κινητικότητα αντί να ακολουθεί τις εξελίξεις. Για παράδειγμα, θα μπορούσε να προτείνει το άνοιγμα οδοφράγματος στη Μια Μηλιά, λαμβάνοντας ως αντάλλαγμα την επιστροφή στις διαπραγματεύσεις.

—Ποιος λέει ότι θα δεχόταν κάτι τέτοιο η άλλη πλευρά;

—Τουλάχιστον να το προτείνουμε για να δείξουμε ότι εμείς εννοούμε αυτά που λέμε και έτσι να έχουμε το ηθικό πλεονέκτημα.

—Πηγαينόρεχεται πάντως ακόμη το θέμα της σχέσης ΔΗΣΥ-Χριστοδουλίδη και αν πρέπει να επα-

νεξεταστεί μετά τις βουλευτικές ενόψει προεδρικών.

—Ο Δημοκρατικός Συναγερμός δεν μπορεί να συρθεί σε μια κυβέρνηση την οποία δεν πιστεύει και στην οποία έχει πολλά να προσάψει. Είτε ως λύση ανάγκης, είτε άλλως πως. Συνεπώς, μετά τις βουλευτικές εκλογές, ο ΔΗΣΥ πρέπει με αυτοπεποίθηση να βασιστεί στις δικές του δυνάμεις και να χαράξει τον δικό του δρόμο για τη συνέχεια και δεν πρέπει να σκεφτεί καν ενδεχόμενη στήριξη Χριστοδουλίδη.

—Υπάρχουν ακόμη στελέχη του ΔΗΣΥ που θέλουν να οδηγήσουν το κόμμα στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη;

—Υπάρχουν, δυστυχώς, στελέ-

χη που θα ήθελαν ο ΔΗΣΥ να πάει στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη.

—Είναι στην ηγεσία του κόμματος; Σε ποιους αναφέρεστε;

—Δεν θα ήθελα να επεκταθώ.

—Υπάρχουν τελικά σημαντικές πολιτικές διαφορές ΔΗΣΥ-Χριστοδουλίδη;

—Αυτό το ερώτημα πρέπει να απαντηθεί μια και καλή, περιγράφοντας τη μεγάλη εικόνα. Ο Χριστοδουλίδης θυμίζει κάτι από Δημήτρη Χριστόφια στη διαχείριση κρίσεων. Όταν υιοθετεί τη ρητορική ΕΛΑΜ για ΔΗΣΑΚΕΛ να είναι έτοιμος για ανάλογες συγκρίσεις. Ο κ. Χριστοδουλίδης είναι απροετοίμαστος και άτολμος να διαχειριστεί οποιαδήποτε κρίση. Εμφανίζεται πάντα έτοιμος να κάνει δηλώσεις αλλά όχι να δώσει λύσεις. Και πού καταλήγει όλο αυτό; Στην αποζημίωση των πολιτών που υφίστανται τις συνέπειες της ανικανότητας της κυβέρνησης. Στο τέλος δεν θα μας μείνει μία στα ταμεία. Σωστά δίδεται στήριξη σε αυτούς τους ανθρώπους, αλλά η αποστολή μιας κυβέρνησης δεν είναι να αποζημιώνει τις επιπτώσεις της ανεπάρκειάς της, αλλά να προωθεί μεταρρυθμίσεις που να εκσυγχρονίζουν το κράτος και να μην αναλώνεται σε μικροπολιτική και επικοινωνιακή διαχείριση των προβλημάτων.

—Δεν θεωρείτε ότι είναι υπερβολική η σύγκριση;

—Όχι και να εξηγήσω το γιατί. Ο κ. Χριστοδουλίδης δεν δίνει λύσεις σε προβλήματα λόγω ατολή, έτσι αυτά εξελίσσονται σε μικρές ή μεγάλες κρίσεις τις οποίες δεν μπορεί να διαχειριστεί με αποφασιστικότητα και όλο αυτό καταλήγει στο να ανοίγει τα ταμεία και να αποζημιώνει τους ανθρώπους που υφίστανται τις συνέπειες των κρίσεων που αδυνατεί να διαχειριστεί. Αναφέρω ενδεικτικά τη φονική πυρκαγιά στη Λεμεσό, την κρίση με τον αφθώδη πυρετό και τον τουρισμό που τρέχουν τώρα να προλάβουν τα αρνητικά των υπερβολών τους. Κάποτε λέγαμε ότι ο πρόεδρος Χριστόφιας δεν μπορούσε να διαχειριστεί τα πιο απλά ζητήματα, τελικά ο πρόεδρος Χριστοδουλίδης ανταγωνίζεται για να τον ξεπεράσει.

—Μήπως τα βάζετε με Χριστοδουλίδη και ΕΛΑΜ γιατί απειλούν τον ζωτικό χώρο του ΔΗΣΥ στην Κεντροδεξιά;

—Αν εμείς κάνουμε όσα πρέπει, δεν θα έχουν καμία τύχη όλοι αυτοί. Ο Συναγερμός πρέπει έστω και τώρα να διαχωρίσει τον εθνικισμό του ΕΛΑΜ από τον υψηλό πατριωτισμό και την εθνικοφροσύνη του ΔΗΣΥ. Δεν τα καταφέραμε να το κάνουμε την ώρα που έπρεπε, με αποτέλεσμα ο κόσμος να θεωρεί ότι είναι το ίδιο πράγμα. Το ΕΛΑΜ προσπάθησε να οικειοποιηθεί ακόμη και τον Γλαύκο Κληρίδη. Αν είναι ποτέ δυνατόν. Ο Κληρίδης ήταν πάνω απ' όλα ένας βαθύτατα δημοκράτης άνθρωπος. Το ΕΛΑΜ, με τις συγκριμένες ιδεολογικές καταβολές και που δεν έχει κάνει ποτέ εκλογές εσωκομματικά, τι σχέση έχει με τη δημοκρατία;

Μετά τις βουλευτικές εκλογές, ο ΔΗΣΥ πρέπει με αυτοπεποίθηση να βασιστεί στις δικές του δυνάμεις και να χαράξει τον δικό του δρόμο για τη συνέχεια και δεν πρέπει να σκεφτεί καν ενδεχόμενη στήριξη Χριστοδουλίδη.

Να μπορεί δηλαδή να ψηφιστεί από όλες τις τάξεις του πληθυσμού, επειδή ακριβώς θεωρούν ότι υπερασπίζεται τα συμφέροντα των πολλών.

Ο ΔΗΣΥ ήταν, είναι και πρέπει να παραμείνει ένα «one nation party»

—Ο ΔΗΣΥ φαίνεται να δυσκολεύεται να προτάξει ένα πειστικό αφήγημα στις εκλογές. Σε θέματα διαφθοράς και διαπλοκής δεν μπορεί να πείσει λόγω έλλειψης των φαινομένων κατά τη διακυβέρνηση Αναστασιάδης, σε κάποια θέματα όπως το μεταναστευτικό έχει το ΕΛΑΜ στα δεξιά του και στην εξωτερική πολιτική δυσκολεύεται να διαφοροποιηθεί από την κυβέρνηση Χριστοδουλίδη.

—Από την επαφή με τον κόσμο προκύπτει ότι υπάρχει μια δυσκολία ταύτισης των πιο παραγωγικών ηλικιών με τον Δημοκρατικό Συναγερμό. Και αυτό πιστεύω ακράδαντα πως συμβαίνει λόγω ακριβώς της έλλειψης ενός ισχυρού αφηγήματος, που να απαντά στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα οι πολίτες, όπως είναι η ακρίβεια, το στεγαστικό, το κυκλοφοριακό και το κόστος ενέργειας. Θεωρώ πως έχουμε ακόμη χρόνο να ισχυροποιήσουμε το αφήγημά μας και να αυξήσουμε

Η κατάσταση στο κόμμα είναι εύθραυστη και είμαι ο τελευταίος που θα βάλει λάδι στη φωτιά. Τώρα έχουμε να δώσουμε ίσως την πιο δύσκολη μάχη στην ιστορία του ΔΗΣΥ, πιο δύσκολη κι από αυτή των ευρωεκλογών του 2004.

ακρονικές. Και τώρα ήρθαμε με μια σειρά προτάσεων νόμων να ενισχύσουμε όλα αυτά που λέμε.

—Είναι εγκλωβισμένο το κόμμα στη διακυβέρνηση Αναστασιάδης;

—Θεωρώ ότι πρέπει να αναδεικνύουμε τα πολλά θετικά της δεκαετίας, αλλά ταυτόχρονα να κάνουμε και την αυτοκριτική μας, για παράδειγμα ότι στο μετανα-

στευτικό δεν πετύχαμε όσα θέλαμε και ότι δεν δώσαμε λύσεις στο ενεργειακό, το κυκλοφοριακό και το στεγαστικό για να μπορούμε να γινόμαστε πιστευτοί από τον κόσμο.

—Στις δημοσκοπήσεις ο ΔΗΣΥ φαίνεται να κινείται σε χαμηλά ποσοστά. Τι θα σημαίνει αυτό για την ηγεσία αν επιβεβαιωθεί

και στην κάλπη;

—Η κατάσταση στο κόμμα είναι εύθραυστη και είμαι ο τελευταίος που θα βάλει λάδι στη φωτιά. Αυτά θα τα δούμε στην ώρα τους. Τώρα έχουμε να δώσουμε ίσως την πιο δύσκολη μάχη στην ιστορία του Δημοκρατικού Συναγερμού, πιο δύσκολη ακόμα κι από αυτή των ευρωεκλογών του 2004, και στόχος είναι να διαψεύσουμε τα δημοσκοπικά ευρήματα. Δεν θεωρώ πως είναι αδύνατο, όμως, ούτε θεωρώ πως είναι εύκολο.

—Ποιος είναι ο πήχης για ένα καλό αποτέλεσμα υπό τις περιστάσεις;

—Δεν θα ήθελα να αναφερθώ σε αριθμό, όμως χρειαζόμαστε ένα ισχυρό ποσοστό για να διατηρήσει ο ΔΗΣΥ τον πρωταγωνιστικό του ρόλο.

—Πολλές οι ατζέντες πάντως στον ΔΗΣΥ, που συνδέονται κυρίως με την ηγεσία του κόμματος και τις προεδρικές εκλογές.

—Σίγουρα αυτή η εικόνα δεν είναι καλή. Ο Συναγερμός δεν σπκώνει ένα νέο κύμα εσωστρέφειας. Να επικεντρωθούμε στις βουλευτικές και όλα τα υπόλοιπα να τα συζητήσουμε στις 25 του Μάη.

—Η δική σας, τι περιλαμβάνει;

—Προσωπικά δεν κρύβομαι, όταν ήθελα να πω κάτι έβαλα υποψηφιότητα για την προεδρία του κόμματος, όμως, αυτή τη στιγμή, η υπευθυνότητα επιτάσσει να δώσουμε όλοι τη μάχη για να επιτύχει το κόμμα τους στόχους του και τα υπόλοιπα θα τα δούμε όταν έρθει η ώρα.

—Εκείνη η περίοδος έφερε πλήγμα στη σχέση σας με τον Αβέρωφ Νεοφύτου. Έχει αποκατασταθεί;

—Έχουμε μια πάρα πολύ καλή σχέση με τον Αβέρωφ και είμαστε σε επαφή.

—Με τον Νίκο Αναστασιάδη;

—Όπως ήταν πάντα.

Του ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ

Η περασμένη εβδομάδα είχε εναλλαγή εικόνων για το πολιτικό πρότζεκτ του ευρωβουλευτή Φειδία Παναγιώτου. Από τη μια η φιάδα, σχεδόν γηπεδικού στιλ, όπου οι υποψήφιοι που εξελέγησαν στην εσωκομματική διαδικασία του app Agora παρουσιάζονταν με επευφημίες όπως μια ομάδα μπάσκετ που εισέρχεται σε γήπεδο σε τελικό Ευρωλίγκας και από την άλλη, οι βαριές σκιές που έριξε ο πρόεδρος του ΔΗΚΟ, Νικόλας Παπαδόπουλος, για υποψήφιους του Φειδία με την περίπτωση νεαρής υποψήφιας με καταδίκη και ποινή φυλάκισης στα κατεχόμενα, για υπόθεση ναρκωτικών και η οποία οδήγησε στην απομάκρυνσή της. Ο Φειδίας μπορεί με βιντεο να τοποθετήθηκε υπέρ των «δεύτερων ευκαιριών» που δίνονται σε ανθρώπους της «Άμεσης Δημοκρατίας», ωστόσο το τελικό αποτέλεσμα δεν περνάει απαρατήρητο: Η απομάκρυνση της κας Ταραπαί έδειξε και αντανάκλαστικά ορθολογιστικού, συστημικού δρόντα σε σχέση με το νέο κόμμα. Κοινώς, ο Φειδίας και η «Άμεση Δημοκρατία» αντέδρασαν ως ένα και όχι τόσο... αντισυστημικό κόμμα, προστατευοντάς το έναντι της υποψήφιας με την παλαιά ποινική υπόθεση. Αυτός ο ορθολογισμός διακρίνεται ωστόσο και στην ανθρωπογεωγραφία των υποψήφιων της «Άμεσης Δημοκρατίας» παγκύπρια, που κυριολεκτικά δείχνει τη διεύρυνση των ιδεολογικών και ποιοτικών χαρακτηριστικών της, όχι μόνο σε όλο το φάσμα των ιδεολογικού τόξου (αριστερά-δεξιά) αλλά και στο επίπεδο της πολιτικής/μεταπολιτικής.

Τόσο η υποψηφιότητα Φειδία Παναγιώτου όσο και η ύπαρξη

Ψήφος για κάθε «γούστο»

Τι λέει η ανθρωπογεωγραφία των υποψηφίων του Φειδία για τις προθέσεις του

Το «παντός καιρού» των υποψηφιοτήτων της «Άμεσης Δημοκρατίας» δείχνει να αποκτά συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ως προς τα άτομα που το πλαισιώνουν.

υποψηφίων όπως ο Γιάννης Λαούρης και ο Νίκος Λουκάς (Λουκά-νικος) καταδεικνύουν πως για τον νεαρό δημιουργό περιεχομένου και ευρωβουλευτή ο στόχος της ρεαλιστικής μετάβασης από το Στρασβούργο στην οδό Νεχρού στη Λευκωσία είναι δεδηλωμένος. Κι αυτό διότι ο νευροεπιστήμονας και ο πρώην καθηγητής Φυσικής, και στενός συνεργάτης του Φειδία το πρώτο διάστημα στις Βρυξέλλες παίζουν καθοριστικό ρόλο, σύμφωνα με πηγές που γνωρίζουν, στο πρότζεκτ της «Άμεσης Δημοκρατίας». Ο πρώτος ως διασώτης του ιδεολογικού πλαισίου της άμεσης δημοκρατίας ως προσέγγισης για την πολιτική δράση και τον κοινοβουλευτισμό και ο δεύτερος ως πολιτικός μέντορας του Φειδία από την εποχή που ήταν καθηγητής του στην Τεχνική Σχολή Λευκωσίας με ισχυρή, και εμφανώς φιλωρωσική, άποψη για τις εξελίξεις στην Ουκρανία – που δείχνουν να πρωτοστατούν στα βίντεο και πόντκαστ

Η ανακοίνωση των υποψηφίων της «Άμεσης Δημοκρατίας» προκάλεσε ήδη αντιδράσεις, εκτείνοντας το ψάρεμα ψήφων του ευρωβουλευτή σε μια τεράστια δεξαμενή του εκλογικού σώματος, αλλά και με άμεση απομάκρυνση υποψήφιας μετά από καταγγελία.

του Φειδία, όταν καταπάνεται με θέματα διεθνούς πολιτικής στο Ευρωκοινοβούλιο. Επιπλέον, φημολογία που υπάρχει μεταξύ κοινοτικών πηγών σε Βρυξέλλες και Στρασβούργο επαναφέρει τη διάσταση θωράκισης του Φειδία, αν εκλεγεί ο ίδιος βουλευτής στις επερχόμενες βουλευτικές εκλογές του Μαΐου, δεδομένου πως τόσο ο ίδιος όσο και άλλοι ευρωβουλευτές ελέγχονται για ταξίδι στη

Μόσχα, πέρυσι.

Από εκεί και πέρα πάντως το «παντός καιρού» κοιτώντας κανείς τις υποψηφιότητες της «Άμεσης Δημοκρατίας» δείχνει να αποκτά συγκεκριμένα χαρακτηριστικά ως προς τα άτομα που το πλαισιώνουν:

- **Υποψήφιοι** με εμφανή χαρακτηριστικά δεξιάς/συντηρητικής ή αριστερής προσέγγισης και προέλευσης.

- **Άτομα** που προέρχονται από τον χώρο του ακτιβισμού και που βλέπουν την υποψηφιότητά τους ως όχημα προβολής ή ενίσχυσης των δράσεών τους.

- **Άτομα** αμιγώς στον χώρο της μεταπολιτικής που δρουν ως μιμητές του Φειδία και που προτάσσουν το περιεχόμενο στα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης έναντι της παραγωγής πολιτικών θέσεων. Χαρακτηριστική η περίπτωση

του νεαρού υποψήφιου από την Πάφο, Δημήτρη Μπάρου. Το ψηφοδέλτιο συνεπώς της «Άμεσης Δημοκρατίας» δείχνει να ψαρεύει σε όλο το εύρος της αδιευκρίνιστης και μεταπολιτικής ψήφου, έχοντας ωστόσο και δύο ταχύτητες ως προς τις πραγματικές προοπτικές εκλογής των υποψηφίων του με τους Φειδία, Λουκά, Λαούρη και Μπάρο να αποκτούν χαρακτηριστικά φαβορί.

Σκιές και πτώση

Απαράτηρητες δεν περνούν και ακόμη δύο τάσεις στην περίπτωση της «Άμεσης Δημοκρατίας». Η καταγραφή, δημοσκοπικά, πτώσης στα ποσοστά του κόμματος με νέες δημοσκοπήσεις να δείχνουν μικρότερο πλάσάρισμα του κόμματος σε σχέση με κάποιες αρχικές αλλά και, σε καμία περίπτωση, έκτακτος ψήφων της τάξης των 73.000 που εξέλεξαν τον Φειδία Παναγιώτου ευρωβουλευτή. Επιπλέον και σειρά καταγγελιών για αδιαφανείς διαδικασίες στην εσωκομματική ψηφοφορία διαμέσου της εφαρμογής, με την έλθουσα μαρτυρία εδώ να προέρχεται από ανθυποψηφίους των «56» που εξελέγησαν την περασμένη εβδομάδα και οι οποίοι κάνουν λόγο για «πλάσάρισμα» συγκεκριμένων υποψηφίων και διαδικασία για χάριν αυτών.

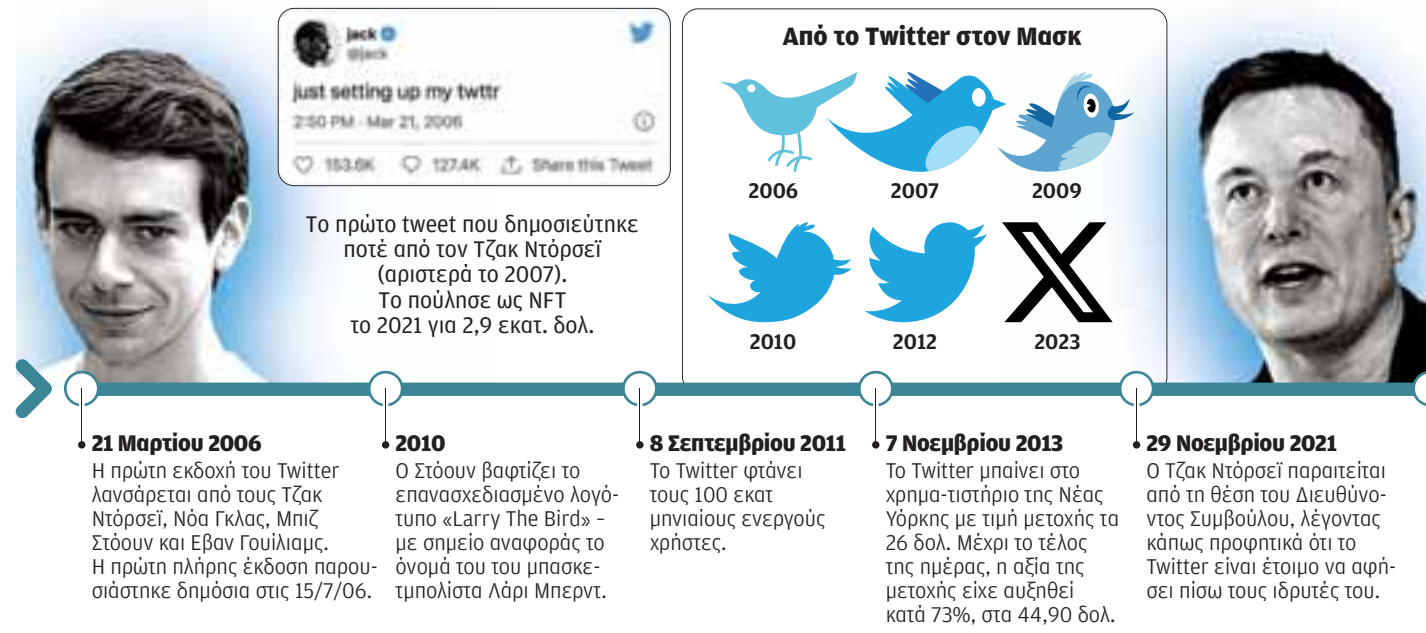
Σε κάθε περίπτωση και δεδομένου πως πλέον η «Άμεση Δημοκρατία» αποκτά διακριτά χαρακτηριστικά με συγκεκριμένα πρόσωπα παγκύπρια, ξεχωριστό ενδιαφέρον αποκτά ο τρόπος με τον οποίο θα κινηθεί ο προεκλογικός το επόμενο δίμηνο, με το μόνο σίγουρο πως η εναλλαγή μεταξύ περιεχομένου και προεκλογικού προγράμματος δεν είναι ξεκάθαρο πώς θα κινηθεί υπέρ του δεύτερου.

Είκοσι χρόνια από το πρώτο «τιτίβισμα» στο Twitter

Η πλατφόρμα που άλλαξε τη δημόσια σφαίρα

Ήταν 21 Μαρτίου του 2006 όταν ένας τότε άγνωστος 29χρονος Αμερικανός ονόματι Τζακ Ντόρσεϊ δημοσίευσε μια ανάρτηση μόλις πέντε λέξεων στον ιστοχώρο Twtttr. «Απλώς σετάρω το Twtttr μου», έλεγε εκείνο το πρώτο μήνυμα, το οποίο με τα τότε δεδομένα ίσως να μην έβγαζε ιδιαίτερο νόημα στα μάτια των αμύητων. Σήμερα, ο Ντόρσεϊ είναι δισεκατομμυριούχος, ενώ ο ιστοχώρος κοινωνικής δικτύωσης που ίδρυσε το 2006 μαζί με άλλα τρία άτομα (τον Νόα Γκλας, τον Μπιζ Στόουν και τον Έβαν Γουίλιαμς) έχει πια αποκτήσει διαστάσεις οσοιαμνιτικής αυτοκρατορίας, αναδιμορφώνοντας εκ βάθρων την πολιτική επικοινωνία και τη διαφήμιση, μεταξύ άλλων. Το εν λόγω δίκτυο ξεκίνησε ως Twtttr προτού γίνει διεθνώς γνωστό ως Twitter και έπειτα μετονομαστεί από τον νέο ιδιοκτήτη του, τον Έλον Μασκ, σε X.

Το ιδιαίτερο που είχε η πλατφόρμα, στην πρώτη φάση της, όταν δηλαδή ακόμη γιγαντωνόταν, ήταν το όριο των 140 χαρακτήρων που είχε θέσει ως ανώτατο επιτρεπτό για κάθε ανάρτηση. Ο,τι είχε να πει ο κάθε χρήστης, καλούνταν να το διατυπώσει κατά τρόπο λακωνικό. Το εν λόγω χαρακτηριστικό, που είχε αρχικά ξενίσει πολλούς χρήστες, έμελλε να αποτελέσει συνταγή επιτυχίας, καθώς ταίριαζε με άλλες τάσεις της εποχής του τις

ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΙΟ ΠΟΛΛΟΥΣ ΑΚΟΛΟΥΘΟΥΣ (εκατομμύρια)

Έλον Μασκ	226,3
Μπαράκ Ομπάμα	130,6
Κριστιάνο Ρονάλντο	115,7
Ντόναλντ Τραμπ	109,3
Ναρέντρα Μόντι	109,0
Τζάστιν Μπίμπερ	108,8
Ριάννα	107,5
Κέιτι Πέρι	104,3
Τέιλορ Σουίφτ	93,6
NASA	87,9

ΠΗΓΕΣ: Twenvy, Sprout Social, Backlinko, GRAPHIC NEWS

οποιές επιπράσσε, αλλά και από τις οποίες επιπράσθηκε: την ταχύτητα και την αμεσότητα της επικοινωνίας στην εποχή των social media, το περιορισμένο εύρος προσοχής των νέων χρηστών του Διαδικτύου (το οποίο θα μπορούσε σε κάποιες περιπτώσεις να ιδωθεί και ως αδυναμία συγκέντρωσης) κ.ά. Οι σύντομες αναρτήσεις βαφτίστηκαν «τιτίβισματα» («tweets»),

υπό την επιρροή του μπλε πτηνού το οποίο υποθέτησαν οι ιθύνοντες της ιστοσελίδας ως σύμβολο της πλατφόρμας του. Στην πορεία, το όριο των 140 λέξεων αυξήθηκε και πολλοί από τους αρχικούς περιορισμούς έπαψαν να ισχύουν, με τις αναρτήσεις να αποκτούν μεγαλύτερη ευελιξία. Το μοντέλο της επικοινωνίας είχε ωστόσο εν τω μεταξύ αλλάξει, επιβάλλο-

ντας μια σύντομη και συνοπτική –συνθηματολογικού χαρακτήρα σε πολλές περιπτώσεις– προσέγγιση την οποία έμελλε να υποθέσουν όλοι όσοι δραστηριοποιούνται στη δημόσια σφαίρα (πολιτικοί, υπουργοί, ακτιβιστές, καλλιτέχνες, δημοσιογράφοι κ.ά.).

Το πιο κομβικό σημείο στη μέχρι τώρα πορεία του Twitter ήταν η εξαγορά του από τον Έλον Μασκ,

ο οποίος το απέκτησε τον Οκτώβριο του 2022 καταβάλλοντας το ποσό των 44 δισ. δολ. και εν συνεχεία, τον Ιούλιο του 2023, το μετονόμασε σε X. Θα είχε καταφέρει, άραγε, ο Ντόναλντ Τραμπ να εκλεγεί στην προεδρία των ΗΠΑ τον Νοέμβριο του 2024, εάν ο Μασκ δεν τον είχε στηρίξει ανοικτά επισημαίνοντας ως μέσο προπαγάνδας την ίδια την πλατφόρμα του

Twitter; Το ερώτημα, το οποίο είχε τεθεί προ διετίας, φανερώνει αν μη τι άλλο την πολιτική δύναμη που απέκτησε η εν λόγω πλατφόρμα. Το ερώτημα που κυριαρχεί, βέβαια, πια εν έτει 2026 είναι άλλο: Αν το Twitter άγγιζε ήδη το απόγειό του και πλέον «πέφτει»; Το πτηνό που «τιτίβιζε» έχει, πάντως, εδώ και καιρό αντικατασταθεί από το «απρόσωπο» γράμμα X.

ALMIRAL[®] FORTE

2,32% γέλη
δισαιθυλαμμωνιούχος δικλοφαινάκη

MEDOCHEMIE

Κινήσου ελεύθερα, απόλαυσε τη ζωή!

NEO
ΕΝΙΣΧΥΜΕΝΟ

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ

ΒΟΥΛΕΥΤΙΚΕΣ ΕΚΛΟΓΕΣ 2026

Δεν μοιάζουν με καμία
προηγούμενη αναμέτρηση

ΚΥΡΙΑΚΗ
29/03

Η νέα «εικονομία» του πολέμου

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΒΑΜΒΑΚΑ**

Παραφράζοντας ελαφρώς τη γνωστή ρήση του Μάρσαλ ΜακΛούαν «το μέσο είναι το μήνυμα», θα λέγαμε ότι έχουμε μπει για τα καλά σε μια εποχή που «το μέσο είναι ο πόλεμος». Η τεχνολογία, οι τρόποι διαμεσολάβησης της πραγματικότητας όχι μόνον αλλάζουν καθοριστικά τις αντιληπτικές συνθήκες και την κοινωνική οργάνωσή μας, αλλά όλο και περισσότερο στις συνθήκες χάους και απορρύθμισης της φιλελεύθερης δημοκρατίας, γίνονται μοχλοί μιας αδιόρατης και διαρκούς πολεμικής συνθήκης.

Η σχέση πολέμου και μέσων επικοινωνίας είναι στενή ήδη από τους μεγάλους παγκόσμιους πολέμους του 20ού αιώνα, με τον Τύπο και το ραδιόφωνο να παίζουν κεντρικό (προπαγανδιστικό κυρίως) ρόλο. Στη συνέχεια, μια νέα ισορροπία θα φέρει ο πόλεμος στο Βιετνάμ και θα βάλει πολύ περισσότερο στο επίκεντρο την «εικόνα του πολέμου». Για πρώτη φορά, πολεμικές εικόνες έμπαιναν καθημερινά στα σπίτια μέσω τηλεόρασης, αλλά αυτό δεν είχε μια μονοσήμαντη επίδραση στην κοινή γνώμη των ΗΠΑ και ευρύτερα της Δύσης. Οι πολλές εικόνες πολέμου δεν διευκόλυναν μόνο τις ιμπεριαλιστικές διαθέσεις της ψυχροπολεμικής εποχής, αλλά μέσα από τη βαναυσότητα τους έγιναν επίσης το σημείο αναφοράς στην ανάπτυξη ενός δυναμικού αντιπολεμικού κινήματος, ενός χάσματος μεταξύ των παλιών γενεών που υποστήριζαν αναφανδόν την κρατική (αντικομμουνιστική) προπαγάνδα και των νεότερων της δεκαετίας του '60, που δυσανασχετούσαν και αμφισβητούσαν το αξιακό σύστημα των γονέων τους. Η νέα μεγάλη στροφή στην ενημερωτική εικονογράφηση του πολέμου έρχεται με τον πόλεμο του Κόλπου (1990-91), που μένει επίσης γνωστός ως ο «πόλεμος του CNN». Η εικονογραφική τηλεοπτική ειδησιογραφία δημιουργεί μια νέα συνθήκη, συνεχούς «ζωντανής» μετάδοσης του πολέμου σε παγκόσμια κλίμακα και παραγωγής πολεμικών εικόνων πρωτόγνωρα ελεγχόμενων από στρατιωτικούς μηχανισμούς. Είναι αυτή η συνθήκη που θα οδηγήσει τον Ζαν Μπωντριγιάρ να διαπιστώσει ότι ο πόλεμος μπαίνει στην εποχή του τηλεοπτικού θανάτου, που ενδιαφέρεται περισσότερο να μεταδώσει μια εικονική παρά πραγματική εμπειρία πολέμου. Οι τηλεοπτικοί δέκτες πλημμύρισαν με νυχτερινά πλάνα από έξυπνες βόμβες, γραφικά από συστήματα στόχευσης, στρατιωτικά briefings, ο πόλεμος εμφανίστηκε «καθαρός», «τεχνολογικός», σχεδόν χωρίς θύματα, όπως σε ένα video game.

Όσο η τεχνολογία εμπλέκεται σε όρους επιχειρησιακών, οργανωτικών και επικοινωνιακών στον πόλεμο τόσο η εικόνα της βίας που εμφανίζεται φαντάζει «χειρουργική». Υπάρχουν, βέβαια, εξαιρέσεις σε αυτό τον κανόνα. Π.χ. οι τρομοκρατικές ενέργειες του ISIS που χρησιμοποιούσαν βάνουσες εικόνες για να δημι-

ουργήσουν φόβο, η ισραηλινο-παλαιστινιακή σύγκρουση που προβάλλει (και αρκετές φορές εργαλειοποιεί) τις εικόνες των θυμάτων για την ευαισθητοποίηση της διεθνούς κοινής γνώμης κ.ά.

Το παράδειγμα του πολέμου στην Ουκρανία αλλά και αυτού που ξεκίνησε στο Ιράν διαγράφει μια νέα εξέλιξη στην «εικονομία» του πολέμου. Σε αυτή τη φάση σημειώνεται ένα παράδοξο, ενώ υπάρχουν περισσότερα δεδομένα και βίντεο από ποτέ, οι καθαρές εικόνες πραγματικής μάχης και βίας σπανίζουν. Ένας συνδυασμός παραγόντων φαίνεται να συμβάλλει σε αυτή την εντύπωση. Ο σύγχρονος πόλεμος είναι διάσπαρτος και εν πολλοίς «αόρατος», αφού υπάρχουν λίγες μεγάλες συγκρούσεις στρατών και συχνότερα μάχες ανάμεσα σε μικρές μονάδες, drones, εκτόξευση πυραύλων και χρήση πυροβολικού από μεγάλες αποστάσεις. Η εικόνα του πολέμου που τελικά διαμεσολαβείται κυριαρχείται κυρίως από απόμακρες εκρήξεις βομβών, κατεστραμμένα οχήματα και κτίρια, στιγμιότυπα μετά τη μάχη και όχι κατά τη διάρκεια της. Την εποχή των social media, ο πόλεμος παράγει λιγότερες ηρωικές εικόνες μάχης και περισσότερες εικόνες που ηρωποιούν την ίδια την τεχνολογία: drones, θερμικές κάμερες, όπλα υψηλής τεχνολογίας, χάρτες δεδομένων κτλ.

Ο υπερτεχνολογικοποιημένος πόλεμος που εκτυλίσσεται μπροστά στις διάφορες οθόνες μας, είναι ταυτόχρονα διαχυμένος και εικονογραφικά αφηρημένος – αποστειρωμένος από βία εκτός εξαιρέσεων. Έτσι δίνει τη σκυτάλη σε μια ατέρμονη διαδικασία περιγραφής και ερμηνείας των συνεπειών του με πιο παραδοσιακά μέσα (προφορικό και γραπτό λόγο) ενώ μπαίνει στον χορό και ο νέος κώδικας του ψηφιακού κούιμορ, των memes, των viral και AI εικόνων, που χρησιμοποιούνται ως «όπλα» πληροφορίας και φυσικά παραπληροφόρησης. Είμαστε άλλωστε σε αυτό που έχουν ορίσει εύστοχα οι Μάθιου Φορντ και Αντριου Χόκινς ως «συμμετοχική» φάση πολέμου, στην εποχή, δηλαδή, που τα ψηφιακά δίκτυα και smartphones καθιστούν τη διάκριση μεταξύ εμπόλεμων, μαρτύρων και κοινού όλο και πιο θολή. Σε αυτό το νέο πλαίσιο αναπτύσσεται ένα δίκτυο ψηφιακής εμπλοκής πολλών κοινωνικών δρώντων, αφού τα social media συνδέουν το πεδίο μάχης με το παγκόσμιο κοινό και επιτρέπουν σε οποιονδήποτε να καταγράφει, να μεταδίδει, να σχολιάζει ακόμη και να συμβάλλει επιχειρησιακά στον πόλεμο. Βέβαια, το αντίτιμο στον εκδημοκρατισμό της πολεμικής δημόσιας σφαίρας (που δεν εξαρτάται πια μόνο από την κρατική ή δημοσιογραφική τροφοδοσία) είναι η δημιουργία ενός διαρκούς κλίματος πόλωσης, που καλεί τους «χρήστες» να πάρουν θέση εικονικά και πραγματικής μάχης.

Ο κ. Βασίλης Βαμβάκας είναι καθηγητής Κοινωνιολογίας της Επικοινωνίας στο ΑΠΘ.

Παλαιστίνιοι παίζουν ποδοσφαιρικό αγώνα πέντε επί πέντε σε γήπεδο ανάμεσα στα ερείπια κατεστραμμένων κτιρίων, στη γειτονιά Tel al-Hawa της πόλης της Γάζας, 27 Φεβρουαρίου 2026.

Τι κερδίζει και τι χάνει η Κίνα από τον πόλεμο

Του **ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΦΙΛΗ**

Καταγράφοντας νικητές και ηττημένους του πολέμου που συνεχίζεται στη Μέση Ανατολή, το ενδιαφέρον πολλών εύλογα στρέφεται στην Κίνα. Με τις επιχειρήσεις να βρίσκονται στην κορύφωσή τους, είναι ασφαλώς πρόωρο να εκτιμηθεί ποιοι θα ωφεληθούν και ποιοι θα ζημιωθούν, όταν αυτές ολοκληρωθούν. Δεν γνωρίζουμε ούτε μπορούμε να προβλέψουμε ποια θα είναι η εσωτερική κατάσταση στο Ιράν, αν το Ισραήλ θα αισθανθεί ασφαλές ώστε να μη συνεχίσει σποραδικά να επιτίθεται σε υποδομές, εγκαταστάσεις και πρόσωπα στο Ιράν, με την άνεση που το κάνει με τη Χεζμπολάχ στον Λίβανο, ούτε βέβαια ποια θα είναι η νέα περιφερειακή ισορροπία.

Η Κίνα έχει συστηματικοποιήσει το ενδιαφέρον της για τη Μέση Ανατολή τα τελευταία χρόνια, τόσο επενδύοντας σημαντικά κεφάλαια όσο και εξασφαλίζοντας πρόσβαση στους ενεργειακούς πόρους της. Εσχάτως δε και διαμεσολαβώντας, όχι πάντα με απόλυτη επιτυχία. Το Πεκίνο ενεπλάκη ενεργά στην αποκατάσταση των σχέσεων μεταξύ Σαουδικής Αραβίας και Ιράν, καταφέροντας μια συμφωνία που έθεσε τις βάσεις για την καλύτερη κατάσταση ανάμεσα σε δύο παραδοσιακούς ανταγωνιστές στην περιοχή, οι οποίοι συγκρούονταν διά αντιπροσώπων σε τουλάχιστον τρία μέτωπα, στη Συρία, στο Ιράκ και στην Υεμένη. Απέτυχε, όμως, στην απόπειρα που έκανε το περασμένο καλοκαίρι να συμφιλιώσει τις παλαιστινιακές ομάδες, ενώ είναι δεδομένο ότι δεν είναι σε θέση και μάλλον δεν το επιθυμεί να αναπτύξει τον ρόλο του παρόχου/εγγυητή ασφαλείας για κάποιες από τις χώρες της περιοχής. Αλλωστε, η απροθυμία της να υποστηρίξει με πιο εμφιασμένο τρόπο το Ιράν, παρότι τις δύο χώρες «δένει» σειρά σοβαρών εμπορικών ενεργειακών συμφωνιών, δίνει στίγμα των προθέσεων της. Δεν φαίνεται διατεθειμένη να συνδράμει το Ιράν με αμυντικό υλικό, όπως έχει κά-

νει στην περίπτωση της Ρωσίας στον πόλεμο στην Ουκρανία, και αρκείται προσώρας σε συμφωνίες με την Τεχεράνη για την εξασφάλιση μέρους των εισαγωγών ιρανικού πετρελαίου. Σε πρόσφατο ψήφισμα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, που καταδίκασε το Ιράν, το Πεκίνο, όπως και η Μόσχα, απέιχε. Αυτονόητα η Κίνα θα προτιμούσε τη διατήρηση ενός καθεστώτος με το οποίο συνεργάζεται με σχετική εμπιστοσύνη. Αλλά δεν θα πρέπει να υπερτιμούμε τη σχέση Πεκίνου - Τεχεράνης. Μια συμφωνία μαμούθ άνω των 150 δισ. δολαρίων κινεζικών επενδύσεων έχει μείνει κενό γράμμα, όπως και η προμήθεια κινεζικών πυραύλων τελευταίας τεχνολογίας. Παράλληλα, ενυπάρχει και σχετική καχυποψία για τις σχέσεις Ιράν - Ινδίας και την πρόθεση του πρώτου να παράσχει διευκολύνσεις στους Ινδούς σε σημαντικά λιμάνια για τις παγκόσμιες θαλάσσιες αρτηρίες, αλλά και εν γένει τους εμπορικούς δρόμους.

Η Κίνα εισήγε περίπου το 12%-13% του πετρελαίου που κατανάλωνε από το Ιράν, κάτι που αντιστοιχούσε σε πάνω από το 70% των ιρανικών εξαγωγών, ένα ποσοστό πάντως σχεδόν τετραπλάσιο από τις εισαγωγές πετρελαίου από τη Βενεζουέλα. Διόλου αμελητέο για την κινεζική οικονομία, η οποία και στις τρεις πρώτες εβδομάδες του πολέμου εξακολουθεί να υποδέχεται κάποιες ποσότητες ιρανικού πετρελαίου. Βέβαια, είναι υποχρεωμένη να πληρώνει το πετρέλαιο σε υψηλότερες τιμές, αλλά και η πρόθεση του προέδρου Τραμπ είναι αυτή η συνθήκη να διορθωθεί γρήγορα, ενώ είναι χαρακτηριστικό της προνοητικότητας των Κινέζων ότι διαθέτουν τις μεγαλύτερες ποσότητες στρατηγικών αποθεμάτων από κάθε άλλη χώρα. Ακόμη και στο σενάριο εγκαθίδρυσης μιας φίλα προσκείμενης στη Δύση κυβέρνησης, θα απαιτούνταν τεράστια κεφάλαια να επενδυθούν, αλλά και πολύ χρόνος ώστε το

Ιράν να αναπροσανατολίζε τις εξαγωγές υδρογονανθράκων του προς την Ευρώπη. Υπό αυτή την έννοια, η κινεζική ηγεσία δεν ανησυχεί για τυχόν απώλεια ενός σημαντικού προμηθευτή της.

Από εκεί και πέρα, το Πεκίνο επενδύει –και μάλιστα σε αντιδιαστολή με την τωρινή αμερικανική ηγεσία– στην εικόνα μιας δύναμης σταθερότητας και σχετικής φερεγγυότητας, την οποία έχει ανάγκη ο πλανήτης. Ως κράτος στάτους κβο, η Κίνα επιχειρεί να προσεταιριστεί τους απογοητευμένους από την ασταθή, ευμετάβλητη και συχνά αναθεωρητική αμερικανική πολιτική, κάτι που επιβεβαιώθηκε σε πρόσφατη μέτρηση που έγινε σε τέσσερις χώρες (Καναδά, Γερμανία, Γαλλία, Ηνωμένο Βασίλειο), οι οποίες λιγότερο ή περισσότερο τοποθετούνται παραδοσιακά πολύ κοντά στην Ουάσιγκτον, με τους πολίτες τους να εμπιστεύονται περισσότερο την Κίνα από τις ΗΠΑ. Φαίνεται πως με παρόμοιο τρόπο η πρώτη θα επιχειρήσει να προσεγγίσει τις χώρες του Κόλπου, οι οποίες αυτή τη στιγμή πελαγοδρομούν. Προβάλλοντας, δηλαδή, την εικόνα του σταθεροποιητή ενός κλονιζόμενου περιφερειακού συστήματος που αναζητεί σταθερές και παρότι η Κίνα αδυνατεί να τους προσφέρει εγγυήσεις ασφαλείας, είναι διατεθειμένη να τους δώσει ψήφο εμπιστοσύνης μέσω νέων προτζεκτ.

Αν και οι Ηνωμένες Πολιτείες έχουν θεωρητικά από το 2008 στρέψει το βλέμμα τους στην Ασία, και δη στα σημεία προβολής κινεζικής ισχύος, υπάρχει σήμερα μια μετατόπιση μονάδων προς τη Μέση Ανατολή, η οποία, εφόσον λάμβανε μονιμότερα χαρακτηριστικά, θα δημιουργούσε μια επιθυμητή για το Πεκίνο αμερικανική απουσία από την άμεση γειτονία του.

Ο κ. Κωνσταντίνος Φίλης είναι διευθυντής του Ινστιτούτου Διεθνών Υποθέσεων (IGA), καθηγητής του Αμερικανικού Κολλεγίου Ελλάδος.

Ο καλός μας Πρόεδρος και η «κακή τους» Κομισιόν

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η υποχρέωση για θανάτωση όλων των ζώων σε μονάδες όπου έχει διαπισωθεί κρούσμα αφθώδους πυρετού είναι νομικά δεσμευτική στα κράτη-μέλη της Ε.Ε., όπως ορίζει η ευρωπαϊκή νομοθεσία. Ακόμη και για όσους θεωρούμε φρικτή τη θανάτωση ζώων, για οποιονδήποτε λόγο (προσωπικό ή Κανονισμοί 2016/429 και 2020/687, ορίζουν ότι στις περιπτώσεις επιβεβαίωσης νόσου Α, στις οποίες ανήκει ο αφθώδης πυρετός, το κράτος-μέλος διατάσσει τη θανάτωση και την ταφή όλων των ζώων, χωρίς καθυστέρηση. Αυτή είναι η σκληρή πραγματικότητα, η οποία, αν δεν τηρηθεί, ανοίγει τον ασκό της ποινικής διαδικασίας κατά του κράτους-μέλους, με κίνδυνο να βρεθεί στο εδώλιο και εκτός κοινής αγοράς Ε.Ε.

Ωστόσο, κυπριακά κόμματα, και δη ο ΔΗΣΥ, το ΑΚΕΛ και το ΕΛΑΜ, επέλεξαν δύο μήνες πριν από τις βουλευτικές

εκλογές να αγνοήσουν τις συμβατικές υποχρεώσεις της Κύπρου. Η αμφιλεγόμενη πολιτικής σοβαρότητας πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου ζήτησε «να περιοριστούν οι θανατώσεις μόνο στα συμπτωματικά ζώα και όχι σε όλα ανεξαιρέτως». Ο ως επί το πλείστον σοβαρός γ.γ. ΑΚΕΛ Στέφανος Στεφάνου υποστήριξε ότι «το (σ.σ. ευρωπαϊκό) πρωτόκολλο θα πρέπει να προσαρμοστεί στην κυπριακή πραγματικότητα». Ενώ, στο απόγειο του λαϊκισμού το ΕΛΑΜ, όπως μας εξήγησε ο ισόβιος πρόεδρος του Χρίστος Χρίστου, συμμετείχε σε εκδήλωση των κτηνοτρόφων, προκειμένου να φρενάρι τις θανατώσεις που υποχρεούνται να κάνει η Κύπρος στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών της υποχρεώσεων.

Αυτός όμως που έσπασε το κοντέρ της ελαφρότητας ήταν η κυβέρνηση, που εκπροσωπεί το κυπριακό κράτος, αποτελεί τον θεματοφύλακά του και συνεπώς έχει τη γενική ευθύνη: Η πολιτικά ανυπόληπτη υπουργός Γεωργίας Μαρία Παναγιώτου και ο «πολιτικά ευυπόλη-

πτος» για τη διατήρησή της στο υπουργικό οχάμα, πρόεδρος Χριστοδουλίδης, ο οποίος, εν γνώσει του ότι οι Βρυξέλλες «δεν παίζουν» με θέματα καλής διαβίωσης των ζώων, κυρίως διότι το ζήτημα «εφάπτεται» στη διατροφική αλυσίδα της Ε.Ε., επέλεξε, ενώ ασκεί την Προεδρία του Συμβουλίου της Ε.Ε., να λειτουργήσει αντιθεσμικά, παρεμβαίνοντας προς την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν. Και παρενέβη, ενώ γνώριζε ότι η παρέμβασή του ήταν καταδικασμένη εν τη γενέσει της. Καθώς η Κομισιόν και ο αρμόδιος επίτροπος είχαν ήδη απορρίψει το αίτημα της Λευκωσίας και άρα η πρόεδρος του Σώματος δεν θα τους άδειαζε για να ανατρέψει μια θέση που απορρέει από την ευρωπαϊκή νομοθεσία, σε ένα ζήτημα κεφαλαιώδους σημασίας για την Ε.Ε., που αγγίζει τη διατροφική αλυσίδα.

Κι έτσι ο Πρόεδρος μας έριξε τη ζαριά της παρέμβασης, όχι για την ουσία. Διότι εξάρες δεν θα έφερνε. Αλλά για την εικόνα, που τείνει να καθορίσει την πυξίδα του πολιτικού του προσανατολι-

σμού. Δημιουργώντας εντυπώσεις, ότι παρά τα όλη της Κομισιόν, ο ίδιος θα παλέψει μέχρι τελικής πτώσεως. Και όταν χάσει, διότι δεν υπήρχε περίπτωση να κερδίσει, ο περιγύρος του θα μπορεί να ισχυρίζεται ότι ο καλός μας Πρόεδρος και η καλή του κυβέρνηση, προσπάθησαν μεν, διεκδίκησαν και ίδρωσαν, αλλά οι «κακές Βρυξέλλες» δεν ικανοποίησαν το καλό μας αίτημα.

Κι έτσι, η ευθύνη για το κακό που μας βρήκε, με τις μαζικές θανατώσεις των ζώων, δεν θα ανήκει στην καλή μας κυβέρνηση και στις αδυναμίες του κυπριακού κράτους. Θα αποδοθεί στις «κακές τους» Βρυξέλλες, οι οποίες όποτε μας βολεύει, λειτουργούν ως καρπαζοεπισπράκτορες της δικής μας κρατικής, θεσμικής και κυβερνητικής ανεπάρκειας.

Στην πραγματικότητα η Κομισιόν ενήργησε στην Κύπρο με τον ίδιο ακριβώς τρόπο που είχε ενεργήσει το 2025, στην περίπτωση της Γερμανίας –πατρίδας της κας φον ντερ Λάιεν– και της Ουγγαρίας και της Σλοβακίας, όταν δια-

πιστώθηκαν κρούσματα αφθώδους πυρετού. Με κοινό χαρακτηριστικό, ότι οι τρεις χώρες εργάστηκαν χωρίς χρονοτριβή για εκρίζωση της νόσου και καμιά δεν ζήτησε εκπτώσεις από την Ε.Ε.

Η πρωτοτυπία αυτή, των εκπτώσεων, ανήκει αποκλειστικά στην Κύπρο, και καταδεικνύει ότι ο Πρόεδρος μας, είτε αγνοεί τον τρόπο λειτουργίας των Βρυξελλών, είτε αισθάνεται άνετα να διαστρεβλώνει την πραγματικότητα και να δημιουργεί φρούδες ελπίδες στους κτηνοτρόφους, ότι η Κύπρος θα μπορούσε δήθεν να ανατρέψει την ευρωπαϊκή νομοθεσία. Πρωτοστατώντας στην αφήγηση ενός κακογραμμένου κυβερνητικού παραμυθιού, είτε «εκ προθέσεως» είτε «εξ αφέλειας», το τέλος του οποίου ήταν προδιαγεγραμμένο, ανεξαρτήτως αν ο καλός μας Πρόεδρος επικοινωνήσει για λόγους εσωτερικής κατανάλωσης, με την Πρόεδρο της «κακής τους» Κομισιόν.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Η αβάσταχτη ελαφρότητα των πολιτικών

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Από το τέλος του 2008 ζούμε με διαδοχικές και βίαιες κρίσεις, άλλοτε τοπικής και άλλοτε παγκόσμιας εμβέλειας. Με μια διαφορά, ότι τώρα έχει φύγει ή φεύγει μια γενιά ανθρώπων που είχε ζήσει πολέμους, εμφυλίου, βαρβάτες οικονομικές κρίσεις. Η συσσωρευμένη σοφία τους οδηγούσε συχνά σε σοφές συμβουλές. Θυμάμαι ακόμη, για παράδειγμα, τον πιο έμπειρο τραπέζίτη της χώρας να μου λέει στα μέσα του 2008: «Μην πέσεις στην παγίδα να νομίζεις ότι κάθε χρονιά θα είναι καλύτερη από την προηγούμενη. Αυτό νομοτελειακά δεν μπορεί να συμβεί». Μου είχε φανεί πολύ σκοτεινό το σχόλιο όταν το άκουσα πρώτη φορά, αλλά μου ήλθε πολλές φορές στο μυαλό όταν το κέντρο της πόλης καιγόταν ή όταν η χώρα βρισκόταν στο χείλος του γκρεμού.

Η αλήθεια είναι ότι μου λείπει –μεταξύ άλλων– το κυριακάτικο πρωινό τηλεφώνημα του Πέτρου Μολυβιάτη, η ανά δεκαπενθήμερο επίσκεψη στον Κωνσταντίνο Μπισσοτάκη, οι συχνές συζητήσεις με τον Λέοντα Καραπαναγιώτη, τα μεσημεριανά τραπέζια με τον Κώστα Σημίτη και τα ξαφνιάσματα του Γιάννη Μπουτάρη. Δεν μπορεί κανείς να ισχυριστεί ότι η δική τους γενιά τα κατάφερε καλύτερα όταν ήταν «στα πράγματα», γιατί η χώρα μπήκε σε περιπέτειες τότε και έγιναν πολλά λάθη. Ήταν όμως σημαντικό να τους ακούς, να σου ασκούν κριτική, να στοχάζονται για εκείνο το περίφημο «πού πάμε;».

Με το πέρασμα του χρόνου ανακαλύπτεις ότι υπάρχουν στιβαροί άνθρωποι με τους οποίους μπορείς να κάνεις τις ίδιες κουβέντες, αλλά πάντοτε κάτι λείπει. Ποτέ δεν ξέρεις, βέβαια, αν αυτό οφείλεται στην πατίνια του χρόνου και τη φυσική τάση όλων μας να

ωραιοποιούμε το χθες όσο μεγαλώνουμε. Λιγοστεύουν όμως πολύ εκείνοι που έζησαν πολλά, και ενίοτε απίστευτα, και είχαν ταυτόχρονα την ικανότητα να βλέπουν το σήμερα χωρίς τα πάθη του χθες και με καθαρό μυαλό. Όταν οι διάδοχοί τους ζητάνε το πρωί και μένουν κολλημένοι σε σάιτ και κουτσομπολιά, αντιλαμβάνεσαι γιατί μοιάζουν τόσο «μικροί».

Αναρωτιέσαι αν το «εργαστάσιο» έκλεισε ή αν, για κάποιο λόγο, οι ώριμοι και άξιοι μένουν εκτός πολιτικής και δημόσιας εκπαίδευσης γενικότερα. Γιατί τα γράφω όλα αυτά, θα αναρωτηθείτε. Γιατί ένα πράγμα που πραγματικά δεν αντέχεται ώρες ώρες είναι η ασυμμετρία ανάμεσα στις προκλήσεις γύρω μας και τις δυνατότητες του πολιτικού προσωπικού. Ή μάλλον, για να είμαι πιο σαφής, αυτό που δεν αντέχεται είναι το πόση ελαφρότητα συναντάς σε πολιτικούς ή άλλους ταγούς του συστήματος στη χώρα. Συχνά μας διασκεδάζει, ανταλλάσσουμε ιστορίες για τις συμπεριφορές τους. Αν κάποιος κάνει ένα βήμα πίσω θα αναρωτηθεί αν όσοι γελάμε έχουμε συνηθίσει να θεωρούμε το γελοίο ρουτίνα. Αν η γελοιότητα έχει γίνει μπανάλ.

Η αλήθεια είναι ότι χάθηκε και η συνήθεια της σύγκρισης με τα καλά παραδείγματα σε άλλες χώρες της Δύσης, γιατί σπανίζον πια. Να συγκριθείς με την πάλοι ποτέ κραταιά Μεγάλη Βρετανία, που έχει αλλάξει άπειρους ελαφρούς πρωθυπουργούς τα τελευταία χρόνια ή με τη σημερινή Αμερική;

Εδώ βρισκόμαστε. Ο κόσμος γύρω μας θα γίνεται όλο και πιο απρόβλεπτος και επικίνδυνος. Προς το παρόν η δημόσια σφαίρα μοιάζει άλλοτε με τσίρκο και άλλοτε με σαλούν στο Φαρ Ουέστ. Η χώρα θα χρειαστεί, και στο τέλος της ημέρας θα βρει, δυνάμεις για να στηριχθεί. Οι καιροί και οι ανάγκες θα το απαιτήσουν.

«Επική ηλιθιότης»

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Ουδείς είναι σε θέση να προβλέψει την ημερομηνία λήξεως του πολέμου που εξαπέλυσαν οι ΗΠΑ και το Ισραήλ εναντίον του Ιράν. Το βέβαιο είναι πως όταν φθάσει η μέρα εκείνη, ο πρόεδρος Τραμπ θα αυτοανακηρυχθεί Μέγας Νικητής.

Το ερώτημα είναι φυσικά ποιος πρόκειται να πείσει εκτός από την πληβειακή εκείνη κατηγορία πολιτών που οι Αμερικανοί υποτιμητικά αποκαλούν red necks ή hillbilly, ασχέτως εάν κάποιοι κατάφεραν να εκτοξευθούν στην ανωτάτη σφαίρα της κοινωνίας των ΗΠΑ. Όλα αυτά δεν έχουν σημασία ως αφορώντα στα εσωτερικά της μεγάλης αυτής χώρας.

Το ουσιώδες είναι ότι ο κ. Τραμπ έχει αρχίσει να εμφανίζεται ως ενεργητικό του Ισραηλινού πρωθυπουργού Μπέντζαμιν Νετανιάχου. Δεν είναι μόνον η καταγγελία του πρώην διευθυντού του Εθνικού Κέντρου Αντιτρομοκρατίας Τζόζεφ Κεντ, που στην επιστολή παρατήσεώς του προς τον κ. Τραμπ υποστήριξε ότι «το Ιράν δεν αποτελούσε άμεση απειλή για την πατρίδα μας και ξεκίνησαμε αυτόν τον πόλεμο υπό την πίεση του Ισραήλ και του ισχυρού αμερικανικού λόμπι».

Ως είναι αναμενόμενο σε αυτές τις περιπτώσεις, οι ισχυρισμοί του κ. Κεντ αμφισβητήθηκαν από τον κ. Τραμπ. Το γεγονός είναι ότι ήδη από το 1992, ο κ. Νετανιάχου ως νέος βουλευτής, 42 ετών την εποχή εκείνη, είχε υποστηρίξει στην Κνεσέτ ότι «το Ιράν αγωνίζεται να κατασκευάσει πυρηνική όπλα» και ότι «αυτή η απειλή θα πρέπει να ξεριζωθεί από έναν διεθνή συνασπισμό υπό την ηγεσία

των ΗΠΑ». Βεβαίως η πρόβλεψή του πως το Ιράν θα κατασκευάζε βόμβα πυρηνική έως το 1999 διαψεύσθηκε παταγωδώς. Αλλά εδώ και τρεις δεκαετίες προσπάθησε ανεπιτυχώς να πείσει τρεις Αμερικανούς προέδρους –τον Μπίλ Κλίντον, τον Μπαράκ Ομπάμα και τον Τζο Μπάιντεν– να κηρύξουν τον πόλεμο εναντίον του Ιράν. Ο πόλεμος του Νετανιάχου είναι εσοχατολογικός, έχει τον χαρακτήρα αποστολής εξολοθρευσεως κάθε αντιπάλου, με στόχο την επανασύσταση –με σύγχρονους όρους– του Ηνωμένου Βασιλείου του Ισραήλ, που διηρκεσε 120 χρόνια – 1150-930 π.Χ.

Ταυτόχρονα, είναι συνεχιστής του οράματος των μεγάλων ηγετών του σιωνισμού. Του Χαΐμ Βάιζμαν και του Νταβίντ Μπεν Γκουριόν, που το 1938 έλεγε πως «όταν γίνουνε ισχυροί μετά τη δημιουργία του κράτους, θα καταργήσουμε τη διαίρεση (της Παλαιστίνης) και θα επεκταθούμε σε όλη τη Γη του Ισραήλ».

Εχει και ο Νετανιάχου τη δική του «Μεγάλη Ιδέα». Ο πρόεδρος Τραμπ είχε ως στόχο μία νίκη σύντομη και ενεπλάκη στην κινούμενη άμμο της Μέσης Ανατολής. Ο Νετανιάχου είναι επίσης «ένθερμος θαυμαστής» του Ουίστον Τσόρτσιλ, είπε προσφάτως ο πρώην πρέσβης του Ισραήλ στις ΗΠΑ Μικαέλ Ορεν. Όπως και ο Ντόναλντ Τραμπ, εξάλλου. Από μία άποψη ο πόλεμος αυτός είναι η προσπάθεια δύο ηγετών να αφίσσουν άβυσσο το αποτύπωμά τους στην Ιστορία.

Μία επικείμενη πολεμική που ονομάστηκε «Επική Οργή» τείνει να καταστεί μία «επική ηλιθιότης», που βύθισε τους συμμάχους των ΗΠΑ στη Μέση Ανατολή και στην Ευρώπη στη μεγαλύτερη κρίση.

Η διάλυση της σχολικής τάξης

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

Είναι ένα από τα κεκτημένα της Μεταπολίτευσης. Η προοδευτική αποψίλωση της σχολικής τάξης από τις βασικές λειτουργίες της. Η πρώτη και πιο ουσιαστική, σ' αυτήν που οφείλει το όνομά της, είναι ότι η σχολική τάξη στηρίζεται πριν απ' όλα στην τάξη. Σε μια ιεραρχία, σε μια πειθαρχία, σε κανόνες, ιδιότητες που έχουν να κάνουν και με τη κωροθεσία. Στην αίθουσα, ο καθηγητής είναι μόνος του, διαθέτει έδρα που τον κάνει να ξεχωρίζει από τα θρανία όπου κάθονται οι μαθητές. Με όρους ορχήσεως ο καθηγητής ή η καθηγήτρια είναι ο κορυφαίος ή ο διευθυντής της ορχήστρας, ο μαέστρος, ο maître ή maîtrese γαλλιστί, κύριος ή κυρία στη γλώσσα μας. Του απευθύνεσαι στον πληθυντικό και του μιλάς αφού σπκώσεις το χέρι σου και αυτός σου δώσει την άδεια για να του μιλήσεις. Τον σέβεται και τον φοβάσαι, διότι μπορεί να σε τιμωρήσει, είτε επειδή είσαι απειθαρχος είτε επειδή η απόδοσή σου δεν ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις της τάξης. Κοινότητα πράγματα θα μου πείτε, παλιά και ξεπερασμένα.

Γι' αυτό και επανέρχομαι στη Μεταπολίτευση. Στα χρόνια εκείνα της δεκαετίας του εβδομήντα, όπου η χούντα είχε κληροδοτήσει στην ελληνική κοινωνία τη βαθιά ριζωμένη πεποίθηση ότι η πειθαρχία ισούται με καταπίεση και ανελευθερία. Εμπρέασε την καθημερινότητά μας, επηρέασε

όμως και τη σχολική τάξη, εκεί που διαμορφωνόταν η κοινωνική συμπεριφορά των νεότερων γενεών. Ειδικά για την εκπαίδευση υπήρχε και θεωρητικό υπόβαθρο. Οι λεγόμενες ανθρωπιστικές σπουδές στο πανεπιστήμιο είχαν καταληφθεί από προερχόμενους εκ Παρισίων διδάσκοντες, αναφανδόν προοδευτικούς και ανυπερθέτως αριστερούς. Τη θεωρία της εκπαίδευσης την είχε τότε διαμορφώσει κάποιος κύριος Μπουρντιέ, διάσημος παρ' ημίν, ο οποίος υποστήριζε ότι το σχολείο υπάρχει μόνο για να αναπαράγει την κυρίαρχη ιδεολογία. Το πυθαγόρειο θεώρημα το διδάσκει για να ρίξει στάχτη στα μάτια. Στην Ελλάδα, τη θεωρία του Μπουρντιέ εισήγαγε ο Κωνσταντίνος Τσουκαλάς, άκρως επιδραστικός τον καιρό εκείνο. Το εύλογο συμπέρασμα ήταν ότι οι δάσκαλοι και οι καθηγητές των σχολείων ήταν όργανα του καταπιεστικού συστήματος, όπως οι αστυνομικοί για παράδειγμα. Μπαίνοντας στην τάξη με το βάρος της ενόχης, πολλοί εξ αυτών έκαναν ό,τι μπορούσαν για να υπονομεύσουν τον ρόλο τους.

Τότε, αν δεν κάνω λάθος, εμφανίστηκαν και οι διάφορες προοδευτικές θεωρίες, που προέτρεπαν τους εφήβους να ασχοληθούν με την πολιτική. Για να γίνουν κοινωνικά ενεργοί. Ο θόρυβος της πολιτικής μπήκε στην τάξη, ανήθσαν οι καταλήψεις, που προέφεραν στην πολιτική ζωή της

χώρας ακόμη και πρωθυπουργό. Οι κυβερνήσεις άλλαζαν, οι υπουργοί Παιδείας έκαναν ο καθένας τη δική του μεταρρύθμιση, όμως το πνεύμα της Μεταπολίτευσης αποδείχθηκε ιδιαιτέρως ανθεκτικό στις καιρικές συνθήκες. Κι έτσι η λεγόμενη πολιτική ηγεσία προσαρμόσθηκε στο πνεύμα της προόδου, φιλικό προς τον χρήστη. Και άρχισε η επέλαση της ήσσονος προσπάθειας. Τα παιδιά καταπιέζονται μαθαίνοντας καθαρεύουσα – σημειώνω ότι καθαρεύουσα ονομαζόταν η καθομιλουμένη των μορφωμένων γονιών τους. Γιατί να χάνουν χρόνο για τη Γ' κλίση αφού υπάρχουν άλλες δύο; Δυστυχώς, την «καθαρεύουσα» εξόρισε από την εκπαίδευση ένας κατά τα λοιπά ελληνομαθής πολιτικός, ο Γεώργιος Ράλλης. Μερικά χρόνια αργότερα, επί ΠΑΣΟΚ, καταργήθηκαν τα πνεύματα και η περισπωμένη. Γιατί να ξοδεύουν χρόνο τα παιδιά να μάθουν αυτήν την πολύπλοκη ορθογραφία; Ακολούθησε δημόσια διαβούλευση για τη διδασκαλία των αρχαίων ελληνικών. Σε τι χρησιμεύει η νεκρή αυτή γλώσσα στα παιδιά ενός έθνους που αναδύθηκε στον σύγχρονο κόσμο, εκτός των άλλων, λόγω της συγγενείας με εκείνους τους αρχαίους που τη μιλούσαν και την έγραφαν. Το εκπληκτικό είναι ότι αυτό υποστήριξαν και κλασικοί φιλόλογοι, όπως ο μακαρίτης Μαρωνίτης. Χωρίς την καθαρεύουσα αποκλείεις από τη διδασκαλία το μεγαλύτερο μέ-

ρος της σύγχρονης ελληνικής λογοτεχνίας. Αυτή διδάσκεται από εγχειρίδια και με επεξηγήσεις που θυμίζουν οδηγίες χρήσης ενεργοποιήσις του ηλεκτρονικού υπολογιστή σου. Τα παιδιά δεν καταλάβαιναν γιατί έπρεπε να τα μαθαίνουν όλ' αυτά, κοινώς γιατί έπρεπε να μαθαίνουν τη μπτρική τους γλώσσα. Διότι αυτήν, το ξέρουμε εκ πείρας, τη μαθαίνεις διαβάζοντας λογοτεχνία. Στο τέλος, απ' την πολλή πρόοδο έφτασαν να καταργήσουν και τους βαθμούς. Δεν τους καθήρghσαν βέβαια, όμως υπήρξε μια σιωπηρή συμφωνία ανάμεσα σε καθηγητές, μαθητές και γονείς ώστε οι βαθμοί να υπάρχουν μόνο για να επιβραβεύουν. Σε αντίθετη περίπτωση, ο καθηγητής αντιμετωπίζεται ως ένοχος, ενίοτε προπληκίζεται ή, στα ιδιωτικά σχολεία, απειλείται με απόλυση.

Πώς λοιπόν με τη λογική της ήσσονος προσπάθειας, με την κατάργηση της πειθαρχίας και την εξίσωση του καθηγητή με τον μαθητή, να λειτουργήσει η τάξη; Δεν είναι θέμα μιας ακόμη εκπαιδευτικής μεταρρύθμισης που θα μπάλωσει μερικές ακόμη τρύπες στην κουρελού. Είναι ένα μείζον πρόβλημα για την ελληνική κοινωνία, εξίσου επικίνδυνο με το δημογραφικό. Όμως, αναρωτιέμαι αν υπάρχουν οι δυνάμεις που μπορούν να το καταθέσουν στον δημόσιο χώρο και να το προσεγγίσουν αφήνοντας τις ιδεοληπτικές αποσκευές που διέλυσαν την τάξη.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini. gr

Άλλοι πατάνε το κουμπί και άλλοι την πατάνε

Του **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝΤΟΥΛΑ**

Τις μέρες που δολοφονήθηκε ο ηγέτης του Ιράν Αλί Χαμενεΐ και άλλαζαν οι ισορροπίες του κόσμου, εν Ελλάδα προβάρουμε ανέμελα κοστούμια για τον καρνάβαλο της Γιουροβίζιον. Αλλά η παραδοξότητα δεν είναι αποκλειστικό μας ιδίωμα. Στο Οβάλ Γραφείο του Λευκού Οίκου ο μονίμως σύνοφρος και συχνάκις χαλκώχρος πρόεδρος των ΗΠΑ, πλαισιωμένος από θρησκόληπτους βαστάτσους, προσευχότανε –λέμε τώρα– σε απευθείας σύνδεση με την υψηλή.

Αν υπήρχε στοιχειώδης ορθοκρίσια θα μας ανησυχούσε και η αμεριμνησία μας και, κυρίως, η ομαδική παράκρουση όδων αποφασίζον για την (κακή) τύχη μας. Η στοιχειώδης ορθοκρίσια όμως, απ' ό,τι φαίνεται, απουσιάζει από τις ζωές μας και γι' αυτό το πολιτικό και διανοητικό μας προσωπικό έκανε χωρίς πολλά πολλά αποδεκτό αυτόν τον συν«πνευματισμό» της κακιάς ώρας.

Τα παλαιά και ευγενή προτάγματα της ελευθερίας, της ισότητας και της αδελφοσύνης απόληξαν σε ένα χονδροειδές σόου και σε γεροντικά νταπλίκια, τα οποία, όσοι μπερδεύουν τις προτεραιότητες του ευρωπαϊκού πολιτισμού με τις προτεραιότητες των Αγορών, τα εκδέχονται, κοροϊδεύοντας εαυτούς και αλλήλους οπωσδήποτε,

μέχρι και για πράξεις ύψιστης... φιλανθρωπίας!

Ο πρόεδρος των ΗΠΑ, που παρ' όλignon να βραβευτεί με το Νομπέλ Ειρήνης, υπήρξε –ας του αναγνωρίσει αυτό– απολύτως ειλικρινής: «Δεν χρειάζομαι το διεθνές δίκαιο». Ούτε τα προσχήματα του διεθνούς δικαίου του χρειάζονται. Στα παλαιότερα των υποδημάτων του το Κογκρέσο και τα Ηνωμένα Έθνη. Ο ίδιος λογοδοτεί, λέει, μόνο στο μυαλό και στην θηκική του!

Και, αληθώς, δικαίως του αποστώθηκε μία ακόμη πρωτιά: η πρώτη εξ αποστάσεως τυραννοκτονία! Μάλιστα. Η τεκνοπολιτική (τι λέξη κι αυτή!) στην υπηρεσία του «θαυμαστού καινούργιου κόσμου» του υπαρκτού καπιταλισμού. Όσο για τις απώλειες αμάχων, αυτές, όπως μάθαμε από προηγούμενες «ανθρωπιστικές» και «προληπτικές επεμβάσεις», παρά τη «χειρουργική ακρίβεια των χτυπημάτων», δεν είναι παρά «παράπληρους απώλειες» που δεν μπαίνουν στον λογαριασμό.

Εκτός του λογαριασμού μένει και η απώλεια του κάποτε ηρωικού χαρακτήρα των κάποτε επικών μαχών. Οι μάχες πλέον δεν δίνονται σώμα με σώμα. Οι δολοφονίες γίνονται από θαλάσσιες επιχειρήσεων και τα πεδία των μαχών είναι σκηνικά. Οι εντυπώσεις σκηνοθετούνται εκ του μακρόθεν. Καθάρα και νοικοκυρεμένα πράγ-

ματα. Κανείς δεν λερώνει τα χέρια του και όλοι οι «σύμμαχοι» τα (ξε)πλένουν τακτικότητα.

Και παρά την τόση καθαριότητα μπορούμε, νομίζω, να συμφωνήσουμε ότι η ανοχή σε τέτοιες συμπεριφορές, εξαιτίας δειλίας, ολιγωρίας ή ανεπάρκειας, επιτρέπει την ακώλυτη εξάπλωσή τους. Χθες ήταν ο Χαμενεΐ. Αύριο όποιος στραβοκάτσει σε όποιον έχει πρόχειρο το διαβόητο «κουμπί». Με άλλα λόγια, εάν η δύναμη είναι το μόνο κριτήριο που απομένει στις διεθνείς σχέσεις, επιστρέφουμε σε έναν χαι τεκτογονισμό που μέχρι πρότινος τινθόσσε κάπως ο έλεγχος της λογικής, της διαμεσολάβησης και της ανθρωπιάς.

Αλλά όλα τα προηγούμενα –λένε οι επαίοντες– πάνε περίπατο μαζί με αυτό που λίγο παλαιότερα ονομαζόταν «εθνική κυριαρχία». Η τεχνολογική εξέλιξη –ξαναλένε οι επαίοντες– θα κουμαντάρει τα μελλούμενα, λησμονώντας ότι ο Γολιάθ είχε το στατιστικό πλεονέκτημα αλλά ο Δαβίδ είχε τη σφεντόνα. Αυτό με τη σφεντόνα το γνωρίζουν πολύ καλά οι Αμερικανοί που από το Αφγανιστάν, παρά την υπεροπλία τους, έφυγαν με την ουρά στα σκέλια.

Από τη μεριά μου γνωρίζω πολύ καλά ότι με το μαχαίρι μπορεί να κόψει κανείς το ψωμί, μπορεί να σκοτώσει. Είναι μια αλή-

θεια που μας τη θυμίζει η καθημερινότητα και συχνάκις την επικαλούνται (για έτερους βεβαίως λόγους) οι ανά την οικουμένη δικολάβοι.

Το πιο σύνθησε ψέμα, ωστόσο, όσων διαγωνιστήκαμε για τις μεταλυκειακές σπουδές μας στο μάθημα της έκθεσης ιδεών ήταν για την «καλή χρήση της τεχνολογίας» που, σε αντίθεση με την «κακή» χρήση της, θα συνδράμει τα μάλα στην πρόοδο της ανθρωπότητας.

Μεγαλώνοντας πάντως οι διαγωνιζόμενοι (ή, έστω, κάποιοι από τους διαγωνιζόμενους), διαπιστώσαμε ότι το ίδιο ψέμα βρισκόταν σε κυκλοφορία και πριν το Αουσβιτς και πριν τη Χίροσίμα.

Και κάτι τελευταίο: Δεν ξέρω γιατί, αλλά τις τελευταίες ημέρες στριφογυρίζει στον νου μου μια ξένη παροιμία που μας θυμίζει πως το πρόβατο διά βίου φοβάται τον λύκο, αλλά στο τέλος πάει καλά του από το μαχαίρι του τσοπάνη.

ΥΓ.: Βεβαίως και μονός καβγάς δεν γίνεται. Χρειάζονται τουλάχιστον δύο. Ο ένας να αδικοπραγεί και ο άλλος να υφιόταται τις συνέπειες. Τα «ναι μεν, αλλά» έχουν και παρέρχουν νόημα, αφού όμως πρώτα αποφανθούμε ποιος είναι ποιος.

Ο κ. Θεόδωρος Παντούλας είναι συγγραφέας.

Η παρανοϊκή πλευρά της Ιστορίας

Του ΠΑΡΗ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ

«Είμαι 100 χρόνων και σαν τα ελαιόδεντρα και τις συκιές, εξακολουθώ να στέκω. Σας ορκίζομαι ότι αν έρθουν να με δώξουν, θα τους ρίξω πέτρες», λέει στην κάμερα του Al Jazeera και γίνεται viral μια Λιβανέζα γιαγιά που αρνείται πεισματικά να εγκαταλείψει το σπίτι της στον νότο της χώρας. Μια αντίδραση απολύτως δικαιολογημένη, με περαιτέρω σχόλια ασφαλώς να περιττεύουν, πόσο μάλλον για έναν λαό όπως εμείς, που έχουμε, υποτίθεται, ανοικτό το τραύμα του βίαιου εκτοπισμού.

Από τις 2 του φετινού Μάρτη και χρησιμοποιώντας το προσφιλές του πρόσχημα για «καταπολέμηση της τρομοκρατίας», ο ισραηλινός στρατός έχει σκοτώσει στον γειτονικό μας Λίβανο –μέχρι τη στιγμή που γράφονται αυτές οι γραμμές τουλάχιστον– περισσότερους από χίλιους ανθρώπους, ανάμεσά τους 118 παιδιά και 40 εργαζόμενους στον τομέα της υγείας, έχει τραυματίσει περισσότερους από 2.584 και έχει εκτοπίσει –κάντε μια μικρή παύση καθώς διαβάζετε και αναλογιστείτε τον αριθμό– ένα εκατομμύριο και βάλε πολίτες. Κι όλα αυτά, όχι με βάση τα αναδόπιστα και προπαγανδιστικά στοιχεία μιας τρομοκρατικής οργάνωσης, αλλά σύμφωνα με τις αρχές του Λιβάνου και τα Ηνωμένα Έθνη. Το γιατί, στο μεταξύ, στο πέρασμα των δεκαετιών, έχουν δημιουργηθεί τρομοκρατικές οργανώσεις στην περιοχή και κατά πόσο ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός είναι η μοναδική και μαγιστική αιτία και ερμηνεία είναι ένα ρητορικό, όχι ήθελα να πιστεύω, ερώτημα.

Εκατόν ογδόντα περίπου χιλιόμετρα νοτιότερα, στο όνομα και πάλι της «καταπολέμησης της τρομοκρατίας», η σύγχρονη ανθρωπότητα έχει φανερώσει την τελευταία τριετία το πιο μοχθηρό της πρόσωπο, με τα δύο εκατομμύρια Παλαιστινίων στην πλήρως ισοπεδωμένη πια Λωρίδα της Γάζας, να εξακολουθούν να βιώνουν κόλαση δίχως τέλος. Η αληθινή ιστορία της μικρής Χιντ Ριτζάμ που ταξίδεψε φέτος στα Όσκαρ, του εξάχρονου κοριτσιού που καθώς έστελνε με απόγνωση ηχητικά μηνύματα για βοήθεια, ξεψύχησε τελικά μέσα στο αυτοκίνητο που δεχόταν πυρά, ενώ δίπλα της κείτονταν νεκροί και αιμόφυρτοι οι οικείοι της, δεν είναι παρά μία ιστορία ακόμα ανάμεσα σε εκατοντάδες χιλιάδες αντίστοιχες ιστορίες αμάχων που επηρεάστηκαν από τη θηριωδία του ακροδεξιού, κυβερ-

νητικού συνασπισμού στο σημερινό Ισραήλ. «Η Γάζα έχει γίνει το πιο θανατηφόρο μέρος στον κόσμο για να είσαι παιδί», δήλωνε πέρυσι στο Συμβούλιο Ασφαλείας ο αναπληρωτής πρεσβευτής της Βρετανίας στον ΟΗΕ, Τζέιμς Καριούκι. Η μαρτυρική περιοχή, γράφτηκε σε έκθεση των Ηνωμένων Εθνών, πέρα από τα χιλιάδες νεκρά παιδιά, έχει επιπλέον και τον μεγαλύτερο αριθμό ακρωτηριασμένων παιδιών ανά κάτοικο παγκοσμίως. Χιλιάδες και τα μικρά παιδιά που νοσηλεύτηκαν για υποσιτισμό. Πώς νοσηλεύτηκαν και σε τι συνθήκες, με την πλειονότητα των νοσοκομείων να έχουν βομβαρδιστεί, ξέχωρο ζήτημα.

Το πλέον λογικοφανές επόμενο ερώτημα που συνεχώς προκύπτει για όλους όσοι εξακολουθούν να αμφιταλαντεύονται για το ποια είναι η σωστή και ποια η λάθος πλευρά της Ιστορίας, είναι στα πόσα χιλιάδες νεκρά παιδιά και στους πόσους εκατομμύρια εκτοπισμένους και εξαθλιωμένους αμάχους νικάς την τρομοκρατία. Ίσως βέβαια, αν αντιλαμβάνεσαι τον κόμο γύρω σου σαν ένα βιντεοπαιχνίδι Call of Duty, όπως οι αρμόδιοι social media managers στο γραφείο του Τραμπ, μπορεί και να μην υπάρχει όριο. Μπορεί η απάντηση να είναι μέχρι να αφανιστούν όλοι οι «υπάνθρωποι» κάτοικοι των επηρεαζόμενων χωρών «που απειλούν το Ισραήλ». Μια ξεκάθαρα ναζιστική νοοτροπία που εφαρμόστηκε και στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο εναντίον των Εβραίων, των Σλάβων, των Ρομά, των ομοφυλόφιλων και λοιπών «υπανθρώπων».

Κι εμείς στην Κύπρο, που βρίσκομαστε μια ανάσα από την πανωλεθρία, θα συνεχίσουμε για καιρό να ιεραρχούμε τη συμμάχια μας με το Ισραήλ για οικονομικούς κυρίως λόγους ως το σημαντικότερο διακύβευμα; Κάτι παρόμοιο κάναμε φυσικά στο πρόσφατο παρελθόν και όταν πολιτογραφούσαμε βουτηγμένους στη διαφθορά Ρώσους ολιγάρχες. Η μεγάλη εικόνα δεν είναι ασφαλώς τι κάνει η μικρή Κύπρος, αλλά πώς αντιδρούν οι μεγάλες δυνάμεις απέναντι στα τέρατα των ημερών. Με τα δύο από τα πέντε μόνιμα μέλη του Συμβουλίου Ασφαλείας, τη Ρωσία και τις ΗΠΑ, να έχουν ουσιαστικά δημιουργήσει τα χειρότερα μέτωπα, τα περιθώρια της αισιότητας δεν είναι προς το παρόν μεγάλα. Εκκωφαντικά σωστή πλευρά της Ιστορίας πάντως υπάρχει και είναι με το μέρος των λαών που βάλλονται.

demetriadesp@sppmedia.com

ΕΡΩΤΗΜΑ

Υγειονομικοί υπάλληλοι περιορίζουν την πρόσβαση σε φάρμα βοοειδών στο Γκογιάνγκ της Νότιας Κορέας στις 20 Φεβρουαρίου 2026. Το δεύτερο κρούσμα αφθώδους πυρετού της σεζόν επιβεβαιώθηκε στη φάρμα.

Ασύντακτα και αφθώδη

Του ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ

Η εκπρόσωπος Τύπου των Κτηνιατρικών Υπηρεσιών: «Η Κυπριακή Δημοκρατία δεν μπορούσε να ενεργοποιήσει το πρωτόκολλο πριν εμφανιστεί κρούσμα στις ελεύθερες περιοχές. Δήλωση κρούσματος σε περιοχή που δεν ελέγχει η Δημοκρατία θα δημιουργούσε πολιτικό ζήτημα. Η επικράτεια της Κ.Δ. είναι αυτή που ελέγχεται από εμάς, δεν είναι το άλλο. Είναι νομικό, νομικοπολιτικό το ζήτημα, αν θέλετε. Η δήλωση κρούσματος σε περιοχή που δεν ελέγχεται από την Κ.Δ., δεν μπορεί να δηλωθεί, αν δηλωθεί και το δεχθεί ο Διεθνής Οργανισμός για την Υγεία των Ζώων είναι σαν να αναγνωρίζεται το κράτος από εκεί... σαν να μας κάνει δύο κομμάτια» (Πηγή: «Άστρα/Αλήθεια», 16/3).

Οι προσεγγίσεις αυτές δείχνουν πόσο μείναμε πίσω, σαν μια ασύντακτη κατάσταση πραγμάτων. Το 2008 συστάθηκαν εννέα Δικονομικές Τεχνικές Επιτροπές (ΔΤΕ) με κοινή προστάθεια Δ. Χριστόφια και Μ.Α. Ταλάτ. Στόχος η περισσότερη συνεργασία ανάμεσα σε Ε/κ και Τ/κ. Η σύνθεση, ο μηχανισμός λειτουργίας τους, συγκροτήθηκαν με τρόπον ώστε να μην γκάνουν αναγνώρισης δομές της «τδβκ». Το 2015 ακόμα τρεις ΔΤΕ.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στις 16/12/25 ανακοίνωσε συνέχιση της στήριξης στις ΔΤΕ για το 2026. Όπως σημειώνει, «ο Μηχανισμός Στήριξης συστάθηκε το 2019 για να στηρίξει τις ΔΤΕ, που συγκροτήθηκαν από τους

δύο ηγέτες υπό την αιγίδα των ΗΕ, να υιοθετήσουν διακοινοτικές λύσεις για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος».

Το Πρωτόκολλο 10 της Συνθήκης Προσχώρησης της Κ.Δ. στην Ε.Ε. προνοεί ένταξη ολόκληρης της επικράτειάς της στην Ε.Ε. Η εφαρμογή του κοινοτικού κεκτημένου αναστέλλεται στα εδάφη στα οποία η κυβέρνηση «δεν ασκεί αποτελεσματικό έλεγχο». Η κυπριακή κυβέρνηση και η τ/κ ηγεσία, με τη μεσολάβηση της Ε.Ε., συμφώνησαν για την ανάπτυξη του Κανονισμού της Πράσινης Γραμμής (ΚΠΓ) ως μη εξωτερικού συνόρου της Ε.Ε. (28 Απριλίου 2004). Με τον Κανονισμό «επιβάλλεται η θέσπιση ειδικών κανόνων για τη διέλευση των εμπορευμάτων, των υπηρεσιών και ειδικές πρόνοιες για τη διακίνηση προσώπων ανάμεσα στις δύο κοινότητες». Στον ΚΠΓ υπογραμμίζεται ότι «το άρθρο 3 του Πρωτοκόλλου 10, δεν αποκλείει τη λήψη μέτρων για την προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης στις περιοχές που δεν ασκεί έλεγχο η Κ.Δ.».

Το πλαίσιο: Ο Κανονισμός από το 2004. Οι Τεχνικές Επιτροπές από το 2008, ο Μηχανισμός Στήριξης τους από το 2019. Πρακτικά εφαρμογή σε πλήθος από δραστηριότητες. Κορυφαίο παράδειγμα: η ΔΤΕ για τη Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η κατεύθυνση είναι σαφής: «διακοινοτικές λύσεις για ζητήματα κοινού ενδιαφέροντος». Εκκαφανκτική ολιγωρία. Ο Χ. Τσαβούς, Τ/κ «υπουργός» γεωργίας, δήλωσε (24/2) ότι «είχε ενημερώσει επανειλημμένως

τις κυπριακές αρχές ήδη από τις αρχές του Δεκέμβρη, οι οποίες “αρνήθηκαν” να αναγνωρίσουν τη σοβαρότητα της κατάστασης» (Πηγή: KYΠΕ).

Η πολιτική ηγεσία επιλέγει να μην ενημερώνει τα ηγετικά στελέχη της Δημόσιας Υπηρεσίας για όλα όσα θα έπρεπε εδώ και χρόνια να γνωρίζουν – Πρωτόκολλο 10, ΚΠΓ, ΔΤΕ. Ή (και) τα καθοδηγεί ανάποδα, όπως έδειξε η υπόθεση «ταγκούθκια». Έτσι και στο ζήτημα του αφθώδους πυρετού, η Τεχνική Επιτροπή για την Υγεία θα μπορούσε από τις αρχές του Δεκέμβρη να αναπτύξει δραστηριότητες, να ζητούσε έγκαιρα εμβόλια από την Ε.Ε., καθώς ο ιός, εκτός άλλων, πετά πάνω από τα φυλάκια. Έγκαιρα σημαίνει λιγότερη, ίσως, πολύ λιγότερη ζημιά. Σήμερα, τεράστιες ζημιές στην κτηνοτροφική παραγωγή, σήμερα ανυπολόγιστος ανθρώπινος πόνος. Πράγματι, «το κρούσμα δεν ελέγχεται» και έτσι ανεξέλεγκτο πολλαπλασιάζει τον ύψος της ανευθυνότητας απέναντι στη χώρα σου.

Λίγο πίσω, οι τρεις συσκέψεις για το θέμα: Στις 8 Μαρτίου με τους επηρεαζόμενους από τον αφθώδη πυρετό. Σύμφωνα με τον κυβερνητικό εκπρόσωπο «τα πρωτόκολλα που περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων θανατώσεις ζώων συνεχίζονται κανονικά, μέχρι να υπάρξουν νεότερα δεδομένα από τις επαφές με την Ε.Ε.». Στις 13 Μαρτίου έφτασε στη νήσο ο Ευρωπαίος επιτροπος για την Υγεία Όλιβερ Βαρχέλι. Σύμφωνα με ενημέρωση, ο κ. Βαρχέλι «είχε συνάντηση με εκπροσώπους επηρεαζόμενων κτηνοτροφικών

μονάδων». Την ίδια ημέρα «σύσκεψη Ν. Χριστοδουλίδη με τους εκπροσώπους όλων των άμεσα επηρεαζόμενων φορέων». Σύσκεψη η οποία πραγματοποιήθηκε μετά το ξεκάθαρο «όχι» του Όλιβερ Βαρχέλι, στο αίτημα της Κυπριακής Δημοκρατίας για τερματισμό των θανατώσεων στα υγιή ζώα των μολυσμένων περιοχών. Ο Όλιβερ Βαρχέλι έκανε ξεκάθαρο πως οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί δεν μπορούν να αλλάξουν, ενώ απνύθηκε έκκληση προς όλους τους κτηνοτρόφους να διατηρούν αυστηρά τα μέτρα βιοασφάλειας (Πηγή: www.alphaneews.live).

Αρα η κυβέρνηση ήθελε κάτι άλλο (η «καλή» πλευρά), όμως ξεκάθαρο «όχι» από Όλιβερ Βαρχέλι (η «κακή» πλευρά). Ξεκάθαρο το υπονοούμενο: «θανατώσεις ζώων κανονικά, μέχρι να υπάρξουν νεότερα δεδομένα από τις επαφές με την Ε.Ε.». Οι ευρωπαϊκοί κανονισμοί όμως συγκροτήθηκαν από την επισημονική κοινότητα και έτσι εγκρίθηκαν από όλα τα κράτη-μέλη. Συνεπώς, η Κύπρος συμφώνησε σε ό,τι προβλέπουν οι κανονισμοί, αυτό, ή το άλλο. Σε ένα σοβαρό κράτος-μέλος, ο Ευρωπαίος «αρμόδιος» επιτροπος για το θέμα είναι ο/η υπουργός Γεωργίας. Η άφιξη Όλιβερ Βαρχέλι ήταν πολύ χρήσιμη, η κατάσταση είναι σοβαρή, η προσωπική επαφή βοηθά στο να έχουν όλοι «πρόσωπο με πρόσωπο» επαφή πάνω σε πολύ δύσκολα θέματα που ολόενα και περιπλέκονται.

www.larkoslarkou.org.cy

Δημιουργεί ο πόλεμος ευκαιρίες για την οικονομία;

Του ΜΙΧΑΛΗ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ

Η ολοένα αυξανόμενη διάρκεια των πολεμικών επιχειρήσεων στο Ιράν, δεν δείχνει να έχει σύντομο προβλεπτό τέλος χωρίς οι ΗΠΑ και το Ισραήλ να κάνουν πίσω. Εάν όμως για τις ΗΠΑ αυτή η επιλογή συζητείται μαζί με την αναζήτηση πρόφασης, στο Ισραήλ φαντάζει αδιανόητο να κάνει πίσω από τη δική του «μντέρα των μαχών». Έτσι κορυφώνονται οι ανησυχίες για την παγκόσμια οικονομία και το νέο πληθυσμιακό κύμα που θα προκαλέσει μια παρατεταμένη δυσπραγία στην εξαγωγή πετρελαίου από τον Περσικό Κόλπο.

Για την Κύπρο, πέραν της ακρίβειας, υπάρχει το ενδεχόμενο να ανακοπεί η αυξημένη κάθοδος τουριστών. Κάτι που θα επηρεάσει αρνητικά την οικονομία και πολύ περισσότερο την απασχόληση, εφόσον ο τομέας εξασφαλίζει δεκάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας. Την περασμένη βδομάδα, επεκρίρθη να εξηγηθεί ότι ορθότερη επικοινωνιακή στρατηγική για την Κύπρο θα ήταν να προτάσει την ευρωπαϊκή της διάσταση, τη δέσμευση της

Ευρωπαϊκής Ένωσης ότι αντιμετωπίζει κάθε απειλή κατά της Κύπρου ως απειλή κατά της Ευρώπης και την ήδη αυξημένη πολυεθνή παρουσία ισχυρών αμυντικών δυνάμεων, ικανών να απωθήσουν κάθε νέα απειλή. Δυστυχώς, όμως, η κυβέρνηση εξακολουθεί να επιχειρεί να κρύψει τη λογική διεθνή ανησυχία κάτω από το χαλί. Την ίδια ώρα, μάλιστα, που ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας θέτει (ορθά) στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο θέμα ασφάλειας ευρωπαϊκού εδάφους και τους μηχανισμούς ενεργοποίησης του άρθρου 42. Και, ταυτόχρονα, δημιουργεί θέμα για τις βρετανικές βάσεις, χωρίς όμως συγκεκριμένο ζητούμενο. Δύο πρωτοβουλίες που εντείνουν το αίσθημα της ανασφάλειας στα μάτια των ξένων και αντιστρατεύονται τη σπουδή να παριστάνουμε ότι δεν συνέβη και κάτι σοβαρό.

Αυτές οι επιλογές της κυβέρνησης, εγείρουν και ένα άλλο, εξίσου σοβαρό ζήτημα: το κατά πόσο κινούμαστε γρήγορα και ευέλικτα για να εκμεταλλευθούμε τις ευκαιρίες που δημιουργεί η σημερινή δύσκολη πραγματικότητα. Δεδομένης μάλιστα της μεγάλης αναστολής της παρουσίας εταιρειών και φυγής μεταναστών από τις χώρες

του Κόλπου, οι οποίες σήμερα δέχονται επίθεση ως παράπλευρη απώλεια, στην προσπάθεια του ιρανικού καθεστώτος να παραμείνει στην εξουσία.

Την άνοιξη του 2022, μετά τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία, είχαμε βρεθεί σε παρόμοια θέση. Εξαιτίας εκείνου του πολέμου, το μεγάλο τότε τουριστικό ρεύμα από τη Ρωσία εξαφανίστηκε και μαζί του δέχθηκαν μεγάλο πλήγμα οι άμεσες επενδύσεις από ρωσικά κεφάλαια και οι εξαγωγές υπηρεσιών προς τη χώρα εκείνη. Τότε, η κυβέρνηση Αναστασιάδη, με πρωτοστάτη τον Κωνσταντίνο Πετρίδη, αντέδρασε ακαριαία. Επιτάχυνε ακόμη περισσότερο την απεξάρτηση της οικονομίας μας από τους Ρώσους και στράφηκε με μοναδική ευελιξία προς νέες αγορές σε Ευρώπη, Αμερική, Ισραήλ και Ινδία.

Κυρίως, δημιουργήθηκε άμεσα το ελκυστικό πλαίσιο για τη μετεγκατάσταση ξένων εταιρειών και πολύ υψηλά αμειβόμενων εργαζομένων και επιχειρηματιών στην Κύπρο, γεγονός που δημιούργησε μεγάλη εισροή επενδύσεων και κεφαλαίων προς τη χώρα μας, ιδιαίτερα στον τομέα της τεχνολογίας. Η Κύπρος τότε βρέθη-

κε, στην κορύφωση της κρίσης, στις δέκα πρώτες χώρες παγκοσμίως, με βάση τον ρυθμό αύξησης των ξένων άμεσων επενδύσεων. Αυτός είναι και ο πραγματικός λόγος που οι οικονομικοί μας δείκτες βρίσκονται μέχρι σήμερα σε πολύ υψηλό επίπεδο σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

Σήμερα, δημιουργείται μια αντίστοιχη κατάσταση που αφορά την πιθανή προσέλκυση ξένων επενδύσεων, εταιρειών και προσώπων που σήμερα εδράζονται στο Ισραήλ, τον Λίβανο και τις χώρες του Κόλπου και έχουν οικονομική δραστηριότητα σε τομείς όπως η τεχνολογία, περιφερειακοί επικοινωνιακοί κόμβοι και κέντρα δεδομένων (data centers), επενδυτικά κεφάλαια, η εφοδιαστική αλυσίδα, το εμπόριο, η ενέργεια, οι αεροπορικές και θαλάσσιες μεταφορές. Ιδιαίτερα αν η σημερινή αβεβαιότητα παραταθεί, οι επόμενοι λίγοι μήνες θα είναι πολύ κρίσιμοι και καθοριστικοί.

Ταυτόχρονα, ζητήματα όπως η αναστολή των πράσινων φορολογιών και η επιτάχυνση κορυφαίων αναπτυξιακών έργων όπως το GSI θα πρέπει να τεθούν ξανά στο τραπέζι με τη μορφή του κατε-

πείγοντος. Η σπουδή να υπονομεύσουμε εμείς οι ίδιοι την ηλεκτρική διασύνδεση για να εξυπηρετηθούν εσωτερικά συμφέροντα, ενδεχομένως να αποβεί, πλέον, εγκληματική.

Εφόσον λοιπόν η κρίση προχωρήσει, έχουμε δύο μεγάλες προκλήσεις να ξεπεράσουμε: η πρώτη, η κυβέρνηση να εγκαταλείψει τους «δημοσιοϋπαλλήλικους» και ευθυνόφρονας ρυθμούς που μας έχει συνηθίσει. Να κινηθεί με ταχύτητα για να δημιουργήσει το πλαίσιο, τα κίνητρα και τις αναγκαίες υποδομές σε χρόνο σχεδόν μηδέν, όπως έγινε το 2022. Η δεύτερη όμως και πολύ πιο κρίσιμη, είναι να πείσουμε ότι η Κύπρος είναι ασφαλής. Χωρίς αίσθημα ασφάλειας, θα κινδυνεύσουμε να χάσουμε και αυτούς που έχουμε. Και δεν θα κουραστώ να επαναλαμβάνω ότι αυτό θα το πετύχουμε μόνο αν αναδείξουμε την ευρωπαϊκή μας διάσταση και την αμυντική ομπρέλα που σήμερα η χώρα μας διαθέτει, αντί να συμπεριφερόμαστε ως στρουθοκάμηλοι, κρύβοντας το κεφάλι στην άμμο από το πρόβλημα.

michalis@michalis.com

«Αντρόσσια» στις τράπεζες

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ

Οι παππούδες μας ξυπνούσαν και κοιμόντουσαν βάζοντας κατάρες στους τοκογλύφους, οι οποίοι τους άρπαζαν το βιός και τα χωράφια τους. Σήμερα δεν είναι λίγοι, οι οποίοι καταριούνται τις τράπεζες, που τους κατατρέχουν εδώ και χρόνια, με χρεώσεις επί χρεώσεων και με τόκους επί τόκων. «Κάθε φτωχός και μοίρα του» λέει η παροιμία, αλλά και «όλα εδώ πληρώνονται» λέει κάποια άλλη, η οποία επιβεβαιώνεται χωρίς εξαιρέσεις, στο διάβα του χρόνου. Δεν ξεκνούσαν οι παππούδες μας ότι αν έφταιγαν οι ίδιοι, οι κατάρες επέστρεφαν σε αυτούς. Ωστόσο, σπάνια έκαναν λάθος. Το μεγάλο κακό στην Κύπρο ξεκίνησε ουσιαστικά μετά το 1974, με τα οικονομικά σκάνδαλα να διαδέχονται το ένα το άλλο. Πρώτα η ξεχασμένη διαχείριση των χρημάτων τα οποία έστελναν οι «μεγάλοι» για τους πρόσφυγες. Ακολούθως ο «ανήθικος» πλουτισμός από τα πετρεδολάρια του Ιράκ, τα δολάρια του Μιλόσεβιτς και τα κλεμμένα χρήματα πολλών άλλων λαών. Αποκορύφωμα, το ατιμώρητο χρηματιστηριακό σκάνδαλο, η ύποπτη φορολογική αμνηστία, οι πονηρές συγχωνεύσεις τραπεζών, η κατάρρευση της οικονομίας και το κούρεμα των καταθέσεων. Τα χρόνια περνούν, οι ευσυνειδητοί άνθρωποι πεθαίνουν από το άγχος τους και οι κρυφοί πρωταγωνιστές των σκανδάλων βυσοδομοούν από την «κακή τους τύχη», υποφέροντας όχι από την ανθρώπινη δικαιοσύνη, αλλά από την πνευματική δικαιοσύνη, τη θεία δίκη, όπως θα έλεγαν και οι πρόγονοί μας.

Από το 2013, εδώ και 16 χρόνια, υπάρχει αυτή η «μαύρη ιστορία» με τις εκποιτήσεις πρώτων κατοικιών και μικρών επιχειρήσεων, για δάνεια τα οποία κατέστησαν προβληματικά, λόγω του κουρέματος των καταθέσεων και της κατάρρευσης της οικονομίας. Στη ζωή μας μπήκαν οι περίφημες «σκοτεινές» εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων, τα λεγόμενα «funds», τα οποία αγοράζουν «τσάμπα» τα κόκκινα δάνεια και προσπαθούν να πάρουν στο πολλαπλάσιο πίσω τα χρήματά τους, είτε πιέζοντας δανειολήπτες και εγγυητές, είτε πουλώντας περιουσίες. Το παράδοξο είναι ότι όλα αυτά έπρεπε να γίνουν σε λίγους μήνες ή σε λίγα χρόνια. Ωστόσο, η ιστορία τραβά για χρόνια και φαίνεται ότι όλοι είναι ευχαριστημένοι, γνωστοί και άγνωστοι, εκτός από τους ευσυνειδητούς «άτυχους» δανειολήπτες, οι οποίοι πίστεψαν τους «κουμπάρους» των τραπεζών και είτε συνήψαν δάνεια, είτε αγόρασαν «αμαρτωλά» αξιόγραφα. Τα χρόνια περνούν, οι χρεώσεις προστίθενται στις χρεώσεις, οι τόκοι στους τόκους, δηλαδή όλα αυτά τα οποία ονομάζονται εύσχημα «καταχρηστικές ρήτρες». Οι τραπεζίτες, οι

δικηγόροι, οι σύμβουλοι και ένα σωρό άλλοι παρατρεχάμενοι, έχουν δουλειά και όλα φορτώνονται στα «πούζγια» τα οποία πήραν δάνεια, είτε από καλή πρόθεση, είτε από αλαζονεία, είτε από «πελλάρα».

Οι τράπεζες και οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί αποτελούν, λένε, την ατιμωχανή της οικονομίας και χωρίς τράπεζες δεν μπορεί να λειτουργήσει το σύστημα. Δεν μπορούμε να επιστρέψουμε σε εποχές ανταλλαγής προϊόντων. Αλλά και κάπου πρέπει να υπάρχει ένα μέτρο και μια λογική και κάποιος ουσιαστικός έλεγχος. Έχουμε την Κεντρική Τράπεζα, έχουμε το υπουργείο Οικονομικών, έχουμε την Επιτροπή Προστασίας του Ανταγωνισμού, έχουμε την Υπηρεσία Προστασίας του Καταναλωτή, έχουμε τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο, έχουμε ένα σωρό «χρυσοπληρωμένους» αξιωματούχους για να προστατεύουν τους πολίτες. Αλλά μάλλον όλα πάνε στράφι. Οι τράπεζες εξαγοράστηκαν από ξένα κεφάλαια, τα ολιγοπώλια κατάντησαν μονοπώλια, με παρόμοιες χρεώσεις. Και οι «άτυχοι» Κύπριοι διερωτώνται, αν δεν είναι αυτοί οι οποίοι πλήρωσαν με τις καταθέσεις τους ή τις αποκοπές μισθών τους, για να σωθούν οι τράπεζες, κατά το πρώτο παγκόσμιο αποτυχημένο πείραμα «κουρέματος» καταθέσεων, όχι όμως δανείων. Και το χειρότερο, είναι οι χρεώσεις στους παππούδες, οι οποίοι δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν τα μηχανήματα, για να πάρουν λίγα λεφτά από τη «μίζερη» σύνταξή τους.

Η Βουλή, έστω και παραμονές εκλογών, επιχειρεί και πάλι να θέσει «αντρόσσια»-αναχώματα στους χρηματοοικονομικούς οργανισμούς, ώστε να γλιτώσουν κάποιοι «άτυχοι» τις πρώτες κατοικίες τους. Η έξωση μιας οικογένειας από το σπίτι τους δεν είναι μόνο οικονομικό θέμα, αλλά είναι πρώτα και κύρια κοινωνικό, με τεράστιες ψυχολογικές και σωματικές επιπτώσεις στα μέλη της οικογένειας. Από τις 26 προτάσεις νόμου, τις οποίες συζήτη η Επιτροπή Οικονομικών, η σημαντικότερη είναι η επαναφορά νομοθεσίας, η οποία καταργήθηκε γύρω στο 2000, με την οποία τα δάνεια σταματούν να αυξάνονται, όταν διπλασιαστεί το αρχικό ποσό. Με αυτό τον τρόπο, θα αναγκαστούν οι τράπεζες να ρυθμίζουν δάνεια και να μην αφήνουν τον χρόνο να περνά, ώστε να πολλαπλασιάζονται οι οφειλές. Σημαντικές είναι και οι προτάσεις νόμου, ώστε να απαλλάσσονται οι δανειολήπτες και οι εγγυητές, όταν εκποιούνται οι περιουσίες τους. Μόνο έτσι θα «τιθασευτούν» οι απαιτήσεις των τραπεζών και των χρηματοοικονομικών οργανισμών. Από εκεί και πέρα, εκτός από τους ανθρώπινους νόμους, υπάρχουν και οι «σίγουροι» πνευματικοί νόμοι.

kaparispan@yahoo.gr

Η μάχη με τον αφθώδη πυρετό και ο πόνος της απώλειας

Του ΑΝΤΡΟΥ Γ. ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗ

Όσοι μεγάλωσαν σε οικογένεια κτηνοτρόφων, από μικροί μαθαίνουν πως για τους ανθρώπους της υπαίθρου τα ζώα δεν είναι απλώς παραγωγικές μονάδες ή αριθμοί σε ένα μπρώο. Στην κτηνοτροφία τα ζώα δεν είναι απλώς περιουσία ή παραγωγικά μέσα. Είναι καθημερινός αγώνας, είναι σχέση ζωής, είναι ευθύνη, αλλά και πολλές φορές είναι οικογένεια, είναι τα «παιδιά» τους. Αμέτρητα ξενύχτια σε μάντρες, για να σωθεί μια γέννα, τεράστια αγωνία μπροστά σε κάθε αρρώστια, καθημερινό ξύπνημα, πριν χαράξει, για να εξασφαλιστεί τροφή και φροντίδα. Αυτή η σχέση δεν καταγράφεται σε καμία στατιστική, αλλά είναι βαθιά ανθρώπινη και πραγματική.

Ο αφθώδης πυρετός είναι μία από τις πιο μεταδοτικές ασθένειες των παραγωγικών ζώων. Προσβάλλει βοοειδή, αιγοπρόβατα και χοίρους, προκαλώντας πυρετό, πληγές στο στόμα και στα πόδια, έντονο πόνο και σημαντική μείωση της παραγωγικότητας. Σε βαριές περιπτώσεις μπορεί να οδηγήσει σε θάνατο, ιδιαίτερα σε νεαρά ζώα. Το σημαντικότερο, όμως, είναι η ταχύτητα με την οποία εξαπλώνεται, αφού μπορεί να μολύνει ολόκληρες περιοχές μέσα σε λίγες ημέρες.

Σε τέτοιες περιπτώσεις, η επιστήμη και η κτηνιατρική εμπειρία επιβάλλουν δύσκολες, αλλά αναγκαίες αποφάσεις. Η θανάτωση μολυσμένων ή ύποπτων ζώων, η λεγόμενη «εκρίζωση», εφαρμόζεται διεθνώς, για να περιοριστεί η εξάπλωση της νόσου και να προστατευτούν χιλιάδες άλλα υγιή ζώα. Για έναν κτηνοτρόφο αυτό ισοδυναμεί με προσωπική απώλεια.

Δεν είναι μόνο οικονομικό πλήγμα, αλλά αποτελεί ψυχικό βάρος. Όμως, η ιστορία έχει δείξει ότι η καθυστέρηση στη λήψη μέτρων μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη καταστροφή.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί το μεγάλο ξέσπασμα αφθώδους πυρετού στο Ηνωμένο Βασίλειο το 2001. Εκατομμύρια ζώα θανατώθηκαν, για να ανακοπεί η επιδημία, ενώ επιβλήθηκαν αυστηροί περιορισμοί μετακίνησης και ενισχυμένα μέτρα βιοασφάλειας. Παρότι η κοινωνική αντίδραση ήταν έντονη και ο πόνος των κτηνοτρόφων τεράστιος, τα μέτρα συνέβαλαν τελικά στον έλεγχο της νόσου και στην επαναφορά της κτηνοτροφικής δραστηριότητας σε ασφαλή βάση.

Αντίστοιχα, στην Ολλανδία και σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες εφαρμόστηκαν συνδυαστικές στρατηγικές, όπως στοχευμένοι εμβολιασμοί, ζώνες επιτήρησης, περιορισμός της διασποράς, απολυμάνσεις και αυστηρή ιχνηλάτηση των μετακινήσεων ζώων. Η τεχνολογία και η επιστημονική γνώση αποδείχθηκαν καθοριστικές. Η εμπειρία αυτή δείχνει ότι η συνεργασία μεταξύ κτηνοτρόφων, κρατικών αρχών και κτηνιάτρων μπορεί να περιορίσει την εξάπλωση της ασθένειας και να μειώσει τις απώλειες.

Η δεκαετία του 1990 μάς θυμίζει επίσης τη νόσο των «τρελών αγελάδων» (σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών), όταν η ανάγκη προστασίας της δημόσιας υγείας και της ζωικής ευημερίας οδήγησε σε μαζικές θανατώσεις ζώων. Τότε έγινε σαφές ότι η πρόληψη και η έγκαιρη παρέμβαση είναι κρίσιμες. Η

παράταση του πόνου ή η ανεξέλεγκτη εξάπλωση μιας νόσου δεν ωφελεί κανέναν, ούτε τα ζώα ούτε τους ανθρώπους που τα φροντίζουν.

Σήμερα, περισσότερο από ποτέ, χρειάζεται ισορροπία και συνεργασία. Από τη μία, ο σεβασμός στην επιστημονική γνώση και στις οδηγίες των ειδικών. Από την άλλη, η κατανόηση της συναισθηματικής και κοινωνικής διάστασης της κτηνοτροφίας. Οι κτηνοτρόφοι δεν αντιστέκονται στην πρόοδο, αντιστέκονται στον πόνο της απώλειας, γιατί γνωρίζουν από πρώτο χέρι τι σημαίνει να έχεις απώλειες ζώων. Θέλουν λύσεις που να προστατεύουν τόσο την υγεία των ζώων όσο και την αξιοπρέπεια της δυσκολής δουλειάς τους.

Ο αφθώδης πυρετός μάς φέρνει αντιμέτωπους με ένα δύσκολο δίλημμα: Την ανάγκη να σωθεί το σύνολο, ακόμη κι αν καθεί ένα μέρος. Αν κάτι πρέπει να κρατήσουμε, είναι ότι η ευθύνη για την υγεία των κοπαδιών είναι συλλογική. Με επιστημονική καθοδήγηση, διαφάνεια, έγκαιρες αποζημιώσεις και ουσιαστική στήριξη των ανθρώπων της υπαίθρου γενικότερα, μπορούμε να αντιμετωπίσουμε τέτοιες κρίσεις με ανθρωπιά και αποτελεσματικότητα. Γιατί στο τέλος της ημέρας η προστασία των ζώων είναι και προστασία της ίδιας της ζωής στην υπαίθρο, αλλά και η διασφάλιση της συνέχειας της κτηνοτροφίας.

Ο Άντρος Γ. Καραγιάννης είναι τέως δήμαρχος Δερύνειας, καθηγητής Αγγλικών με Σύμβαση, Γυμνάσιο Νεάπολης Λεμεσού.

Ένας φίλος των περιστεριών προσφέρει πλουσιοπάροχο γεύμα στην παραλία της Θεσσαλονίκης, μακριά από τα μπαλκόνια με τα cd.

Παγκοσμιοποιημένος πόλεμος II

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ*

Το μέτωπο του Ιράν κλείνει σχεδόν ένα μήνα, με τα δύο στρατόπεδα να έχουν διαφορετικές στρατηγικές εξόδου. Για την ισραηλοαμερικανική συμμαχία, αντικειμενικός στόχος είναι η ανατροπή του καθεστώτος των Μουλάδων και η αντικατάστασή του από κυβέρνηση ανοικτή στη συνεργασία με τη Δύση, το τέλος του ασύμμετρου πολέμου που οι μυστικές υπηρεσίες του Ιράν διεξάγουν από το 1979 και την αναγνώριση του κράτους του Ισραήλ.

Στο πλαίσιο αυτού του ακήρυχτου διarcoύς πολέμου η Τεχεράνη έχει αναπτύξει τρομοκρατικά δίκτυα, με σκοπό την αποσταθεροποίηση των εθνικών κυβερνήσεων και την ανάληψη της εξουσίας σε χώρες όπως ο Λίβανος, η Παλαιστίνη, η Υεμένη, με μοναδική εμμονή την καταστροφή του Ισραήλ. Με όπλο έναν σκιασδη στρατό τρομοκρατών καλλιεργεί εδώ και σχεδόν μισό αιώνα ένα μόνιμο πολεμικό κλίμα με το Ισραήλ και τη Δύση. Συμμάχησε με όλους τους εχθρούς της Δύσης, από την πάλαι ποτέ κομμουνιστική και άθην Σοβιετική Ένωση, τα άθεα και κομμουνιστικά κράτη της Κίνας και της Βορείου Κορέας, την ορθόδοξη Ρωσία του Πούτιν και τη σουνιτική Τουρκία του Ερντογάν. Δεν συμμετέχει απλώς σε έναν «άξονα του κακού» κατά

των φιλελεύθερων δημοκρατιών, αλλά και σε μια μακρή συμμαχία με «απίστους» κατά άλλων μουσουλμανικών κρατών που ακολουθούν μια διαφορετική εξωτερική πολιτική που δεν διαπνέεται από την αυτοκαταστροφική εμμονή του Ιράν για την καταστροφή του Ισραήλ. Η παράδοξη αυτή εικόνα πρέπει να ερμηνευθεί κατάλληλα.

Αν η στρατηγική του Ιράν αποσκοπούσε στην ένωση των μουσουλμανικών χωρών για την υπεράσπιση του Ισλάμ και την παγίωση της θέσης του στην παγκόσμια πολιτική σκακιέρα, αν δηλαδή ήταν μια στρατηγική παρόμοια με αυτή των Αδελφών Μουσουλμάνων, θα ήταν κατανοητή. Αλλά οι τυχαίες συμμαχίες βασισμένες στην αρχή ότι «ο εχθρός του εχθρού μου είναι φίλος μου» με μοναδικό σκοπό την καταστροφή του Ισραήλ δεν παραπέμπουν σε μια στρατηγική αλλά σε ένα συλλογικό τραύμα, όχι του λαού του Ιράν αλλά της θρησκευτικής ηγεσίας του. Για σχεδόν μισό αιώνα τώρα, η Τεχεράνη «αντιδρά» όχι τόσο σε σχέση με την εξωτερική πραγματικότητα, αλλά υποκινούμενη από την εσωτερική «αναγκαιότητα» να εξωτερικεύσει το τραύμα της. Η μεγαλύτερη απόδειξη της αυτοκαταστροφικής μανίας του ιρανικού καθεστώτος είναι η τραγική κατάσταση στην οποία βρίσκεται σήμερα ο πληθυσμός του Ιράν. Το καθεστώς είναι

απλώς τυφλό σε ό,τι αφορά τη μοίρα των πολιτών του, τους οποίους θεωρεί πόνια προς σφαγή, συχνά και από τον ίδιο τον δικτατορικό μηχανισμό ασφαλείας του θεοκρατικού καθεστώτος. Η ιρανική ηγεσία ακολουθεί μια εξίσου αυτοκαταστροφική πορεία στο διεθνές διπλωματικό πεδίο. Ο αντιαμερικανισμός και η προσέγγιση με την Κίνα είναι μακροπρόθεσμα η μεγαλύτερη παγίδα για την εθνική ανεξαρτησία του Ιράν.

Η Κίνα στέκεται αδρανής μπροστά στα τεκταινόμενα στο Ιράν, παρότι ο πόλεμος αυτός είναι ζωτικής σημασίας γι' αυτή.

Οι ΗΠΑ και η Δύση έχουν ήδη αποδείξει ότι οι ενεργειακές πηγές της Μέσης Ανατολής προστατεύονται από το διεθνές δίκαιο, τα κράτη που τις ελέγχουν όπως η Σαουδική Αραβία και το Κατάρ δεν απειλούνται, ότι είναι ανεξάρτητα και κυρίαρχα. Αυτή είναι η λογική της Δύσης, μια οικονομική λογική που έχει τις ρίζες της στον φιλελευθερισμό του 18ου αιώνα: γιατί να πολεμήσουμε για αγαθά που μπορούμε να αγοράσουμε;

Αν και αυτή δεν είναι απαραίτητα η ιδεολογία του Κινεζικού Κομμουνιστικού Κόμματος, τις τελευταίες δεκαετίες η Κίνα κάνει τεράστιες προσπάθειες να παρουσιάζει ένα εμπορικό, παγκοσμιοποιημένο προφίλ, φορώντας ευχάριστα ένα φιλελεύθερο προσωπείο. Η Κίνα στέκεται αδρανής μπροστά στα τεκταινόμενα στο Ιράν, παρότι ο πόλεμος αυτός είναι ζωτικής σημασίας γι' αυτή. Η πτώση του καθεστώτος του Ιράν, μετά και την κατάρρευση του καθεστώτος της Βενεζουέλας, καθιστά την Κίνα ευάλωτη απέναντι στη Ρωσία του Πούτιν, εφόσον η τελευταία θα είναι πλέον μόνος και σχεδόν αποκλειστικός ενεργειακός προμηθευτής της. Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η Ρωσία, παρόλες τις ανακινήσεις των υπουργών της, έχει ήδη εγκαταλείψει το Ιράν και δεν έχει σκοπό να αναμειχθεί. Είναι άλλωστε απασχετημένη με την Ουκρανία. Η πτώση του ιρανικού καθεστώτος και το τέλος της ιρανοκινεζικής οικονομικής συμμαχίας θα προανατολίσει τις ρωσικινεζικές σχέσεις σε μια νέα κατεύθυνση με τη Ρωσία να έχει πλέον το πάνω χέρι.

Η Κίνα δεν θα ρισκάρει μια απευθείας ανάμιξη στον πόλεμο. Εναλλακτικά, θα είναι η πρώτη που θα συνάψει ενεργειακές συμφωνίες με το νέο καθεστώς του Ιράν, προσφέροντας ένα σταθερό εισόδημα στον λαό του Ιράν, κάτι που θα επιτρέπει

την κοινωνική σταθεροποίηση και την οικονομική ανάκαμψη. Με τον τρόπο αυτό θα μετριάσει και την εξάρτησή της από τη Ρωσία. Σε ένα μακρινό μέλλον, ωστόσο, η κεντρική Ασία θα μετατραπεί σε θέατρο αντιπαράθεσης ανάμεσα σε τρεις δυνάμεις: το Πακιστάν, την Ινδία και την Κίνα. Τόσο το Ιράν όσο και το Αφγανιστάν, το οποίο είναι ήδη σε κατάσταση οιοει πολέμου με το Πακιστάν, είναι ασταθείς και ευάλωτες πολιτικές οντότητες, οι οποίες εύκολα θα μπορούσαν να προσαρτηθούν από αυτοκρατορικά πολιτικά μοντέλα όπως αυτό της Κίνας. Η θέση του Αφγανιστάν είναι κομβικής σημασίας, δεδομένου ότι μόνο μέσω των εδαφών του θα μπορούσε η Κίνα να φτάσει στα ιρανικά ενεργειακά αποθέματα. Επομένως, τόσο βραχυπρόθεσμα όσο και μακροπρόθεσμα, το συμφέρον του Ιράν βρίσκεται στο πλευρό των Αραβικών χωρών του Κόλπου και της Δυτικής συμμαχίας. Η Δύση αδιαφορεί για το θρησκευτικό καθεστώς των συμμάχων της. Ενδιαφέρεται μόνο για την οικονομική σταθερότητα και την ασφάλεια του εμπορίου. Η Ιρανική ηγεσία, τυφλωμένη από τον ιδεοληπτικό ψυχαναγκασμό της κατά του Ισραήλ, δεν βλέπει το ζωτικό συμφέρον του Ιράν.

* Ο Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Τι θα κάνει ο Αντώνης Σαμαράς; Θα προχωρήσει τελικά στην ίδρυση νέου κόμματος; Το ερώτημα μπορεί να έχει περάσει σε δεύτερο πλάνο, αλλά εξακολουθεί να απασχολεί στο παρασκήνιο το κυβερνών κόμμα. Η Ν.Δ. έχει μεν μπει ξανά σε τροχιά ανόδου και πιθανής αυτοδυναμίας, αλλά το τι θα πράξει ο Αντώνης Σαμαράς εξακολουθεί να υπολογίζεται ως πηγή ανασφάλειας στα δεξιά. Εάν ο πρώην πρωθυπουργός προχωρήσει στην κίνηση, η τράπουλα ανακατεύεται, με μεγαλύτερο κίνδυνο να στερήσει ένα μικρό αλλά σημαντικό κομμάτι συσπείρωσης της Ν.Δ.

Να μείνει στο παιχνίδι

Το τελευταίο διάστημα, ο Αντώνης Σαμαράς δίνει την εντύπωση ότι ξανασκέφτεται την ίδρυση κόμματος. Το κλίμα ενίσχυσαν δύο κινήσεις του: πρώτον, η παρουσία του στη Βουλή, με την οποία έδειξε πως κόβει τον λώρο ακόμη και με τα στελέχη που κάποτε ήταν της επιρροής του, όπως ο Σταύρος Παπασταύρου. «Με αυτό έδειξε ότι θέλει να απευθυνθεί σε ένα ακροατήριο εκτός της σημερινής Ν.Δ., που ο ίδιος θεωρεί πως ξεπερνάει το μισό εκατομμύριο», λέει πηγή που πρόσκειται στον Μεσσήνιο πολιτικό. Δεύτερον, ο Σαμαράς έθεσε με πολύ emphaticό τρόπο στην επικαιρότητα το θέμα των υποκλοπών. Η νύξη του ότι οι υποκλοπές «αφορούν κι εμένα προσωπικά» δεν ήταν τυχαία, καθώς η ίδια πηγή σημειώνει στην «Κ» ότι αποτελεί προμήνυμα πως θα το «πάει μέχρι τέλους». Ο κύκλος των συνεργατών του κρατάει ανοικτό το ενδεχόμενο δημιουργίας νέου κόμματος, ώστε «να κρατάει το σύστημα σε εγρήγορση».

Υπάρχουν ωστόσο άνθρωποι που τον ξέρουν πολύ καλά, οι οποίοι λένε πως επί της ουσίας ο κ. Σαμαράς δεν έχει χάσει το πολιτικό του αισθητήριο και ξέρει καλά ότι αυτή τη στιγμή ένα κόμμα του δεν θα έπανε μεγάλα ποσοστά. Δεν κάνει τίποτε με το να μπλοφάρει. Και να περιμένει μήπως οι συνθήκες γίνουν πιο ευνοϊκές για τον ίδιο. «Εάν αποφασίσει να κάνει κόμμα, τότε σε πέντε ημέρες το έχει στήσει από την αρχή», υποστηρίζει πολιτικός του φίλος, καθώς ο πρώην πρωθυπουργός διατηρεί σε όλη τη χώρα ένα δίκτυο ανθρώπων που «με ένα νεύμα του είναι μαζί του».

«Ο Αντώνης θέλει να είναι μέσα στο παιχνίδι», υπογραμμίζει παλαιός συνοδοιπόρος του. Αυτό σημαίνει ότι θέλει να είναι ξανά

Η μπλόφα Σαμαρά και η αποχή του Καραμανλή

Γιατί διατηρούνται ζωντανά τα σενάρια περί νέου κόμματος – Τι απάντηση θα λάβει το προσκλητήριο για το συνέδριο της Νέας Δημοκρατίας

Με το κασκόλ της «Μαύρης Θύελλας» στους ώμους, ο Αντώνης Σαμαράς έτυχε θερμής υποδοχής στο γήπεδο της Καλαμάτας, στη φιέστα της περασμένης Κυριακής για την άνοδο της τοπικής ομάδας στη Super League 1, σε μια εμφάνιση που δεν πέρασε απαρατήρητη. «Δεν σκέπτεται ως πρώην πρωθυπουργός, αλλά ως μάχιμος πολιτικός της πρώτης γραμμής», λένε υποστηρικτές του βουλευτή Μεσσηνίας.

βουλευτής, κάτι που δεν υποθέτει απαραίτητα ότι θα κάνει δικό του κόμμα. Κάποιοι δεν αποκλείουν και μια άλλη διέξοδο: λένε πως ο Σαμαράς θα μπορούσε να τεθεί επικεφαλής του Επικρατείας στο νέο κόμμα της Μαρίας Καρυστιανού, σε μία συνεργασία που θα παρουσιαζόταν ως συστράτευση «κατά της διαφθοράς». Για την

κ. Καρυστιανού, εξάλλου, έχει εκφραστεί δημοσίως με συμπάθεια, λέγοντας ότι τους ενώνει ο ίδιος πόνος, της απώλειας των παιδιών τους. Πώς ένας πρώην πρωθυπουργός θα μπορούσε να τεθεί επικεφαλής στο Επικρατείας και μάλιστα ενός κυοφορούμενου κόμματος που αποκλύπτει συλλήβδην όσους έχουν πολιτική προύπρεση; Φίλοι

του πρώην πρωθυπουργού είναι κι εδώ μοιρασμένοι: άλλοι απορρίπτουν το σενάριο ως «επιστημονικής φαντασίας», άλλοι όμως επισημαίνουν ότι «ο Σαμαράς δεν σκέπτεται ως πρώην πρωθυπουργός, αλλά ως μάχιμος πολιτικός της πρώτης γραμμής» και αυτό φάνηκε από το γεγονός ότι πριν από μερικές ημέρες φόρεσε το κασκόλ της «Μαύρης Θύ-

ελλας» και πανηγύρισε ως βουλευτής Μεσσηνίας την άνοδο της ποδοσφαιρικής ομάδας της πόλης του στα μεγάλα σαλόνια της Super League 1.

Καλύτερα μακριά

Αντιθέτως, ο έτερος πρώην πρωθυπουργός δεν ενδιαφέρεται να επιστρέψει στην πολιτική. Το άμεσο ερώτημα που απευθύνεται στον Κώστα Καραμανλή είναι εάν θα παρστεί στο μεγάλο συνέδριο του κόμματος τον ερχόμενο Μάιο. Με δεδομένο ότι ο κ. Καραμανλής δεν μπορεί να πάει στο συνέδριο του κόμματός του απλώς για να χειροκροτήσει και να... φύγει, το δίλημμα είναι εάν θα πάει για να πάρει τον λόγο ή δεν θα πάει καθόλου. Στην πρώτη περίπτωση τα πράγματα περιπλέκονται. Ο πρώην πρωθυπουργός δεν μπορεί να λάβει τον λόγο και να δηλώσει ότι όλα είναι καλώς καμωμένα. Αν μιλήσει θα εκφράσει τις απόψεις του, έστω και με τη γνωστή καραμανλική μετριοπάθεια. Από την άλλη, θεωρεί τη Ν.Δ. «σπίτι του». Οι πιο φανατικοί καραμανλικοί τη θεωρούν και κάτι περισσότερο: «ιδιοκτησία των καραμανλήδων, που ενίοτε ενοικιάζεται και σε άλλους». Υπό αυτό το πρίσμα, ο Καραμανλής «πολύ δύσκολα θα πήγαινε σε ένα κεντρικό συνέδριο της Ν.Δ. για να κάνει αντιπολίτευση. Θα προτιμήσει την αποχή», τονίζει συνομιλητής του που τον ξέρει καλά.

Τι βλέπει το Μαξίμου

«Όταν μετά επτά χρόνια το δεύτερο κόμμα είναι 18 μονάδες πίσω σου, τότε κάτι κάνεις καλά». Η φράση ανήκει σε κυβερνητικό αξιωματούχο όταν ερωτάται πώς βλέπει το Μέγαρο Μαξίμου τους δύο πρώην πρωθυπουργούς. Η πραγματικότητα είναι ότι η κριτική των δύο «δεν είναι ευχάριστη». Από την άλλη, όμως, όταν επί σχεδόν τρία χρόνια ο κ. Σαμαράς –κυρίως– αλλά και ο κ. Καραμανλής κάνουν κριτική στην κυβέρνηση και οι δημοσκοπικές επιδόσεις είναι ακόμη υψηλές, το Μαξίμου έχει κάθε λόγο να πιστεύει πως είναι ισχυρό και δεν το αγγίζουν οι πρώην. Όσο μάλιστα περνάει ο καιρός, αυτή η αίσθηση ενισχύεται. Η ανησυχία σήμερα για το εάν θα κάνει κόμμα ή όχι ο κ. Σαμαράς είναι «πολύ μικρότερη από ό,τι στο παρελθόν». Οσον αφορά τον κ. Καραμανλή, στο Μαξίμου ποντάρουν πως, λόγω ονόματος, ποτέ δεν θα ξεπεράσει τα όρια και στο τέλος της ημέρας «δεν θα κάνει κακό στην παράταξη».

Δεν θα κάνει αντιπολίτευση

Ο Καραμανλής «πολύ δύσκολα θα πήγαινε σε ένα κεντρικό συνέδριο της Ν.Δ. για να κάνει αντιπολίτευση. Θα προτιμήσει την αποχή», λέει συνομιλητής του που τον ξέρει καλά.

Η ώρα της Κίρκης για ΣΥΡΙΖΑ και Νέα Αριστερά

Η έλξη του Τσίπρα προκαλεί διαλυτικές τάσεις στα δύο κόμματα, προτού ο πρώην πρωθυπουργός φτάσει στην «Ιθάκη»

Του ΑΝΤΩΝΗ ΑΝΤΖΟΛΕΤΟΥ

Ποιος να το έλεγε πως ένα πρώην «πράσινο στέλεχος», ο Οδυσσέας Κωνσταντινόπουλος, θα ήταν το πρόσωπο που με την απόφαση να παραιτηθεί από την έδρα του, μετά τη διαγραφή του, θα έβαζε ψηλά τον πήχυ για όσους βουλευτές και στελέχη θέλουν να κάνουν το πέρασμα από τον ΣΥΡΙΖΑ ή τη Νέα Αριστερά στο νέο κόμμα του Αλέξη Τσίπρα. Ο πρώην βουλευτής του ΠΑΣΟΚ θύμισε σε όσους το είχαν ξεχάσει πως αυτό το παράδειγμα είχε δώσει και ο ίδιος ο Αλέξης Τσίπρας πριν από έξι μήνες. Υπάρχει ανάμεσα στους «25» της Κουμουνδούρου μια μικρή ομάδα που θα έμενε εκτός Ολομελείας χωρίς δεύτερη σκέψη, για τους επόμενους μήνες έως τις εκλογές, αν λάμβανε κάποιου είδους «σινιάλο» από τη λεωφόρο Αμαλίας. Και ένα άλλο γκρουπ, μεγαλύτερο, που δεν είναι διατεθειμένο σε αυτήν τη φάση να αφήσει την έδρα του. Από Σεπτέμβριο, η συζήτηση θα γίνει σε άλλη βάση και για αυτό η πλειοψηφία των κορυφαίων στελεχών έχει «βολευτεί» με τη φημολογία πως ο Αλέξης Τσίπρας εξακολουθεί να μη βιάζεται.

Μετά τις συνεδριάσεις των δύο οργάνων, Πολιτικής Γραμμα-

τείας και Κεντρικής Επιτροπής, άνοιξε μια άλλη συζήτηση για το τι μπορεί τελικά να θέλει ο πρώην πρωθυπουργός. «Η συμμετοχή του ΣΥΡΙΖΑ στις εκλογές, με δεδομένο ποιοι θα μείνουν πίσω, θα βοηθούσε τον Τσίπρα να λείπει ότι άφησε τον παλιό του εαυτό». Οι υπέρμαχοι αυτής της άποψης υποστηρίζουν πως δεν θα ζημιώνει τον Αλέξη Τσίπρα να έχει απέναντί του τον Παύλο Πολάκη στις πρώτες εκλογές. Προβλέποντας πως ο ΣΥΡΙΖΑ δεν θα έμπαινε στη Βουλή και μετά τα πράγματα θα έπαιρναν τον δρόμο τους.

Στην Κουμουνδούρου χτύπησε ένα «ξυπνητήρι» τις τελευταίες δύο εβδομάδες, με τα στελέχη να εκτιμούν πως πρέπει να αρχίσει να χαράσσεται ο πολιτικός διάδρομος πάνω στον οποίο θα κινηθούν. Ακόμη και αν είναι αναγκασμένοι σε αυτή τη φάση να μη λένε όλη την αλήθεια για το πώς πραγματικά αισθάνονται. Υπάρχουν οι πιο προωθημένοι, με μπροστάρη τον δεκαήμερο που πέρασε τον Κώστα Ζαχαριάδη, που δείχνουν ότι η επιλογή της συμμόρφωσης με τον Αλέξη Τσίπρα με τους όρους του πρώην πρωθυπουργού είναι μονόδρομος. Ωστόσο και ο εκπρόσωπος Τύπου του ΣΥΡΙΖΑ αναπαράγει την «προβλεπόμενη» θέση για τη

συγκρότηση ενός ισχυρού προοδευτικού πόλου. Δεν γνωρίζουν ότι ο πρώην πρωθυπουργός είναι ριζικά αντίθετος στη συμμαχία με οποιοδήποτε σχήμα; Ασφαλώς ναι, αλλά αισθάνονται την υποχρέωση να κρατούν μέχρι τέλους τα προσχήματα. Ξέρουν καλά, όμως, τα στελέχη της πλειοψηφίας πως μόλις ο πρώην πρόεδρος του ΣΥΡΙΖΑ

Ο Αλέξης Χαρίτσης θα παραδώσει, εκτός απροόπτου, τα «κλειδιά» της Πατρίδας στον γραμματέα Γαβριήλ Σακελλαρίδη, που εκπροσωπεί την πλειοψηφία, η οποία απορρίπτει την προοπτική σύμπραξης με τον Αλέξη Τσίπρα.

κάνει το επόμενο βήμα, θα διαμορφωθεί ένα άλλο πολιτικό τοπίο.

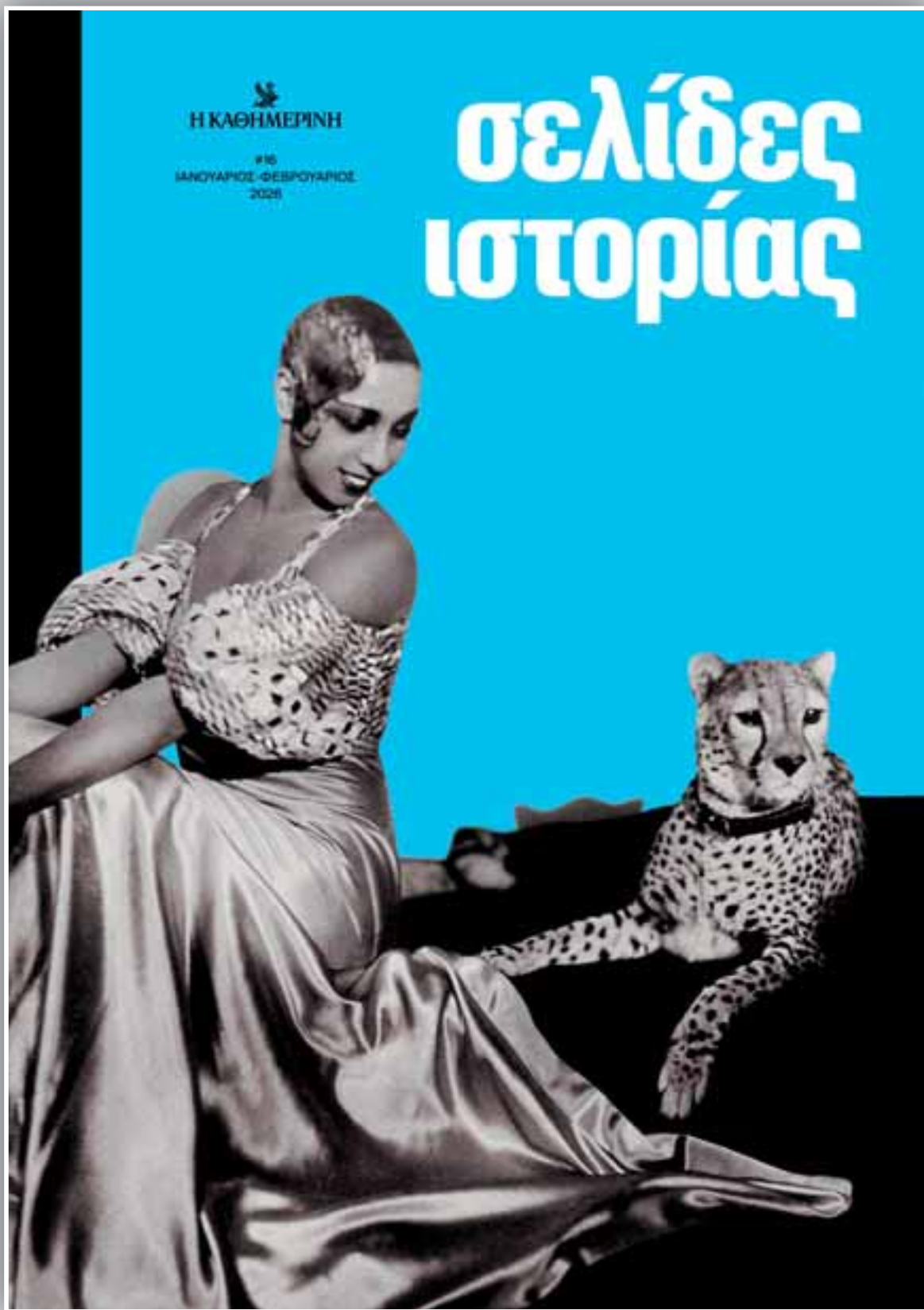
Το ίδιο φαίνεται ότι ισχύει και για το «μπλοκ» του πρώην αναπληρωτή υπουργού Υγείας. Μίλησε για επιστολή με προγραμ-

ματικό περιεχόμενο προς όλους και στον Αλέξη Τσίπρα. Πόσοι, όμως, πείστηκαν ότι πραγματικά το εννοεί ή πιστεύει πως μπορεί να ξαναβρεθεί χέρι χέρι μαζί του; Υπάρχει κοινή πεποίθηση στελεχών στο κόμμα πως όταν ο Παύλος Πολάκης βάζει αυστηρό χρονοδιάγραμμα διήμερου για να λάβει απαντήσεις, ουσιαστικά είναι ο ελιγμός που κάνει για να «κάψει» οποιοδήποτε άλλο σενάριο πέρα από την αυτόνομη πορεία. Η αλήθεια είναι, βέβαια, ότι ο Χανιώτης βουλευτής κατά πολλούς θα μπορούσε να συσπειρώσει ένα αριστερό κοινό με αντισηματικά χαρακτηριστικά, που θα δυσκόλευε το κυνήγι της δεύτερης θέσης για τον πρώην πρωθυπουργό.

Προεδρική έξοδος

Την ίδια ώρα, και η Νέα Αριστερά φαίνεται να έχει ξεπεράσει τα όρια αντοχής της. Στα δύο χρόνια από την ίδρυσή της, οι διαφωνίες για τη στρατηγική συνεργασιών φαίνεται ότι οδηγούν τελικά τον Αλέξη Χαρίτση να μην παραμένει στην προεδρία του κόμματος. Την άλλη εβδομάδα, στη συνεδρίαση του Πολιτικού Γραφείου, εκτός απροόπτου, θα δώσει τη σκυτάλη στον γραμματέα Γαβριήλ Σακελλαρίδη, που εκπροσωπεί

την πλειοψηφία, η οποία απορρίπτει την προοπτική σύμπραξης με τον Αλέξη Τσίπρα. Οι οκτώ της Κ.Ο. μαζί με τον Αλέξη Χαρίτση (Εφρ. Αχτσιόγλου, Δημήτρης Τζανακόπουλος, Νάσος Ηλιόπουλος, Θεανώ Φωτίου, Σία Αναγνωστοπούλου, Μερóπη Τζούρη, Χουσεΐν Ζεϊμπέκ, Οζγκιούρ Φερχάτ) θα πρέπει να αποφασίσουν αν θα αποχωρήσουν αμέσως από τη Νέα Αριστερά ή αν το κόμμα θα διατηρήσει για κάποιο διάστημα την κοινοβουλευτική του υπόσταση. Ευκλείδης Τσακαλίδης, Θεόδωρος Δρίτσας και Πέτρο Πέρκα είναι οι βουλευτές που ανήκουν στο «μπλοκ» του Σακελλαρίδη. Το ερώτημα είναι πώς θα μπορέσουν να συμβιώσουν οι «οκτώ» με τους «τρεις», από τη στιγμή που οι δεύτεροι εμφανίζονται αποφασισμένοι από εδώ και πέρα να απαντούν –εφόσον το κρίνουν σκόπιμο– στις παρεμβάσεις του πρώην πρωθυπουργού. Η συνάντηση των δύο ρευμάτων την Παρασκευή το μεσημέρι, παρουσία των Χαρίτση - Σακελλαρίδη, άφησε τη συζήτηση στη μέση. Σε κάθε περίπτωση η συγκρότηση και η διάλυση ενός κόμματος μέσα στην ίδια κοινοβουλευτική περίοδο είναι ένα πολιτικό γεγονός που δεν μπορεί να περάσει απαρατήρητο.

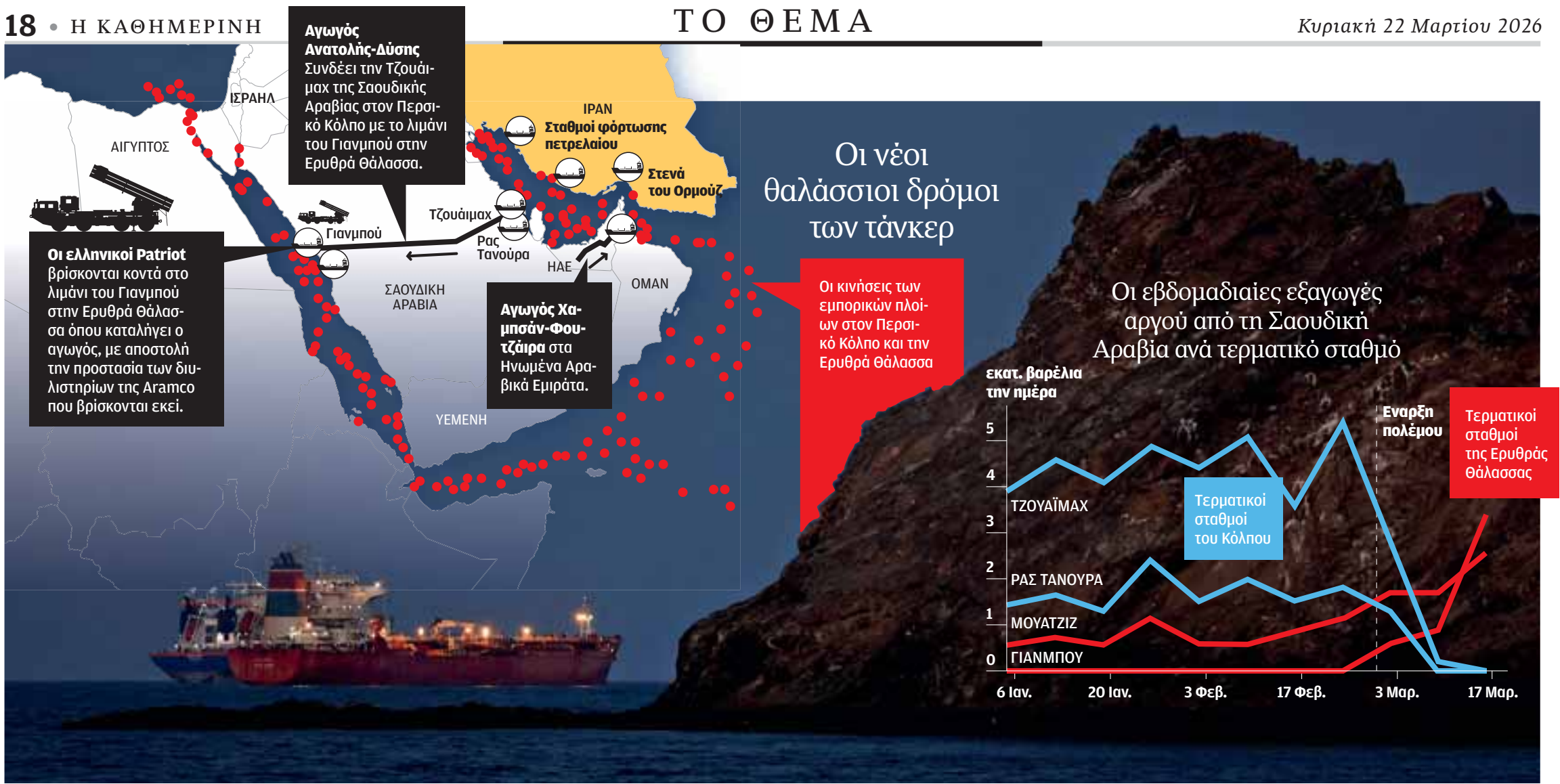
ΦΑΚΕΛΟΣ

Κατάσκοποι εν καιρώ πολέμου

- Ο αμφιλεγόμενος Πόντιος Πιλάτος
- Καιάδας: Μύθοι και αλήθειες
- Σταυροφορίες: Οι πραγματικές επιδιώξεις
- Ο Θησαυρός του Πριάμου

Κυριακή
29/3

Το τάνκερ «Callisto» και ακόμη ένα πλοίο αγκυροβολημένα κοντά στις ακτές του Ομάν, καθώς η διέλευση από τα Στενά του Ορμούζ έχει διακοπεί. Ήδη πολλά δεξαμενόπλοια έχουν βάλει ρότα για τα λιμάνια της Ερυθράς Θάλασσας.

Η διπλωματία των Patriot

Πώς η Αθήνα καταφέρνει μέχρι στιγμής να περνάει μέσα από τα «στενά» Ευρώπης και ΗΠΑ

ΤΟ IPAN ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ

Του ΒΑΣΙΛΙΑ ΝΕΔΟΥ

Η πρώτη επιχειρησιακά επιβεβαιωμένη κατάρριψη βαλλιστικών πυραύλων από τους εκτοξευτές της πυροβολαρχίας Patriot της Πολεμικής Αεροπορίας (Π.Α.) που βρίσκονται ανεπτυγμένοι στη Σαουδική Αραβία, εκτός από ικανοποίηση στην Αθήνα για την άριστη κατάσταση ενός συστήματος το οποίο αποτελεί αυτή τη στιγμή τη ραχοκοκαλιά της αεράμυνας της Ελλάδας, ενίσχυσε σημαντικά το διπλωματικό προφίλ της χώρας σε συμμάχους και εταίρους.

Η ανάπτυξη των Patriot σε θέσεις που καλύπτουν όχι μόνο την εθνική επικράτεια και σημεία αμερικανικού ενδιαφέροντος (Σούδα και Κάρπαθος), αλλά μέρος της ευρωπαϊκής Τουρκίας και των ακτών της Βουλγαρίας στη Μαύρη Θάλασσα (πυροβολαρχία στο Διδυμότειχο), καθώς και της Σαουδικής Αραβίας (λιμάνι Γιανμπού), είναι ενταγμένη πλήρως στη συμμαχική αντίληψη περί άμυνας των κρατών-μελών του ΝΑΤΟ, αλλά και κρίσιμων υποδομών που απειλούνται στην παρούσα φάση του πολέμου. Επιπλέον, η παρουσία των ελληνικών Patriot στην ευρύτερη περιοχή του Γιανμπού, δηλαδή στο λιμάνι όπου καταλήγει ο αγωγός μεταφοράς πετρελαίου που διασχίζει ολόκληρη τη Σαουδική Αραβία από την Ανατολή προς τη Δύση και παρακάμπτει τα Στενά του Ορμούζ, σημαίνει ότι τα 120 στελέχη των Ενόπλων Δυνάμε-

ων βρίσκονται στη διακεκαυμένη ζώνη και δεν αποκλείεται να κληθούν να πυροδοτήσουν τους πυραύλους και άλλη φορά.

Οι επαφές με Γουίτακερ

Όλη αυτή η συζήτηση συνέπνευσε πάντως και με την επίσκεψη του πρέσβη των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ Μάθιου Γουίτακερ στην Ελλάδα. Στην επίσκεψη επιβεβαιώθηκε το ενδιαφέρον που είχε εκφραστεί από τους Αμερικανούς για τις υποδομές που υπάρχουν στην Ελλάδα, αλλά και για τον ευρύτερο ρόλο της χώρας στην περιοχή. Μάλιστα, σύμφωνα με άριστα πληροφορημένες πηγές, ο κ. Γουίτακερ ανέφερε στους Έλληνες συνομιλητές του ότι δεν υπάρχει κάτι που η Αθήνα δεν έκανε με τον καλύτερο δυνατό τρόπο κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριών εβδομάδων των πολεμικών επιχειρήσεων στη Μέση Ανατολή.

Η «διπλωματία των Patriot» έχει βοηθήσει την Αθήνα να κινηθεί και με σχετική ασφάλεια στο δύσκολο μονοπάτι της ισορροπίας ανάμεσα στους Αμερικανούς και τους Ευρωπαίους, οι οποίοι έχουν διαχιστεί. Στην Ελλάδα η ιδιαιτερότητα των ελληνοτουρκικών διαφορών βοηθάει πολιτικά την κυβέρνηση να υποστηρίξει μια στάση που την κρατάει πιο κοντά στην Ουάσιγκτον, παρά τις επιμέρους διαφορές σε θέματα (όπως η ανάπτυξη ναυτικών δυνάμεων στα Στενά του Ορμούζ), σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες, όπου η κοινή γνώμη είναι ανοιχτά αντιαμερικανική. Ο Γιώργος Γεραπετρίτης είχε την ευκαιρία πριν από λίγες ημέρες που επισκέφθηκε τη Γερμανία να εν-

μερωθεί αυτοπροσώπως για το τεράστιο πολιτικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει η κυβέρνηση του καγκελαρίου Φρίντριχ Μερτς.

Στην Αθήνα, πάντως, ο πρέσβης των ΗΠΑ στο ΝΑΤΟ (ο οποίος επισκέφθηκε τη Σούδα και την Αλεξανδρούπολη όπως και τα υπουργεία Εξωτερικών και Εθνικής Αμυνας) έθεσε στους συνομιλητές του και το ζήτημα της ανάγκης να υποστηριχθεί μια πιθανή ναυτική επιχείρηση στα Στενά του Ορμούζ, κάτι που, βεβαίως, είχε κάνει ήδη δημόσια ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ και –πολιτικά τουλάχιστον– κρίθηκε ανέφικτο αυτή τη στιγμή από τους Ευρωπαίους. Σύμφωνα με αρμόδιες πηγές, από την Αθήνα έμεινε ανοιχτό το ενδεχόμενο συμμετοχής στο μέλλον σε μια τέτοια επιχείρηση, εφόσον επεκταθεί η γεωγραφική εμβέλεια της επιχείρησης «Ασπίδες» της Ε.Ε. επιπλέον, αν αυτή «προικισθεί» με τα πλοία πολλών κρατών-μελών, και όχι μόνο των μεσογειακών χωρών (Ελλάδα, Ιταλία και κάποιες φορές Γαλλία) που έχουν αναλάβει το 90% των αποστολών τα τελευταία δύο χρόνια στην Ερυθρά Θάλασσα και, κυρίως, αν γίνει σε φάση εξομάλυνσης των συνθηκών, μετά μια πολεμική σύγκρουση.

Αν και αυτή τη στιγμή το τέλος του πολέμου μοιάζει μακρινό, στην Αθήνα εξετάζονται όλα τα πιθανά σενάρια για την εξέλιξη των επιχειρήσεων το επόμενο χρονικό διάστημα. Ένα σενάριο το οποίο συζητείται ευρέως εντός και εκτός Ελλάδας είναι το ενδεχόμενο οι Αμερικανοί, με κάποια υποστήριξη (αν και είναι ασαφές ακόμη σε ποιο επί-

πεδο – πιθανότατα θα είναι αυτό της αεροπορικής υποστήριξης από το Ισραήλ), να κάνουν μια επιχείρηση που θα περιλαμβάνει την ανάπτυξη χερσαίων δυνάμεων σε κρίσιμα σημεία της στενωπού του Ορμούζ, προκειμένου να ελέγχουν και τις δύο πλευρές των Στενών. Κάτι τέτοιο απαιτεί, βεβαίως, επιχείρηση σε ιρανικό έδαφος και κατά γενική εκτίμηση ο πρόεδρος των ΗΠΑ μάλλον δεν μπορεί να το «σπρώξει» πολιτικά. Φυσικά ουδείς στην Αθήνα μπορεί να γνωρίζει ποια θα είναι η επόμενη κίνηση του κ. Τραμπ, παρά το γεγονός ότι τουλάχιστον η κινητοποίηση στο επίπεδο του ΝΑΤΟ υποδηλώνει ότι οι Αμερικανοί δεν φαίνεται να προετοιμάζονται για οτιδήποτε άλλο πέρα από εντατικοποίηση των επιχειρήσεων στο μοτίβο που εξελίσσεται αυτή τη στιγμή.

Με ποιον συνομιλητή

Για τους έμπειρους παρατηρητές της κατάστασης εξελίσσεται ένα καιρίας φύσης ερώτημα το οποίο πρέπει να απαντηθεί, αν υπάρχει κάπου στις δαιδαλώδεις εξουσιαστικές δομές του Ιράν κάποιο πρόσωπο που θα μπορούσε να συνομιλήσει, όταν έλθει η ώρα, για λογαριασμό της Τεχεράνης, σε μια πιθανή διαδικασία κατάπαυσης του πυρός και εξομάλυνσης των συνθηκών στην περιοχή. Αυτή τη στιγμή, κάποιο πρόσωπο με αυτά τα χαρακτηριστικά δεν φαίνεται να έχει προκύψει.

Στο διπλωματικό πεδίο η Αθήνα ανησυχεί κυρίως για τον Λίβανο, καθώς φαίνεται πως η χώρα θα βρεθεί ξανά στα πρόθυρα της εσωτερικής αναρχίας και κατάρ-

ρευσης, δεδομένου ότι οι Ισραηλινοί εμφανίζονται αποφασισμένοι να διεξαγάγουν μακροχρόνιες και σε βάθος χερσαίες επιχειρήσεις σε όλο το νότιο τμήμα της χώρας (νοτίως του ποταμού Λιτάνι). Ανησυχία υπάρχει και για την Ιορδανία, η οποία είναι μεν στην αμερικανική αντιβαλλιστική ασπίδα, αλλά σφυροκοπείται διαρκώς.

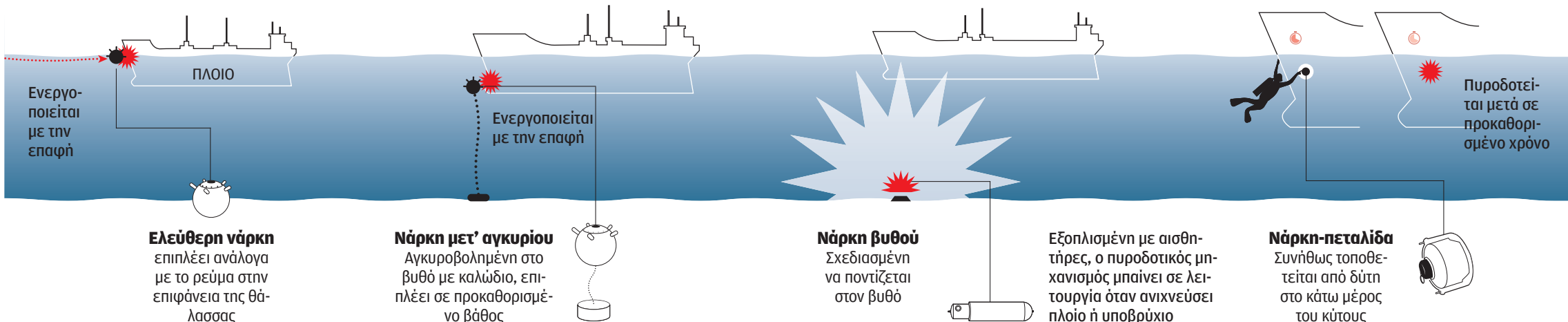
«Χαρτοπόλεμος»

Στην Αθήνα, αντιθέτως, υποβαθμίζονται οι αντιδράσεις της Αγκυρας για την αμυντική διάταξη της Ελλάδας στον Εβρο και στα νησιά. Παρά τα διαβήματα και τις επιστολές της Τουρκίας, στην Αγκυρα γνωρίζουν πολύ καλά ότι το ΝΑΤΟ διανύει αυτή τη στιγμή φάση πολέμου, ως εκ τούτου ο συνθήκης «χαρτοπόλεμος» περί αποστρατιωτικοποίησης και «διπλών ονομασιών» και μη χρήσης νησιών για ασκήσεις είναι άνευ αντικείμενου. Αυτό προκύπτει όχι μόνον από το γεγονός ότι οι ελληνικές αντιβαλλιστικές και αντιαεροπορικές δυνατότητες καλύπτουν μέρος του τουρκικού χώρου (στα βόρεια οι Patriot καλύπτουν μεγάλο τμήμα της ευρωπαϊκής Τουρκίας και στα νότια φθάνουν έως τον ναύσταθμο του Ακσάζ και το αεροδρόμιο του Νταλαμάν), αλλά και διότι η βάση του Ιντσιρλίκ και το ραντάρ του Κιούρετζικ στα νότια της Τουρκίας –από όπου και οι ισραηλινές δυνάμεις λαμβάνουν πληροφορίες για τις επιχειρήσεις τους– έχουν θωρακιστεί από συμμαχικές δυνατότητες, είτε πρόκειται για αμερικανικά αντιτορπιλικά είτε για αντιαεροπορικά συστήματα ευρωπαϊκών χωρών όπως η Ισπανία.

Ανησυχία για τον Λίβανο

Στο διπλωματικό πεδίο η Αθήνα ανησυχεί κυρίως για τον Λίβανο, καθώς φαίνεται πως η χώρα θα βρεθεί ξανά στα πρόθυρα της εσωτερικής αναρχίας και κατάρρευσης, ενώ σε δύσκολη θέση έχει βρεθεί και η Ιορδανία, που σφυροκοπείται συνεχώς.

Τα 4 είδη «παγίδων» στον Περσικό

Κάτοικοι της Τεχεράνης σπώνει την ιρανική σημαία σε κτίριο που καταστράφηκε από τα βομβαρδιστικά των ΗΠΑ και του Ισραήλ. Οι επιθέσεις, πάντως, αντί να προκαλέσουν την ανατροπή του καθεστώτος, μάλλον συσπειρώνουν τους Ιρανοούς.

Η μια φωτιά μετά την άλλη

Παρ’ ότι «αποκεφαλισμένη», η Τεχεράνη εγκλωβίζει τον Τραμπ και την παγκόσμια οικονομία στα Στενά

ΤΟ ΙΡΑΝ ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

Στη μεσαιωνική Ευρώπη, ο κλήρος ευλογούσε τους κοσμικούς ηγεμόνες προτού ξεκινήσουν τις Σταυροφορίες τους εναντίον των αλλοδόξων. Η μεταμοντέρνα Αμερική μάς γύρισε εννέα αιώνες πίσω στις 5 Μαρτίου, με ένα απίστευτο βίντεο από τον Λευκό Οίκο: καμιά εικοσαριά πάστορες προτεσταντικών εκκλησιών περικυκλώνουν όρθιοι τον καθιστό Τραμπ στο Οβάλ Γραφείο, τον αγγίζουν προστατευτικά στους ώμους και τον ευλογούν, ενώ εκείνος προσεύχεται βλοσυρός για το αίσιο πέρας της εκστρατείας του στον Περσικό Κόλπο. Η εικόνα έκανε τον γύρο του κόσμου και μίλούσε όσο χιλιάδες λέξεις για την πνευματική υπεροχή του αμερικανικού ορθολογισμού απέναντι στην ιρανική θεοκρατία. Οι ευεργετικές επιδράσεις της θείας φώτισης δεν άργησαν να

Με τη δολοφονία του Αλί Λαριτζανί, το κέντρο βάρους στο ιρανικό σύστημα εξουσίας θα μετατοπιστεί περισσότερο προς την πλευρά των σκληροπυρηνικών και κυρίως των Φρουρών της Επανάστασης.

εκδηλωθούν. Στις 10 Μαρτίου, ενώ το Ιράν είχε πρακτικά κλείσει τα Στενά του Ορμούζ για τις ΗΠΑ και τους συμμάχους τους, ο Αμερικανός πρόεδρος είπε: «Θα χτυπήσουμε εύκολους στόχους, που θα καταστήσουν αδύνατο να ανασυγκροτηθεί ποτέ το Ιράν ως έθνος. Θάνατος, φωτιά και μαγιά θα πέσουν πάνω στα κεφάλια τους». Τρεις ημέρες αργότερα, έλεγε: «Διαθέτουμε ασυναγώνιστη δύναμη πυρός, άπειρα πυρομαχικά και απεριόριστο χρόνο. Κοιτάξτε τι παθαίνουν αυτά τα τρελαμένα καθάρματα», προσθέτοντας ότι «είναι τιμή του» να σκοτώνει Ιρανοούς ηγέτες. Πρόσφατα προειδοποιούσε ότι οι ΗΠΑ μπορεί να καταλάβουν το νησί Χαργκ, απ’ όπου εξάγεται το 90% του ιρανικού πετρελαίου, «έτσι, για διασκέδαση», κάνοντας τον βραβευμένο με δύο Πούλιτζερ Αμερικανό δημοσιογράφο Νικόλας Κριστόφ να αναρωτιέται στην πρώτη σελίδα των New

York Times: «Μήπως η Αμερική μετατρέπεται σε κράτος-παρία»;

Πυραυλικό ράλι

Σε αυτό το πυρετικό ράλι της ωμότητας και της βαναυσότητας, ο Μπέντζαμιν Νετανιάχου δεν θα μπορούσε να υστερήσει. Πανευτυχής που οι συστηματικές προσπάθειες τριάντα χρόνων επιτέλους τελεσφόρησαν και η Αμερική ανέλαβε να διεξαγάγει τον πόλεμο του Ισραήλ κατά του Ιράν, συναντήθηκε με τον Αμερικανό πρεσβευτή Μάικ Χάκαμπι στο Τελ Αβίβ την περασμένη Τρίτη, λίγες ώρες μετά τη δολοφονία του Αλί Λαριτζανί, επικεφαλής του ιρανικού Συμβουλίου Εθνικής Ασφαλείας. Μπροστά στις κάμερες, του έδωσε μια κάρτα με τα ονόματα σειράς Ιρανών αξιωματούχων προς εξόντωση, διάτρητη σε κάθε γραμμή όπου ο στόχος είχε ήδη επιτευχθεί. «Βλέπετε, μας μένουν πολλοί ακόμη», είπε ο Νετανιάχου στον χαμογελαστό Χάκαμπι, ο οποίος αυτοπροσδιορίζεται ως χριστιανός σιωνιστής. Μόλις τον περασμένο μήνα ο Αμερικανός διπλωμάτης (τρόπος του λέγειν) είχε πει στον γνωστό τηλεοπτικό παραγωγό Τάκερ Κάρσλον ότι «θα ένιωθε πολύ καλά αν (οι Ισραηλινοί) έπαιρναν όλη αυτή τη γη» από τον Νεϊόμ μέχρι τον Ευφράτη, την οποία, κατά την Παλαιά Διαθήκη, χάρισε ο Θεός στους Εβραίους.

Τρεις εβδομάδες μετά την έναρξη του πολέμου, η αρχική προσδοκία των Τραμπ και Νετανιάχου για μια γρήγορη πτώση του ιρανικού καθεστώτος έχει εξοστρακιστεί πέρα από τη γραμμή του ορίζοντα. Η μεγάλη πλειονότητα των Ιρανών, ανεξάρτητα από τη στάση τους απέναντι στο ιερατείο, συσπειρώθηκε, όπως ήταν προβλέψιμο, γύρω από τη σημαία της πατρίδας τους, που δέχθηκε απρόκλητη επίθεση, ενώ οι Κούρδοι απέφυγαν, παρά την πίεση που δέχθηκαν, να γίνουν οι αναλώσιμοι πετρελαίου πάνω από τα 110 δολάρια το βαρέλι και τα ρήγματα στο εσωτερικό της ΜΑΓΑ, με την παραιτίση του Τζο Κεντ, επικεφαλής της αντιπρομοκρατικής υπηρεσίας, να αντιπροσωπεύει μόνο την κορυφή του παγόβουνου, ασκούν εντεινόμενες πολιτικές πιέσεις στον Ντόναλντ Τραμπ.

Σε αυτό το φόντο, τα χρονοδιαγράμματα και οι τελικοί στόχοι ΗΠΑ και Ισραήλ αρχίζουν να αποκλίνουν αισθητά. Ο Αμερικανός πρόεδρος θα μπορούσε ανά πάσα στιγμή να ανακηρύξει εαυτόν νικητή και τροπαιούχο, επικαλούμενος τη σοβαρή αποδυνάμωση του Ιράν σε επίπεδο πολιτικού προσώπου και στρατιωτικού οπλοστα-

Ποιοι εξοντώθηκαν, ποιοι μένουν

σίου και να κηρύξει κατάπαυση του πυρός. Ωστόσο ο Νετανιάχου, από τη στιγμή που απέτυχε να ξαναφέρει στην Τεχεράνη τον γιο του σάχη, δεν συμβιβάζεται με τίποτα λιγότερο από τη διάλυση του Ιράν ως ενιαίου, λειτουργικού κράτους, έστω κι αν αυτό σημαίνει εμφύλιο πόλεμο, τέρατο μετanasτευτικό κύμα προς την Ευρώπη και θύελλα στην παγκόσμια οικονομία.

Η καρατόμηση

Μπορεί να εικάσει κανείς ότι η δολοφονία του Λαριτζανί είχε ως βασικό στόχο να κλείσει ο δρόμος προς ενδεχόμενη πολιτική διαπραγμάτευση ΗΠΑ - Ιράν για τον τερματισμό της σύγκρουσης. Πρωταγωνιστής της ιρανικής πολιτικής ζωής επί τρεις δεκαετίες, ο πραγματιστής Αλί Λαριτζανί ήταν τοποθετημένος στο Κέντρο, διατηρώντας διαύλους επικοινωνίας με όλο το πολιτικό φάσμα. Σύμφωνα με ταυτόσημα ρεπορτάζ αμερικανικών και αραβικών μέσων, αντιτάχθηκε στην επιλογή του Μοτζτάμπα Χαμενεΐ για το αξίωμα του ανώτατου ηγέτη, στη θέση του δολοφονημένου πατέρα του, προσβλέποντας σε κάποιον μετριοπαθέστερο υποψήφιο. Με τη δολοφονία του, το κέντρο βάρους στο ιρανικό σύστημα εξουσίας θα μετατοπιστεί, πιθανότατα, περισσότερο προς την πλευρά των σκληροπυρηνικών και κυρίως των Φρουρών της Επανάστασης, σε ανθρώπους που μιλούν όχι τη γλώσσα της πολιτικής, αλλά εκείνη των όπλων.

Ετσι όπως εξελίσσονται τα πράγματα, ακόμη κι αν επιδιώξει ο Τραμπ έναν γρήγορο απεγκλωβισμό, δεν είναι καθόλου αυτονόητο ότι θα τον πετύχει. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, it takes three to tango (χρειάζονται τρεις για το ταγκό) και ούτε το Ισραήλ ούτε και το Ιράν εμφανίζονται έτοιμοι να σιγάσουν τα όπλα τους. Η Τεχεράνη ήδη ξεκαθάρισε ότι δεν θα σταματήσει να εκτοξεύει πυραύλους και drones εναντίον των εχθρών της αν δεν εξασφαλίσει εγγυήσεις ότι δεν θα δεχθεί νέες επιθέσεις στο μέλλον, αν δεν αρθούν οι κυρώσεις εις βάρος της και αν δεν της καταβληθούν πολεμικές αποζημιώσεις. Κάτι τέτοιο, όμως, δεν θα ήταν απλώς συμβιβασμός, αλλά πραγματικό Βατερλώ για την Αμερική, καθώς θα φανέρωνε όχι μόνο τα όρια της στρατιωτικής της ισχύος, αλλά και το τέλος της εποχής όπου αντιπροσώπευε μια παγκόσμια υπερδύναμη.

Σε αυτό το περιβάλλον, ο Τραμπ συμπεριφέρεται ως ο ιδανικός πελάτης κάθε καζίνο, ο τύπος που όσο αδυνατεί να κερδίσει, τόσο χρεώνεται πιο βαριά, ελπίζοντας

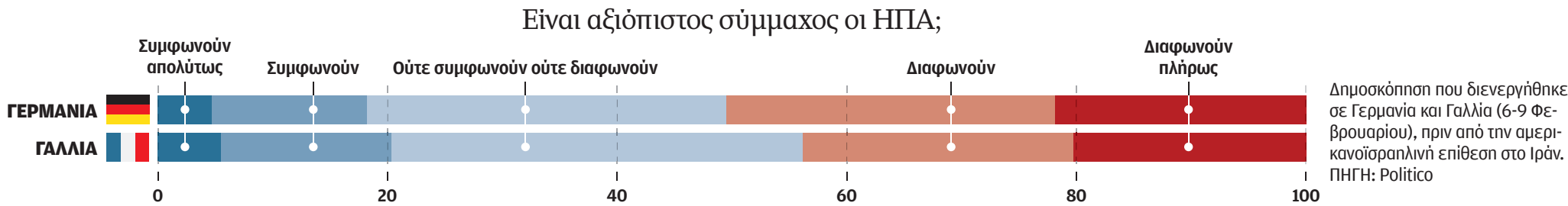
ότι κάποια στιγμή θα ρεφάρει. Σε μια κίνηση απελπισίας, ζήτησε τη βοήθεια των Ευρωπαίων, των Γαλιόνων, των Κορεατών, των Αυστραλών, ακόμη και των Κινέζων, για το άνοιγμα του Ορμούζ, με προβλέψιμο αποτέλεσμα να απογοητευθεί. Οι Ευρωπαίοι, τους οποίους περιφρονεί όταν δεν καυθρίζει, δεν είχαν κανένα λόγο να εγωμιστούν αποστολές αυτοκτονίας στον Περσικό Κόλπο, σε έναν πόλεμο για τον οποίο δεν ρωτήθηκαν. Όσο για την Κίνα, ακούγεται πραγματικά παρανοϊκό να ζητάει ο πρόεδρος των ΗΠΑ προστασία των αμερικανικών τάνκερ από τον υπ’ αριθμόν 1 ανταγωνιστή της χώρας του. Πολύ περισσότερο, που ο ίδιος κόμπαζε ότι με τις πειρατικές επιδρομές του σε Βενεζουέλα και Ιράν, το Πεκίνο θα έχανε πηγές κάλυψης των ενεργειακών αναγκών του και γεωπολιτικά σπινθήγματα.

Το σπιράλ

Η προοπτική μιας ανεξέλεγκτης κλιμάκωσης της σύγκρουσης ήρθε πιο κοντά την Τετάρτη, όταν το Ισραήλ, με το πράσινο φως των

Το Ισραήλ βομβάρδισε το μεγαλύτερο κοιτάσμα φυσικού αερίου στον κόσμο, το Pars, με αποτέλεσμα το Ιράν να απαντήσει με ανάλογα πλήγματα σε Σαουδική Αραβία, Κατάρ και Εμιράτα.

ΗΠΑ όπως έγραψαν αμερικανικά μέσα, βομβάρδισε το μεγαλύτερο κοιτάσμα φυσικού αερίου στον κόσμο, το Pars, με αποτέλεσμα το Ιράν να απαντήσει εξαπολύοντας ανάλογα πλήγματα σε εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου σε Σαουδική Αραβία, Κατάρ και Εμιράτα. Παράλληλα, αποβατικά πλοία και δύναμη 2.500 πεζοναυτών των ΗΠΑ κατευθύνονταν προς τον Περσικό Κόλπο, αν και δεν είναι καθόλου σαφές για πόσο χρονικό διάστημα θα μπορούσαν να επιζήσουν των ιρανικών πληγμάτων, ακόμη κι αν υποθεθεί ότι θα κατάφεραν να καταλάβουν κάποια νησιά ή να δημιουργήσουν προγεφυρώματα στην ιρανική ακτογραμμή. Το μόνο βέβαιο είναι ότι η μέχρι τώρα διαχείριση του πολέμου από ΗΠΑ και Ισραήλ έχει οδηγήσει και τα τρία εμπόλεμα μέρη στα άκρα, δημιουργώντας τη βάση υποψία ότι τα χειρότερα έπονται.

Ο Τραμπ ενώνει την Ευρώπη

Πώς, ύστερα από αμφιταλαντεύσεις, η Ε.Ε. στοιχίζεται στη γραμμή «δεν είναι ο δικός μας πόλεμος»

ΤΟ ΙΡΑΝ ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ

Της ανταποκρίτριάς μας στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗ

Χρειάστηκαν τρεις εβδομάδες για να καταγραφεί «στροφή» 180 μοιρών ως προς τη συνολική προσέγγιση της Ευρώπης στον αμερικανοϊσραηλινό πόλεμο στο Ιράν. Στις Βρυξέλλες, όπου βρέθηκαν την περασμένη Πέμπτη, οι Ευρωπαίοι ηγέτες κλήθηκαν να διαχειριστούν μια κρίση που ξεπερνάει τα Στενά του Ορμούζ και «αγγίζει» πλέον τη στρατηγική αυτονομία της Ε.Ε. Η απαίτηση μέσω νέων απειλών του Ντόναλντ Τραμπ να συνδράμουν οι Ευρωπαίοι σύμμαχοι και εταίροι στο ΝΑΤΟ στο άνοιγμα των Στενών αντιμετωπίστηκε, πάντως, ήδη από την περασμένη Δευτέρα με ενιαίο, σαφές μήνυμα από τις Βρυξέλλες, το Βερολίνο, το Παρίσι: «Αυτός ο πόλεμος δεν είναι δικός μας».

Ανοιχτές διέξοδοι

Υπάρχει μια στρατηγική λογική πίσω από αυτήν την αρνητική στάση του συνόλου πλέον των Ευρωπαίων ηγετών, αναφέρει στην «Κ» ο Ερίκ Μορίς, αναλυτής του European Policy Center στις Βρυξέλλες: «Πρώτον, αυτός δεν είναι ο πόλεμος της Ευρώπης. Δεύτερον, οι Ευρωπαίοι δεν θέλουν να γίνουν στόχοι ιρανικών επιθέσεων ή τρομοκρατικών ενεργειών. Οι δυνατότητες της Ε.Ε. είναι περιορισμένες σε αριθμό πλοίων και πυρομαχικών για μια επιχείρηση αυτού του μεγέθους. Παράλληλα, δεν θέλουν να εξαντλήσουν τις διπλωματικές, πολιτικές, στρατιωτικές και οικονομικές δυνατότητές τους, ειδικά σε μια περίοδο που η Ουκρανία παραμένει πρώτη προτεραιότητα».

Η αμερικανική επίθεση στο Ιράν είχε, πάντως, αρχικά προκαλέσει «ρήγμα» εντός της Ε.Ε. γύρω από το εάν η Ευρώπη θα πρέπει να δίνει σημασία πλέον στην παγκόσμια τάξη, βασιζόμενη στο διεθνές δίκαιο. Ο Γερμανός καγκελάριος Φρίντριχ Μέρτς και η πρόεδρος της Κομισιόν Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στάθηκαν υπέρ της αλλαγής καθεστώτος

στην Ισλαμική Δημοκρατία, εκτιμώντας λανθασμένα ότι αυτός ήταν ο βασικός στόχος του πολέμου του Τραμπ. Την τελευταία, όμως, εβδομάδα, μετά τις απειλές του Αμερικανού προέδρου για αποχώρηση ουσιαστικά των ΗΠΑ από το ΝΑΤΟ εάν οι σύμμαχοι δεν ανταποκρίνονταν στην απαίτησή του για στρατιωτική συνδρομή στο άνοιγμα των Στενών του Ορμούζ, οι ηγέτες της Ε.Ε. άλλαξαν άμεσα στάση.

Ακόμη και η Ιταλίδα πρωθυπουργός Τζόρτζια Μελόνι, γνωστή για τη στήριξη της στον Τραμπ, αναγνώρισε ότι οι αμερικανοϊσραηλινές επιθέσεις στο Ιράν ήταν «εκτός του πλαισίου του διεθνούς δικαίου». Ηχηρή ήταν η στροφή και του Φρίντριχ Μέρτς, που ενώ αρχικά εμφανίστηκε ευθυγραμμι-

σμένος με τον Τραμπ, πλέον αποκλείει κάθε στρατιωτική εμπλοκή στα Στενά.

Ωστόσο, τα διαρκή «χτυπήματα» του Ιράν εναντίον κρίσιμων υποδομών, με τελευταίο εκείνο στο μεγαλύτερο εργοστάσιο LNG στο Κατάρ, έφεραν τις πιο ισχυρές ευρωπαϊκές χώρες ενώπιον νέου διλήμματος, καθώς η QatarEnergy δήλωσε ότι δεν θα είναι σε θέση να εκπληρώσει παραδόσεις στην Ιταλία, ενώ οι επισκευές θα χρειαστούν έως πέντε χρόνια. Αυτό εξηγεί εν πολλοίς και την άμεση κοινή δήλωση πέντε χωρών (Γαλλία, Ιταλία, Ολλανδία, Γερμανία, Βρετανία) να εκφράσουν ετοιμότητα για να συμβάλουν «στις κατάλληλες προσπάθειες για τη διασφάλιση ασφαλούς διέλευσης μέσω των

Στενών». Λόγω της αμφιλεγόμενης αυτής δήλωσης, που εκτιμήθηκε ως έμμεσο μήνυμα στήριξης του Τραμπ και εμπλοκής στο αίτημά του, το Βερολίνο έσπευσε να διευκρινίσει –μέσω του κυβερνητικού εκπροσώπου– ότι αφορά «πρωτοβουλία, μετά τη λήξη των συγκρούσεων».

Σε διαφορετικό πλαίσιο κινείται, πάντως, η Γαλλία, καθώς συνεχίζει να επιδιώκει αποφασιστικό ρόλο στη Μέση Ανατολή, παρά την ουσιαστική άρνηση των κρατών μελών να συνδράμουν στους σχεδιασμούς της. Γι' αυτό στρέφεται πλέον προς τα Ηνωμένα Έθνη για την αποκατάσταση της ελεύθερης ναυσιπλοΐας στα Στενά του Ορμούζ: «Εχουμε ξεκινήσει διερευνητική διαδικασία, θα δούμε αν θα επιτύχει», ανέφερε

μετά τη σύνοδο ο Μακρόν, ξεκαθαρίζοντας, όμως, ότι το πλαίσιο της οποίας αποστολής θα είναι υπό την αιγίδα του ΟΗΕ.

«Στην πλειονότητά τους οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έχουν καταλήξει σε άρνηση στρατιωτικής παρέμβασης» όχι γιατί φοβούνται, αλλά γιατί κατανοούν ότι οι συνέπειες είναι τεράστιες και αβέβαιες» τονίζει στην «Κ» ο Μαρκ Πιερινί, πρώην πρόεδρος της Ε.Ε. στην Τουρκία και ανώτατος αναλυτής στο Carnegie Europe.

Για ενάμιση χρόνο οι Ευρωπαίοι έτρεφαν την ψευδαίσθηση πως ο Τραμπ θα έκανε ό,τι υποσχέθηκε ή πως θα ήταν δυνατόν να τον πείσουν μέσω κολακείας και ταπεινώσεων. Σήμερα, μετά και τις διαδοχικές κρίσεις, με κορυφαία εκείνη γύρω από τη Γροιλανδία, η Ε.Ε. αναγκάζεται να επαναπροσδιορίζει τη θέση της έναντι των ΗΠΑ, καθώς έχει καταστεί σαφές ότι δεν πρόκειται για αξιόπιστο σύμμαχο. «Η Ε.Ε. μπορεί να συμβάλει στον καθαρισμό των Στενών μόνο σε συνεργασία με διεθνείς εταίρους και όταν η κατάσταση ηρεμήσει, όχι όμως σε ένα ανοιχτό μέτωπο», αναφέρει ο Μορίς.

Είδαν το ρίσκο

«Η απόφαση των ευρωπαϊκών κυβερνήσεων να μην εμπλακούν στρατιωτικά αντανακλά μια συνειδητή πολιτική αντίληψη: κατανοούν ότι η μονομερής αμερικανοϊσραηλινή επίθεση στο Ιράν δεν έχει στρατηγικό σχέδιο, θέτει σε κίνδυνο τον κόσμο και καθιστά την Ευρώπη απλώς διαχειριστή των συνεπειών», επισημαίνει ο Πιερινί.

Στις Βρυξέλλες, πάντως, οι «27» έστειλαν σαφές μήνυμα στον Τραμπ και στον Νετανιάχου, ζητώντας –σύμφωνα με τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου– «πλήρη σεβασμό του διεθνούς δικαίου από όλα τα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των αρχών του Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου». Για κάποιους η «επίμαχη» αυτή φράση αποτέλεσε έμμεση κριτική και προς την πρόεδρο της Κομισιόν, η οποία την περασμένη εβδομάδα δήλωσε ότι η Ευρώπη «δεν μπορεί πλέον να είναι θεματοφύλακας της παλιάς τάξης πραγμάτων».

Τεράστιες συνέπειες

«Στην πλειονότητά τους οι ευρωπαϊκές κυβερνήσεις έχουν καταλήξει σε άρνηση στρατιωτικής παρέμβασης» όχι γιατί φοβούνται, αλλά γιατί κατανοούν ότι οι συνέπειες είναι τεράστιες και αβέβαιες».

Μαρκ Πιερινί
Πρώην πρόεδρος της Ε.Ε. στην Τουρκία

Η Κάγια Κάλας παρακολουθεί συνομιλία του Φρίντριχ Μέρτς με την Τζόρτζια Μελόνι, στο περιθώριο της Συνόδου Κορυφής στις Βρυξέλλες, την Πέμπτη. Τόσο ο Γερμανός καγκελάριος όσο και η Ιταλίδα πρωθυπουργός απέκρουσαν τις πιέσεις Τραμπ για εμπλοκή της Ε.Ε. στην επιχείρηση για το άνοιγμα των Στενών του Ορμούζ.

ΑΠΟΨΗ

Η Ε.Ε. και η απαισιοδοξία του Χάμπερμας

Του ΚΩΣΤΗ ΚΟΡΝΗΤΗ

Στη σκιά του Β' Παγκοσμίου Πολέμου, η ιδέα ενός «νέου κόσμου» δεν εμφανίστηκε απλώς ως ευσεβής πόθος, αλλά ως πολιτικό σχέδιο με θεσμούς και κανόνες. Η ίδρυση του ΟΗΕ το 1945 στήριχθηκε στην πεποίθηση ότι η καταστροφή μπορούσε να δώσει τη θέση της σε κανόνες, ότι η ισχύς θα περιοριζόταν από θεσμούς και ότι η κυριαρχία θα εξημερωνόταν από το δίκαιο. Ακόμη και οι οικονομικές αρχιτεκτονικές της μεταπολεμικής περιόδου, από το Μπρέτον Γουντς και το ΔΝΤ έως την Παγκόσμια Τράπεζα, ενσάρκωναν την ίδια ιδέα: ότι η σταθερότητα και η ευημερία δεν ήταν απλώς αποτέλεσμα ανταγωνισμού, αλλά προϊόν συντονισμού. Ήταν η απαρχή ενός νέου κανονιστικού φανταστικού για τη διεθνή πολιτική.

Αυτή η υπόσχεση δεν πραγματο-

ποιήθηκε ποτέ πλήρως. Ο Ψυχρός Πόλεμος περιορίσε τις φιλοδοξίες της παγκόσμιας διακυβέρνησης και επανέφερε την ισχύ στο προσκήνιο. Ωστόσο, το ιδεώδες πως ακόμη και οι ισχυροί οφείλουν να λογοδοτούν σε κανόνες δεν κατέρρευσε πλήρως. Στη μεταψυχροπολεμική εποχή, οι Ηνωμένες Πολιτείες θα επικαλούνταν διαρκώς το διεθνές δίκαιο πριν από επεμβάσεις, έστω και προσχηματικά. Από τη Βοσνία και το Κόσοβο έως το Ιράκ, η αμερικανική υπερδύναμη ένωθε ακόμη ότι χρειάζεται μια κάποια νομιμοποίηση – συνθήκες στο όνομα αυτού που ο Σάμιουελ Μόιν ονόμασε «τελευταία ουτοπία»: την υπεράσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η Δύση δεν αρκέστηκε πλέον στο να καταδικάζει, αλλά διεδίκασε για τον εαυτό της το δικαίωμα (ακόμη και το καθήκον) να επεμβαίνει στο όνομα της ανθρωπότητας. Και τότε βεβαίως τα ερωτήματα ήταν αμείλικτα: Πότε επεμβαίνεις, με ποια

νομιμοποίηση και με τι κόστος; Πότε η αποτροπή μιας σφαγής δικαιολογεί τη χρήση βίας και ποιος εγγυάται ότι τα ανθρωπιστικά κίνητρα δεν συγκαλύπτουν γεωπολιτικά συμφέροντα; Το χάος που ακολούθησε την επέμβαση στη Λιβύη, όπως και η ίδια η επιλεκτικότητα των επεμβάσεων, κατέδειξε με τον πιο εύγλωττο τρόπο τα όρια αυτού του μοντέλου.

Σήμερα, όμως, βρισκόμαστε σε μια διαφορετική φάση. Δεν χρειάζεται ούτε η εντολή του ΟΗΕ ούτε καν το πρόσχημα της υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η ατλαντική ισχύς επί Τραμπ δεν αισθάνεται πλέον υποχρεωμένη να μιλήσει ούτε τη γλώσσα των δικαιωμάτων ούτε τη γλώσσα των κανόνων, αλλά ούτε έστω να τις επικαλεστεί υποκριτικά. Η νεοαυτοκρατορική υπερδύναμη δεν μπαίνει καν στον κόπο να παίξει θέατρο, όπως είχε κάνει το 2003.

Η Ευρώπη μοιάζει, από την άλλη, αδύναμη και αμήχανη να πει καθαρά τι υπερασπίζεται. Η Ουκρανία έδειξε ότι, όταν διακυβεύεται η ίδια η ευρωπαϊκή ασφάλεια, η επίκληση του διεθνούς δικαίου επανέρχεται με τη λογική πως η κυριαρχία είναι απαραίτητη, ότι η μονομερής χρήση βίας είναι ανεπιτρεπτή και ότι η τάξη που βασίζεται σε κανόνες δεν είναι διαπραγματεύσιμη. Αντιθέτως, η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν ζήτησε να μη συζητηθεί αν ο πόλεμος με το Ιράν είναι «επιλογη ή αναγκαιότητα», γιατί έτσι «χάνουμε την ουσία». Εβδομήντα χρόνια διεθνούς δικαίου θα έλεγαν ακριβώς το αντίθετο: πως αυτό είναι το μόνο ουσιαστικό ζήτημα, όταν οι ΗΠΑ, ως σύμμαχος της Ε.Ε., βομβαρδίζουν μια κυρίαρχη χώρα χωρίς εντολή του ΟΗΕ, χωρίς επικείμενη απειλή και με δηλωμένο στόχο την ανατροπή ενός καθεστώτος – όσο σκληρό και καταπιεστικό και αν είναι αυτό. Το να παραμερίζεις τη διαφο-

ρά ανάμεσα στην επίθεση και στη νόμιμη άμυνα, καταλήγοντας μάλλον πως η Ευρώπη δεν μπορεί να είναι θεματοφύλακας του «παλαιού κόσμου» των κανόνων, είναι σαν να λες ότι η νομιμότητα είναι δευτερεύουσας σημασίας όταν οι σκοποί είναι βολικοί. Όμως οι αρχές είτε είναι καθολικές είτε δεν είναι αρχές. Το δε ερώτημα είναι υπαρξιακό: Θέλει η Ευρώπη να παραμείνει κοινότητα αξιών ή θέλει να μετατραπεί σε έναν περιφερειακό διαχειριστή ισχύος;

Ενα από τα κεκτημένα που μας προσέφερε η κοινή ευρωπαϊκή ταυτότητα είναι ο σεβασμός στο διεθνές δίκαιο και τα θεμελιώδη δικαιώματα. Ο θάνατος του Γιούργκεν Χάμπερμας προσδίδει σε αυτό το ζήτημα ακόμη μεγαλύτερο βάρος, γιατί είχε υποστηρίξει ότι αν κάτι διαφοροποιεί την Ευρώπη από άλλους, είναι η συνειδηση πως η πολιτική νομιμοποίηση οφείλει να προκύπτει μέσα από δι-

αδικασίες λόγου και κατανόησης και όχι επιβολής. Για τον Γερμανό φιλόσοφο, οι κανόνες είχαν βαρύτητα ακριβώς επειδή δεσμεύουν και τους ισχυρούς – ιδίως αυτούς. Οπως όμως εκμυστηρεύθηκε ο ίδιος στον Φίλιπ Φέλς («Ο φιλόσοφος», Trotta, 2025) τα τελευταία του χρόνια σφραγίστηκαν από την απογοήτευση και την απελπισία: «Σήμερα, όλα όσα αφιέρωσα τη ζωή μου για να υπερασπιστώ χάνονται βήμα βήμα». Αυτή τη στιγμή, που οι ΗΠΑ απεμπολούν τη σχέση τους με αυτή τη δέσμη κανόνων, η Ευρώπη οφείλει να την υπερασπιστεί αποφασιστικά, πληρώνοντας και το όποιο κόστος γι' αυτό. Διαφεύδοντας την απαισιοδοξία του Χάμπερμας – του το οφείλει.

Ο κ. Κωστής Κορνέτης είναι επίκουρος καθηγητής Σύγχρονης Ιστορίας στο Αυτόνομο Πανεπιστήμιο της Μαδρίτης, σύμβουλος της ισπανικής κυβέρνησης σε θέματα ιστορικής μνήμης.

«Πέτρα στον λαιμό των ΗΠΑ»

Η ειδική σχέση με το Ισραήλ διχάζει πλέον και το στρατόπεδο του Τραμπ

ΤΟ IPAN
ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ

Της ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΑΚΗ

«**Η εκστρατεία του** (σ.σ.: ισραηλινού λόμπι) για καθεστωτική αλλαγή σε Ιράν και Συρία θα μπορούσε να εξωθήσει τις ΗΠΑ σε επιθέσεις κατά των χωρών αυτών, με πιθανά ολέθρια αποτελέσματα. Δεν χρειαζόμαστε ένα νέο Ιράκ». Αυτό έγραφαν ακριβώς πριν από 20 χρόνια στο πολύκροτο άρθρο τους «Το ισραηλινό λόμπι» στο London Review of Books οι καθηγητές Τζον Μιρσκάιμερ και Στίβεν Ουόλτ, επικρίνοντας την επιρροή του στην αμερικανική εξωτερική πολιτική, η οποία ενίοτε ούτε τα αμερικανικά ούτε τα ισραηλινά συμφέροντα υπηρετεί. Το κείμενο, που μετεξελίχθηκε σε βιβλίο, είχε προκαλέσει τότε θύελλα αντιδράσεων και καταγγελίες για αντισημιτισμό. Ίσως γι' αυτό στο πρόσφατο άρθρο του στο Foreign Affairs ο Ουόλτ σπεύδει να εξηγήσει ότι το ισραηλινό λόμπι δεν απαρτίζεται αποκλειστικά από Εβραίους, αλλά και από χριστιανούς σιωνιστές και πως δεν είναι όλοι οι Αμερικανοεβραίοι υπέρμαχοι της ειδικής αυτής σχέσης.

Και από το MAGA

Δύο δεκαετίες αργότερα, η άποψη ότι οι ΗΠΑ σύρθηκαν στον πόλεμο κατά του Ιράν από τον Ισραηλινό πρωθυπουργό Μπέντζαμιν Νετανιάχου είναι σχεδόν κοινός τόπος. Τη θεωρία των δύο συγγραφέων, που έχουν κάθε λόγο να αισθάνονται δικαιωμένοι, δεν ασπάζονται μόνο συνωμοσιολόγοι που λένε ότι ο Ντόναλντ Τραμπ είναι εκβιάσιμος λόγω της εμπλοκής του στην υπόθεση Επστάιν, αλλά και στελέχη της αμερικανικής κυβέρνησης, εκπρόσωποι του κινήματος MAGA και ξένοι διπλωμάτες. Ο Τζο Κεντ, διευθυντής της Εθνικής Αντιτρομοκρατικής Υπηρεσίας της κυβέρνησης Τραμπ, υπέβαλε την παραίτησή του, εξηγώντας ότι δεν μπορεί να υποστηρίξει τον πόλεμο, επειδή είναι σαφές ότι ξεκίνησε «εξαιτίας της πίεσης από το Ισραήλ και του πανίσχυρου λόμπι του στις ΗΠΑ». Μπορεί να αποκρύχθηκε –όψιμα– από το ρεπουμπλικανικό κατεστημένο ως αντισιμιτισ, αλλά είναι ένα σύμπτωμα για το ρήγμα στο εσωτερικό του MAGA με αφετηρία το ζήτημα του Ισραήλ. Βαρόμετρο για τον εσωκομματικό εμφύλιο είναι ο τηλεπαρουσιαστής Τάκερ Κάρλσον, ο οποίος φιλοξέ-

νησε τον Κεντ αμέσως μετά την αποχώρησή του από την κυβέρνηση, και η προσφάτως παραιτηθείσα βουλευτής των Ρεπουμπλικανών Μάρτζορι Τέιλορ Γκριν. «Είπε αυτά που πιστεύει το μισό κόμμα», σχολίασε η δεύτερη και πρόσθεσε: «Τα περισσότερα μέλη του Κογκρέσου λαμβάνουν δωρεές από την AIPAC (σ.σ.: Αμερικανοϊσραηλινή Επιτροπή Δημοσίων Υποθέσεων), εγώ όχι». Η κυβέρνηση Τραμπ «έχασε τον έλεγχο της εξωτερικής της πολιτικής», ανέφερε ο ΥΠΕΞ του Ομάν, Μπαντρ Αλμπαουσαίντι, ο οποίος πίστευε ότι στη διάρκεια των διαπραγματεύσεων οι δύο πλευρές βρέθηκαν πολύ κοντά σε συμφωνία.

Από τα αρχεία Επστάιν που δημοσιοποιήθηκαν πρόσφατα προκύπτει ότι ο ίδιος ο Επστάιν μαζί με τον δικηγόρο και γνωστό νομικό Άλαν Ντέρσοβιτς είχαν επιδοθεί σε συντονισμένη επιχείρηση απαξίωσης του βιβλίου των Ουόλτ και Μιρσκάιμερ. Κληθείς από την

Ισραηλινή κάτοικος του Ραμιάτ Γκαν κοιτάζει από το παράθυρό της τη στιγμή που ειδικά συνεργεία ερευνούν το διαμέρισμα στον επάνω όροφο, το οποίο έχει καταστραφεί από ιρανικό πύραυλο. Ο γενικευμένος πόλεμος με το Ιράν δεν θα είχε ξεκινήσει χωρίς τις ΗΠΑ και την ισχύ του ισραηλινού λόμπι στην Ουάσινγκτον, λένε ακόμη και στελέχη των Ρεπουμπλικανών.

Ο Στίβεν Ουόλτ, στο βιβλίο που είχε γράψει προ εικοσαετίας μαζί με τον Τζον Μιρσκάιμερ, είχε επισημάνει ότι το ισραηλινό λόμπι θα μπορούσε να ωθήσει τις ΗΠΑ σε πόλεμο με το Ιράν και τη Συρία. Εκείνη η πρόβλεψη φαίνεται τώρα να δικαιώνεται.

«Κ» να σχολιάσει κατά πόσον θα μπορούσε να ευσταθεί η σχετική θεωρία περί εκβίασμού του Τραμπ, ο καθηγητής Διεθνών Σχέσεων στο Χάρβαρντ Στίβεν Ουόλτ απάντησε: «Οι «αποκαλύψεις» σχετικά με το βιβλίο μας στα αρχεία Επστάιν δεν είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες: γνωρίζαμε ήδη ότι ο Επστάιν ήταν εξαιρετικά φιλοϊσραηλινός, ότι είχε στενή σχέση με τον Ντέρσοβιτς και ότι ο Ντέρσοβιτς μας είχε επηρεάσει. Δεν είναι σαφές δηλαδή ότι υπήρχε οργανωμένη «συμπαιγνία». Προσωπικά δεν πιστεύω ότι ο Νετανιάχου εκβιάζει τον Τραμπ. Δεν είναι απαραίτητο για να ερμηνευθούν οι ενέργειες του Τραμπ. Θυμηθείτε ότι κάθε πρόεδρος έχει προσφέρει στο Ισραήλ σημαντική στρατιωτική βοήθεια. Ο Τζο Μπάιντεν έστειλε πάνω από 20 δισ. σε επιπλέον στρατιωτική ενίσχυση κατά τη διάρκεια της γενοκτονίας στη Γάζα. Αυτό που κάνει ο Τραμπ είναι ακόμη πιο ακραίο (και ανόητο),

αλλά δεν αποτελεί ριζική απόκλιση από την άνευ όρων στήριξη που παρείχαν οι προκάτοχοί του στο Ισραήλ».

Σπόνσορες

Όπως εξηγεί ο Ουόλτ στο άρθρο του στο Foreign Affairs, στον κύκλο του Τραμπ συμμετέχουν πολλοί υποστηρικτές του Ισραήλ και πολιτικοί που έχουν ευεργετηθεί από την αδρή χρηματοδότηση του λόμπι, όπως οι Στιβ Ουίτκοφ και Τζάρεντ Κούσνερ, απεσταλμένοι του για τη Μέση Ανατολή, αλλά και ο πρόεδρος των ΗΠΑ στην Ιερουσαλήμ Μάικ Χάκαμπ. Ο ΥΠΕΞ Μαρκ Ρούμπιο ήταν αποδέκτης δωρεών ύψους άνω του 1 εκατ. δολαρίων, ενώ η προσωπάρχης του Λευκού Οίκου Σούζι Ουάιτς έχει εργαστεί ως σύμβουλος στην εκστρατεία του Νετανιάχου το 2020. Το ισραηλινό λόμπι «έχει γίνει μια πέτρα γύρω από τον λαιμό των ΗΠΑ», σχολίασε ο Μιρσκάιμερ, καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο του Σικάγο, σε συνέντευξή του στο κανάλι του YouTube του δικαστή Αντρίου Ναπολιτάνο.

Σταδιακά έχει αρχίσει να παγιώνεται στην αμερικανική κοινή γνώμη η καχυποψία απέναντι στο Ισραήλ. Σύμφωνα με περυσινή έρευνα του κέντρου Pew, το 53% των Αμερικανών έχει αρνητική γνώμη για το Ισραήλ, μια αύξηση 11% ποσοστιαίων μονάδων από το 2022.

Και στους Δημοκρατικούς

Την ίδια στιγμή, οι στενές σχέσεις με το ισραηλινό λόμπι έχουν γίνει βαρίδι και στο Δημοκρατικό Κόμμα. Όπως υπογράμμισε ο Μιρσκάιμερ στη συνέντευξή του στον Ναπολιτάνο: «Δυσκολεύομαι να φανταστώ κάποιον σαν τον (σ.σ.: πρώην προσωπάρχη του Μπαράκ Ομπάμα και πρώην δήμαρχο Σικάγο) Ραμ Εμάνουελ ή τον (σ.σ.: κυβερνήτη της Πενσυλβάνια) Τζον Σαπίρο, οι οποίοι είναι ταυτισμένοι με το Ισραήλ, να γίνονται υποψήφιοι πρόεδροι ή αντιπρόεδροι των Δημοκρατικών. Βλέπουμε ήδη τον (σ.σ.: κυβερνήτη της Καλιφόρνιας και πιθανό υποψήφιο για το χρίσμα) Γκάβιν Νιούσομ να λαμβάνει αποστάσεις από Ισραήλ και AIPAC». «Οι Αμερικανοί δεν θέλουν πόλεμο με το Ιράν. Θέλουμε χαμηλότερες τιμές, καλύτερη περιθαλψή, περισσότερες θέσεις εργασίας, προσιτό στέγη. Θέλουμε ηγέτες που είναι με εμάς, όχι με την τάξη του Επστάιν!», έγραψε σε ανάρτησή του ο βουλευτής των Δημοκρατικών Τζιμ ΜακΓκόβερν.

ΑΠΟΨΗ

Στρατιωτικές νίκες, στρατηγικές ήττες

Του **ΑΝΤΩΝΗ ΚΛΑΨΗ**

«**Ο πόλεμος** είναι η συνέχεια της πολιτικής με άλλα μέσα», αποφάνθηκε πριν από δύο αιώνες ο Καρλ φον Κλαούζεβιτς. Εκείνο που (ορθώς) ήθελε να καταδείξει είναι ότι οι στρατιωτικές επιχειρήσεις (πρέπει να) αποτελούν το μέσον για την επίτευξη ενός σαφώς καθορισμένου πολιτικού στόχου. Η ένοπλη σύρραξη δεν είναι αυτοσκοπός, αλλά εργαλείο στα χέρια των πολιτικών ηγεσιών, το οποίο οφείλουν να χρησιμοποιούν με σύνεση και φειδώ.

Αν εξετάσει κανείς τις μείζονες συγκρούσεις στις οποίες ενεπλάκησαν οι Ηνωμένες Πολιτείες στον 21ο αιώνα –από το Αφγανιστάν και το Ιράκ μέχρι τη Λιβύη και, ευρύτερα, τον λεγόμενο «πόλεμο κατά της τρομοκρατίας»– προκύπτει μια παράδοση εικόνα. Οι ΗΠΑ συνήθως επιτυγχάνουν εντυπωσιακές στρατιωτικές νίκες: καταστρέφουν τις υποδομές των αντιπάλων τους, εξοντώνουν ηγέτες κρατών ή/και οργανώσεων που θεωρούν ότι απειλούν την

ασφάλειά τους, ανατρέπουν καθεστώτα. Ωστόσο, σε ένα ευρύτερο χρονικό πλαίσιο, φαίνεται να αποτυγχάνουν στον στρατηγικό στόχο: να διαμορφώσουν μια σταθερή δομή εξουσίας μετά το τέλος των εκθροισμών. Με άλλα λόγια, κερδίζουν τις μάχες, αλλά δυσκολεύονται να κερδίσουν την ειρήνη.

Η πρώτη εξήγηση σχετίζεται με την τεράστια στρατιωτική υπεροχή των ΗΠΑ. Οι αμερικανικές ένοπλες δυνάμεις διαθέτουν τεχνολογικά μέσα, επιχειρησιακές δυνατότητες και πληροφοριακά δίκτυα που δεν έχουν ιστορικό προηγούμενο. Έτσι, είναι σε θέση να επιτυγχάνουν γρήγορες και αποφασιστικές νίκες στο συμβατικό πεδίο μάχης. Οι επιχειρήσεις στο Αφγανιστάν το 2001 και στο Ιράκ το 2003 αποτελούν χαρακτηριστικά παραδείγματα. Τα καθεστώτα των Ταλιμπάν και του Σαντάμ Χουσεϊν κατέρρευσαν μέσα σε λίγες εβδομάδες. Ωστόσο, ακριβώς αυτή η υπεροχή πολλές φορές τείνει να δημιουργεί μια στρατηγική αυταπάτη: την πεποίθηση

ότι η στρατιωτική ισχύς μπορεί να λύσει προβλήματα που είναι κυρίως πολιτικά. Το καθοριστικό ερώτημα δεν είναι μόνο εάν μπορεί να καταστραφεί ένας στρατός ή να εξουδετερωθεί ένας εχθρικός ηγέτης, αλλά κατά πόσον μπορεί να δημιουργηθεί μια βιώσιμη πολιτική τάξη μετά την κατάρρευση του προηγούμενου καθεστώτος.

Η δεύτερη αιτία σχετίζεται με την τεράστια δυσκολία της οικοδόμησης κρατικών θεσμών μετά μια στρατιωτική επέμβαση. Η εμπειρία του Ιράκ και του Αφγανιστάν δείχνει ότι η κατάρρευση ενός αυταρχικού καθεστώτος δεν οδηγεί αυτόματα στη δημιουργία ενός σταθερού συστήματος διακυβέρνησης – πολύ λιγότερο, ενός υποδείγματος βασισμένου σε δημοκρατικές διαδικασίες ανάλογες με εκείνες που ισχύουν στον δυτικό κόσμο. Στην πράξη, η πτώση ενός καθεστώτος συχνά δημιουργεί δυσαναπλήρωτο κενό εξουσίας. Σε αυτό το κενό εμφανίζονται ανεξέλεγκτες ένοπλες οργανώσεις και τοπικοί πολέμαρχοι, προκύπτουν εμφύλιες, θρησκευτικές ή

εθνικές συγκρούσεις, ενώ δεν είναι σπάνιες οι εξωτερικές παρεμβάσεις από γειτονικές χώρες.

Ενα τρίτο κρίσιμο ζήτημα είναι η νομιμοποίηση. Οι ξένοι στρατοί, ακόμη κι όταν επιδιώκουν να σταθεροποιήσουν μια χώρα, συχνά αντιμετωπίζονται από ένα μέρος του τοπικού πληθυσμού ως δύναμη κατοχής. Αυτό δημιουργεί πρόσφορο έδαφος για την ανάπτυξη κινήσεων αντίστασης που συχνά παίρνουν τη μορφή αντάρτικου αγώνα, ο οποίος έχει εντελώς διαφορετική λογική από τους συμβατικούς πολέμους. Οι αντάρτες δεν χρειάζεται να νικήσουν στρατιωτικά μια υπερδύναμη. Αρκεί να επιβιώσουν για αρκετό χρόνο, ώστε να καταστήσουν την επιτοπία παρουσία της πολιτικά και οικονομικά δυσβάστακτη.

Ενα ακόμη στοιχείο είναι η ασυμμετρία της βούλησης. Για τις ΗΠΑ, οι περισσότερες από αυτές τις συγκρούσεις αποτελούν περιφερειακά ζητήματα ασφαλείας. Για τους τοπικούς δρώντες, όμως, πρόκειται για υπαρξιακές συγκρούσεις

που αφορούν την εξουσία, την επιβίωση ή την ταυτότητά τους. Αυτό σημαίνει ότι οι τοπικές δυνάμεις είναι συχνά διατεθειμένες να αντέξουν πολύ περισσότερες απώλειες και μεγαλύτερη διάρκεια αιματηρής αντιπαράθεσης από ό,τι μια δημοκρατική κοινωνία όπως η αμερικανική. Η ανθεκτικότητα των ασθενεστέρων ενισχύεται ακόμη περισσότερο από την παρείσφρηση παραγόντων όπως η ιδεολογία, ο θρησκευτικός φανατισμός, οι εσχολογικές αντιλήψεις για την Ιστορία κ.ο.κ.

Τέλος, πρέπει να ληφθεί υπόψη και το ευρύτερο διεθνές πλαίσιο. Οι πολέμοι του 21ου αιώνα διεξάγονται σε ένα περιβάλλον όπου η διεθνής ισχύς είναι περισσότερο κατακερματισμένη. Περιφερειακές δυνάμεις έχουν τη δυνατότητα να επηρεάζουν το αποτέλεσμα των συγκρούσεων. Αυτό σημαίνει ότι ακόμη και αν μια στρατιωτική επέμβαση επιτύχει τον αρχικό της στόχο, η διαμόρφωση μιας σταθερής πολιτικής τάξης εξαρτάται από ένα πολύπλοκο πλέγμα διεθνών ανταγωνισμών.

Η εμπειρία των τελευταίων δεκαετιών δείχνει ότι η στρατιωτική ισχύς, όσο μεγάλη κι αν είναι, δεν αρκεί από μόνη της για να διαμορφώσει βιώσιμες πολιτικές λύσεις – ιδίως όταν δεν υπάρχει επαρκής και ρεαλιστικός σχεδιασμός από την πλευρά του ισχυρού. Η νίκη στο πεδίο της μάχης δεν ταυτίζεται απαραίτητα με τη νίκη στον πόλεμο, ο οποίος έτσι κι αλλιώς, όπως θα υπενθύμιζε ο Κλαούζεβιτς, πάντα περιβάλλεται από πυκνή ομίχλη αβεβαιότητας ως προς την τελική έκβασή του. Η πραγματική δοκιμασία αρχίζει συχνά μετά το τέλος των εκθροισμών – την ημέρα που πρέπει να οικοδομηθεί η ειρήνη.

Ο κ. Αντώνης Κλάψης είναι αναπληρωτής καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Διεθνών Σχέσεων του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου. Το βιβλίο του «Ενας κόσμος χωρίς κανόνες: Το διεθνές σύστημα στη συγκυρία της απορρύθμισης» θα κυκλοφορήσει την άνοιξη από τις εκδόσεις Μεταίχμιο.

Χορηγίες του λόμπι

Τα περισσότερα μέλη του Κογκρέσου λαμβάνουν δωρεές από την AIPAC (σ.σ.: Αμερικανοϊσραηλινή Επιτροπή Δημοσίων Υποθέσεων), εγώ όχι.

Μάρτζορι Τέιλορ Γκριν Παραιτηθείσα βουλευτής των Ρεπουμπλικανών

Αυτός ο πόλεμος θυμίζει...

Καθηγητές Ιστορίας σκιαγραφούν τις αναλογίες με τις κρίσεις του παρελθόντος

ΤΟ IPAN ΚΑΙ ΕΜΕΙΣ

Της **ΤΑΣΟΥΛΑΣ ΕΠΤΑΚΟΙΛΗ**

Η πολυπλοκότητα της σημερινής κρίσης στη Μέση Ανατολή δεν επιτρέπει εύκολες αναλογίες με το παρελθόν. Το διαπιστώσαμε όταν ζητήσαμε από διακεκριμένους καθηγητές Ιστορίας και Στρατηγικής ευρωπαϊκών και αμερικανικών πανεπιστημίων να απαντήσουν στο ερώτημα «ποια ιστορική περίοδο από όσες έχουν μελετήσει τους θυμίζει αυτός ο πόλεμος και γιατί», κι αν θα επιχειρούσαν μια πρόβλεψη για το τι θα αφήσει πίσω του. Κάποιοι επεσήμαναν κοινά στοιχεία με τους πολέμους του 1967 και του 1973 και τις πετρελαϊκές κρίσεις των δεκαετιών του 1970 και του 1980. Άλλοι εντόπισαν παρόμοιες δυναμικές με τις επαναστάσεις στο τέλος του 18ου αιώνα και με την παρακμή μεγάλων αυτοκρατοριών. Κοινός παρονομαστής σε όλα ανέφεραν στην «Κ», πάντως, είναι ότι δεν πρόκειται απλώς για μια περιφερειακή σύγκρουση: είναι το τελευταίο κεφάλαιο στην κατάρρευση της μεταπολεμικής διεθνούς τάξης και συνδέεται με την ανάδυση –ενδεχομένως και επικράτηση– δυνάμεων που ενδιαφέρονται περισσότερο για τη λεπτασία παρά για τη σταθερότητα.

“

Ενεργειακή στροφή

Μπορούμε μόνο να ελπίζουμε ότι η πετρελαϊκή κρίση θα οδηγήσει σε μια παρόμοια στροφή (όπως μετά τις δύο κρίσεις της δεκαετίας του 1970) προς την εξοικονόμηση ενέργειας και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών.

Γιόνας Κράιενμπανουμ

Ρίτσαρντ Οβερί

Πανεπιστήμιο του Εξετερ, Ηνωμένο Βασίλειο

«Νέο είδος βίας»

Δεν υπάρχει πόλεμος στη σύγχρονη εποχή ακριβώς σαν αυτόν που εκτυλίσσεται τις τελευταίες εβδομάδες – τα χαρακτηριστικά του είναι μοναδικά. Βασικά, είναι ένας πόλεμος για την ασφάλεια του Ισραήλ, οπότε σε ορισμένα σημεία μοιάζει με τους πολέμους του 1967 και του 1973. Ωστόσο, σ’ αυτή την περίπτωση το Ισραήλ έχει καταστρέψει τη Γάζα – και όχι μόνο. Η επέκταση του πολέμου στον Λίβανο και το Ιράν, με την ενεργό υποστήριξη των ΗΠΑ, χωρίς επίσημη κήρυξη πολέμου και κατά παράβαση των Αρχών της Νυρεμβέργης που καθορίστηκαν το 1950 από την Επιτροπή Διεθνούς Δικαίου των Ηνωμένων Εθνών, θυμίζει έως έναν βαθμό το Ιράκ το 1991 και το 2003 – αλλά μόνο ως πτώ. Αυτό που κάνει την τωρινή σύγκρουση τόσο διαφορετική είναι η μονομερής φύση της και η προσπάθεια να αγνοηθεί πλήρως κάθε έννοια διεθνούς δικαίου. Οι ιστορικοί στο μέλλον θα την περιγράφουν ως μια νέα διάσταση της παγκόσμιας βίας. Ο πόλεμος στην Ουκρανία, από την άλλη πλευρά, μοιάζει πολύ περισσότερο με τις συγκρούσεις της δεκαετίας του 1930: είναι αναθεωρητικός, επεκτατικός και ιδεολογικά καθοδηγούμενος.

Φίλιπς Πέισον Ο’ Μπράιεν

Πανεπιστήμιο St Andrews, Ηνωμένο Βασίλειο

«Η Ρώμη τον 4ο αιώνα»

Η ερώτηση περί ομοιοτήτων είναι δύσκολη • τίποτα δεν ταιριάζει ακριβώς με προηγούμενους πολέμους. Θα έλεγα ότι το πιο κοντινό παράδειγμα είναι η Ευρώπη κατά τον 4ο αιώνα μ.Χ. Η Ρώμη υπήρχε ακόμη, διατηρούσε κάποια ισχύ και περιστασιακά εξαπέλυε τιμωρητικούς πολέ-

Αγγλογαλλικές δυνάμεις προσεγγίζουν το Πορτ Σάιτ της Αιγύπτου τον Νοέμβριο του 1956. Στην Κρίση του Σουέζ, Βρετανία, Γαλλία και Ισραήλ επιτέθηκαν στην Αίγυπτο για να ανοίξει ξανά η διώρυγα στη διεθνή ναυσιπλοΐα. Ο πόλεμος τερματίστηκε όταν οι Αμερικανοί ανάγκασαν τους επιτιθέμενους να αποσυρθούν. Κατά τον Φαϊζάλ Ντέβτζι, σήμερα η κατάσταση είναι πολύ διαφορετική, αφού δεν υπάρχει δύναμη που να μπορεί να σταματήσει τη συνεργασία ΗΠΑ - Ισραήλ στον πόλεμο κατά του Ιράν.

μους. Ωστόσο, άλλα κράτη, όπως η Αυτοκρατορία των Σασσανιδών, αναδύονταν, ενώ υπήρχαν συνεχείς απειλές στα σύνορα κατά μήκος του Δούναβη και στη Γερμανία (από Γότθους, Αλαμανούς και Φράγκους). Η Ρώμη δεν είχε μεν γονατίσει ακόμα, αλλά υπέφερε και η πορεία της μπήκε σε δυσμενή τροχιά.

Φαϊζάλ Ντέβτζι

Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, Ηνωμένο Βασίλειο

«Η Κρίση του Σουέζ»

Η επίθεση κατά του Ιράν αρχικά δικαιολογήθηκε με την υποτιθέμενη απειλή την οποία συνιστά το πυρηνικό του πρόγραμμα, καθώς και με την καταπίεση των Ιρανών. Ήταν το ίδιο αφήγημα με εκείνο που χρησιμοποιήθηκε για να δικαιολογηθεί η εισβολή στο Ιράκ το 2003. Ωστόσο, όταν το Ιράν απέκτισε τον έλεγχο των Στενών του Ορμούζ, ο πόλεμος εναντίον του άρχισε να επικεντρώνεται στην αποκατάσταση της ελεύθερης ναυσιπλοΐας σε μια θαλάσσια οδό παγκόσμιας σημασίας, καθώς και στην προστασία των ιδίων των γειτόνων του Ιράν στην άλλη πλευρά του Περσικού Κόλπου. Έτσι, πλέον, ως ιστορικό προηγούμενο προβάλλεται η Κρίση του Σουέζ του 1956, όταν η Βρετανία, η Γαλλία και το Ισραήλ επιτέθηκαν στην Αίγυπτο για να ανοίξει ξανά η διώρυγα του Σουέζ στη διεθνή ναυσιπλοΐα. Ένα ρητά πολιτικό επεχείρημα, δηλαδή, έχει αντικατασταθεί από ένα κυρίως οικονομικό. Η Κρίση του Σουέζ, ωστόσο, τερματίστηκε από τους Αμερικανούς, οι οποίοι ανάγκασαν τους επιτιθέμενους στην Αίγυπτο να αποσυρθούν, σηματοδοτώντας έτσι το τέλος της βρετανικής αυτοκρατορικής ισχύος. Η σημερινή κατάσταση είναι πολύ διαφορετική, καθώς δεν υπάρ-

χει κάποιο αντίστοιχο των ΗΠΑ που να μπορεί να σταματήσει τη συνεργασία της κυβέρνησης Τραμπ με το Ισραήλ στον πόλεμο κατά του Ιράν. Παρ’ όλα αυτά, δεν αποκλείεται να δούμε τις ΗΠΑ να αναλαμβάνουν τον ρόλο που είχε παλαιότερα η Βρετανία, αφού, ανεξάρτητα από το τι θα συμβεί στο Ιράν, αυτό που έχει αποκαλυφθεί είναι τα όρια της αμερικανικής ισχύος σε παγκόσμιο επίπεδο.

Γιόνας Κράιενμπανουμ

Πανεπιστήμιο College Cork, Ιρλανδία / Ελεύθερο Πανεπιστήμιο του Βερολίνου, Γερμανία

«Το πετρέλαιο σαν όπλο»

Οι πιο προφανείς συγκρούσεις που μου έρχονται στο μυαλό είναι ο Πόλεμος του Γιομ Κιπούρ του 1973 (6-26 Οκτωβρίου), που προκάλεσε τη λεγόμενη πρώτη πετρελαϊκή κρίση, και η Ιρανική Επανάσταση του 1978/79 που προκάλεσε τη δεύτερη. Το 1973, οι Αραβες παραγωγοί πετρελαίου χρησιμοποίησαν το πετρέλαιο σαν όπλο για να ασκήσουν πολιτική πίεση στη Δύση, απαιτώντας από το Ισραήλ να εγκαταλείψει τα εδάφη που είχε καταλάβει το 1967 κατά τον Πόλεμο των Εξι Ημερών. Το 1979, η επανάσταση ουσιαστικά σταμάτησε την παραγωγή του ιρανικού πετρελαίου και τις εξαγωγές του, με αποτέλεσμα τον πανικό στις παγκόσμιες αγορές και την εκρηκτική άνοδο των τιμών. Η συνολική μείωση των παγκόσμιων αποθεμάτων πετρελαίου ήταν σημαντικά μικρότερη και στις δύο κρίσεις της δεκαετίας του 1970 απ’ ό,τι σήμερα με το κλείσιμο των Στενών του Ορμούζ. Παρ’ όλα αυτά, οι οικονομικές συνέπειες –τροφοδοτώντας τον πληθωρισμό και μια παγκόσμια ύφεση ταυτόχρονα–

ήταν τεράστιες. Ίσως να βρισκόμαστε μπροστά σε έναν ακόμη γύρο του stagflation (στασιμοληθωρισμού), όπως ονομάστηκε το φαινόμενο εκείνη την περίοδο. Από την άλλη πλευρά, οι δύο πετρελαϊκές κρίσεις έκαναν τα δυτικά βιομηχανικά κράτη να συνειδητοποιήσουν την ευαλωτότητά τους απέναντι σε τέτοια σοκ (μείωσης της προσφοράς και αύξησης των τιμών του πετρελαίου) και να ξεκινήσουν πολιτικές για την απεξάρτησή τους από τα ορυκτά καύσιμα της Μέσης Ανατολής. Αυτό δεν συνέβη από τη μια μέρα στην άλλη, όμως στις αρχές της δεκαετίας του 1980 η διαφοροποίηση των ενεργειακών πηγών και οι προσπάθειες εξοικονόμησης πετρελαίου συνέβαλαν στον δραστικό περιορισμό της ζήτησης για πετρέλαιο του ΟΠΕΚ. Τότε οι πετρελαιοπαραγωγοί χώρες άρχισαν να αντιμετωπίζουν δυσκολίες στο να βρουν αγοραστές στις υψηλές τιμές που προσπαθούσαν να διατηρήσουν. Μπορούμε, λοιπόν, μόνο να ελπίζουμε ότι η πετρελαϊκή κρίση την οποία τώρα βιώνουμε θα οδηγήσει σε μια παρόμοια στροφή προς την εξοικονόμηση ενέργειας και τη χρήση ανανεώσιμων πηγών, οι οποίες όχι μόνο είναι λιγότερο ευάλωτες σε διαταραχές της προσφοράς, αλλά έχουν και μηδενικές εκπομπές άνθρακα.

Σουτζίτ Σιβασουνταράμ

Πανεπιστήμιο του Κέμπριτζ, Ηνωμένο Βασίλειο

«Η εποχή των επαναστάσεων»

Στο μυαλό μου έρχεται αμέσως η εποχή των επαναστάσεων στο τέλος του 18ου και στις αρχές του 19ου αιώνα. Και τότε υπήρχαν διάφορες γεωπολιτικές αναμετρή-

σεις στον Περσικό Κόλπο, μεταξύ των ευρωπαϊκών αυτοκρατοριών και των πολιτικών οντοτήτων που γέννησαν τα σύγχρονα κράτη εκατέρωθεν του Κόλπου, όπως το Ιράν, η Σαουδική Αραβία, το Ομάν και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα. Και γενικότερα, επειδή ήταν μια περίοδος παγκόσμιων συγκρούσεων, στη θάλασσα και στη στεριά, που οδήγησε σε μια νέα διεθνή τάξη.

Αντριου Λάμπερτ

Βασιλικό Κολέγιο του Λονδίνου, Ηνωμένο Βασίλειο

«Λεπτασία αντί σταθερότητας»

Το πρόβλημα είναι ότι ο σημερινός κόσμος είναι τόσο στενά διασυνδεδεμένος, ώστε όσα συμβαίνουν έχουν συνέπειες σε ολόκληρο τον πλανήτη. Αντί για τις περιφερειακές επιπτώσεις προηγούμενων εποχών αστάθειας και πολέμων, οι τιμές του πετρελαίου είναι πια παγκόσμιο ζήτημα και ο ανταγωνισμός περιλαμβάνει την Κίνα, τη Ρωσία, τις ΗΠΑ, την Ευρώπη και ένα ευρύ φάσμα περιφερειακών δρώντων. Η πλησιέστερη περίοδος που μπορώ να σκεφτώ είναι η πτώση της Δυτικής Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, μέσα από ένα σύμπλεγμα πολέμων, πολυλαπλών απειλών και δυνάμεων που ενδιαφέρονταν περισσότερο για τη λεπτασία παρά για τη σταθερότητα.

Γιόχεν Χέλμπεκ

Πανεπιστήμιο Rutgers, Νιου Τζέρσεϊ, ΗΠΑ

«Τέλος της μεταπολεμικής τάξης»

Το μόνο που μπορώ με σιγουριά να πω είναι ότι η σημερινή κατάσταση δεν μπορεί να συγκριθεί με την περίοδο που προηγήθηκε του Β’ Παγκοσμίου Πολέμου. Εκείνη η περίοδος και στη συνέχεια ο πόλεμος διαιμορφώθηκαν από τους επιθετικούς και επεκτατικούς –αποικιακούς– στόχους της ναζιστικής Γερμανίας και της αυτοκρατορικής Ιαπωνίας. Πρόσφατα άκουσα κάποιους ρωσόφωνους να αστειεύονται ότι, παρά τον αριθμό των εθνών που εμπλέκονται στην εξελισσόμενη σύγκρουση στη Μέση Ανατολή, δεν μπορούμε να μιλάμε για Γ’ Παγκόσμιο Πόλεμο, γιατί οι Γερμανοί δεν έχουν μπει (ακόμη) στο «παιχνίδι». Στην πραγματικότητα, αυτό που παρακολουθούμε τώρα είναι το τελευταίο κεφάλαιο της κατάρρευσης της μεταπολεμικής παγκόσμιας τάξης· αυτής που επέβλεπαν μονομερώς οι ΗΠΑ όταν αυτοανακηρύχθηκαν νικητές της μακροχρόνιας αντιπαλότητας με τη Σοβιετική Ένωση. Σήμερα, η κατάσταση έχει αλλάξει κάπως, καθώς στην πραγματικότητα ο Νετανιάχου είναι εκείνος που ωθεί μια αμύχανη αμερικανική κυβέρνηση να κάνει αυτό που εκείνος επιθυμεί, δηλαδή την καταστροφή του Ιράν. Ο Νετανιάχου φαίνεται να έχει ξεχάσει ότι το κράτος του Ισραήλ, που δημιουργήθηκε ως απάντηση στην προσπάθεια εξόντωσης των Εβραίων από τους ναζί, για πολλά χρόνια ωφελήθηκε από τη μεταπολεμική τάξη. Βρισκόμαστε σε ακαρτογράφητα νερά. Ένα πράγμα είναι σαφές όμως: ένας αδικαιολόγητος πόλεμος εναντίον του Ιράν θα προκαλέσει πολύ περισσότερη καταστροφή και αιματοχυσία στο μέλλον.

“

Σκοτεινό μέλλον

Βρισκόμαστε σε ακαρτογράφητα νερά. Ένα πράγμα είναι σαφές όμως: ένας αδικαιολόγητος πόλεμος εναντίον του Ιράν θα προκαλέσει πολύ περισσότερη καταστροφή και αιματοχυσία στο μέλλον.

Γιόχεν Χέλμπεκ

AP PHOTO

AP PHOTO / THANNISS STAVRAKIS

«Να προσέχετε το παιδί, να το φροντίζετε»

Αριστερά, μητέρα αγκαλιάζει τον γιο της ενώ παρελαύνει με το τάγμα του στην Αθήνα, προτού αναχωρήσει για τον πόλεμο στην Κορέα, το 1950. Δεξιά, «ευζωνάκια» με τη μητέρα τους, σε στρατιωτική παρέλαση της 25ης Μαρτίου. Η στράτευση των υιών δεν θα πάψει ποτέ να αγχώνει τις μαμάδες. Και αν σε περιόδους πολέμου αυτό είναι φυσιολογικό, εν καιρώ ειρήνης οι υπερευσαισθησίες εκδηλώνονται υπό μορφήν παρεμβάσεων για ρουσρέτι: «Να προσέχετε το παιδί, να το φροντίζετε», ήταν το αίτημα που διατυπώθηκε πολλάκις στο γραφείο του -αντιστρατήγου ε.α. σήμερα- Λάμπρου Τζούμης.

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ**

Το περιστατικό είχε ως εξής: Σύμφωνα με τον καθηγητή, ο φοιτητής αντέγραψε από την τεχνητή νοημοσύνη κι εκείνος μηδένισε το γραπτό του. Ο φοιτητής παραπονήθηκε μέσω e-mail. Ο καθηγητής του έδωσε την επιλογή της προφορικής εξέτασης. Αντί να εμφανιστεί ο φοιτητής, όμως, παρουσιάστηκαν στον τόπο της εξέτασης η μητέρα του και μια φίλη της, οι οποίες ταξίδεψαν από την Αθήνα στην Κρήτη για να αιτηθούν την αλλαγή του βαθμού του φοιτητή. «Δεν ήθελε να επανεξεταστεί ο γιος της, είπε ότι έχει περάσει ένας μήνας και θα έπρεπε να ξαναδιαβάσει», λέει στην «Κ» ο καθηγητής του Τμήματος Πολιτικών Επιστημών Δημήτρης Ξενάκης.

Όταν τον προηγούμενο μήνα ο ίδιος γνωστοποίησε το συμβάν στην προσωπική του σελίδα στο Facebook, κάνοντας λόγο για την «αθάνατη Ελληνίδα μάνα», έλαβε εκατοντάδες μηνύματα από συναδέλφους. «Είπαν ότι δεν φαντάζομαι τι συμβαίνει στα σχολεία, τι μπουλινγκ δέχονται από γονείς», αναφέρει. Μέσα στον θόρυβο που προκάλεσε η ανάρτησή του, ο πατέρας ενός άλλου φοιτητή βρήκε την ευκαιρία να του γράψει. «Γατί αγνοείς το παιδί μου, που σου έστειλε e-mail πριν από τρεις μέρες». Αφού έσε, φυσικά, τη βαθμολογία του.

Η παρεμβατικότητα των γονέων δεν σταματάει ούτε στο σχολείο ούτε στο πανεπιστήμιο. Εκτείνεται σε όλες τις δραστηριότητες, ακόμη και της ενήλικης ζωής των τέκνων που παραμένουν, ανεξαρτήτως ηλικίας, «παιδιά». Είναι σημείο της εποχής; Αποτελεί ελληνική ιδιαιτερότητα;

Γονείς - πελάτες

«**Συμπεριφορές** που παλαιότερα συναντούσαμε μόνο στα ιδιωτικά, τώρα τις βλέπουμε και στα δημόσια σχολεία», αναφέρει η φιλόλογος Λυκείου, Δώρα Κουντουρά, «πολλοί γονείς έχουν μια πελατειακή αντίληψη». Παραπονιούνται για τους βαθμούς του παιδιού τους, τους συγκρίνουν με άλλων παιδιών. «Παρεμβατικότητα υπήρχε ανέκαθεν», σημειώνει, «αλλά τελευταία έχει οξυνθεί η λεκτική επιθετικότητα».

Σύμφωνα με καθηγητή μαθηματικών σε πολύ γνωστό ιδιωτικό

σχολείο της Αθήνας, στερεοτυπικά οι μητέρες είναι περισσότερο αναμεμειγμένες στα θέματα που αφορούν τις επιδόσεις των παιδιών τους, χωρίς αυτό όμως να σημαίνει ότι και οι πατέρες μένουν αμέτοχοι.

«Οι γονείς (σ.σ. οι οποίοι οργανώνονται πλέον σε ομάδες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης) γίνονται όλο και καλύτεροι στη χειριστικότητα, στο πώς θα παραπονεθούν. Τους περισσότερους τους απασχολεί τι βαθμό πήρε το παιδί, τι βαθμό θα πάρει», τονίζει, σημειώνοντας ότι στα μάτια γονέων και παιδιών το σχολείο έχει απαξιωθεί. «Αν πεις “είναι μαθητής του 20, αλλά δεν έχει φίλους”», συμπληρώνει η κ. Κουντουρά, «θα εστιάσουν μόνο στην επίδοσή».

Λίγοι γονείς παραδέχονται ότι τα παιδιά τους μπορεί να αντιμετωπίζουν κάποιο πρόβλημα. «Η οικογένεια», λέει η ίδια, «συσπειρώνεται σαν σύστημα που λειτουργεί εναντίον ενός άλλου συστήματος, του σχολείου». Όμως η παρεμβατικότητα των γονέων δεν περιορίζεται στην εκπαίδευση.

Βάλε το παιδί να παίξει

«**Στο ποδόσφαιρο** είναι μεγάλο πρόβλημα οι μαμάδες, στο σκι οι πατεράδες», λέει στην «Κ» ο Δημήτρης Κοτταράς, ιδρυτής του Αθλητικού Πολιτιστικού Ομίλου Ψυχικού. «Παρεμβαίνουν σε ό,τι μπορείτε να φανταστείτε». Στα μικρά παιδιά, το πιο συχνό αίτημα είναι να βρίσκονται στην ίδια ομάδα με τους φίλους τους. Σε πιο μεγάλες ηλικίες, τα ζητήματα ποικίλλουν. «Γιατί δεν είναι στο πιο προχω-

ρημένο τμήμα, γιατί παίξαμε με τόσο δυνατούς αντιπάλους, γιατί άλλο παιδί έπαιξε πιο πολλά ώρα, γιατί χωρίζουμε τις παρέες κ.ά.», αναφέρει ενδεικτικά.

Έχει διώξει πατέρα από τον όμιλο «επειδή προσπαθούσε να χειριστεί εμένα και τους προπονητές». Αυτήν την εβδομάδα, είχε έντονη στικομυθία με μητέρα που τον «απέιλησε» ότι αν το παιδί της δεν παίξει περισσότερο, θα το πάει αλλού. «Αν ένα παιδί είναι αδύναμο στο ποδόσφαιρο», εξηγεί, «το θεωρούν προσωπική τους αποτυχία, προσπαθούν να βρουν δικαιολογίες αν δεν έχει το ίδιο ταλέντο με άλλα παιδιά».

Στο μπαλέτο, προβλήματα δημιουργούνται κατά βάση για τη θέση των παιδιών στις παραστάσεις. «Ορισμένες μητέρες, κυρίως, θα πουν “γιατί δεν είναι το παιδί μου μπροστά και είναι στη δεύτερη σειρά”», “γιατί ο δάσκαλος διορθώνει μόνο τις άλλες μαθήτριες”, “γιατί έστειλες την τάδε στον διαγωνισμό”», δηλώνει η καθηγήτρια χορού, χορογράφος και ιδρύτρια της ομώνυμης σχολής χορού, Ασπια Φούτσου.

Σύμφωνα με την ίδια, τέτοιου είδους συμπεριφορά υπήρχε ανέκαθεν. Αυτό που παρატρεί τώρα, όμως, είναι ότι η απόπειρα ελέγχου συνδυάζεται, παραδόξως, με αδιαφορία για την ουσία του μαθήματος. Λιγότεροι γονείς, σε σχέση με το παρελθόν, θα έχουν απορίες για την παράσταση, αλλά μπορεί τελευταία στιγμή να την ενθαρρύνουν ότι το παιδί θα λείπει στην κατασκίνωση. «Όταν όμως θα έρθει η ώρα της πρωτιάς, θα συμβούν όσα συνέβαιναν και παλαιότερα», σημει-

ώνει, «τότε ζητούν το παιδί τους να χορέψει μπροστά».

Στις σχολές οδηγών τα ρέστα θα ζητήσουν συνήθως οι πατεράδες, σύμφωνα με δάσκαλο στο κέντρο της Αθήνας, κατηγορώντας τους ότι έκοψαν τα παιδιά τους επίτηδες. «Ο κόσμος δεν αναλαμβάνει τις ευθύνες του».

Παρακαλώ να μετατεθεί

Με το στρατιωτικό «ασχολούνται» και οι δύο γονείς, αλλά κυρίως οι μητέρες. «Οι Ελληνίδες μητέρες έχουν πάντα μια ανησυχία, αλλά δεν είναι στον βαθμό που γίνεται στα σχολεία, οι στρατιώτες είναι και μεγαλύτερης ηλικίας», δηλώνει στην «Κ» ο αντιστράτηγος ε.α. και Επίτιμος Αρχηγός ΓΕΣ Χαράλαμπος Λαλούσης. Αρκετές φορές θα στείλουν επιστολές, με βασικό αίτημα τη μετάθεση του παιδιού τους. Αλλά, καθώς υπάρχει το Γραφείο Στήριξης Οπλιτών του ΓΕΣ, απευθύνονται και εκεί αν υπάρχει οποιοδήποτε παράπονο.

«Γίνεται συχνά, αλλά όχι απαιτητικά, όχι με τρόπο επιδειξής δύναμης – έρχονταν στο γραφείο και μου έλεγαν “να προσέχετε το παιδί, να το φροντίζετε, να περνάει καλά”», σημειώνει ο αντιστράτηγος ε.α. Λάμπρος Τζούμης. Ολοι οι γονείς, σημειώνει, θέλουν τα παιδιά τους να περνούν καλά, οπότε τέτοια αιτήματα δεν τον ενόχλησαν ποτέ, ακόμη κι όταν γονείς του ζητούσαν αποσπείσεις. «Αλλωστε», τονίζει, «ό,τι κι αν ζητήσει η μαμά, στον στρατό παρεμβάσεις γίνονται μόνο από πολιτικούς».

Σύμφωνα με τον αναπληρωτή καθηγητή Κοινωνιολογίας του ΕΚΠΑ Παναγή Παναγιωτόπουλο, η παρεμβατικότητα των γονέων, την οποία χαρακτηρίζει ως «έμμεσο έλεγχο του παιδιού», προκύπτει τη στιγμή που μειώνεται η παρουσία του γονέα στη ζωή του παιδιού και στη διαπαιδαγώγησή του.

«Αποτελεί την αποθώωση της ιδέας ότι το παιδί έχει δική του βούληση και ότι δεν πρέπει να πληγωθεί από κάποια εξωτερική παρέμβαση – η δυνατότητα και η υποχρέωση να διαπαιδαγωγούν και να αναλαμβάνουν μέρος της ανατροφής των παιδιών έχουν αφαιρεθεί από τους θεσμούς», υποστηρίζει ο ίδιος. Ταυτόχρονα, όμως, η συγκεκριμένη αλλαγή δεν έχει συντελεστεί υπέρ της πειθαρχίας εντός του οικογενειακού κλοιού. «Δεν έχουν γίνει πιο αυστηροί οι γονείς».

Δεν μιλάμε πλέον για την Ελληνίδα μάνα που κυνηγούσε το παιδί στη θάλασσα για να φάει κεφτεδάκια ή για να βάλει ένα φανελάκι, λέει. «Εκείνη εμπορευόταν περισσότερο το σχολείο και το παράπονο του παιδιού ότι “φταίει ο δάσκαλος” δεν έβρισκε ανταπόκριση. Δεν το νοσταλγούμε, απλώς παρατηρούμε την αλλαγή».

Εκτιμά ακόμη ότι το γεγονός πως η οικογένεια δεν μοιράζεται με άλλους θεσμούς την ανατροφή των παιδιών αποτελεί παγκόσμιο φαινόμενο – «είναι κομμάτι του αντανακλαστικού, εγγυάται ότι δεν υπάρχει αυταρχική παρέμβαση». Τον 19ο και τον 20ό αιώνα, θεωρείτο πρόδος να διαθέτει το κράτος μέρος των αρμοδιοτήτων της ανατροφής – «σήμερα πρόδος θεωρείται ότι το παιδί δεν είναι αφημένο στις κρατικές δομές». Στην Ελλάδα είναι πιο έντονο γιατί είναι πιο πυκνές οι σχέσεις, λέει.

Διαδραματίζει, όμως, και κάτι άλλο σημαντικό ρόλο. «Έχουν αναπτυχθεί ο ατομικισμός και η ταύτιση του γονιού με το παιδί. Έχει αποδυναμωθεί η δυνατότητα συλλογικών μορφών να ορίζουν την ατομική ζωή», λέει ο καθηγητής στο ΕΚΠΑ Παναγής Παναγιωτόπουλος.

Ενθαρρύνεται ο ατομικισμός

«*Έχουν αναπτυχθεί ο ατομικισμός και η ταύτιση του γονιού με το παιδί. Έχει αποδυναμωθεί η δυνατότητα συλλογικών μορφών να ορίζουν την ατομική ζωή*», λέει ο καθηγητής στο ΕΚΠΑ Παναγής Παναγιωτόπουλος.

«Στη Σουνδία αφήνουμε τα παιδιά να πάρουν ρίσκα»

Η κουλτούρα ανατροφής διαφέρει από χώρα σε χώρα, όπως και το τι θεωρείται αποδεκτό ή κατακρίτεο. Αφότου μετακόμισε από τις ΗΠΑ στη Σουνδία για να προσφέρει στα παιδιά της καλύτερη, κατά την ίδια τουλάχιστον, ανατροφή, η Σουνδή-Αμερικανίδα Λίντα Ακκσον ΜακΓκάρκ έγραψε ένα βιβλίο για τα μυστικά του να μεγαλώνεις παιδιά υγιή, με ανθεκτικότητα και αυτοπεποίθηση.

Μιλώντας στην «Κ», εξηγεί ότι στη Σκανδιναβία οι γονείς, και συ-

γκεκριμένα οι μητέρες, αισθάνονται άνετα με το να αφήνουν τα παιδιά τους να παίρνουν ρίσκα, ενώ ενθαρρύνεται το παιχνίδι και η επαφή τους με τη φύση. «Στις ΗΠΑ, υπάρχει πολύς φόβος γύρω από το παιχνίδι, ακόμη και από το να λερώνονται τα παιδιά, υπάρχει φόβος των απαγωγών και της ακαδημαϊκής αποτυχίας», αναφέρει. Στη Σκανδιναβία, λέει, η έμφαση δίνεται στην ελευθερία και στην ανεξαρτησία. Στις ΗΠΑ, στις επιδόσεις. «Οι Σκανδιναβοί

γονείς δεν θα ασχοληθούν με τις αιτήσεις των παιδιών τους στο πανεπιστήμιο, δεν θα παραπονεθούν για τους βαθμούς, ούτε θα είναι τόσο ανταγωνιστικοί όσο είναι στις ΗΠΑ», τονίζει. Κατά την ίδια, πολλοί Αμερικανοί γονείς συναρτούν την ακαδημαϊκή επιτυχία των παιδιών τους με το δικό τους στάτους στην κοινωνία. «Δεν έχουμε αυτήν την κουλτούρα στη Σουνδία – θέλουμε τα παιδιά να βιώνουν μόνο τους τις προκλήσεις, να μη λύνουμε εμείς

τα προβλήματά τους κατευθείαν».

Στο Ισραήλ

Αντιστοίχως, η Ισραηλινή επιχειρηματίας, πρώην στρατιωτικός και συγγραφέας Ινμπαλ Αριέλι θεωρεί ότι ορισμένοι τύποι γονεϊκότητας μπορούν να οδηγήσουν σε επιτυχημένους ενήλικες. Το 2019, στο βιβλίο «Chutzpah: Why Israel Is a Hub of Innovation and Entrepreneurship» (μτφ. Chutzpah: Γιατί το Ισραήλ είναι κέντρο καινοτομίας και επιχειρη-

ματικότητας), η ίδια υποστήριξε ότι οι οικονομικές επιτυχίες του Ισραήλ απορρέουν από τον τρόπο ανατροφής των πολιτών και από μια κουλτούρα που ενθαρρύνει το ρίσκο και την ανεξάρτητη σκέψη. Στο Ισραήλ, λέει, οι γονείς εμπλέκονται μεν πολύ στις ζωές των παιδιών τους, ταυτόχρονα, όμως, ενθαρρύνουν την περιέργεια των παιδιών, την ανεξαρτησία τους – με το να τα αφήνουν να πηγαίνουν μόνο τους σχολείο, να παίξουν έξω.

«Κι ένα παιδί που μεγαλώνει στην Ιαπωνία περπατάει από και προς το σχολείο, αλλά αυτό δεν σημαίνει ότι στις δύο χώρες υπάρχει ίδιο μοντέλο γονεϊκότητας», λέει στην «Κ». Στην Ιαπωνία, εξηγεί, οι γονείς εμπιστεύονται πολύ το σύστημα, ξέρουν ότι όλα θα πάνε όπως είναι προγραμματισμένα. «Στο Ισραήλ, μια μητέρα ξέρει ότι το λεωφορείο θα αργήσει, δεν είναι ότι εμπιστεύεται το σύστημα. Αλλά εμπιστεύεται το ίδιο το παιδί».

Η νουβέλ βαγκ των ελληνικών γηπέδων

Εκίνησαν τη σεζόν ως «ταλέντα». Μερικούς μήνες μετά, συναγωνίζονται τους σταρ της Super League 1

Του **ΑΚΗ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ**

Απόψε ένας ποδοσφαιρικός μαραθώνιος φτάνει στο τέλος του. Το πρώτο μέρος μιας διαδρομής 26 αγωνιστικών, που μαζί με αυτές των πλέι οφ και πλέι άουτ που θα ακολουθήσουν, θα ολοκλη-

ρώσουν το παζλ της περιόδου 2025-2026 στη Super League 1. Το ποια ομάδα θα κατακτήσει τον τίτλο του πρωταθλητή θα γίνει γνωστό τον Μάιο. Ωστόσο, αν κάτι είναι ήδη δεδομένο, αυτό έχει να κάνει με κάποιους ποδοσφαιριστές που μέσα στη σεζόν

πιστοποιήσαν το ταλέντο και τις ικανότητές τους. Αναδείχθηκαν, αξιολογήθηκαν και άφησαν υποσχέσεις για το παρόν και το μέλλον. Ήδη βρίσκονται στις βασικές επιλογές των προπονητών τους και παράλληλα κάποιοι εξ αυτών έχουν μπει στα μεταγρα-

φικά ραντάρ μεγαλύτερων ομάδων. Ο ομοσπονδιακός τεχνικός Ιβάν Γιοβάνοβιτς επιβράβευσε με την κλήση στην εθνική ομάδα τους Σωκράτη Κοντούρη και Αντώνη Τσιφτσή. Ο μέσος του Παναθηναϊκού και ο τερματοφύλακας του ΠΑΟΚ απέδειξαν πως

με σκληρή δουλειά, επιμονή και υπομονή, η δικαίωση αργά ή γρήγορα θα έρθει. Για άλλους τέσσερις ποδοσφαιριστές η φετινή σεζόν αποτέλεσε εφαλτήριο. Ο 19χρονος επιθετικός Δημήτρης Χατσιόδης, ο 20χρονος αμυντικός Γιώργος Κάρτης, ο 24χρονος δεξι-

ος μπακ Τριαντάφυλλος Τσάπρας και ο 21χρονος σέντερ φορ Παναγιώτης Τσαντίλας ξεχώρισαν και ήδη αφήνουν το αποτύπωμά τους. Πρόκειται για έξι πρόσωπα που έλαμψαν σε ένα πρωτάθλημα, όπου όλα δείχνουν ότι τα πάντα θα κριθούν στο νήμα.

ΜΑΤΣ: **16**
(6 ΠΑΟ, 10 Παναθηναϊκός)

ΗΛΙΚΙΑ: **21**

ΛΕΠΤΑ ΣΥΜΜ.: **912**

ΒΑΣΙΚΟΣ: **11**
(6 ΠΑΟ, 5 Παναθηναϊκός)

Σωκράτης Κοντούρης
Παναθηναϊκός - Παναθηναϊκός

Η αλλαγή φιλοσοφίας του Παναθηναϊκού και η στροφή του σε νεαρούς ποδοσφαιριστές επιβραβεύτηκαν απολύτως με την απόκτηση του Σωκράτη Κοντούρη από τον Παναθηναϊκό τον Δεκέμβριο. Με ωριμότητα και μαχητικότητα, «γεμίζει» τη μεσαία γραμμή συνδυάζοντας εξαιρετικά ανασταλτικά και δημιουργικά καθήκοντα. Η επιβεβαίωση ήρθε στο παιχνίδι του Παναθηναϊκού με την Κηφισιά και το εκπληκτικό γκολ που σημείωσε. Πήρε αμέσως φανέλα βασικού με το «τριφύλλι», δίνοντας λύσεις σε μια θέση που ο Παναθηναϊκός «πνούσε». Οι περισσότερες προβλέψεις αναφέρουν ότι το αντιπροσωπευτικό συγκρότημα στο πρόσωπό του βρήκε τον μέσο που θα φοράει για χρόνια τη γαλανόλευκη. Θεωρείται από τις μεγαλύτερες ελπίδες του ελληνικού ποδοσφαίρου και «χρυσή» επένδυση για τον Παναθηναϊκό.

ΜΑΤΣ: **12**

ΗΛΙΚΙΑ: **26**

ΛΕΠΤΑ ΣΥΜΜ.: **939**

ΒΑΣΙΚΟΣ: **9**

Αντώνης Τσιφτσής
ΠΑΟΚ

Για επτά χρόνια, σε ρόλο κομπάρσου, παρέμενε στη σκιά των δύο τερματοφυλάκων του Αστέρα Τρίπολης, Νίκου Παπαδόπουλου και Γιώργου Αθανασίου. Η πρόταση από την ομάδα της καρδιάς του, ΠΑΟΚ, το καλοκαίρι του 2024, δεν θα μπορούσε να τον αφήσει ασυγκίνητο, έστω κι αν γνώριζε πως πάλι θα ήταν η τρίτη λύση. Ο 26χρονος κίπερ νιώθει μέσα σε λίγους μήνες η ζωή να τον ανταμείβει για την υπομονή του. Τον Δεκέμβριο, ήρθε μέσα από την άτυχη στιγμή του τραυματισμού του Γίρι Παβλένκα, στο παιχνίδι με τον Παναθηναϊκό, η ευκαιρία του. Με εντυπωσιακή ψυχραιμία και αποφασιστικότητα την αγκάλιασε σφιχτά και με σταθερές εμφανίσεις και καθοριστικές επεμβάσεις, καπάρωσε τη θέση του βασικού. Η επιβράβευση για τις επίμονες προσπάθειές του ήρθε με την κλήση του στην Εθνική.

ΜΑΤΣ: **25**

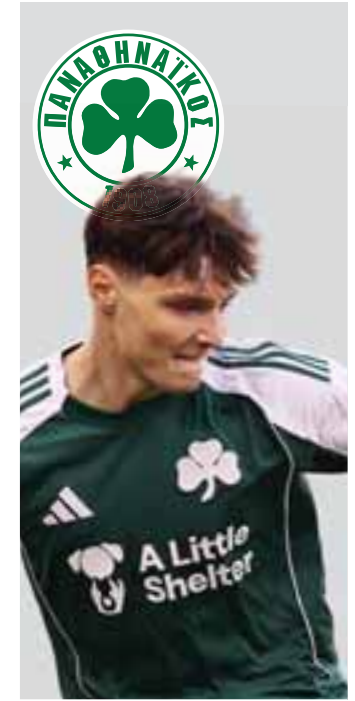
ΗΛΙΚΙΑ: **24**

ΛΕΠΤΑ ΣΥΜΜ.: **2.247**

ΒΑΣΙΚΟΣ: **25**

Τριαντάφυλλος Τσάπρας
Λεβαδειακός

Ο 24χρονος δεξιός μπακ συστήθηκε πέρυσι και φέτος όχι μόνο συνέχισε το ίδιο εντυπωσιακό, αλλά βελτιώθηκε ακόμη περισσότερο, συμβάλλοντας στην πολύ καλή πορεία του Λεβαδειακού. Οι συνεντεύξεις εμφανίσεις του τον καθιστούν ένα από τα καλύτερα μπακ της Super League 1. Ήδη έχει φτάσει στις 65 συμμετοχές στη μεγάλη κατηγορία με τη φανέλα του Λεβαδειακού και έχει ξεπεράσει τις 150 συνολικά με τους Βοιωτούς σε όλες τις διοργανώσεις. Πολύ καλός στα αμυντικά του καθήκοντα και με υψηλό ποσοστό ευστοχίας στις πάσες, στηρίζει το στυλ παιχνιδιού του προπονητή του Νίκου Παπαδόπουλου με το γρήγορο επιθετικό transition. Πλέον, επιβεβαιώσε πως είναι σε θέση να κάνει το άλμα σε μεγαλύτερη ομάδα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ξεκίνησε την καριέρα του στις ακαδημίες της ΑΕΚ, φτάνοντας μέχρι και στην Κ17 της Ένωσης.

ΜΑΤΣ: **11**

(6 ΠΑΟ, 5 Λεβαδειακός)

ΗΛΙΚΙΑ: **20**

ΛΕΠΤΑ ΣΥΜΜ.: **662**

ΒΑΣΙΚΟΣ: **7**
(5 ΠΑΟ, 2 Λεβαδειακός)

Γιώργος Κάρτης
Λεβαδειακός - Παναθηναϊκός

Μέσα σε δύο μήνες, ο 20χρονος αμυντικός έζησε το όνειρο της καθιέρωσης στον Παναθηναϊκό, της ομάδας που έκανε και τα πρώτα του ποδοσφαιρικά βήματα. Ερχόμενος από τον Λεβαδειακό, όπου είχε δοθεί δανεικός πέρυσι για να αποκομίσει εμπειρίες, έπεισε τον Ράφα Μπενίτη. Το ντεμπούτο του ως βασικού το έκανε στο ευρωπαϊκό παιχνίδι με τη Ρόμα, όπου αγωνίστηκε ως δεξιός φουλ μπακ και πραγματοποιήσε μια εκπληκτική εμφάνιση, όπως και στην πρόκριση επί της Βικτόρια Πλζεν. Από το παιχνίδι με τη Λάρσα και μετά, και με εξαίρεση αυτό με τον ΟΦΗ στο Ηράκλειο όπου αγωνίστηκε ως αλλαγή, βρέθηκε στις αρχικές επιλογές του προπονητή του, καθώς οι τραυματισμοί συμπαίκτων του στην αμυντική γραμμή του άνοιξαν διάπλατα δρόμο. Τη Δευτέρα, ο Παναθηναϊκός προχώρησε στην επέκταση του συμβολαίου έως το 2030.

ΜΑΤΣ: **21**

ΗΛΙΚΙΑ: **21**

ΛΕΠΤΑ ΣΥΜΜ.: **999**

ΒΑΣΙΚΟΣ: **11**

Παναγιώτης Τσαντίλας
Ατρόμπος

Γέννημα θρέμμα Περιστεριώτης, ξεκίνησε από τα 11 του στις ακαδημίες του Ατρόμπτου και τον Σεπτέμβριο του 2024, σε ηλικία 20 ετών, υπέγραψε το πρώτο του επαγγελματικό συμβόλαιο. Μετά την περυσινή πώληση του Δημήτρη Καλοσκάμη, στο Περιστέρι εκτιμούν πως θα είναι ο επόμενος που θα αναχωρήσει για άλλες πολιτείες. Κλασικός σέντερ φορ, κατάφερε να ξεπεράσει έναν σοβαρό τραυματισμό (ρήξη χιαστού) που υπέστη τον Σεπτέμβριο του 2023 και να καταγράψει την παρθενική συμμετοχή του με την πρώτη ομάδα στα περυσινά πλέι οφ για τις θέσεις 5-8 με τον Αστέρα Τρίπολης. Φέτος έχει ξεκινήσει βασικός σε 11 από τα συνολικά 21 ματς που έχει αγωνιστεί πετυχαίνοντας τρία γκολ κόντρα σε Λεβαδειακό, Κηφισιά και ΑΕΚ. Ο Ατρόμπος φρόντισε να τον επιβραβύσει, ανανεώνοντας το συμβόλαιό του έως το 2028.

ΜΑΤΣ: **9**

ΗΛΙΚΙΑ: **19**

ΛΕΠΤΑ ΣΥΜΜ.: **586**

ΒΑΣΙΚΟΣ: **8**

Δημήτρης Χατσιόδης
ΠΑΟΚ

Για σημαντικό χρονικό διάστημα η «πηγή» των ακαδημιών του ΠΑΟΚ έμοιαζε να είχε «στερέψει». Όμως, μέσα από τα πολλά προβλήματα τραυματισμών που αντιμετώπισε φέτος ο «δικέφαλος του Βορρά» ανακαλύφθηκε, καλά κρυμμένο, το νέο «διαμάντι» που ακούει στο όνομα Δημήτρης Χατσιόδης. Ο 19χρονος επιθετικός έκανε ντεμπούτο στο παιχνίδι της προμέρας με την ΑΕΛ και ύστερα από 16 αγωνιστικές που ξανάπαίξε, στο ματς με τον ΟΦΗ, «μύγισε». Είχε συμμετοχή και στα τρία γκολ της ομάδας του και από εκεί και πέρα έλαβε ψήφο εμπιστοσύνης από τον Λουτσάσκο. Μετράει 13 χρόνια στον σύλλογο, έχοντας περάσει από όλα τα ηλικιακά τμήματα, ζώντας από πολύ νωρίς την ατμόσφαιρα της πρώτης ομάδας, ακόμη και ως ball boy σε αγώνες της. Τον περασμένο Ιανουάριο το συμβόλαιό του ανανεώθηκε έως το 2028.

ΑΠΟΨΕΙΣ

Οταν χάνεται και η τελευταία ελπίδα

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ**

Νεανική παραβατικότητα. Κοινωνικό το θέμα και φυσιολογικά βρίσκεται έδαφος στο ποδόσφαιρο και στον αθλητισμό γενικότερα. Γνωστό εδώ και χρόνια, σε σχέση με φαινόμενα βίας στους αθλητικούς χώρους, πως το παιχνίδι της πρόληψης έχει χαθεί προ πολλού. Μένει η καταστολή, προκειμένου να μην επηρεάζεται η ομαλή διεξαγωγή αθλητικών διοργανώσεων, με την παραδοχή, ωστόσο, πως δεν λύνει το πρόβλημα. Υπάρχει όμως ελπίδα για τις επόμενες γενιές; Μπορούν να διαπαιδαγωγηθούν σωστά τα παιδιά που ακόμη δεν μπήκαν στο στάδιο της εφηβείας;

«Γονείς ποδοσφαιριστών εισέβαλαν στον αγωνιστικό χώρο αφού έσπασαν τη συρόμενη καγκελόπορτα δίπλα από τις κερκίδες και επιτέθηκαν αρχικά φραστικά προς τους παράγοντες της φιλοξενούμενης ομάδας, που προσπαθούσαν να συνοδεύσουν τους ανήλικους ποδοσφαιριστές στα αποδυτήρια και στη συνέχεια επι-

τέθηκαν σωματικά στον βοηθό προπονητή της φιλοξενούμενης ομάδας, τον οποίο χτύπησαν με γροθιές». Παραπομπή στον Αθλητικό Δικαστή της ΚΟΠ, η οποία αφορά σε αγώνα πρωταθλήματος Παίδων Κ14!

«Επεισόδια που προκάλεσαν οπαδοί της ομάδας (γονείς ποδοσφαιριστών) μετά το τέλος του αγώνα με στόχο τον διαιτητή, ο οποίος δέχθηκε προπηλακισμούς από μερίδα οπαδών οι οποίοι του επιτέθηκαν λεκτικά». Παραπομπή στον Αθλητικό Δικαστή της ΚΟΠ, η οποία αφορά σε αγώνα πρωταθλήματος Επίλεκτης Κατηγορίας Παίδων Κ17!

«Προπονητής ο οποίος αποβλήθηκε γιατί σπρώχθηκε από τον πάγκο του, εκτός τεχνικής περιοχής και προκάλούσε τον προπονητή της αντιπάλου ομάδας». Παραπομπή στον Αθλητικό Δικαστή της ΚΟΠ, η οποία αφορά σε αγώνα πρωταθλήματος Νέων Κ19!

Είναι μόνο κάποιες πρόσφατες από τις κατά καιρούς και δυστυχώς συχνές, ανάλογες υποθέσεις και παραπομπές ενώπιον του Αθλητικού Δικαστή της ΚΟΠ. Κάποτε με

πρωταγωνιστές τους γονείς, άλλες φορές με αντιαθλητική συμπεριφορά προπονητών ή παραγόντων. Τι να αναμένει κάποιος από έναν δεκατετράχρονο ή δεκαεξάχρονο που βλέπει τον πατέρα του, τον θείο ή τον μεγάλο του αδελφό να σπάει την πόρτα του γηπέδου και να ορμά στον διαιτητή; Τι απαιτήσεις μπορεί να έχει κάποιος και ποια ευθύνη να καταλογίσει σ' ένα νεαρό ποδοσφαιριστή, ο οποίος παρ' αυτόν, ο πρώτος που έβρισε ή προπηλάκισε είτε τον αντίπαλο είτε τον διαιτητή, ήταν ο προπονητής του; Το πρόβλημα χρονολογείται και όσο πάει και χειροτερεύει, αφού κανείς δεν θέλησε να το αντιμετωπίσει όταν ακόμη βρισκόταν σε αρχικά στάδια. Στην προκειμένη περίπτωση, οι όποιες ποινές επιβάλλονται δεν είναι η λύση.

Όσοι κάθε εβδομάδα παρακολουθούν αγώνες μικρών ηλικιακά πρωταθλημάτων, το διαπιστώνουν. Ένας πρόχειρος έλεγχος σε αρχείο αποφάσεων του Αθλητικού Δικαστή, τα τελευταία χρόνια, το επιβεβαιώνει με τον πλέον εμφαντικό τρόπο...

Του **ΧΡΗΣΤΟΥ ΖΑΒΟΥ**

Ποιος εξ υμών θα εκπλαγεί ακούγοντας ότι ο Χ ή ο Ψ διαιτητής κάνει καριέρα, βασισμένος στις πλάτες ενός ισχυρού παράγοντα; Ποιος αλήθεια θα μείνει άναυδος, ακούγοντας ότι ο τάδε διαιτητής αναδεικνύεται, χωρίς απαραίτητα να εξελίσσεται, να επιμορφώνεται ή και να καταθέτει δείγματα γραφής; Ας είμαστε ειλικρινείς.

Η πορεία ενός διαιτητή δεν εξαιρείται από τις συνθήκες παθολογίας της κοινωνίας, μέσα από τις οποίες η αναξιοκρατία, η αδιαφάνεια και γενικότερα οι πελατειακές σχέσεις ορίζουν το καθεστώς σε κάποιο χώρο... κυβερνητικό, ημι-κυβερνητικό και γιατί όχι ιδιωτικό. Όμοια σε σχέση με τους υπόλοιπους της κοινωνίας, είναι και τα χαρακτηριστικά που κουβαλούν προκειμένου να επιβιώσουν στον ομοιογενή χώρο τους. Εξού και η πλήρης ταύτιση που υπάρχει με

την πλειοψηφία των οπαδών.

Πιο εύκολα ο οπαδός θα βρει κάποιον που του μοιάζει, παρά έναν ξένο σ' αυτόν, που φαίνεται κιόλας να κάνει τη δουλειά πολύ καλά. Άμα όμως ο Κύπριος οπαδός κρίνει ότι ο διαιτητής ευνοεί τον ισχυρό, και προσπαθεί τσαπατσούλικά να κάνει τη δουλειά του, αναζητώντας την ευνοία, τότε του δημιουργείται μια οικειότητα. Κάτι του θυμίζει, πολύ κοντά σ' αυτόν. Ίσως και τον ίδιο του τον εαυτό. Επ' αυτού δεν έχει κανέναν ενδοιασμό, τον βολεύει κιόλας, αντί να πάει στον καθρέφτη και να ευχεται αρώστιες, θανάτους, βρίζοντας θεούς και δαίμονες, ξεσπά στον διαιτητή, που ομοιογενώς ξεμπροστιάζεται ενώπιον όλων. Κατά τ' άλλα, «όλα τριγύρω αλλάζουν, όλα τα ίδια μένουν».

Τι και αν ο χώρος της διαιτησίας έχει απαλλαγεί από τις κομματικές πιέσεις και τα κομματόσκυλα που έψαχναν πρόσβαση; Τι και αν οι ατζέντηδες και τα κάθε λογής φρουτά που άνησαν επί καιρό στοιχήμα-

τος, έχουν κατά κάποιο τρόπο αποδυναμωθεί; Ακόμη και η τόσο μεγάλη στήριξη που απολαμβάνουν από την ηγεσία της Ομοσπονδίας... κυρίως και ο εκ- συγχρονισμός του ποδοσφαίρου και η ανάμιξη των ξένων διαιτητών... ο Κύπριος διαιτητής διατρεί τα βασικά και διαχρονικά στοιχεία που τον συνοδεύουν.

Θα αποφυγή να λάβει σοβαρές αποφάσεις, κρυπτόμενος πίσω από το Var, θα τα βρει με τον παρατηρητή του, τον άνθρωπο δηλαδή που τον αξιολογεί, θα υποταχθεί στον ισχυρό, θα βάλει σε ισχύ το δίκτυο των δημοσίων σχέσεων του για να επιβιώσει και γιατί όχι ν' ανελλοιχθεί και γενικά θα κάνει τη δουλειά του και θα φύγει. Δεν τον ενδιαφέρει η αξιοπρέπεια του χώρου που υπηρετεί, λίγο νοιάζεται για την επαγγελματική του εξέλιξη και δεν στοχάζεται μήτε ονειρεύεται να διακριθεί ακόμη και εκτός Κύπρου. Όπως η συντηρητική πλειοψηφία των μελών του τύπου της κοινωνίας, ψάχνει το βόλεμα και βολεύεται!

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-1,50%

Χ.Α.
0,47%

Dow Jones
-2,22%

Nasdaq
-2,19%

Nikkei
-1,98%

Dax
-3,18%

FTSE 100
-2,34%

Πετρέλαιο
-3,98%

€/ \$
1,28%

EURIBOR

Ακριβαίνει
τα δάνεια
ο πόλεμος

Παρά τη διατήρηση των επιτοκίων από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, το Euribor αυξήθηκε κατά 20 μονάδες βάσης λόγω της αβεβαιότητας από τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή που προχωρούν από αρχές Φεβρουαρίου οι ΗΠΑ και το Ισραήλ εναντίον Ιράν. Επηρεάζεται έως και το 45% των δανείων στην Κύπρο, με άμεσες αυξήσεις σε όσους έχουν βραχυπρόθεσμη αναφορά. Η ετήσια επιβάρυνση υπολογίζεται περίπου στα 200 ευρώ. **Σελ. 4**

REAL ESTATE

Αυξήθηκαν
τα μεταχειρισμένα
στην Ελλάδα

Η μέση ετήσια αύξηση τιμών κατοικίας στην Ελλάδα το 2025 διαμορφώθηκε σε 7,8% έναντι 9,1% το 2024. Οι τιμές των μεταχειρισμένων κατοικιών αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό έναντι των νεόδμητων, κάτι που αποδίδεται στο «Σπίτι μου II». **Σελ. 12**

Ο πόλεμος δεν φρενάρει τα ταξίδια

Ετοιμάζουν βαλίτσες και αυτό το Πάσχα οι Κύπριοι παρά την αβεβαιότητα – Επιλέγουν Ευρώπη

Δεν πτοούνται από τις γεωπολιτικές εξελίξεις και το πολεμικό κλίμα που επικρατεί στη Μέση Ανατολή οι Κύπριοι, καθώς και το φετινό Πάσχα έχουν προγραμματίσει να ταξιδέψουν στο εξωτερικό. Η οικονομική αβεβαιότητα λόγω του πολέμου, δεν φανερώνεται να επηρεάζει προς το παρόν τα σχέδια των

Κυπρίων για χαλάρωση και αλλαγή παραστάσεων κατά τη φετινή πασχαλινή περίοδο. Όπως προκύπτει, όσοι Κύπριοι έχουν κλείσει τις διακοπές τους για το Πάσχα σε δημοφιλείς προορισμούς της Ευρώπης πριν από το ξέσπασμα του πολέμου, δεν προτίθενται να αλλάξουν το πρόγραμμά τους. Την ίδια ώρα, δεν

καταγράφεται σημαντικό κύμα κρατήσεων για την πασχαλινή περίοδο, μετά το ξέσπασμα του πολέμου, λόγω της απουσίας που καταδεικνύεται σε σχέση με τον οικονομικό αντίκτυπο του πολέμου. Εκείνο που φαίνεται ότι ξεχωρίζει φέτος είναι ο τρόπος με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις για τους

προορισμούς, καθώς οι ενδιαφερόμενοι εξετάζουν εναλλακτικές και επιλέγουν προορισμούς που θεωρούν ασφαλείς. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ταξιδιώτες αναθεωρούν τα σχέδιά τους, στρεφόμενοι προς ευρωπαϊκούς προορισμούς που θεωρούνται ασφαλέστεροι. Παρά ταύτα, οι ακυρώσεις παραμένουν περιορι-

σμένες και αφορούν κυρίως μεμονωμένα περιστατικά. Η Ελλάδα παραμένει σταθερή αξία για τους Κύπριους ταξιδιώτες και το φετινό Πάσχα, ενώ σημαντική μερίδα Κυπρίων επέλεξε να ταξιδέψει και φέτος σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες όπως το Παρίσι και το Λονδίνο, η Βουδαπέστη, η Πράγα και η Βιέννη. **Σελ. 3**

Booking και Airbnb γίνονται ψηφιακά ταξιδιωτικά πρακτορεία

Μπορεί η Booking.com να είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την εύρεση καταλύματος, ωστόσο τα τελευταία χρόνια η πλατφόρμα εξελίχθηκε ουσιαστικά σε ένα ψηφιακό ταξιδιωτικό πρακτορείο, θυμίζοντας σε σύγχρονη μορφή τα παραδοσιακά γραφεία που κάποτε υπήρχαν σε κάθε γειτονιά και σήμερα έχουν σχεδόν εκλείψει. **Σελ. 9**

ΕΚΠΟΙΗΣΕΙΣ

Επανέρχεται το
σχέδιο Ενοίκιο
Εναντι Δόσης

Επανέρχεται το σχέδιο «Ενοίκιο έναντι Δόσης» με πιθανή προσωρινή ενεργοποίηση 2-3 μηνών, ώστε να ενταχθούν περισσότεροι δανειολήπτες. Παράλληλα, εξετάζεται στοχευμένη αναστολή εκποιήσεων, ενώ η κυβέρνηση κατέθεσε στη Βουλή δύο νομοσχέδια για εκποιήσεις. **Σελ. 4**

ΕΛΛΑΔΑ

Μειώνουν
την κατανάλωση
αλκοόλ

Πόλεμος, παρατεταμένη ακρίβεια αλλά και εντατικά αλκοτέστ αλλάζουν τις καταναλωτικές συνήθειες των Ελλήνων. Η εστίαση πλύνεται από τις υψηλές τιμές αλλά και τους ελέγχους της Τροχαίας. **Σελ. 7**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Του ΠΙΤΣΑΡΝΤ ΦΛΟΡΙΝΤΑ / THE NEW YORK TIMES

Είναι το Ντουμπάι μια εφήμερη μπτρόπολη;

Το Ντουμπάι, το οποίο βρίσκεται κοντά στα Στενά του Ορμούζ, θεωρείτο πρότυπο ασφαλείας, από τις 28 Φεβρουαρίου ωστόσο δέχεται επίθεση από το Ιράν. Περισσότεροι από 260 βαλλιστικοί πυραύλοι και πάνω από 1.500 drones έχουν εντοπιστεί πάνω από τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα.

Η πόλη, που αποτελούσε επί δεκαετίες καταφύγιο –πολυτελές, αφορολόγητο, μακριά από την παραγμένη γύρω περιοχή– βρίσκεται ξαφνικά σε κατάσταση εκτάκτου ανάγκης. Οι τράπεζες ζήτησαν από τους υπαλλήλους τους να μείνουν μακριά από τους πύργους γραφείων τους. Οι άνθρωποι κατέφυγαν σε υπόγεια πάρκινγκ. Οι γονείς είπαν στα παιδιά τους ότι οι εκρήξεις είναι πυροτεχνήματα για το Ραμαζάνι.

Στις 11 Μαρτίου, τέσσερα άτομα τραυματίστηκαν όταν δύο

drones έπεσαν στο Διεθνές Αεροδρόμιο του Ντουμπάι. Δεδομένου ότι περίπου τα δύο τρίτα του παγκόσμιου πληθυσμού βρίσκονται σε απόσταση οκτάωρης πτήσης, έχει γίνει βασικός κόμβος διαμετακόμισης και η αεροπορική εταιρεία του Ντουμπάι, Emirates, παγκόσμια δύναμη. Από την έναρξη του πολέμου, χιλιάδες πτήσεις από και προς την περιοχή έχουν ακυρωθεί.

Οι επιθέσεις έπληξαν τη θεμελιώδη αρχή του μοντέλου του Ντουμπάι ως παγκόσμιας μπτρόπολης νέου τύπου, όχι τόσο ένας τόπος με ρίζες, ανθρώπους και ιστορία, όσο ένας κόμβος για την ανταλλαγή κεφαλαίων. Σχεδόν 9 στους 10 κατοίκους του Ντουμπάι είναι αλλοδαποί, μακράν το υψηλότερο ποσοστό από οποιαδήποτε άλλη μεγάλη πόλη στον κόσμο. Είναι μια πόλη διαρκούς ροής, οργανωμένη γύρω από

ένα αεροδρόμιο και ένα λιμάνι ελεύθερου εμπορίου που τροφοδοτεί την παγκόσμια ναυτιλία, ένας κόμβος που επεκτείνεται στην προσέλευση ανθρώπων και των χρημάτων τους.

Για κάποιο διάστημα, αυτό το μοντέλο λειτούργησε εξαιρετικά καλά. Το Ντουμπάι αυξήθηκε από περίπου 917.000 κατοίκους το 2000 σε σχεδόν 4 εκατομμύρια σήμερα, τετραπλασιάζοντας τον πληθυσμό του σε ένα τέταρτο του αιώνα. Έχει αναρριχηθεί στις κορυφές τάξεις των παγκόσμιων χρηματοοικονομικών κέντρων και χρησιμεύει ως ο κύριος κόμβος χρηματοδότησης σε όλη τη Μέση Ανατολή, την Αφρική και τη Νότια Ασία. Φιλοξενεί περισσότερους από 81.000 εκατομμυριούχους – αριθμός που υπερδιπλασιάστηκε μεταξύ 2014 και 2024. Και το μοντέλο του Ντου-

μπάι εξαπλώνεται. Άλλες πόλεις, όπως το Ριάντ, η Κωνσταντινούπολη, το Μαϊάμι και η Ντόχα, προσπαθούν να υιοθετήσουν κάποια παραλλαγή του ίδιου βασικού τύπου για να ανταγωνιστούν στην ίδια κατηγορία.

Αλλά αυτή η επικάλυψη σημαίνει επίσης ότι αυτές οι πόλεις είναι αναλώσιμες. Αν κάποια αποτύχει, μια άλλη μπορεί να πάρει τη θέση της.

Για το μεγαλύτερο μέρος της ανθρώπινης ιστορίας, οι άνθρωποι ζούσαν και εργάζονταν στον ίδιο τόπο, και οι πόλεις μεταμορφώνονται, ανοικοδομούνται έπειτα από πυρκαγιές και καταστροφές, γίνονται πλουσιότερες και μερικές φορές φτωχότερες, αλλά αντιλούν την ανθεκτικότητά τους από τη ρίζα τους, το γεγονός ότι οι άνθρωποι αισθάνονται ότι ανήκουν εκεί.

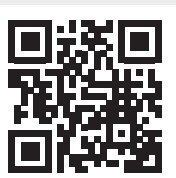
Το Ντουμπάι, που αναρριχήθηκε από την έρημο, εξαρτώμε-

νο από τη φήμη του για εύκολη διαβίωση, είναι πιθανώς πολύ μεγάλο για να αποτύχει. Ωστόσο, οι ηγέτες των ΗΑΕ φαίνεται να έχουν αναγνωρίσει την απειλή για αυτό το branding.

Ο πόλεμος αποτελεί υπενθύμιση πως καμία πόλη, όσο δυναμική και λαμπερή κι αν είναι, δεν μπορεί να εξαγοράσει τη σωτηρία της από τις δυνάμεις της ιστορίας και της γεωγραφίας. Οποιαδήποτε σοβαρή αναστάτωση –ένας τυφώνας, μια πυρκαγιά, μια πανδημία, μια τρομοκρατική επίθεση, μια λαϊκή εξέγερση– μπορεί να στείλει τους εν κινήσει ανεξάρτητους πολίτες σε αναζήτηση ενός νέου ασφαλούς καταφυγίου.

Αυτή είναι η καθοριστική αντίφαση αυτού του νέου είδους εφήμερης μπτρόπολης. Για πολλούς, δεν είναι πραγματικό σπίτι. Ετσι, όταν τα πράγματα δυσκολεύουν, γιατί να μείνουν εκεί;

pwc

We accelerate what's possible
so you can
turn vision into value

ΔΗΚΤΗΣ

diktis@kathimerini.com.cy

Μάλλον είναι αργά

Η χρήση των δημόσιων συγκοινωνιών έναντι του ιδιωτικού αυτοκινήτου αποτελεί ζητούμενο για τις πλείστες αναπτυγμένες κοινωνίες. Η άνοδος της τιμής της βενζίνης συνεπεία του πολέμου στο Ιράν καθιστά τις δημόσιες συγκοινωνίες ακόμα σημαντικότερες για μια πολιτεία που θέλει να προσφέρει στους πολίτες διευκολύνσεις και ποιοτικές υπηρεσίες. Η υπηρεσία Pame Express αποτελεί βασικό μέσο μετακίνησης για εκατοντάδες εργαζόμενους και μαθητές, όμως η διαχειρίστρια εταιρεία ανακοίνωσε την αναστολή του λόγω έλλειψης οδηγών. Και το πρόβλημα είναι ότι οι ελλείψεις αναδείχθηκαν εδώ και χρόνια και όμως κανένας δεν φρόντισε να θέσει το ζήτημα σε πορεία επίλυσης. Τώρα η πολιτεία απαιτεί συνέχιση της υπηρεσίας, παρόλο που τόσο καιρό δεν δρομολογήθηκαν οι αναγκαίες πρόνοιες. Των φρονιμών τα παιδιά πριν πεινάσουν μαγειρεύουν, αλλά μάλλον τώρα είναι αργά.

Για πόσο ακόμα

Η Κύπρος βρίσκεται με τον κίνδυνο να «δοκιμάσει» τις σκληρές συνέπειες μιας βαθιάς ενεργειακής κρίσης που η ανθρωπότητα έχει να βιώσει από τη δεκαετία του '70. Μαζί με την Κύπρο, αυτή τη δοκιμασία θα περάσουν και οι υπόλοιπες οικονομίες του πλανήτη, με τη διαφορά ότι αρκετές από αυτές δεν ζουν με τα δεδομένα του '70 και είναι πλέον ανθεκτικές. Η Κύπρος όμως έμεινε πίσω, καταφέροντας να σταταλήσει μισό αιώνα σε μελέτες και αποτυχίες. Σήμερα, η κυπριακή οικονομία θα βρεθεί αντιμέτωπη με μια κρίση χωρίς καμία ανθεκτικότητα, αφήνοντας νοικοκυριά και επιχειρήσεις εκτεθειμένα. Η κυβέρνηση κατά την προσοψηλή της τακτική θα ξεκινήσει τα επιδόματα στηριγμένη στην καλή πορεία των δημόσιων οικονομικών. Για πόσο ακόμα;

Από τα φωτοβολταϊκά για όλους στα φωτοβολταϊκά μόνο για ευάλωτους μετατρέπεται ένα από τα πλέον φιλόδοξα και πολυδιαφημιζόμενα έργα αυτής της κυβέρνησης.

Συμμετέχουμε στο 0,07%

Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας δημιουργήθηκε ως αντίδραση σε μια πρωτόγνωρη υγειονομική κρίση και στόχευε να τραβήξει μπροστά τις χώρες με χαμηλές επιδόσεις στα θέματα ανταγωνιστικότητας. Η Κύπρος είναι μια χώρα που έχει ένα τέτοιο σχέδιο και θα έπρεπε να το αντιμετωπίσει σοβαρά και κυρίως να το αξιοποιήσει αποτελεσματικά. Τουναντίον, είδαμε άλλο ένα επεισόδιο αρπαχτής και προχειρότητας που εκτείνεται από τον σχεδιασμό μέχρι την υλοποίηση. Σύμφωνα με τα ευρήματα της Ελεγκτικής Υπηρεσίας, μέχρι τον Αύγουστο του 2025 η Κύπρος απορρόφη-

σε 56% και κατατάσσεται στην 20ή θέση μεταξύ των 27 κρατών-μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μέσα από το σχέδιο, η Ε.Ε. διέθεσε €723,8 δισ., με την Κύπρο να απορροφά μόλις 0,5 δισ. (μερίδιο 0,07%) την ώρα που ως η πιο απομακρυσμένη και απομονωμένη περιοχή του μπλοκ παρουσιάζει ελλείψεις βασικών υποδομών.

Απροετοίμαστη σε ακόμα μια κρίση

Η Κύπρος δεν ήταν και εξακολουθεί να μην είναι προετοιμασμένη για να αντιμε-

τωπίσει την υγειονομική κρίση που πλήττει την κτηνοτροφία. Παρόλο που το πρόβλημα ξεκίνησε από τις κατεχόμενες περιοχές στα τέλη του 2025, όταν αυτό «ταξίδεψε» μερικά χιλιόμετρα νοτιότερα, οι υπηρεσίες δεν ήταν σε θέση να προσφέρουν τα πρώτα εμβόλια και χρειάστηκε συνδρομή από τις κατεχόμενες περιοχές. Η συνέχεια εξελίχθηκε με το μεγάλο δράμα της θανάτωσης των ζώων σύμφωνα με τα πρωτόκολλα. Σε αυτό το στάδιο η θανάτωση και διαχείριση αυτών των ζώων υπήρξε προβληματική και πραγματοποιείται χωρίς υποδομές και σαφή σχεδιασμό, ενώ εκατοντάδες ζώα οδηγούνται σε πρόχειρες λύσεις ταφής που δεν τηρούν βασικούς

Η ΛΕΞΗ

ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Τιμή Διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων

Τιμή Διάθεσης Αμοιβαίων Κεφαλαίων καλείται η τιμή στην οποία ο επενδυτής αγοράζει τα μερίδια Αμοιβαίων Κεφαλαίων, και υπολογίζεται από το άθροισμα της καθαρής τιμής των μεριδίων και της προμήθειας αγοράς των Αμοιβαίων Κεφαλαίων.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών

κανόνες βιο-ασφάλειας. Και ενώ οι ειδικοί κάνουν λόγο για υγειονομική βόμβα, το κράτος εμφανίζεται έτοιμο να προχωρήσει σε μαζικές θανατώσεις για προστασία της κτηνοτροφίας.

Μην αναμένετε πληθωριστικό σοκ

Ο πόλεμος στο Ιράν διαφοροποιεί τις προβλέψεις της ΕΚΤ ως προς τον πληθωρισμό και την ανάπτυξη, που τοποθετούνται στο 2,6% και 0,9% αντίστοιχα, από 1,9% και 1,2% προηγουμένων. Στο πολύ δυσμενές σενάριο ο πληθωρισμός σκαρφαλώνει στο 4,4%, ενώ η ανάπτυξη περιορίζεται στο ένα τρίτο της αρχικής πρόβλεψης, δηλαδή 0,4%. Συνεπώς, το πρόσφατο σοκ του πληθωρισμού δεν επιβεβαιώνεται ακόμη και στις ακραίες εκτιμήσεις. Παραμένει όμως ανησυχητική η κατάσταση, αφού ακόμα και έτσι τα επιτόκια θα πάρουν την ανιούσα πλήττοντας τις επενδύσεις και την κατανάλωση.

Πάρτε έναν σκύλο, ίσως ζήσετε περισσότερο

Της ΝΤΑΝΑ ΣΜΙΘ

Όταν ήταν παιδί, ο δρ Ντρουβ Κάζι είχε πάθος με τους σκύλους. Ύστερα, ως καρδιολόγος και οικονομολόγος υγείας, έγραφε για τα οφέλη τους για την υγεία. Ωστόσο, απέκτησε δικό του σκύλο μόλις μετά τα 40 του. Το 2019 μετακόμισε στη Βοστώνη για να αναλάβει τη διεύθυνση της Μονάδας Εντατικής Καρδιολογικής Φροντίδας στο Ιατρικό Κέντρο Beth Israel Deaconess. Λίγο αργότερα ξέσπασε η πανδημία της COVID-19. Ζώντας μόνος και δουλεύοντας στη ΜΕΘ, ο Κάζι λέει ότι ο πρώτος χρόνος της πανδημίας ήταν «απίστευτα μοναχικός». Όλα άλλαξαν το 2021, όταν απέκτησε τον Ρούμι, ένα κουτάβι ράτσας βίσλα, γεμάτο ενέργεια και στοργή. Χάρη στον Ρούμι, ο Κάζι άρχισε να περνάει περισσότερο χρόνο έξω, γνώρισε τους γείτονές του και στη ζωή του μπήκε μια πολύτιμη δόση «θετικής ενέργειας» και παικνιδικής διάθεσης.

«Ήταν πολύ σημαντικός για τη διατήρηση της ψυχικής μου υγείας», λέει ο Κάζι.

Τα στοιχεία

Έρευνες που εκτείνονται σε διάστημα δεκαετιών δείχνουν ότι όσοι έχουν κατοικίδια, και ιδιαίτερα σκύλους, είναι συνήθως πιο υγιείς από όσους δεν έχουν. Μελέτες έχουν δείξει ότι η κατοχή κατοικίδιου συνδέεται με χαμηλότερη αρτηριακή πίεση,

μικρότερο κίνδυνο καρδιαγγειακών παθήσεων και χαμηλότερη θνησιμότητα έπειτα από καρδιακή προσβολή ή εγκεφαλικό. Και μια εκτενής ανασκόπηση μελετών που δημοσιεύθηκε το 2019 έδειξε ότι το να έχει κανείς σκύλο συνδέεται με 24% χαμηλότερο κίνδυνο θανάτου από οποιαδήποτε αιτία σε διάστημα 10 ετών. Το όφελος είναι τόσο εντυπωσιακό όσον αφορά την υγεία της καρδιάς, ώστε η Αμερικανική Καρδιολογική Εταιρεία έχει αφιερώσει σε αυτό μια επιστημονική δήλωση, στην οποία αναφέρει ότι το να έχει κανείς σκύλο «μπορεί να συμβάλει στη μείωση του κινδύνου καρδιαγγειακών παθήσεων». (Η οργάνωση δεν συνιστά, ωστόσο, την απόκτηση σκύλου με μοναδικό σκοπό την υγεία της καρδιάς.)

«Όσοι έχουν κατοικίδια, και ιδιαίτερα σκύλους, φαίνεται να ζουν περισσότερο και να έχουν καλύτερη υγεία από όσους δεν έχουν», λέει ο Κάζι. «Η συσχέτιση είναι πολύ πειστική. Το ερώτημα τώρα είναι: Υπάρχει αιτιώδης σχέση;». Οι ειδικοί πιστεύουν ότι μια πιθανή εξήγηση για τα οφέλη στην υγεία είναι ότι όσοι έχουν σκύλους είναι συνήθως πιο δραστήριοι σωματικά από όσους δεν έχουν. Ο Αντριαν Μπάουμαν, ομότιμος καθηγητής Δημόσιας Υγείας στο Πανεπιστήμιο του Σίδνεϊ στην Αυστραλία, δημοσίευσε το 2012 μια μετα-ανάλυση που έδειξε ότι οι περισσότεροι κάτο-

Ο δρ Ντρουβ Κάζι με τον Ρούμι στο σπίτι του στη Βοστώνη. Ο Κάζι λέει ότι από τότε που μπήκε στη ζωή του ο σκύλος, του έδωσε μια πολύτιμη δόση «θετικής ενέργειας» και παικνιδικής διάθεσης.

χοι σκύλων που έβγαιναν βόλτα μαζί τους κάλυπταν τις συνιστώμενες οδηγίες άσκησης: 150 λεπτά μέτριας έντασης σωματικής δραστηριότητας την εβδομάδα. Ωστόσο, μόνο το 60% βγάζει όντως βόλτα τον σκύλο του.

«Πρέπει να ξεχωρίσουμε την κατοχή σκύλου, δηλαδή το να έχει κανείς σκύλο στο σπίτι, από

το να τον βγάζει βόλτα», λέει ο Μπάουμαν. Σε μια άλλη μελέτη που διεξήγαγε, δεν βρέθηκε διαφορά στον κίνδυνο θνησιμότητας όταν οι κάτοχοι σκύλων και όσοι δεν είχαν σκύλο ήταν εξίσου δραστήριοι. (Ο σκύλος του Μπάουμαν, ο Τζεντ, είναι καθαπού, μια διασταύρωση καθαλιέρ Κινγκ Τσαρλς σπάνιελ

και κανίς.) Άλλες έρευνες επιβεβαιώνουν ότι το να έχεις σκύλο δεν εγγυάται ότι θα έχεις και υγιεινές συνήθειες. Και μάλιστα, αν ο τρόπος ζωής σου είναι ανθυγιεινός, πιθανότατα θα είναι και του σκύλου σου. Η Τόβε Φαλ, καθηγήτρια Μοριακής Επιδημιολογίας στο Πανεπιστήμιο της Ουψάλα στη Σουηδία και πρώην κτηνίατρος, έχει διεξαγάγει έρευνα που δείχνει ότι αν ένας σκύλος έχει διαβήτη τύπου 2, είναι επίσης πιο πιθανό να τον εμφανίσει και ο κάτοχός του.

Παρέα στο σπίτι

«Μοιράζεστε το ίδιο οικιακό περιβάλλον με τον σκύλο σας», λέει η Φαλ. «Αν λοιπόν δεν ακολουθείτε έναν υγιεινό τρόπο ζωής, είναι πιθανό να μην τον ακολουθεί ούτε ο σκύλος σας». (Η Φαλ έχει δύο σκύλους: τον Τότε, ημίαιμο λαμπραντόρ ριτρίβερ και τη Βέγκα, μια ολλανδική φυλή σπάνιελ που ονομάζεται κόικερχοντζ.) Οι ειδικοί λένε ότι ένας άλλος τρόπος με τον οποίο οι σκύλοι μπορεί να ωφελούν την υγεία και τη μακροζωία των ανθρώπων είναι βελτιώνοντας την ψυχική τους ευεξία. Όσοι είναι ανύπαντροι ή ζουν μόνοι τους φαίνεται να ωφελούνται περισσότερο από τη συντροφιά που προσφέρει ένα κατοικίδιο.

Η κατοχή σκύλου «έχει πραγματικά σημαντικά οφέλη για την υγεία, αντισταθμίζοντας τις επιπτώσεις της μοναξιάς και της απομόνωσης», λέει ο Μπάουμαν.

«Πηγή άγχους, αλλά και μεγάλης χαράς»

Για να μην αισθάνονται παραμελημένοι οι φίλοι των γατιών, κάποιες μελέτες έχουν επίσης δείξει ότι η κατοχή γάτας συνδέεται με χαμηλότερο κίνδυνο θανάτου από καρδιακή προσβολή ή εγκεφαλικό, πιθανώς επειδή βοηθάει στη μείωση του άγχους. Είναι επίσης πιθανό τα οφέλη για την υγεία από την κατοχή κατοικίδιου να οφείλονται απλώς σε δημογραφικούς παράγοντες. Οι κάτοχοι σκύλων είναι συνήθως νεότεροι και πλουσιότεροι από όσους δεν έχουν, χαρακτηριστικά που συνδέονται με καλύτερη υγεία. Σε μια μεγάλη μετα-ανάλυση, όταν παράγοντες όπως η ηλικία, το εισόδημα και συμπεριφορές υγείας, όπως το κάπνισμα, συνυπολογίστηκαν στις στατιστικές αναλύσεις, πολλά από τα οφέλη για την υγεία που συνδέονταν με την κατοχή σκύλου εξαφανίστηκαν. Είναι δύσκολο να ξεκαθαρίσει κανείς αν τα σκυλιά κάνουν τους ανθρώπους πιο υγιείς ή αν οι πιο υγιείς άνθρωποι είναι απλώς πιο πιθανό να έχουν σκυλιά, λέει η Φαλ. «Αν είσαι πολύ αδύναμος και δεν μπορείς καλά καλά να φροντίσεις τον εαυτό σου, είναι μάλλον απίθανο να πάρεις ένα κουτάβι, σωστά;». Φυσικά, τα κατοικίδια μερικές φορές προσθέτουν και άγχος. Η εκπαίδευση ενός ζώου στο σπίτι μπορεί να σε τρελάνει, τα έξοδα του κτηνιάτρου μπορεί να είναι υψηλά και η απώλεια ενός κατοικίδιου είναι οδυνηρή. «Απαιτούν πολλή δουλειά και σημαντική δέσμευση συναισθηματικών και οικονομικών πόρων», λέει ο Κάζι. Ωστόσο, προσθέτει, «είναι πηγή τεράστιας χαράς».

Orthodoxou
Employment

Ideal staff from third countries for your needs!

+357 24 841 111

orthodoxouemployment.com

«Business as usual» τα ταξίδια το Πάσχα

Δεν αλλάζουν τα σχέδιά τους οι Κύπριοι παρά τον πόλεμο – Δεν παρατηρήθηκαν μαζικές ακυρώσεις κρατήσεων στον εξερχόμενο τουρισμό

Της **ΑΔΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Οι ετοιμάσουν βαλίτσες και τη φετινή πασχαλινή περίοδο οι Κύπριοι εν καιρώ πολέμου, κουβαλώντας μια μικρή δόση αβεβαιότητας και ανασφάλειας. Το φετινό Πάσχα, που πέφτει στις 12 του Απριλίου, βρίσκει τους Κύπριους ταξιδιώτες αντιμέτωπους με ένα διαφορετικό διεθνές περιβάλλον. Η σύγκρουση στη Μέση Ανατολή, μπορεί να επηρεάζει τα καύσιμα και τον πληθωρισμό, όμως δεν φαίνεται να αγιγίζει προς το παρόν την επιθυμία και την ανάγκη των Κυπρίων για να ξεφύγουν από την καθημερινότητα και τα προβλήματά της.

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία των εμπλεκόμενων φορέων του τουρισμού, όσοι Κύπριοι έχουν κλείσει τις διακοπές τους για το Πάσχα σε δημοφιλείς προορισμούς της Ευρώπης πριν από το ξέσπασμα του πολέμου, δεν προτίθενται να αλλάξουν το πρόγραμμά τους.

Όπως επισημαίνουν στην «Κ» εκπρόσωποι του κλάδου, αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι δεν επιθυμούν να ακυρώσουν τις πασχαλινές τους διακοπές, καθώς σε μια τέτοια περίπτωση δεν θα λάβουν επιστροφή χρημάτων. Αυτό θα γινόταν μόνο στην περίπτωση που επρόκειτο για ταξίδια σε προορισμούς της Μέσης Ανατολής. Την ίδια ώρα, δεν καταγράφεται σημαντικό κύμα κρατήσεων από Κύπριους για ταξίδια κατά την περίοδο του Πάσχα, μετά το ξέσπασμα του πολέμου. Το γεγονός αυτό αποδίδεται τόσο στην αύξηση των τιμών των εισιτηρίων για ορισμένους προορισμούς, όσο και στο κλίμα ανασφάλειας και αβεβαιότητας που επικρατεί στην αγορά. Ειδικότερα, σύμφωνα με τους αρμόδιους φορείς του κλάδου,

μειωμένη ροή νέων κρατήσεων ταξιδιωτικών πακέτων καταγράφεται φέτος συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο πέρσι. Όσον αφορά τον μακροπρόθεσμο προγραμματισμό των διακοπών των Κυπρίων, φαίνεται ότι εντοπίζεται ανησυχία σε σχέση με τον οικονομικό αντίκτυπο που θα έχει ο πόλεμος στα νοικοκυριά τους. Ήδη, ο πόλεμος έχει αρχίσει να δείχνει τα δόντια του στους καταναλωτές, οι οποίοι βλέπουν τις τιμές των καυσίμων να αυξάνονται κατακόρυφα από την ημέρα που ξέσπασε ο πόλεμος. Ανασφάλεια επίσης αισθάνονται και σε σχέση με τις αυξήσεις των τιμών της ηλεκτρικής ενέργειας, οι οποίες αν συνεχιστούν οι συγκρούσεις ενδέχεται να ξεπεράσουν το 20% μέχρι τον Αύγουστο.

Η εικόνα

Την ώρα που η γεωπολιτική ένταση στη Μέση Ανατολή επηρεάζει το κλίμα διεθνώς, τα πασχαλινά ταξίδια των Κυπρίων στο εξωτερικό δεν σταματούν, απλώς γίνονται με λιγότερο αυθορμητισμό. Η ανησυχία υπάρχει, αλλά δεν μετατρέπεται σε πανικό, τόνισαν χαρακτηριστικά οι αρμόδιοι φορείς του κλάδου. Το γεγονός ότι δεν καταγράφεται κύμα ακυρώσεων υποδηλώνει ότι η ανάγκη για ταξίδια και αλλαγή παραστάσεων παραμένει ισχυρή. Οι κρατήσεις κινούνται ελαφρώς χαμηλότερα σε σχέση με πέρσι, χωρίς όμως να παρατηρείται κύμα μαζικών ακυρώσεων. Το θετικό της υπόθεσης, υποδεικνύουν, είναι ότι η διαφορά δεν είναι δραματική και δεν θυμίζει περιόδους κρίσεων προηγούμενων ετών. Εκείνο που έχει αλλάξει είναι ο τρόπος με τον οποίο λαμβάνονται οι αποφάσεις, οι ταξιδιώτες ενημερώνονται περισ-

Μεγαλύτερη επιφυλακτικότητα εντοπίζεται στα ταξίδια σε χώρες της Μέσης Ανατολής, όπου σε περίπτωση ακύρωσης γίνεται επιστροφή χρημάτων.

Το πρόβλημα είναι ότι η οικονομική αβεβαιότητα βάζει φρένο στον μακροπρόθεσμο προγραμματισμό εξορμήσεων.

σότερο, εξετάζουν εναλλακτικές και επιλέγουν προορισμούς που θεωρούν ασφαλείς. Προορισμοί που απαιτούν στάση μέσω σταθμών-χωρών της Μέσης Ανατολής αξιολογούνται πιο προσεκτικά. Πιο συγκεκριμένα, οι ενδιαφερόμενοι ζητούν από τους τουριστικούς φορείς ενημέρωση σχετικά με το κατά πόσο ο προορισμός που έχουν επιλέξει είναι ασφαλής. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ταξιδιώτες αναθεωρούν τα σχέδιά τους, στρεφόμενοι προς ευρωπαϊ-

κούς προορισμούς που θεωρούνται ασφαλέστεροι. Παρά ταύτα, οι ακυρώσεις παραμένουν περιορισμένες και αφορούν κυρίως μεμονωμένα περιστατικά.

Οι προορισμοί

Η Ελλάδα παραμένει σταθερή αξία για τους Κύπριους ταξιδιώτες και το φετινό Πάσχα. Σύμφωνα με τους εμπλεκόμενους φορείς του τουρισμού, όπως και τα προηγούμενα χρόνια, η Ελλάδα διατηρεί την πρωτιά στις επιλογές των Κυπρίων για το Πάσχα, απορροφώντας περίπου το 70-75% της εξερχόμενης κίνησης. Το Ορθόδοξο Πάσχα, τα έθιμα των εορτών αλλά και η παρουσία χιλιάδων Κυπρίων φοιτητών σε πόλεις όπως η Αθήνα, η Θεσσαλονίκη και η Πάτρα ενισχύουν τη σταθερή αυτή προτίμηση. Εξάλλου, σημειώνουν οι εμπλεκόμενοι, σε περιόδους διεθνούς έντασης, η Ελλάδα λειτουργεί και ως «ασφαλής επιλογή». Πολλοί που ενδεχομένως σχεδίαζαν πιο μακρινά ταξίδια καταλήγουν τελικά σε έναν ελληνικό προορισμό, θεωρώντας ότι προσφέρει την ίδια δυνατότητα απόδρασης με μικρότερο ρίσκο. Πέραν της Ελλάδας, σημαντική μερίδα Κυπρίων επέλεξε να ταξιδέψει το φετινό Πάσχα σε ευρωπαϊκές πρωτεύουσες και πόλεις για ολιγοήμερες αποδράσεις ή επισκέψεις σε φοιτητές. Το Παρίσι και το Λονδίνο παραμένουν διαχρονικές επιλογές, ενώ πόλεις της Κεντρικής Ευρώπης όπως η Βουδαπέστη, η Πράγα και η Βιέννη καταγράφουν επίσης ικανοποιητική κίνηση.

Οι ανησυχίες

Ορισμένοι ταξιδιώτες επανεξετάζουν τα σχέδιά τους όταν το δρομολόγιο περιλαμβάνει κόμβους

όπως το Ντουμπάι ή άλλες περιοχές που συνδέονται γεωγραφικά με την κρίση.

Ωστόσο, ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, η τάση δεν είναι οι μαζικές ακυρώσεις αλλά οι αλλαγές προορισμού. Κάποιοι επιλέγουν να μεταθέσουν το ταξίδι τους ή να στραφούν προς ευρωπαϊκές εναλλακτικές. Η ευελιξία που προσφέρουν αρκετές αεροπορικές εταιρείες σε αλλαγές εισιτηρίων λειτουργεί, εξάλλου, καθησυχαστικά και περιορίζει την ανασφάλεια. Όπως προκύπτει, οι Κύπριοι ενημερώνονται περισσότερο, εξετάζουν όρους ευελιξίας εισιτηρίων και αξιολογούν εναλλακτικές διαδρομές.

Συμπερασματικά, σύμφωνα με τους αρμοδίους, ο πόλεμος δημιουργεί ένα περιβάλλον επιφυλακτικότητας, όχι όμως παράλυσης. Τα ταξίδια των Κυπρίων το Πάσχα συνεχίζονται, και όπως χαρακτηρίστικά τονίζουν οι εμπλεκόμενοι του κλάδου, είναι στις περισσότερες περιπτώσεις business as usual.

Τα στοιχεία

Αύξηση παρουσίασαν τον Φεβρουάριο του 2026 τα ταξίδια των Κυπρίων προς το εξωτερικό, πριν από τον πόλεμο στο Ιράν που εκτιμάται να επηρεάσει το τουριστικό ρεύμα τους επόμενους μήνες. Σύμφωνα με τη στατιστική υπηρεσία, όσον αφορά τα ταξίδια κατοίκων Κύπρου στο εξωτερικό, τον Φεβρουάριο 2026 ανήλθαν στις 152.198 σε σύγκριση με 124.232 τον Φεβρουάριο 2025, σημειώνοντας αύξηση 22,5%.

Οι κυριότερες χώρες από τις οποίες επέστρεψαν οι κάτοικοι Κύπρου τον Φεβρουάριο 2026 ήταν η Ελλάδα με 30,8% (46.902), το Ηνωμένο Βασίλειο με 8,1% (12.349), η Ιταλία με 4,2% (6.382) και η Πολωνία με 4,1% (6.287).

The INSIDER

Το εβδομαδιαίο podcast ανάλυσης της επικαιρότητας

με τον Ανδρέα Χατζηκυριάκο

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ο πόλεμος δείχνει τα δόντια του στο Euribor

Τι και αν δεν ανέβασε τα επιτόκιά της η ΕΚΤ, αρκετοί δανειολήπτες στην Κύπρο θα δουν αυξημένες δόσεις

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Τι και αν το Διοικητικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) αποφάσισε την Πέμπτη να διατηρήσει αμετάβλητα τα τρία βασικά επιτόκια της ΕΚΤ, το επιτόκιο αναφοράς Euribor έχει ήδη ανέβει με σεβαστό ρυθμό μέσα στο τελευταίο 20ήμερο. Ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή είναι πλέον ξεκάθαρο πως έχει αυξήσει την αβεβαιότητα και ασκεί πιέσεις στον πληθωρισμό, φέρνει αυξήσεις σε δάνεια που έχουν δοθεί στους Κύπριους και που είναι συνδεδεμένα με το επιτόκιο Euribor.

Για να γίνει ακριβής η διατύπωση, το επιτόκιο Euribor που έχει αυξηθεί κατά 20 μονάδες από την αρχή του πολέμου (δηλαδή κάτι πάνω από 20 ημέρες) θα έχει αντίκτυπο σε δάνεια τα οποία έχουν δοθεί με το εν λόγω επιτόκιο και θα είναι άμεσος ο αντίκτυπος αυτός στις περιπτώσεις συμβάσεων τιμολόγησης με Euribor μικρής χρονικής διάρκειας, όπως 3μήνου. Για να αντιληφθούμε την έκταση του αντικτύπου στα κυπριακά δεδομένα, περίπου 40% - 45% των δανείων που έχουν παραχωρηθεί στην Κύπρο είναι με επιτόκιο αναφοράς Euribor. Αναλόγως της σύμβασης που έχει προχωρήσει ο κάθε δανειολήπτης για το δάνειό του, υπολογίζεται για διάφορες διάρκειες (μίας εβδομάδας, ενός μήνα, τριών, έξι και δώδεκα μηνών). Εάν έτσι, συγκυριακά ο χρονισμός των συμπερινοών έστω μικρών αυξήσεων συμπίπτει με την περίοδο αναφοράς ενός δανειολήπτη, τότε ναι, θα δει αυξήσεις στις δόσεις του δανείου του άμεσα. Εάν συνεχίσει να ανεβαίνει και ο πόλεμος να διαρκεί, τότε μεγαλύτερο μέρος εκείνου του 40% - 45% του δείγματος θα

δει αυξήσεις στις δόσεις του δανείου. Αξίζει να σημειωθεί πως στο παρόν στάδιο θα δει αυξήσεις μέρος του 40% - 45% των δανειοληπτών που έχουν συνάψει δάνεια με επιτόκιο αναφοράς Euribor. Σε επίπεδο αύξησης, με τις 20 μονάδες βάσης που είναι σήμερα, αντιστοιχεί σε 200 ευρώ τον χρόνο.

Εχει μάτια η ΕΚΤ

Σύμφωνα με το λεκτικό που συνόδευε τις αποφάσεις νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ την Πέμπτη, τόνιζαν οι επόπτες πως ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή έχει αυξήσει σημαντικά την αβεβαιότητα που περιβάλλει τις προοπτικές, δημιουργώντας ανοδικούς

Σε επίπεδο αύξησης, με τις 20 μονάδες βάσης που είναι σήμερα, αντιστοιχεί σε 200 ευρώ τον χρόνο.

κινδύνους για τον πληθωρισμό και καθοδικούς κινδύνους για την οικονομική ανάπτυξη. Τονίζοντας πως, θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στον βραχυπρόθεσμο πληθωρισμό μέσω των υψηλότερων τιμών της ενέργειας, ενώ οι μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις του θα εξαρτηθούν τόσο από την ένταση και τη διάρκεια της σύρραξης όσο και από τον τρόπο με τον οποίο οι τιμές της ενέργειας θα επηρεάσουν τις τιμές καταναλωτή και την οικονομία.

Η ΕΚΤ εκτιμά πως οι εισερχόμενες πληροφορίες για την προσεχή περίοδο θα βοηθήσουν το Διοικητικό Συμβούλιο να αξιολογήσει τον τρόπο με τον οποίο ο πόλεμος θα επηρεάσει τις προ-

Ημερήσιο Τρέχον επιτόκιο		Μηνιαίο Επιτόκιο την πρώτη ημέρα του μήνα	
3/19/2026	2.108 %	3/2/2026	2.026 %
3/18/2026	2.121 %	2/2/2026	2.022 %
3/17/2026	2.148 %	1/2/2026	2.029 %
3/16/2026	2.157 %	12/1/2025	2.060 %
3/13/2026	2.157 %	11/3/2025	2.023 %
3/12/2026	2.150 %	10/1/2025	2.017 %
3/11/2026	2.122 %	9/1/2025	2.074 %
3/10/2026	2.138 %	8/1/2025	1.994 %
3/9/2026	2.078 %	7/1/2025	1.961 %
3/6/2026	2.049 %	6/2/2025	1.979 %

ΠΗΓΗ: Euribor.eu

οπτικές για τον πληθωρισμό και τους κινδύνους που τις περιβάλλουν. «Το Διοικητικό Συμβούλιο παρακολουθεί προσεκτικά την κατάσταση και η προσέγγισή του που εξαρτάται από τα εκάστοτε διαθέσιμα στοιχεία θα το βοηθήσει να καθορίσει την κατάλληλη νομισματική πολιτική», σχολιά-

ζει επί τούτου. Οι αποφάσεις της ΕΚΤ όσον αφορά τα επιτόκια θα βασίζονται στην αξιολόγησή του για τις προοπτικές του πληθωρισμού και τους κινδύνους που τις περιβάλλουν, υπό το πρίσμα των εισερχόμενων οικονομικών και χρηματοπιστωτικών στοιχείων, καθώς και για τη δυναμική του

υποκείμενου πληθωρισμού και την ένταση με την οποία μεταδίδεται η νομισματική πολιτική.

Εχει αλλάξει η πρακτική

Σύμφωνα με τα τελευταία στατιστικά στοιχεία των μέσων επιτοκίων των νομισματικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, το ποσοστό των νέων δανείων προς νοικοκυριά για αγορά κατοικίας με κυμαινόμενο επιτόκιο είναι πιο κάτω από την Ευρωζώνη και το εν λόγω ποσοστό ακολουθεί τα τελευταία χρόνια μία έντονα πτωτική πορεία. Από σχεδόν 100% στις αρχές του 2022, έχει υποχωρήσει σήμερα στο 11,6%, το οποίο είναι χαμηλότερο από το διάμεσο της Ευρωζώνης. Αυτό

Το Euribor είναι ένα επιτόκιο αναφοράς της αγοράς για μη εξασφαλισμένες τοποθετήσεις.

το γεγονός ενδέχεται να επηρεάζεται εν μέρει από τις επιλογές δανειοδότησης με σταθερό επιτόκιο κατά τα πρώτα έτη (π.χ. 3-5 έτη), και τη μετέπειτα μετατροπή τους σε κυμαινόμενο επιτόκιο. Συνεπώς διαφαίνεται μια αλλαγή στη συμπεριφορά των δανειοληπτών αναφορικά με τον επιτοκιακό κίνδυνο, στοιχείο το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις πολιτικές διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών. Συνάμα, το ποσοστό των νέων δανείων προς νοικοκυριά και μη χρηματοοικονομικές εταιρείες που παρέχονται με κυμαινόμενο επιτόκιο συγκρίνεται ευνοϊκά με την Ευρωζώνη. Το εν λόγω ποσοστό ακολουθεί τα τελευταία χρόνια

μία πτωτική πορεία. Από σχεδόν 100% στις αρχές του 2022 βρίσκεται σήμερα στο 64%, το οποίο είναι χαμηλότερο από το διάμεσο της Ευρωζώνης. Αυτό ενδέχεται να επηρεάζεται εν μέρει από τον παράγοντα που έχει αναφερθεί πιο πάνω και πρέπει να λαμβάνεται υπόψη στις πολιτικές διαχείρισης κινδύνων των τραπεζών.

Σε διάφορες διάρκειες

Το Euribor είναι ένα επιτόκιο αναφοράς της αγοράς για μη εξασφαλισμένες τοποθετήσεις, το οποίο υπολογίζεται για διάφορες διάρκειες (μίας εβδομάδας, ενός μήνα, τριών, έξι και δώδεκα μηνών). Τη διαχείρισή του έχει αναλάβει το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Χρηματαγορών (European Money Markets Institute – EMMI). Προκειμένου να επιτευχθεί συμμόρφωση του επιτοκίου αναφοράς με τον κανονισμό της Ε.Ε. για τους δείκτες αναφοράς, το Ευρωπαϊκό Ίδρυμα Χρηματαγορών διευκρίνισε ότι το Euribor ορίζεται ως το επιτόκιο με το οποίο οι τράπεζες που είναι εγκατεστημένες σε χώρες που ήταν ή εξακολουθούν να είναι μέλη της Ε.Ε. και της Ευρωπαϊκής Ζώνης Ελευθέρων Συναλλαγών μπορούν να αποκοτούν κεφάλαια χωρίς της κοινής αγοράς χωρίς την παροχή εξασφαλίσεων. Το Euribor εφαρμόζει τη λεγόμενη υβριδική μεθοδολογία. Αυτή η μέθοδος υπολογισμού χρησιμοποιεί όσο το δυνατόν περισσότερες επιλέξιμες συναλλαγές στη μη εξασφαλισμένη αγορά, και παράλληλα εκτιμήσεις βάσει υποδειγμάτων που στηρίζονται σε συναλλαγές από ένα φάσμα αγορών στενά συνδεδεμένων με τη μη εξασφαλισμένη αγορά χρήματος του ευρώ στις περιπτώσεις κατά τις οποίες δεν διατίθενται επιλέξιμες συναλλαγές.

Προς στοχευμένη αναστολή εκποιήσεων λόγω «mortgage to rent»

Ο υπ. Οικονομικών κατέθεσε δύο νομοσχέδια που αναβαθμίζουν το πλαίσιο

Τη Δευτέρα 23 Μαρτίου, η συζήτηση με τα νομοσχέδια και τις προτάσεις νόμου θα συνεχίσει στην Επιτροπή Οικονομικών της Βουλής.

Κύριος στόχος των κυβερνητικών νομοσχεδίων είναι η αναβάθμιση του υφιστάμενου μηχανισμού επιβεβαίωσης χρέους του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου.

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Μέσα στη συζήτηση για αλλαγές στις εκποιήσεις και τον αγώνα δρόμου της Βουλής να προχωρήσουν νομοσχέδια τα οποία θα αλλάξουν το πλαίσιο, έρχεται ξανά στην επιφάνεια το Σχέδιο Ενοικίου Έναντι Δόσης (mortgage to rent). Συγκεκριμένα, γίνονται σκέψεις για να ενεργοποιηθεί εκ νέου για 2-3 μήνες, ώστε να δοθεί η ευκαιρία να μπουν περισσότεροι δανειολήπτες. Η εξέλιξη αυτή, ωστόσο, θα δώσει και τη δυνατότητα για στοχευμένη αναστολή εκποιήσεων για δάνεια που συνδέονται με την περίμετρο του σχεδίου, κάτι που ενώ κανείς δεν μπορεί να επιβεβαιώσει στην παρούσα φάση, φαντάζει πλήρως λογικό.

Την Πέμπτη, ο υπουργός Οικονομικών, κ. Μάκης Κεραυνός, προχώρησε γοργά και κατέθεσε δύο νομοσχέδια τα οποία αφορούν –όπως αναφέρει– την προστασία των πολιτών μέσω της ενδυνάμωσης υφιστάμενων θεσμών. Η κυβέρνηση προσπάθησε με αυτή της την κίνηση να προχωρήσουν μεν αλλαγές στο πλαίσιο των εκποιήσεων, αλλά να μην περάσουν κάποιες από τις προτάσεις νόμου που έχουν κατατεθεί στη Βουλή των Αντιπροσώπων και που σχετίζονται επίσης με τις εκποιήσεις. Υπενθυμίζεται πως, οι βουλευτές μέσω των 26 προτάσεων που έχουν κατατεθεί, επιζητούν πριν να διλυθεί η Βουλή με την παρούσα της σύνθεση να προχωρήσουν σε αλλαγές στο πλαίσιο, αλλά και σε γενική αναστολή εκποιήσεων μέχρι να εφαρμοστούν οι όποιες αλλαγές περάσουν.

Πάντως, από τις 26 προτάσεις νόμου, μόνο 6-7 συγκεντρώνουν πλειοψηφία και πιθανότητες να προχωρήσουν. Τη Δευτέρα 23 Μαρτίου η συζήτηση με τα νομοσχέδια και τις προτάσεις νόμου θα συνεχίσει στην Επιτροπή Οικονομικών, ενώ θα πρέπει να σημειωθεί επίσης πως η τελευταία Ολομέλεια είναι αυτή της Πέμπτης 2 Απριλίου 2026.

Σκοπός των νομοσχεδίων είναι η αναβάθμιση του υφιστάμενου μηχανισμού επιβεβαίωσης χρέους του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου (ΧρΕπ) με την προσθήκη δυνατότητας αναδιάρθρωσης του χρέους και η εισαγωγή δεσμευτικότητας στις αποφάσεις του μέχρι €20.000 επί παραπόνων εναντίον χρηματοοικονομικής επιχείρησης. Επιπλέον, οι δανειολήπτες δύνανται να αποταθούν στον Επίτροπο για επιβεβαίωση του οφειλόμενου χρέους νωρίτερα, δηλαδή από τη λήψη της επιστολής Τύπου «Ι»

αντί της επιστολής «Τύπου ΙΑ». Με το νομοσχέδιο «Α» το ισχύον νομικό πλαίσιο δίνει τη δυνατότητα, μετά από αίτημα του οφειλέτη, να σταματήσει προσωρινά η εκποίηση της κατοικίας του, αξίας έως €350.000, για σκοπούς εξέτασης/επιβεβαίωσης του οφειλόμενου ποσού από τον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο.

Μετά την εξέταση, η οποία διαρκεί περίπου 60 ημέρες, η διαδικασία είτε συνεχίζει κανονικά είτε επανεκκινεί στη βάση του νέου οφειλόμενου ποσού. Στην

πράξη η επιβεβαίωση χρέους διακόπτει προσωρινά την εκποίηση και ο Χρηματοοικονομικός Επίτροπος δεν έχει δυνατότητα μόνιμης αναστολής/ακύρωσης της εκποίησης.

Με το προτεινόμενο νομοσχέδιο δίνεται η δυνατότητα στον δανειολήπτη σε περίπτωση που προσφύγει στον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο για την επιβεβαίωση του οφειλόμενου χρέους αλλά τα μέτρα δεν καταλήξουν σε συμφωνία ως προς τον τρόπο αναδιάρθρωσης και/ή αποπληρωμής του χρέους, να αποταθεί

σε Σύμβουλο Αφερεγγυότητας για εξεύρεση λύσης διευθέτησης των οφειλών του, περιλαμβανομένης της κατάρτισης Προσωπικού Σχεδίου Αποπληρωμής. Στην εισηγητική έκθεση τονίζεται πως η κυβερνητική πρόταση λειτουργεί ως ύστατη προσπάθεια προστασίας της κύριας κατοικίας, ώστε η εκποίηση να σταματά και να οδηγείται σε αναδιάρθρωση χρέους.

Μέχρι 20.000 ευρώ

Η εισαγωγή δεσμευτικότητας στις αποφάσεις του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου μέχρι €20.000 επί παραπόνων εναντίον χρηματοοικονομικών επιχειρήσεων, είναι κάτι που εισάγεται με τα εν λόγω νομοσχέδια, γεγονός που σύμφωνα με το υπουργείο θα ενισχύσει τη θέση των καταναλωτών και έχει τη δυνατότητα να αποφορτίσει τα δικαστήρια και πιο μακροπρόθεσμα να προάγει τη φήμη της Κύπρου για την ποιότητα υπηρεσιών του χρηματοοικονομικού τομέα.

Το ποσό εμπειρικά καλύπτει περίπου το 75% των παραπόνων που υποβάλλονται στον Χρηματοοικονομικό Επίτροπο, τα οποία αφορούν όλο τον χρηματοοικονομικό τομέα (τράπεζες, εταιρείες εξαγοράς πιστώσεων, επενδυτικές/ταμεία κεφαλαιαγοράς και ασφαλιστικές εταιρείες). Διευκρινίζεται ότι η δεσμευτικότητα αποφάσεων του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου δεν επηρεάζει ουσιαστικά τα θέματα εκποιήσεων. Θα αποτελέσει ωστόσο μια ρύθμιση προστασίας των πολιτών κατά τη λήψη χρηματοοικονομικών υπηρεσιών (π.χ. δάνεια, επενδύσεις, ασφαλιστικά συμβόλαια).

Για το «Β» νομοσχέδιο, σκοπός είναι η αναβάθμιση του υφιστάμενου μηχανισμού επιβεβαίωσης χρέους του Χρηματοοικονομικού Επιτρόπου, με την προσθήκη δυνατότητας αναστολής των χρέους, καθώς και προσθήκη μηχανισμού συμμόρφωσης με τις αποφάσεις της Επιτρόπου.

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Οι ελληνικές τράπεζες και επιχειρήσεις και η εγχώρια οικονομία γενικότερα είναι περισσότερο «θωρακισμένες» απέναντι στην τρέχουσα γεωπολιτική κρίση από ό,τι οι περισσότερες χώρες και αγορές της Ευρώπης, εκτιμά η Deutsche Bank. Ενώ η ενεργειακή εξάρτηση θα μπορούσε να ωθήσει υψηλότερα τον πληθωρισμό και να προκαλέσει επιβράδυνση της οικονομίας, οι γενικές τάσεις που παρατηρούνται είναι πολύ ισχυρότερες από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, όπως τονίζει.

Ειδικότερα, όπως σημειώνει, οι ελληνικές μετοχές έχουν χάσει μέρος της λάμψης τους, με τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή να έχει «χτυπήσει» σημαντικά την αγορά, ωστόσο η δυναμική ανθεκτικότητας της ελληνικής οικονομίας είναι υψηλότερη από τον μέσο όρο. Η ενεργειακή εξάρτηση αποτελεί πιθανώς την κύρια απειλή, αλλά με βασικούς τομείς όπως ο τουρισμός

Η ανθεκτικότητα ελληνικών τραπεζών και επιχειρήσεων είναι ισχυρότερη του ευρωπαϊκού μέσου όρου, εκτιμά η γερμανική τράπεζα.

και η ναυτιλία να έχουν αρκετά ανάμεικτες επιπτώσεις.

Ενώ η ελληνική οικονομία ενδεχομένως επηρεάζεται από τον πληθωρισμό, υπάρχει μια σύνθετη εικόνα όσον αφορά τον τουρισμό, έναν ακρογωνιαίο λίθο της ελληνικής οικονομίας, που συνεισφέρει άμεσα από 13% έως 20% του ΑΕΠ, εξηγεί η Deutsche Bank. Προηγούμενα γεγονότα υποδηλώνουν μια πιθανή θετική εκτροπή των τουριστικών ροών προς την Ελλάδα, καθώς οι ταξιδιώτες αναζητούν ασφαλέστερους μεσογειακούς προορισμούς. Ωστόσο, αυτό αντισταθμίζεται εν μέρει από κινδύνους, όπως οι ταξιδιωτικές προ-

ειδοποιήσεις που επικαλούνται την ευρύτερη αστάθεια στην Ανατολική Μεσόγειο. Επομένως, η καθαρή επίδραση στον ελληνικό τουρισμό παραμένει αβέβαιη, αν και ενδεχομένως θα είναι τελικά θετική, όπως εκτιμά η γερμανική τράπεζα, εξαρτώμενη σε μεγάλο βαθμό από τη διάρκεια και την ένταση

της σύγκρουσης.

Παράλληλα, ο ναυτιλιακός κλάδος (που συνεισφέρει 6%-7% του ΑΕΠ), ενώ ενδεχομένως επωφελείται από τους υψηλότερους ναύλους μεταφοράς σε ορισμένα τμήματα, αντιμετωπίζει αυξημένους λειτουργικούς κινδύνους, αυξανόμενο κόστος ασφάλισης και αρνητικές επι-

πτώσεις στους μεγάλους κόμβους μεταφόρτωσης λόγω τροποποιημένων διαδρομών.

Ο γεωργικός τομέας (περίπου 4% του ΑΕΠ) είναι πιθανώς από τους πλέον πληττόμενους, καθώς δέχεται σημαντική πίεση από την αύξηση του κόστους των εισροών (λιπάσματα, ενέργεια), η οποία

Η ενεργειακή εξάρτηση, βασική απειλή για την Ελλάδα, λέει η Deutsche Bank

Σύμφωνα με την Deutsche Bank, η επίδραση του πολέμου στον ελληνικό τουρισμό παραμένει αβέβαιη, αν και ενδεχομένως θα είναι τελικά θετική.

συμπίεζει την ήδη περιορισμένη κερδοφορία των αγροτών και συμβάλλει στον εγχώριο πληθωρισμό τροφίμων.

Τέλος, οι ενεργοβόρες βιομηχανίες (π.χ., η μεταποίηση, 9% του ΑΕΠ και οι μεταφορές) επηρεάζονται άμεσα από την αύξηση του κόστους των καυσίμων, η οποία θα μπορούσε να συμπίεσει τα περιθώρια κέρδους και να επηρεάσει την παραγωγή.

Από μακροοικονομικής απόψεως, όπως επισημαίνει η Deutsche Bank, η τρέχουσα κρίση εισάγει πιθανούς κινδύνους για την ελληνική οικονομία. Η υψηλή εξάρτηση της Ελλάδας από εισαγωγές ενέργειας, με το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο να αποτελούν περίπου το 54% και το 21% της ακαθάριστης διαθέσιμης ενέργειάς της, σημαίνει ότι η απότομη αύξηση των παγκόσμιων τιμών του πετρελαίου επηρεάζει άμεσα το εγχώριο κόστος ενέργειας.

Ωστόσο, αν και οι εκτιμήσεις

Οι ελληνικές μετοχές έχουν χάσει μέρος της λάμψης τους, με τον πόλεμο στη Μέση Ανατολή να έχει «χτυπήσει» σημαντικά την αγορά.

για ανάπτυξη 2%-2,3% στην Ελλάδα φέτος «απειλούνται» από την παρατεταμένη αστάθεια των τιμών της ενέργειας, θεωρεί απίθανο να αλλάξουν ριζικά οι τάσεις που έχουν ήδη προβλεφθεί για την οικονομία, καθώς και για τον τραπεζικό τομέα.

Όπως εκτιμά, ο αντίκτυπος θα έχει περισσότερο τη μορφή της καθυστέρησης ορισμένων προσδοκιών, με εταιρείες να απέχουν από επενδύσεις για την αναβάθμιση της παραγωγικής δομής, παρά θα αποτελέσει ένα μακροπρόθεσμο πλήγμα σε μια χώρα όπου η οικονομία παραμένει από τις λιγότερο μοχλευμένες στην Ευρώπη.

UNCUT

Το εβδομαδιαίο podcast συνεντεύξεων

με την **Ελισάβετ Γεωργίου**

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Το 2025 οι πωλήσεις του ομίλου στη ζώνη Ελλάδας και Δυτικής Ευρώπης αυξήθηκαν κατά 12,9% (σε συγκρίσιμη βάση) και ανήλθαν σε 518,8 εκατ., ενώ τα λειτουργικά κέρδη σημείωσαν άνοδο κατά 10,3%, σε 61,2 εκατ.

Ανοδο πωλήσεων και κερδών αναμένει η Τιτάν και το 2026

Ωθηση από την ολοκλήρωση τριών εξαγορών σε Γαλλία, Τουρκία, ΗΠΑ

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Διατηρεί την αισιοδοξία της η διοίκηση του ομίλου Τιτάν για την πορεία των οικονομικών μεγεθών το 2026, αναμένοντας περαιτέρω άνοδο τόσο των πωλήσεων, όσο και των λειτουργικών κερδών EBITDA, χωρίς μάλιστα να υπολογίζεται η συμβολή από τις νέες εξαγορές σε Γαλλία και Τουρκία, κι ενώ εκκρεμεί και η ολοκλήρωση της αντίστοιχης στις ΗΠΑ. Πρόκειται για κινήσεις ύψους 700 εκατ. ευρώ, που θα προσφέρουν σημαντική ώθηση στα οικονομικά μεγέθη του ομίλου.

Σχολιάζοντας τις πρόσφατες εξελίξεις στη Μέση Ανατολή, η διοίκηση σημειώνει ότι η κλιμάκωση της σύγκρουσης στη Μέση Ανατολή δημιουργεί νέες αβεβαιότητες, μέσω της αύξησης των τιμών της ενέργειας, της ανόδου του κόστους logistics και της επιβάρυνσης της εφοδιαστικής αλυσίδας, παράγοντες που ενδέχεται να επιβραδύνουν τον ρυθμό μείωσης των επιτοκίων. Παρ' όλα αυτά, με δεδομένο και ότι δεν έχει φυσική έκθεση στις αγορές αυτές, εκτιμάται ότι οι όποιες αναταράξεις θα είναι περιορισμένες.

Ασφαλώς, αν η διάρκεια της σύρραξης είναι μεγαλύτερη και το κόστος παραγωγής αυξηθεί

σημαντικά, είναι δεδομένο ότι θα υπάρξει μετακύλιση αυτού στις τιμές πώλησης. Πάντως, σύμφωνα με τα όσα αναφέρθηκαν στη χθεσινή τηλεδιάσκεψη με τους αναλυτές, το φετινό πρώτο διμήνο εξελίσσεται ήδη θετικά για τον όμιλο, τόσο σε επίπεδο πωλήσεων, όσο και όγκου παραγγελιών.

Το 2025 οι επενδύσεις ανήλθαν σε 285 εκατ. ευρώ, ενώ για φέτος θα κυμανθούν στα 350-400 εκατ.

Σε ό,τι αφορά τις εκτιμήσεις για την αγορά της Ελλάδας, επισημαίνεται ότι «ο κατασκευαστικός κλάδος αναμένεται να σημειώσει συγκρατημένη ανάπτυξη, υποστηριζόμενος από την ανθεκτική ιδιωτική ζήτηση και τις ισχυρές δημόσιες επενδύσεις. Με το ΑΕΠ να εκτιμάται ότι θα αυξηθεί την περίοδο 2026-2027 με ρυθμό διπλάσιο του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η δυναμική της ελληνικής οικονομίας ενισχύεται από τη χρηματοδότηση του Ταμείου Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας (RRF), η οποία

στηρίζει την επενδυτική δραστηριότητα. Η δραστηριότητα στον κλάδο κατοικίας παραμένει ισχυρή, υποστηριζόμενη από την έλλειψη διαθέσιμης κατοικίας και από νέα μέτρα ενίσχυσης της προσφοράς. Οι δημόσιες υποδομές αναμένεται να αποτελέσουν τον βασικό μοχλό ανάπτυξης, με τη στήριξη έργων μεταφορών, ενέργειας και αποκατάστασης ζημιών από φυσικές καταστροφές που χρηματοδοτούνται από την Ευρωπαϊκή Ένωση». Το 2025 οι πωλήσεις του ομίλου στη ζώνη Ελλάδας και Δυτικής Ευρώπης αυξήθηκαν κατά 12,9% (σε συγκρίσιμη βάση) και ανήλθαν σε 518,8 εκατ. ευρώ, ενώ τα λειτουργικά κέρδη σημείωσαν άνοδο κατά 10,3%, σε 61,2 εκατ. ευρώ, καθώς η κατανάλωση τσιμέντου αυξήθηκε, ενώ οι τιμές διατηρήθηκαν σε ικανοποιητικά επίπεδα σε όλες τις κατηγορίες προϊόντων, αντισταθμιζοντας το αυξημένο κόστος παραγωγής.

Υπενθυμίζεται ότι σε ενοποιημένη βάση, ο όμιλος σημείωσε αύξηση των πωλήσεων κατά 6,4% σε συγκρίσιμη βάση, σε 2,67 δισ. ευρώ, ενώ τα λειτουργικά κέρδη EBITDA διαμορφώθηκαν στο ιστορικά υψηλό επίπεδο των 606 εκατ. ευρώ, ενισχυμένα κατά 9,3%. Τα καθαρά κέρδη μετά από φό-

ρους ανήλθαν σε 309,8 εκατ. ευρώ σε συγκρίσιμη βάση, αυξημένα κατά 7,4%, ενώ υπολογίζοντας τις διακυμάνσεις των συναλλαγματικών ισοτιμιών και κυρίως την αποδυνάμωση του δολαρίου ΗΠΑ έναντι του ευρώ, διαμορφώθηκαν σε 236,3 εκατ. ευρώ, υποχωρώντας κατά 18,3%.

Σχολιάζοντας τα σημαντικότερα γεγονότα του 2025, ο κ. Μαρσέλ Κομπούζ, πρόεδρος της Εκτελεστικής Επιτροπής του ομίλου ανέφερε ότι «το 2025 ολοκληρώσαμε την εισαγωγή της Titan America στο Χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης μέσω αρχικής δημόσιας προσφοράς (IPO), ενώ υλοποιήσαμε μια σειρά συναλλαγών, με την υπογραφή τριών εξαγορών στον κλάδο του τσιμέντου και την ολοκλήρωση συμπληρωματικών επενδύσεων σε αδρανή υλικά, καθώς και συνεργασιών σε εναλλακτικά τσιμεντοειδή υλικά (ACMs) και προκατασκευασμένα προϊόντα».

Το 2025 οι επενδύσεις του ομίλου ανήλθαν σε 285 εκατ. ευρώ, ενώ για το 2026 προγραμματίζονται νέες επενδύσεις που αναμένεται να κυμανθούν στα 350-400 εκατ. ευρώ, στο πλαίσιο της υλοποίησης του προγράμματος Titan Forward 2029.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η «πράσινη» ενεργειακή ασπίδα της Ευρώπης

Των **ΕΒΑ ΜΠΕΡΝΤΕΛ** και **ΕΑΜΟΝ ΑΚΙΑ ΦΑΡΑΤ** / **BLOOMBERG**

Η **ευρωπαϊκή** αγορά ενέργειας αντιμετωπίζει τη μεγαλύτερη γεωπολιτική κρίση μετά την ενεργειακή του 2022 και μέχρι στιγμής αντέχει. Οι τιμές της ενέργειας σε Γερμανία και Γαλλία έχουν συγκρατηθεί πολύ περισσότερο στην κρίση της Μέσης Ανατολής, παρά την άνοδο του πετρελαίου. Πριν από τέσσερα χρόνια οι τιμές της ενέργειας προκάλεσαν ένα πληθωριστικό σοκ που κράτησε χρόνια, αλλά αυτή τη φορά οι συνεχείς επενδύσεις σε φωτοβολταϊκά και ανεμογεννήτριες έχουν βοηθήσει να αποτραπεί ένα μεγάλο σοκ στις τιμές. Μέχρι στιγμής οι αυξήσεις είναι πολύ μικρότερες από εκείνες που σημειώθηκαν στην προηγούμενη κρίση, όταν η Ρωσία διέκοψε τις ροές από τους αγωγούς, οδηγώντας τις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στα ύψη και αναγκάζοντας τις κυβερνήσεις να καταφύγουν σε μέτρα έκτακτης ανάγκης. Αυ-

Nord Stream τον Σεπτέμβριο του 2022, οι τιμές του αερίου έφτασαν σε επίπεδα ρεκόρ, καθώς αυξανόταν η ζήτηση. Τώρα η παραγωγή ηλιακής ενέργειας αρχίζει να επιταχύνεται μετά την υποτονική περίοδο του χειμώνα, ενώ η θεαματική αύξηση των νέων εγκαταστάσεων πολλαπλασιάζει το μερίδιό της στο δίκτυο. Η αύξηση στην παραγωγή ανανεώσιμων έρχεται ακριβώς τη στιγμή που αρχίζει να μειώνεται η ζήτηση σε όλη την Ευρώπη. Τον Μάρτιο η ζήτηση για ενέργεια αναμένεται να είναι κατά περίπου 10% λιγότερη σε σύγκριση με τον Φεβρουάριο.

«Αυτό που βλέπουμε αυτή τη στιγμή είναι η ενεργειακή μετάβαση σε πλήρη εξέλιξη», επισημαίνει ο Χόρχε Μαρτίνεζ, διευθυντικό στέλεχος της ενεργειακής Nadara, και προσθέτει ότι «ακόμη κι αν εκτοξευθούν οι τιμές του αερίου, αντιδρώντας στις γεωπολιτικές εντάσεις, η σημαντική παραγωγή ηλιακής ενέργειας και η μεγάλη παραγωγική της δυνατότητα λειτουργούν προστατευτικά». Η παραγωγή αιολικής ενέργειας ανακάμπτει επίσης έπειτα από μια περίοδο που είχε υποχωρήσει σε επίπεδα κάτω των αναμενόμενων. Επιπλέον, ο στόλος πυρηνικών αντιδραστήρων της Γαλλίας, πυλώντας τις ευρωπαϊκές αγορές ενέργειας, βρίσκεται τώρα σε πολύ καλύτερη κατάσταση σε σύγκριση με το πώς ήταν στη διάρκεια της πρόσφατης ενεργειακής κρίσης και αυξάνει την προσφορά στο δίκτυο. Όπως αναφέρουν αναλυτές της Rabobank, οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, όχι μόνον μειώνουν τη μέση τιμή της ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά αποτρέπουν και μια εκτόξευση των τιμών. Σύμφωνα με εκτιμήσεις της εν λόγω τράπεζας, χωρίς τις ανανεώσιμες πηγές και την εποχιακή υποχώρηση της ζήτησης, οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας στην Ευρώπη θα ήταν ήδη περίπου 30% υψηλότερες από σήμερα.

Επιπλέον, για να αποτρέψει μια εκτόξευση των τιμών της ενέργειας, η Ε.Ε. λαμβάνει σειρά μέτρων μεταξύ των οποίων τη μείωση των χρεώσεων για τη χρήση του δικτύου, όπως και τη μείωση των φόρων στην ενέργεια, αλλά και μια προσαρμογή των αδειών για εκπομπές καυσαερίων στην αγορά άνθρακα.

Οι συνεχείς επενδύσεις σε φωτοβολταϊκά και ανεμογεννήτριες έχουν βοηθήσει να αποτραπεί ένα μεγάλο σοκ στις τιμές.

τή τη φορά το σύστημα φαίνεται καλύτερα προετοιμασμένο. Όπως τονίζει η Μοργάν Τριέ Κούοτ, προσωρινή πρόεδρος της Alpiq Holding AG, «ο αγορά ηλεκτρικής ενέργειας έχει διαφοροποιηθεί πολύ περισσότερο από την αγορά πετρελαίου και μπορεί να αντέξει μια μείωση της προσφοράς πετρελαίου ή του αερίου». Η άνοδος των τιμών του πετρελαίου και του φυσικού αερίου εντείνουν τις πληθωριστικές πιέσεις και η Ε.Ε. προειδοποιεί ότι αν διαρκέσει ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή ο πληθωρισμός αναμένεται να υπερβεί το 3% φέτος. Οι τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας, όμως, παραμένουν σαφώς χαμηλότερες σε σύγκριση με τα επίπεδα προ τεσσάρων ετών και αυτό σημαίνει ότι θα λειτουργήσουν ως ανάχωμα σε πιέσεις για πολλαπλές αυξήσεις των επιτοκίων. Στην κορυφή της ενεργειακής κρίσης του 2022 και μετά τις εκρήξεις που σημειώθηκαν στον αγωγό

Ερχονται αυξήσεις σε αεροπορικά και ακτοπλοϊκά εισιτήρια

Των **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ** και **ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Αεροπορικές εταιρείες, εταιρείες οδικών μεταφορών και ενδεχομένως οσονούπω και ακτοπλοϊκές, αυξάνουν ή εξετάζουν να αυξήσουν τις τιμές των εισιτηρίων και των τιμολογίων τους, καθώς το κόστος των καυσίμων που χρησιμοποιούν έχει σε περιπτώσεις διπλασιαστεί εξαιτίας του πολέμου στο Ιράν.

Η τιμή του αργού πετρελαίου έχει αυξηθεί κατά 50%. Ακόμη μεγαλύτερη είναι η αύξηση στο αεροπορικό καύσιμο (jet fuel), το οποίο έχει υπερδιπλασιαστεί, από περίπου 800 δολάρια σε 1.700 δολ./τόνο (+110%). Το ίδιο συμβαίνει και με το ναυτιλιακό πετρέλαιο (Marine Gas Oil - MGO), που από τα 570 ευρώ ο τόνος στα τέλη του 2025 κινείται το τελευταίο διάστημα πάνω από τα 1.150 ευρώ (+100%). Παράλληλα, στις οδικές μεταφορές το πετρέλαιο κίνησης (ντίζελ) καταγράφει αυτή τη στιγμή τη μεγαλύτερη ποσοστιαία άνοδο

από όλα τα υγρά καύσιμα, καθώς μέσα σε λίγες εβδομάδες καταγράφηκε αύξηση της τάξης του 20%. Ξεκινώντας από τις αερομεταφορές, η υπερδιπλασία αύξηση του καυσίμου σε σχέση με την πρώτη ύλη, του αργού πετρελαίου, οφείλεται στο ότι σημαντικό μέρος της διύλισης σε jet fuel πραγματοποιείται στα

Η εκτόξευση του κόστους καυσίμων αναγκάζει τις εταιρείες να προσαρμόσουν την τιμολογιακή πολιτική τους.

μεγάλα διυλιστήρια του Περσικού Κόλπου, από τα οποία όμως η διανομή έχει περιοριστεί. Υπό κανονικές συνθήκες το κόστος των καυσίμων αντιπροσωπεύει περίπου το 22% του συνολικού κόστους μιας εταιρείας όπως η Aegean.

Η **τιμή** του αργού πετρελαίου έχει αυξηθεί κατά 50%. Ακόμη μεγαλύτερη είναι η αύξηση στο αεροπορικό καύσιμο (jet fuel), το οποίο έχει υπερδιπλασιαστεί, από περίπου 800 δολάρια σε 1.700 δολ./τόνο (+110%).

Σύμφωνα με κύκλους της διοίκησης της Aegean, στο πλαίσιο της στρατηγικής διαχείρισης κινδύνου που ακολουθεί η εταιρεία, το 60% των μηνιαίων αναγκών της έχει διασφαλιστεί μέσω προαγορών (hedging). Αυτό σημαίνει ότι η επίδραση των αυξήσεων του αεροπορικού καυσίμου για τη συγκεκριμένη αεροπορική περιορίζεται στο 40%, διενεργώντας τη δυνατότητα να συγκρατήσει την αύξηση του κόστους για τους επιβάτες σε σχετικά χαμηλά επίπεδα, της τάξης του 7%-8%. Σύμφωνα με σχετική ενημέρωση, ανεπιπρόσβλητοι από αυτή την αλλαγή παραμένουν 3,6 εκατομμύρια επιβάτες της Aegean, που έχουν ήδη αγοράσει εισιτήρια. Επιπλέον, δεν επηρεάζονται και δεκάδες χιλιάδες επιβάτες, κάτοχοι Aegean Pass, οι οποίοι έχουν προαγοράσει τα πακέτα τους. Επιπροσθέτως, για τις επόμενες δύο εβδομάδες η εταιρεία θα προσφέρει τη δυνατότητα, σε όσους το επιθυμούν, να αγοράσουν το Aegean Pass για προορισμό της επιλογής τους

σε τιμές προ κρίσης.

Η εξέλιξη έρχεται σε μια συγκυρία κατά την οποία ήδη κορυφαίοι ευρωπαϊκοί αερομεταφορείς, όπως η Lufthansa, η Air France-KLM, η Ryanair, αλλά και η σκανδιναβική SAS έχουν ήδη προαναγγείλει ή ξεκινήσει να εφαρμόζουν αυξήσεις στις τιμές των εισιτηρίων τους.

Στο μέτωπο της ακτοπλοΐας οι εικόνες είναι επίσης δυσόιωνη, καθώς σε αυτόν τον κλάδο το ποσοστό του κόστους των καυσίμων στις συνολικές λειτουργικές δαπάνες ανέρχεται περίπου στο 50%. Στις οδικές μεταφορές, τώρα, η κατάσταση είναι αντίστοιχη. Ήδη μέσα στην εβδομάδα εταιρείες τροφίμων και εμπορευμάτων έλαβαν τα πρώτα τιμολόγια με αυξήσεις από τις μεταφορικές. Οι ανατιμήσεις κινούνται μεταξύ 10% και 20%. Το βασικό δρομολόγιο Θεσσαλονίκη - Αθήνα και αντίστροφα, μέχρι πρόσφατα κόστιζε περίπου 1.200 ευρώ, πλέον διαμορφώνεται περίπου στα 1.350 ευρώ.

Περιορίζουν τις δαπάνες τους και πίνουν πιο λίγο οι Έλληνες

Πόλεμος, ακρίβεια και αλκοτέστ αλλάζουν τις καταναλωτικές συνήθειες

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Πόλεμος, παρατεταμένη ακρίβεια, αλλά και εντατικά αλκοτέστ είναι το νέο «εκρηκτικό κοκτέιλ» με παλιά και νέα συστατικά που αλλάζει τις καταναλωτικές συνήθειες το τελευταίο διάστημα. Ο φόβος, απολύτως βάσιμος, για την περαιτέρω αύξηση των τιμών των τροφίμων, πάει πλέον παρέα με την ανησυχία για γενικευμένη παγκόσμια σύρραξη, μια ανησυχία που δεν βρισκόταν τόσο ψηλά ποτέ άλλοτε στις σχετικές έρευνες, ενώ, έστω και σε μικρότερο βαθμό σε σχέση με την πανδημία και τον πόλεμο στην Ουκρανία, επανεμφανίζεται το «φάντασμα» των ελλείψεων στην εφοδιαστική αλυσίδα και το «στοκάρισμα» βασικών ειδών ως αντίδραση.

Κάμψη στην εστίαση

Ο αντίκτυπος των τελευταίων εξελίξεων είναι μεγάλος και στον κλάδο της εστίασης, κλάδος ο οποίος ήδη από το 2025 είχε εμφανίσει σημαντική κάμψη τζίρου, της τάξης του 3,4%, για πρώτη φορά από το 2020, την εποχή της πανδημίας. Στα παραπάνω έρχεται να προστεθεί και ο νέος Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας (ΚΟΚ) και κυρίως οι –απολύτως σωστοί– αυστηροί έλεγχοι σε ό,τι αφορά την οδήγηση υπό την επίπρεια αλκοόλ, με τους Έλληνες καταναλωτές να «ανακαλύπτουν» τα

«early drinks» και τη «happy hour», να επιστρέφουν ύστερα από χρόνια στα συννοικιακά μπαρ ή να μετατρέπονται σε «Βορειοευρωπαίους», επιλέγοντας να καταναλώνουν περισσότερο αλκοόλ στο σπίτι παρά σε βραδινές εξόδους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της NielsenIQ, τα οποία παρουσιάστηκαν χθες στο πλαίσιο του ετήσιου συνεδρίου Shopper Trends που διοργάνωσε στην Ελλάδα η γνωστή εταιρεία ερευνών αγοράς, επτά στους δέκα καταναλωτές άλλαξαν συνήθειες τις τελευταίες εβδομάδες, μετά την έναρξη του πολέμου στη Μέση Ανατολή. Η αντίδραση για το 35% ήταν η μείωση των δαπανών – προφανώς υπό τον φόβο μεγάλων ανατιμήσεων και νέας ύφεσης–, για το 25% κυρίως η μείωση της διασκέδασης εκτός σπιτιού, ενώ καταγράφεται και ένα μικρό σχετικά ποσοστό, 10%, που προχώρησε στην προμήθεια βασικών ειδών σε μεγάλες ποσότητες, προκειμένου να αντιμετωπίσει αφενός πιθανές ελλείψεις στην εφοδιαστική αλυσίδα, αφετέρου να έχει εξασφαλίσει βασικά είδη σε χαμηλότερες τιμές.

Αλλωστε, οι πέντε μεγαλύτερες ανησυχίες των καταναλωτών στην Ελλάδα έτσι όπως καταγράφηκαν από τη NielsenIQ κατά τη δεύτερη εβδομάδα του πολέμου είναι οι ακόλουθες: αύξηση των τιμών των τροφίμων, ελλείψεις στην εφοδιαστική

Το σημαντικότερο πρόβλημα της χώρας

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

Είμαι βέβαιος ότι ο τίτλος είναι **προκλητικός**. Σκόπιμα, για να σας προκαλέσω το ενδιαφέρον. Δυστυχώς, όμως, και αληθινός. Εξηγούμαι. Θεωρώ ότι το εκπαιδευτικό σύστημα στην Ελλάδα πάσχει σε πολύ ανησυχητικό βαθμό, ώστε να διακυβεύεται το μέλλον του τόπου. Στη στήλη αυτή έγραψα τις τελευταίες εβδομάδες ένα κείμενο σε τέσσερις συνέχειες με τίτλο: **«Κραυγή αγωνίας ενός εκπαιδευτικού»**. Το κείμενο δεν ήταν δικό μου, αλλά ενός εκπαιδευτικού ο οποίος δεν άντεξε την κατάσταση που αντιμετώπισε σε κάποιο ΕΠΑΛ και παρατηήθηκε από εκπαιδευτικούς. Προσοχή! Δεν παρατηήθηκε για να πάει κάπου αλλού, αλλά **παρατηήθηκε από τη σιγουριά της μονιμότητας του δημοσίου υπαλλήλου**. Και μόνο η πράξη αυτή δίνει βαρύτητα στις διαπιστώσεις του.

Ομολογώ ότι η ανταπόκριση που είχα με προβληματίσε. Πίστευα ότι ήταν ένα βαρετό κείμενο, το οποίο ουσιαστικά παρέθεσα από υποχρέωση προς τον επιστολογράφο εκπαιδευτικό, ο οποίος μπήκε στον κόπο να μου στείλει μια επιστολή 15 σελίδων. Με πραγματική έκπληξη διαπίστωσα ότι στην ηλεκτρονική σελίδα της «Κ» είχε προκαλέσει πάρα πολλά θετικά σχόλια. Αλλά και πολλοί φίλοι μου με βεβαίωσαν ότι τα κείμενα ήταν αποκαλυπτικά για το βάθος και την έκταση του προβλήματος. Επιπλέον, σε μια κουβέντα που είχα με τον διευθυντή της εφημερίδας **Αλέξη Παπαχελά**, μου εξέφρασε την ικανοποίησή του, λέγοντάς μου: **«Τέτοια θέματα θέλουμε να αναδεικνύουμε...»**

Συμπτωματικά, με πρόσκληση της **Δεξαμενής Σκέψης «Σκυτάλη»** βρέθηκαν στην όμορφη Θεσσαλονίκη την 7η Μαρτίου 2026, για μια διάλεξη στην **Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών**, με θέμα **«Αγκάθια στην Παιδεία και στη Δημόσια Διοίκηση»**. Η ιδέα και η πρόσκληση προήλθαν από τον καλό μου φίλο **Σωτήρη Κούβελα**, τον οποίο θέλω να ευχαριστήσω και δημοσίως. Στη συζήτηση που ακολούθησε την ομιλία διαπίστωσα ότι είναι πολλοί που συμμερίζονται τις ανησυχίες και γι' αυτό αποφάσισα να γράψω το σημερινό σημείωμα.

Ο πλέον γνωστός και εντυπωσιακός αφορισμός για την παιδεία αποδίδεται στον Ιρλανδό δημοσιογράφο, φιλόσοφο και βουλευτή **Edmund Burke: "Education is the cheapest defence of a**

nation". «Η παιδεία είναι η φθηνότερη άμυνα ενός έθνους». Επειδή, όμως, **«ουδέν καινόν υπό τον ήλιον»**, αζίζει να δούμε τι είπε 2.000 χρόνια πριν ο δικός μας **Ισοκράτης: «Τῆς μὲν γὰρ πόλεως τὰ τεῖχη καὶ τὰς τριήρεις ἡγούνται δύναμιν εἶναι, ἐγὼ δὲ τὴν παιδείαν τῶν πολιτῶν»**. **«Μερικοί νομίζουν ότι η δύναμη μιας πόλης είναι τα τείχη και τα πλοία της· εγώ όμως θεωρώ δύναμή της την παιδεία των πολιτῶν της»**. Νομίζω ότι ο **Edmund Burke** μάλλον αντέγραψε τον **Ισοκράτη**.

Αλλά και ο **Αριστοτέλης** είχε περίπου τα ίδια για την παιδεία. Συγκωρήσατέ μου την παράθεση των κειμένων στα Αρχαία Ελληνικά, αλλά τα βρίσκω πολύ ωραία και μου θυμίζουν τα μαθητικά μου χρόνια, τότε που με δυσκολία τα μαθαίναμε: **«Τῶν δὲ πραγμάτων ἡ παιδεία ἢ τῶν νέων σπουδαιότετη»**. **«Από όλα τα ζητήματα της πολιτείας, η εκπαίδευση των νέων είναι το σημαντικότερο»**.

Πιστεύω ότι χρησιμοποιώντας τα λόγια σοφών, σας έπεισα για τη σημασία της παιδείας. Πριν πάω στα δικά μας, θέλω να αναφερθώ σε μια άλλη διάσταση του θέματος, που δεν είναι τόσο γνωστή.

Η εκτόξευση του Sputnik 1 από τη Σοβιετική Ένωση στις **4 Οκτωβρίου 1957** δημιούργησε τεράστιο σοκ στις Ηνωμένες Πολιτείες, οι οποίες αντέδρασαν με αίσθημα κατεπείγοντος. Οπως ήταν αναμενόμενο, ψήφισαν τον νόμο για τη δημιουργία της **NASA στις 29 Ιουλίου 1958**. Σχεδόν ταυτόχρονα, **2 Σεπτεμβρίου 1958**, ψηφίστηκε το **National Defense Education Act (NDEA)**. Παρακαλώ την προσοχή σας στη σύνδεση της **Εθνικής Ασφάλειας** με την **Παιδεία**. Δεν είναι καθόλου τυχαίο το γεγονός αυτό. Μετά το σοκ, με νηφαλιότητα κατάλαβαν ότι για να πρωταγωνιστήσουν έπρεπε να αλλάξουν την Παιδεία τους!

Ο βασικός στόχος του νόμου ήταν να ενισχυθεί η εκπαίδευση σε τομείς κρίσιμους για την εθνική ασφάλεια, όπως τα μαθηματικά, οι φυσικές επιστήμες, η μηχανική και οι ξένες γλώσσες. Οι Αμερικανοί πολιτικοί πίστευαν ότι η τεχνολογική πρόοδος και η στρατιωτική ισχός μιας χώρας εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από το επίπεδο της εκπαίδευσης των πολιτών της. Έτσι, το **NDEA** αποτέλεσε μια μεγάλη κρατική επένδυση στην εκπαίδευση, με σκοπό να δημιουργηθεί μια νέα

Η αντιμετώπιση του εκφοβισμού εντός σχολικού περιβάλλοντος απαιτεί συνεργασία μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών, γονέων και πολιτείας, ώστε να καλλιεργηθεί κουλτούρα αλληλοσεβασμού και υπευθυνότητας.

«Μερικοί νομίζουν ότι η δύναμη μιας πόλης είναι τα τείχη και τα πλοία της· εγώ όμως θεωρώ δύναμή της την παιδεία των πολιτῶν της», είπε πριν από 2.000 χρόνια ο **Ισοκράτης**.

γενιά επιστημόνων, μηχανικών και ειδικών που θα μπορούσαν να συμβάλουν στην επιστημονική και στρατηγική υπεροχή των Ηνωμένων Πολιτειών.

Ο νόμος προέβλεπε σημαντική οικονομική ενίσχυση για τα σχολεία και τα πανεπιστήμια. Χρηματοδότησε εργαστήρια φυσικών επιστημών, βελτίωσε τη διδασκαλία των μαθηματικών και ενίσχυσε την εκπαίδευση των εκπαιδευτικών. Παράλληλα, εισήγαγε προγράμματα φοιτητικών δανείων και υποτροφιών, δίνοντας τη δυνατότητα σε περισσότερους νέους να σπουδάσουν σε πανεπιστήμια. Ιδιαίτερη έμφαση δόθη-

κε επίσης στη διδασκαλία ξένων γλωσσών και στη μελέτη άλλων χωρών, ώστε οι Ηνωμένες Πολιτείες να κατανοούν καλύτερα τον διεθνή πολιτικό και πολιτισμικό ανταγωνισμό της εποχής.

Το National Defense Education Act θεωρείται σήμερα σημείο καμπής στην ιστορία της αμερικανικής εκπαίδευσης. Ενίσχυσε σημαντικά τη σχέση μεταξύ εκπαίδευσης, επιστημονικής έρευνας και εθνικής ασφάλειας. Παράλληλα, συνέβαλε στη δημιουργία της επιστημονικής και τεχνολογικής βάσης, που επέτρεψε στις Ηνωμένες Πολιτείες να πρωταγωνιστήσουν στην εξερεύνηση του Διαστήματος και της πολλούς άλλους τομείς της σύγχρονης επιστήμης.

Γυρίζουμε στα δικά μας. Ο θάνατος της εκπαιδευτικού στη Θεσσαλονίκη προκάλεσε έντονη συγκίνηση και συζήτηση στην εκπαιδευτική κοινότητα και στην κοινωνία. Η γυναικα, που υπηρέτούσε για χρόνια στη δημόσια εκπαίδευση, πέθανε ύστερα από εγκεφαλικό επεισόδιο. Σύμφωνα με πληροφορίες που δημοσιοποιήθηκαν μετά το τραγικό γεγονός, το τελευταίο διάστημα είχε βιώ-

σει έντονη ψυχολογική πίεση λόγω περιστατικών εκφοβισμού και προσβλητικής συμπεριφοράς από μαθητές στο σχολικό περιβάλλον.

Συνάδελφοι και συγγενείς της μίλησαν για μια εκπαιδευτικό με μεγάλη αφοσίωση στο λειτούργημά της, η οποία προσπαθούσε καθημερινά να αντιμετωπίσει δύσκολες καταστάσεις μέσα στην τάξη. Τα περιστατικά που αναφέρθηκαν περιλάμβαναν ειρωνείες, προσβολές και γενικότερη απαξιωτική στάση, που φέρεται να επιβάρυναν σημαντικά την ψυχολογική της κατάσταση.

Το τραγικό αυτό γεγονός άνοιξε ξανά τη δημόσια συζήτηση για το φαινόμενο του σχολικού εκφοβισμού, όχι μόνο μεταξύ μαθητών αλλά και απέναντι στους ίδιους τους εκπαιδευτικούς. Εκπαιδευτικοί φορείς και συνδικαλιστικές οργανώσεις τόνισαν την ανάγκη να ληφθούν μέτρα για την προστασία των δασκάλων και των καθηγητών, καθώς και για την ενίσχυση της υποστήριξης μέσα στο σχολικό περιβάλλον.

Η απώλεια της εκπαιδευτικού υπενθυμίζει με δραματικό τρόπο ότι το σχολείο πρέπει να είναι χώρος σεβασμού και ασφάλειας για όλους. Η αντιμετώπιση του εκφοβισμού απαιτεί συνεργασία μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών, γονέων και πολιτείας, ώστε να καλλιεργηθεί κουλτούρα αλληλοσεβασμού και υπευθυνότητας.

Το κρίσιμο ερώτημα όμως είναι: πώς φτάσαμε στο σημείο αυτό; Θυμήθηκα δύο περιστατικά μαθητικών παρελάσεων στην Ελλάδα τα οποία προκάλεσαν έντονη δημόσια συζήτηση και έγιναν σύμβολα μιας ευρύτερης κοινωνικής και πολιτικής έντασης: **οι μούντζες μαθητών προς την εξέδρα των επισήμων και το λεγόμενο «παράξενο περπάτημα»**, που πολλοί συνέκριναν με το περίφημο **silly walk**.

Το πρώτο περιστατικό συνέβη στη Θεσσαλονίκη κατά τη μαθητική παρέλαση για την **Επέτειο της Απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης** το 2011. Εκείνη τη χρονιά η Ελλάδα βρισκόταν στο αποκορύφωμα της οικονομικής κρίσης και το κλίμα στην κοινωνία ήταν ιδιαίτερα φορτισμένο. Κατά τη διάρκεια της παρέλασης, ορισμένοι μαθητές που περνούσαν μπροστά από την εξέδρα των επισήμων ύψωσαν το χέρι σε μούντζα ή ΔΕΝ γύρισαν το κεφάλι τους προς την εξέδρα, με εμφανή διάθεση διαμαρτυρίας. Στην εξέδρα βρίσκονταν κυβερ-

νητικο αξιωματούχοι, ανάμεσά τους και ο τότε Πρόεδρος της Δημοκρατίας **Κάρολος Παπούλιας**. Το γεγονός προκάλεσε έντονες αντιδράσεις, καθώς πολλοί θεώρησαν ότι προσέβαλε τον θεσμό της παρέλασης και τα πρόσωπα που εκπροσωπούσαν το κράτος. Άλλοι όμως το είδαν ως ένδειξη της αγανάκτησης που επικρατούσε τότε στην κοινωνία.

Λίγο νωρίτερα, το 2010, ένα διαφορετικό αλλά εξίσου συζητημένο περιστατικό είχε γίνει στη μαθητική παρέλαση στη Νέα Φιλαδέλφεια. Μαθητές του **1ου Γενικού Λυκείου Νέας Φιλαδέλφειας** παρέλασαν με σκόπιμα ακανόνιστο και σατιρικό βηματισμό, αποφεύγοντας τον αυστηρό συγχρονισμό που χαρακτηρίζει τις μαθητικές παρελάσεις. Το βίντεο του περιστατικού διαδόθηκε γρήγορα στο Διαδίκτυο και πολλοί σχολιαστές το συνέκριναν με το διάσημο κωμικό περπάτημα του **John Cleese** στο σκετς **«Ministry of Silly Walks»** από τη σειρά **Monty Python's Flying Circus**.

Και στις δύο περιπτώσεις η συζήτηση που ακολούθησε ξεπέρασε τα ίδια τα περιστατικά. Πολλοί έθεσαν το ερώτημα αν οι μαθητικές παρελάσεις πρέπει να διατηρούν τον στρατιωτικό χαρακτήρα τους ή να μετατραπούν σε διαφορετική μορφή εορτασμού. Άλλοι υποστήριξαν ότι τέτοιες ενέργειες αποτελούν έλλειψη σεβασμού προς την ιστορική μνήμη και τις εθνικές επετείους. Παρά την ένταση της δημόσιας αντιπαράθεσης, οι μαθητές δεν αντιμετώπισαν σοβαρές κυρώσεις και τα περιστατικά έμειναν κυρίως ως στιγμές συμβολικής αμφισβήτησης μέσα σε μια περίοδο έντονων κοινωνικών συζητήσεων.

Η έλλειψη οποιασδήποτε συνέπειας για τους παραβατικούς μαθητές, οι οποίοι ήταν γνωστοί λόγω τηλεόρασης, λειτούργησε σαν αποδοχή της παραβατικότητας, η οποία φυσικά εξελίσσεται σε άλλες μορφές. Σχολείο χωρίς τιμωρία δεν επιτελεί τον προορισμό του. Ακριβώς γι' αυτόν τον λόγο έχουμε φτάσει στις απαράδεκτες σημερινές συνθήκες.

Νομίζω ότι στην Ιταλία, αν η βαθμολογία στη Διαγωγή είναι 6/10, ο μαθητής μένει στην ίδια τάξη του Λυκείου, έστω κι αν έγραψε 20 στα Μαθηματικά! Ακούει κανείς;

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επιχειρήσεων.

Βιώσιμη χρηματοδότηση από τις αναπτυξιακές τράπεζες της Ευρώπης

Του **ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΑΚΗ**

Ποιος χρηματοδοτεί πραγματικά τα μεταβάσει στη βιωσιμότητα; Οι αγορές, οι τράπεζες ή τελικά το Δημόσιο; Και με ποια κριτήρια; Το ερώτημα αυτό γίνεται ιδιαίτερα κρίσιμο για τις αναπτυξιακές τράπεζες της Ευρώπης, οι οποίες υποτίθεται ότι πρωτοστατούν στην πράσινη μετάβαση. Η συνήθης οπτική τείνει να συγκρίνει τα βραχυχρόνια κόστη από την προσαρμογή και τη συμμόρφωση στη βιωσιμότητα με τα οφέλη και τις ευκαιρίες ανάπτυξης στο μέλλον.

Η οπτική αυτή συχνά οδηγεί στο φαινόμενο που διεθνώς αποδίδεται ως αποσύνδεση (disconnection), όπου η επικείμενη βλέπει ως αντικίνητρο το γεγονός ότι ξεδεύει τώρα για να λάβει στο απώτερο μέλλον ενδεχόμενα οφέλη τα οποία μοιράζεται με την ευρύτερη οικονομία, ιδίως όσον αφορά τον κοινωνικό και περιβαλλοντικό πυλώνα του προτύπου ESG. Μια πιο προηγμένη οπτική που ξεφεύγει από την απλοποίηση κόστους vs όφελος αφορά στην αξιολόγηση του κινδύνου βιωσιμότητας, ως ένα εν δυνάμει γεγονός ή κατάσταση, το οποίο δύναται να προκαλέσει ζημία σε μια επένδυση ή πίστωση. Ορισμός ο οποίος διατρέπει όλους τους επίσημους κα-

νονισμούς της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη βιωσιμότητα.

Είναι σαφές ότι και στις δύο οπτικές συνυπάρχει το ιδιωτικό με το δημόσιο συμφέρον, είτε μέσω συμμετοχής στις ευκαιρίες ανάπτυξης είτε μέσω διάχυσης της ζημίας. Έτσι, δεδομένου ότι ιδιωτικό και δημόσιο συμφέρον αλληλοδιαπλέκονται, τίθεται το θεμελιώδες ερώτημα ποιος χρηματοδοτεί τη βιωσιμότητα και με ποιους όρους, ώστε η επιχείρηση να καρπωθεί μια έκπτωση στο κόστος κεφαλαίου (sustainability premium). Οι αγορές μετοχικού και πιστωτικού κεφαλαίου ως πρώτο κανάλι χρηματοδότησης αποτιμούν αρνητικά, σύμφωνα με πρόσφατα ερευνητικά αποτελέσματα, τόσο τα ζημιολόγια γεγονότα βιωσιμότητας όσο και την ασάφεια ή ασάθθεια των αξιολογήσεων ESG. Ταυτόχρονα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ως δεύτερο κανάλι χρηματοδότησης αξιολογούν τη βιωσιμότητα κάθε αιτούμενης επιχείρησης βασιζόμενα σε κριτήρια, κατ' ελάχιστον, σύμφωνα με τις εκάστοτε υποδείξεις των εποπτικών αρχών. Με ποια ακριβώς κριτήρια και σε ποιο βαθμό, έχει να κάνει με τη χώρα λειτουργίας και το εποπτικό της πλαίσιο, αλλά και την αποστολή και κουλτούρα διακυβέρνησης

του κάθε οργανισμού. Θα ήταν λοιπόν αναμενόμενο χρηματοδοτικοί οργανισμοί με έντονο το στοιχείο του δημοσίου συμφέροντος να πρωτοστατούν στην αξιολόγηση της βιωσιμότητας υιοθετώντας την πιο προηγμένη προσέγγιση. Είναι όμως έτσι;

Αναλύσαμε τις ετήσιες αναφορές βιωσιμότητας για το έτος

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αξιολογούν τη βιωσιμότητα κάθε αιτούμενης επιχείρησης βασιζόμενα σε κριτήρια, κατ' ελάχιστον, σύμφωνα με τις εκάστοτε υποδείξεις των εποπτικών αρχών.

2024 σε 123 δημόσιες αναπτυξιακές τράπεζες και οργανισμούς, οι οποίοι αποτελούν ουσιαστικά το σύμπαν των οργανισμών αυτού του τύπου στην Ευρώπη. Η αξιολόγηση κατέταξε κάθε τράπεζα σε μία από τις παρακάτω κατηγορίες σχετικά με την –εντός εποπτικού πλαισίου– ανταπόκρισή

της στην αξιολόγηση του κινδύνου βιωσιμότητας και τη συμμετοχή της αξιολόγησης αυτής στη λήψη αποφάσεων χρηματοδότησης: α) πρόβλεψη του κινδύνου βιωσιμότητας, β) κατάταξη, αλλά όχι πρόβλεψη κινδύνου, γ) μη δέσμευση στην αξιολόγηση κινδύνου, αποφάσεις βάσει της χρήσης των πόρων (use of proceeds), και δ) άγνοια κινδύνου, καμία χρήση κριτηρίου βιωσιμότητας.

Η εικόνα εύγλωττα μαρτυράει ότι πολύ λίγοι οργανισμοί επιλέγουν μια διαχείριση κινδύνου βιωσιμότητας με το βλέμμα στο μέλλον (forward-looking), ενώ πολλοί εντάσσουν στην κατηγορία που κατατάσσει τον κίνδυνο βιωσιμότητας με κάποιο κριτήριο, ουσιαστικά με το βλέμμα στο παρελθόν (backward-looking). Χωρίς να αποκλείεται η τάση μετάβασης –συν τω χρόνῳ– από την κατηγορία κατάταξης σε αυτήν της πρόβλεψης, η περισσότερη ανησυχητική εικόνα προέρχεται από τις δύο τελευταίες κατηγορίες μη δέσμευσης και άγνοιας των κινδύνων βιωσιμότητας, οι οποίες αφορούν περίπου το μισό του πληθυσμού των οργανισμών, οι οποίοι δεν ενσωματώνουν ουσιαστικά τον κίνδυνο βιωσιμότητας στις αποφάσεις χρηματοδότησης. Στην πρώτη περίπτωση, η μη δέ-

σμευση στο κριτήριο κινδύνου οδηγεί στην κατανομή των πιστώσεων αποκλειστικά βάσει της κατά δήλωση χρήσης τους, ελπίζοντας μόνο στα οφέλη μετάβασης. Στη δεύτερη περίπτωση, η ζοή συνεχίζεται σαν να μην υπάρχουν οι προηγμένες βιωσιμότητες. Η γεωγραφική κατανομή δείχνει ότι στην προηγμένη κατηγορία πρόβλεψης του κινδύνου τείνουν να κατατάσσονται οργανισμοί είτε από τη Βόρεια Ευρώπη είτε αυξημένου μεγέθους λόγω διεθνούς συμμετοχής στο κεφάλαιο, στην τελευταία κατηγορία οργανισμοί από την Ανατολική και τη Νοτιοανατολική Ευρώπη, ενώ στις μεσαίες κατηγορίες τείνει να διασπείρεται ο κορμός του πληθυσμού τους.

Πόσο συνεπής είναι αυτή η εικόνα με την προσδοκία μας για την προώθηση της βιωσιμότητας από οργανισμούς δημοσίου συμφέροντος και ποιο πρότυπο προβάλλεται για την πραγματική απότιμηση του κινδύνου βιωσιμότητας; Οι ρυθμιστικές πολιτικές που θα μπορούσαν να ασκηθούν, ώστε να δούμε μετάβαση οργανισμών από την αναισθησία στην ευαισθησία ως προς τον κίνδυνο, φαίνεται να παίρνουν τη λάθος στροφή. Το 2024 η Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) ψήφισε τον

Κανονισμό (Ε.Ε.) 2024/3005 για τη ρύθμιση των οργανισμών αξιολόγησης βιωσιμότητας (ESG rating providers), χωρίς καν να υιοθετεί τον δικό της ορισμό κινδύνου, ο οποίος διαπνέει όλους τους προηγούμενους Κανονισμούς. Έτσι, πιθανότατα ως αποτέλεσμα συμβιβασμών, η Ε.Ε. κατέγραψε την πρώτη αποτυχία στην ηγετική της πορεία προς τη βιωσιμότητα. Μια σοβαρή χρήση των αξιολογήσεων διαβάθμισης βιωσιμότητας (ESG ratings) θα επιφύλασσε ρόλο σε κάποια αναλογία με αυτό των πιστωτικών διαβαθμίσεων (credit ratings), κάτι που υπό τις τρέχουσες αποφάσεις δεν είναι δυνατόν πια να συμβεί. Ωστόσο, τον δρόμο φαίνεται να δείχνει πλέον η Κίνα, η οποία με οδηγία του υπουργείου Οικονομικών το 2024 όχι μόνο στην ουσία υιοθετεί τον ευρωπαϊκό ορισμό κινδύνου βιωσιμότητας, αλλά επεκτείνεται στην ταυτόχρονη εξέταση κινδύνων και ευκαιριών, και απαιτεί την εκτίμηση της πιθανότητας και επίπτωσης τους και τη δημοσιοποίηση των ενδεχόμενων οικονομικών αποτελεσμάτων.

Ο κ. Γεώργιος Χριστοδουλάκης είναι αν. καθηγητής στο Alliance Manchester Business School, UK και ιδρυτής της Ratings Logic.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Η πετρελαϊκή κρίση θα επηρεάσει τη ζήτηση

Του **ΠΟΜΠΕΡΤ ΣΑΪΡΑΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS**

Χρησίστευαν δύο πετρελαιοϊκές κρίσεις στην Μέση Ανατολή για να επικεντρωθεί πραγματικά ο κόσμος στην ενεργειακή απόδοση. Το αποτέλεσμα ήταν μια πολυετής, σταθερή μείωση της ποσότητας που απαιτείται για την παραγωγή ενός ορισμένου ποσού πλούτου. Εάν η τελευταία κρίση στην περιοχή συνεχιστεί, θα επιταχύνει την τάση. Πριν από το 1973, η τιμή του αργού πετρελαίου ήταν, σε πραγματικούς όρους, λιγότερο από 30 δολ./βαρέλ. Ενα εμπάργκο πετρελαίου από τα μέλη του ΟΠΕΚ κατά των ΗΠΑ μετά τον αραβοϊσραηλινό πόλεμο του 1973 σχεδόν τετραπλασίασε την τιμή, παρότι οι συνδυαστικές περικοπές στην παραγωγή αντιπροσώπευαν μόνο περίπου το 9% της συνολικής προσφοράς. Λίγα χρόνια αργότερα, η Ιρανική Επανάσταση εκτροχίασε την παγκόσμια προσφορά, με αποτέλεσμα τον διπλασιασμό των

προσαρμοσμένου στον πληθωρισμό ρυθμού του 2008. Ωστόσο, ο τεράστιος όγκος που αποκόπτεται από τους καταναλωτές προκαλεί περαιτέρω αυξήσεις.

Το Τέξας, λ.χ., είναι η καρδιά της αμερικανικής ενεργειακής βιομηχανίας, αλλά το πετρέλαιο θέρμανσης στα ανοικτά των ακτών του κοστίζει 50% περισσότερο από ό,τι πριν από λίγες εβδομάδες. Η βενζίνη έχει αυξηθεί κατά 75%. Οι τιμές άλλων αγαθών που εξαγονται σε μεγάλο βαθμό από τον Κόλπο της Μέσης Ανατολής, όπως το LNG και τα λιπάσματα με βάση το άζωτο, επίσης θα εκτοξευθούν. Επειδή όλοι, από τους αγρότες μέχρι τους ιδιοκτήτες σπιτιών, εξαρτώνται από τέτοια προϊόντα, οι υψηλότερες τιμές θα εξαπλωθούν σε όλο τον πληνίτη. Όσο υψηλότερα ανεβαίνουν οι τιμές του πετρελαίου και όσο περισσότερο διαρκούν, τόσο μεγαλύτερη καθοδική πίεση θα ασκήσουν στη ζήτηση. Πιο έντονες είναι οι

Με φόντο την παγκόσμια κρίση εφοδιασμού και τις ισχυρές πιέσεις που προκαλεί ο κλιμακούμενος πόλεμος στο Ιράν στις τιμές των καυσίμων, η κυβέρνηση Τραμπ λαμβάνει έκτακτα μέτρα για την ενίσχυση της προσφοράς πετρελαίου. Με τις διεθνείς τιμές του αργού να ξεπερνούν πλέον τα 100 δολάρια το βαρέλι (σ.σ.: η τιμή του Brent ξεπέρασε προχθές το φράγμα των 118 δολαρίων) και τα Στενά του Ορμούζ να παραμένουν ουσιαστικά κλειστά από τις 28 Φεβρουαρίου, οπότε ξεκίνησαν οι αμερικανο-ισραηλινές επιθέσεις, η Ουάσινγκτον προχωράει σε ριζική αναθεώρηση της εξωτερικής και εμπορικής πολιτικής της, επιχειρώντας να ανακουφίσει τους καταναλωτές.

Προχθές, κι ενώ ο πόλεμος εισήλθε πλέον σε νέα φάση με μια σειρά από ενεκατέωθεν επιθέσεις στις ενεργειακές υποδομές του Κόλπου, ο Ντόναλντ Τραμπ προχώρησε σε μια ακόμη στοχευμένη παρέμβαση για την ανάσχεση της ενεργειακής αρίκειας, «παγώνοντας» τον αμερικανικό νόμο για τη ναυτιλία. Πιο συγκεκριμένα, ενέκρινε την προσωρινή άρση του Jones Act για διάστημα 60 ημερών, επιτρέποντας τη μεταφορά καυσίμων και ενεργειακών προϊόντων μεταξύ αμερικανικών λιμανιών από ξένα πλοία. Ο νόμος του 1920 επιβάλλει ότι τέτοιες μεταφορές πρέπει να πραγματοποιούνται αποκλειστικά από πλοία αμερικανικής κατασκευής, ιδιοκτησίας και σημαίας – περιορισμός που αυξάνει σημαντικά το κόστος logistics. Με την εξαίρεση αυτή, η Ουάσινγκτον επιχειρεί να μειώσει το κόστος μεταφοράς και να απορροφήσει μέρος των πιέσεων στις τιμές. Το μέτρο αφορά ένα ενυρ φάσμα προϊόντων, από αργό πετρέλαιο και προϊόντα διύλισης μέχρι φυσικό αέριο, LNG, άνθρακα και λιπάσματα, δηλαδή κρίσιμες πρώτες ύλες για την ενεργειακή και βιομηχανική δραστηριότητα.

Σύμφωνα με εκπροσώπους της ναυτιλιακής βιομηχανίας, ο νόμος σπληνίζει εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας και ενισχύει σημαντικά την αμερικανική οικονομία, οι επικριτές του όμως, που δεν είναι λίγοι, υποστηρίζουν ότι αυξάνει το κόστος ζωής, επηρεάζοντας τα πάντα – από τα τρόφιμα μέχρι τα αυτοκίνητα. Η απόφαση

A photograph of Donald Trump sitting in the Oval Office. He is wearing a dark blue suit, a white shirt, and a bright yellow tie. He has a pained or distressed expression on his face, with his mouth slightly open and his hands held out in front of him, palms up. The background features the ornate gold-colored wall and furniture of the Oval Office.

Ο Ντόναλντ Τραμπ προχώρησε σε μια στοχευμένη παρέμβαση για την ανάσχεση της ενεργειακής ακρίβειας, «παγώνοντας» τον αμερικανικό νόμο για τη ναυτιλία. Πιο συγκεκριμένα, ενέκρινε την προσωρινή άρση του Jones Act για διάστημα 60 ημερών, επιτρέποντας τη μεταφορά καυσίμων και ενεργειακών προϊόντων μεταξύ αμερικανικών λιμανιών από ξένα πλοία.

Επιτρέπει στην κρατική εταιρεία πετρελαίου της Βενεζουέλας να πουλάει απευθείας πετρέλαιο σε αμερικανικές εταιρείες και στις διεθνείς αγορές.

ελπίφθη με φόντο τους έντο-
νους κλυδωνισμούς στην πα-
γκόσμια αγορά ενέργειας, κα-
θώς ο πόλεμος με το Ιράν έχει
πληξεί τις ροές πετρελαίου. Το
κλείσιμο του Ορμούζ έχει πε-
ριορίσει σοβαρά τη διακίνηση
εμπρεάζοντας έως και 15 εκατ.
βαρέλια ημερησίως και ενισχύ-
οντας το ράλι των τιμών.

Στο πλαίσιο αυτό και με τα βλέμματα στραμμένο στις ενδιάμεσες εκλογές του Νοεμβρίου στις ΗΠΑ, η κυβέρνηση Τραμπ ανακοίνωσε επίσης ότι επιτρέπει στο εξής στην κρατική εταιρεία Petr leos del Venezuela SA (PDVSA) να πουλάει απευθείας πετρέλαιο σε αμερικανικές εταιρείες και στις διεθνείς αγορές. Η κίνηση αυτή, που έρχεται μετά την ανατροπή του Νικολά Μαδούρο και την εγκαθίδρυση μιας νέας δομής διακυβέρνησης υπό την επιρροή των ΗΠΑ, αποσκοπεί στην αναζωογόνηση ενός τομέα που τα τελευταία χρόνια είδε την παραγωγή του

να καταρρέει. Παρόλο που οι κυρώσεις δεν έχουν αρθεί ολοκληρωτικά, η νέα εξουσιοδότηση επιτρέπει σε εταιρείες που προϋπήρχαν της 29ns Ιανουαρίου του 2025 να συμμετέχουν σε συναλλαγές, υπό την προϋπόθεση ότι οι πληρωμές θα κατατίθενται σε ειδικούς λογαριασμούς ελεγχόμενους από τις ΗΠΑ.

Παράλληλα, ο πρόεδρος Τραμπ προχώρησε σε μια εξίσου αμφιλεγόμενη απόφαση, όσον αφορά τη Ρωσία. Προκειμένου να συγκρατηθεί το ενεργειακό κόστος που απειλεί την αμερικανική οικονομία, η Ουάσινγκτον ανακοίνωσε την προσωρινή άρση των κυρώσεων στο ρωσικό πετρέλαιο. Το μέτρο αυτό, το οποίο ο υπουργός Οικονομικών χαρακτήρισε «στενά προσαρμοσμένο και βραχυπρόθεσμο», επιτρέπει την αγορά ρωσικού αργού που βρίσκεται ήδη σε διαδικασία μεταφοράς στη θάλασσα. Αν και η κίνηση προκάλεσε έντονες αντιδράσεις από την πλευρά της Ε.Ε. και της Ουκρανίας, οι οποίες φοβούνται πως θα ενισχυθεί με τον τρόπο αυτό η ρωσική πολεμική μηχανή, ο Λευκός Οίκος επιμένει ότι η σταθεροποίηση της παγκόσμιας αγοράς είναι επιτακτική ανάγκη, που δεν μπορεί να επιτευχθεί χωρίς τη ρωσική συνδρομή στην προσφορά.

Στο πλαίσιο αυτό, ο Τραμπ προετοιμάζεται να επικαλε-

σται εξουσίες της εποχής του Ψυχρού Πολέμου με στόχο να προλαϊνείν το έδαφος για την επανένταξη της παραγωγής πετρελαίου στα ανοικτά των ακτών της νότιας Καλιφόρνια, σε μια προσπάθεια να αμβλυνθεί έκβαση, όπως αναφέρει το Bloomberg. Ο Αμερικανός πρόεδρος πρόκειται σύντομα να επικαλεστεί τις αρχές που απορρέουν από τον νόμο περί αμυντικής παραγωγής (Defense Production Act), προκειμένου να υπερκεράσει τους πολιτειακούς νόμους και να διευκολύνει την αδειοδότηση της Sable Offshore Corp., μιας εταιρείας με έδρα το Χιούστον, που επιδιώκει να επανεκκινήσει σημαντική παραγωγή από υπεράκτιες εξόρυγες στην Καλιφόρνια.

Συμπληρωματικά προς αυτές τις κινήσεις, οι Ηνωμένες Πολιτείες σε συνεργασία με τον Διεθνή Οργανισμό Ενέργειας αποφάσισαν την απελευθέρωση ιστορικών ποσοτήτων από τα στρατηγικά τους αποθέματα, φτάνοντας στα 400 εκατ. βαρέλια. Όλες οι παραπάνω κινήσεις σημειώθηκαν καθώς ο Αμερικανός πρόεδρος αντιμετωπίζει έντονες πολιτικές πιέσεις για τις αυξανόμενες τιμές των καυσίμων ενόψει των ενδιάμεσων εκλογών του Νοεμβρίου, οι οποίες θα κριθούν σε μεγάλο βαθμό από τη στάση των Αμερικανών απέναντι στο κόστος ζωής.

Σε ψηφιακά ταξιδιωτικά πρακτορεία εξελίσσονται Booking και Airbnb

Της **ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Όταν κάποιος σχεδιάζει ένα ταξίδι, το Booking.com δεν είναι συνήθως η πρώτη επιλογή για αναζήτηση αεροπορικών εισιτηρίων, καθώς παραμένει άρρηκτα συνδεδεμένη με την εύρεση και κράτηση καταλύματος. Ωστόσο τα τελευταία χρόνια η πλατφόρμα εξελίχθηκε ουσιαστικά σε ένα ψηφιακό ταξιδιωτικό πρακτορείο, θυμίζοντας σε σύγχρονη μορφή τα παραδοσιακά γραφεία που κάποτε υπήρχαν σε κάθε γειτονιά και σήμερα έχουν σχεδόν εκλείψει.

Ο στόχος είναι προφανής: ο χρήστης που επισκεπτείται την πλατφόρμα να μπορεί να οργανώσει και να κλείσει ολόκληρο το ταξίδι του, από τα αεροπορικά εισιτήρια και τη μεταφορά προς το ξενοδοχείο έως τη διαμονή, την εστίαση και τις δραστηριότητες, χωρίς να χρειάζεται άλλη σελίδα.

Και αν αρχικά οι νέες υπηρεσίες ξεκίνησαν υποστηρικτικά, συμπληρώνοντας τη βασική, πλέον συνεισφέρουν σχεδόν

ισότιμα στα έσοδα της εταιρείας. Σήμερα εκτιμάται ότι αντιστοιχούν περίπου στο 30% του συνολικού τζίρου, αναδεικνύοντας τη σημασία τους και ανταμείβοντας τη στρατηγική απόφαση της Booking να στραφεί αρκετά γρήγορα στην κατεύθυνση «ένα σημείο για όλα τα ταξίδια», χτίζοντας σταδιακά αυτή την προσέγγιση.

«Η ύπαρξη αυτών των υπηρεσιών ενισχύει τα 100.000 κατ'αλφάβητα που είναι καταχωρησμένα για την Ελλάδα, δίνοντας στον χρήστη τη δυνατότητα να ζήσει μια ολοκληρωμένη ταξιδιωτική εμπειρία», ανέφερε πρόσφατα στην «Κ» ο Αλεξάντρος Καλάρ, περιφερειακός διευθυντής για την Ιταλία, την Ελλάδα, την Μάλτα και το Ισραήλ στην Booking.com, προσθέτοντας ότι αυτή την τάση αρχίζουν να αντιλαμβάνονται και οι ανταγωνιστικές πλατφόρμες.

Και όταν μιλάμε για ανταγωνισμό, η σκέψη πηγαίνει στον άλλο αμερικανικό κολοσσό, την Airbnb, η οποία τον τελευταίο χρόνο εισήλθε πιο δυνα-

μικά στον χώρο, προχωρώντας σε μία από τις σημαντικότερες αλλαγές στο προφίλ και στον προσανατολισμό της. Μέσω της πλατφόρμας, πλέον μπορεί κάποιος να κλείσει δραστηριότη-

Οι ταξιδιώτες μπορούν να οργανώσουν τα πάντα, από το κατάλυμα μέχρι τα αεροπορικά εισιτήρια, τις μεταφορές και τις δραστηριότητες.

τες χωρίς κράτηση για κατάλυμα, όπως ξεναγήσεις, μαθήματα μαγειρικής ή εκδηλώσεις, ενώ προσφέρονται υπηρεσίες που παραδοσιακά συνδέονται με ξενοδοχεία, όπως υπηρεσία δωματίου, θεραπείες spa και γυμναστική. Αυτά δεν είναι η πρώτη φορά που η Airbnb επιχειρεί να προσφέρει ένα ολοκληρωμένο πακέτο επιχειρήσεων. Η εταιρεία

είχε δοκιμάσει την ιδέα το 2016 με το Airbnb Experiences, αλλά τότε αντιμετώπισε προκλήσεις σχετικά με την ποιότητα και την αξιοπιστία των υπηρεσιών. Σήμερα επιστρέφει με βελτιωμένες προδιαγραφές και μεγαλύτερη στόχευση.

Μπορεί ο βασικός πυρήνας να είναι το να βρεις «ένα μέρος για να μείνεις», ωστόσο βλέποντας τη μεγάλη επισκεψιμότητα και τη δυνατή θέση τους στην αγορά διαδικτυακών κρατήσεων, που για την Booking εκτιμάται ότι φτάνει το 70% στην Ευρώπη, τόσο η Booking όσο και η Airbnb αναγνώρισαν τις σύγχρονες ανάγκες των ταξιδιωτών και εντόπισαν ευκαιρίες για νέες πηγές εσόδων, επεκτείνοντας το αποτυπώμά τους πέρα από τη διαμονή και δημιουργώντας ολοκληρωμένα οικοσυστήματα. Σε αυτό, βέβαια, συνέβαλε και η εξάλειψη των παραδοσιακών πρακτορείων που δυσκολευτήκαν να προσαρμοστούν στην ψηφιακή εποχή, αφήνοντας ένα αξιοσημείωτο κενό που έπρεπε να καλυφθεί.

Αν και αρχικά οι νέες υπηρεσίες ξεκίνησαν υποστηρικτικά, πλέον αναλογούν στο 30% του τζίρου που πραγματοποιεί η Booking.

Υψηλότερο πληθωρισμό «βλέπει» η ΕΚΤ

Πρόβλεψη για 2,6% φέτος από 1,9% πριν από τον πόλεμο – Χαμηλώνει τον πήχυ της ανάπτυξης στο 0,9% από 1,2%

Της **ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ ΚΟΥΡΤΑΛΗ**

Σε σημαντική αύξηση των προβλέψεων για τον πληθωρισμό, ειδικά για το 2026, και σε υποβάθμιση των εκτιμήσεων για την ανάπτυξη προχώρησε η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, καθώς ο πόλεμος στη Μέση Ανατολή θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία μέσω των υψηλότερων τιμών της ενέργειας. Οι μεσοπρόθεσμες επιπτώσεις θα εξαρτηθούν από την ένταση και τη διάρκεια της σύγκρουσης καθώς και από τον τρόπο με τον οποίο οι τιμές της ενέργειας θα επηρεάσουν τις τιμές καταναλωτή και την οικονομία, τόνισε η ΕΚΤ, παρουσιάζοντας έτσι εναλλακτικά σενάρια με υψηλότερες και πιο επίμονες αυξήσεις στις τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου.

Αν και διατήρησε αμετάβλητα τα επιτόκια, όπως αναμενόταν ευρέως, η ΕΚΤ κατέστησε σαφές ότι παρακολουθεί στενά τους κινδύνους από την άνοδο των τιμών του πετρελαίου και είναι έτοιμη να δράσει εάν χρειαστεί.

Πιο αναλυτικά, το διοικητικό συμβούλιο με ομόφωνη απόφαση διατήρησε σταθερά τα επιτόκια της διευκόλυνσης αποδοχής καταθέσεων, των πράξεων κύριας αναχρηματοδότησης και της διευκόλυνσης οριακής χρηματοδότησης στο 2,00%, 2,15% και 2,40% αντίστοιχα.

«Δεν λέω ότι είμαστε σε καλή θέση αυτή τη στιγμή, αλλά είμαστε καλά εξοπλισμένοι να αντιμετωπίσουμε το μεγάλο σοκ που ξεδιπλώνεται», διέμηνυσε η Κριστίν Λαγκάρντ. Όπως σχολιάζουν οι αναλυτές, η ΕΚΤ από την «καλή θέση» στην οποία βρισκόταν, πλέον είναι αντιμέτωπη με ένα

στασιμοπληθωριστικό σοκ.

Η Λαγκάρντ σημείωσε πως το Δ.Σ. είχε μία εκ βαθέων συζήτηση για την τρέχουσα κατάσταση, επισημαίνοντας πως υπήρξε και ενημέρωση από καθηγητή στον τομέα της άμυνας των στρατιωτικών επιστημών. Όπως εξήγησε, αυτές οι προβλέψεις είναι χρήσιμες καθώς ενσωματώνουν κατ'εξάιρεση πληροφορίες μέχρι τις 11 Μαρτίου, μια μεταγενέστερη από ό,τι συνήθως ημερομηνία συμπερίληψης στοιχείων.

Ειδικότερα, οι εμπειρογνώμονες προβλέπουν ότι ο γενικός πληθωρισμός θα διαμορφωθεί κατά μέσον όρο σε 2,6% το 2026 από 1,9% κατά τις προβλέψεις του Δεκεμβρίου, σε 2% το 2027 από 1,8% πριν, και σε 2,1% το 2028 από 2% πριν. Σε ό,τι αφορά τον δομικό πληθωρισμό, χωρίς δηλαδή τις κατηγορίες ενέργειας και επεξεργασμένων τροφίμων, προβλέπουν μέσο ρυθμό 2,3% το 2026 από 2,2% πριν, 2,2% το 2027 από 1,9% πριν και 2,1% το 2028 από 2%.

Επίσης, ο ρυθμός ανάπτυξης αναθεωρήθηκε προς τα κάτω, ιδίως για το 2026, αντανακλώντας τις παγκόσμιες επιδράσεις του πολέμου στις αγορές βασικών εμπορευμάτων, στα πραγματικά εισοδήματα και στην εμπιστοσύνη. Ειδικότερα, τοποθετείται πλέον στο 0,9% το 2026 από 1,2% πριν, στο 1,3% το 2027 από 1,4% πριν, ενώ για το 2028 διατηρήθηκε αμετάβλητος στο 1,4%.

Τα σενάρια

Οι τιμές της ενέργειας, πάντως, έχουν αυξηθεί σημαντικά από τις 11 Μαρτίου, επομένως τα σενάρια που παρουσίασε η ΕΚΤ για το πώς θα μπορούσε να εξελιχθεί η οικο-

«Δεν λέω ότι είμαστε σε καλή θέση, αλλά είμαστε καλά εξοπλισμένοι για να αντιμετωπίσουμε το μεγάλο σοκ που ξεδιπλώνεται», τόνισε η πρόεδρος της ΕΚΤ Κριστίν Λαγκάρντ. Όπως σχολιάζουν οι αναλυτές, η ΕΚΤ από την «καλή θέση» στην οποία βρισκόταν, πλέον είναι αντιμέτωπη με ένα στασιμοπληθωριστικό σοκ.

Διατήρησε αμετάβλητα τα επιτόκια, όπως αναμενόταν. Οι αγορές περιμένουν δύο αυξήσεις επιτοκίων μέχρι τον Δεκέμβριο.

νομία εάν το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο κινηθούν ακόμη υψηλότερα ή οι αυξήσεις αυτές είναι επίμονες, έχουν τη σημασία τους.

Ετσι, το βασικό σενάριο λαμβάνει υπόψη την πορεία των τιμών της ενέργειας κατά την καταλη-

κτική ημερομηνία της 11ης Μαρτίου και αντανακλά τις παραπάνω βασικές εκτιμήσεις των εμπειρογνομόνων για πληθωρισμό και ανάπτυξη. Ειδικότερα, λαμβάνουν υπόψη ότι οι τιμές πετρελαίου και φυσικού αερίου κορυφώνονται περίπου στα 90 δολάρια/βαρέλι και στα 50 ευρώ/MWh, αντίστοιχα, το δεύτερο τρίμηνο του 2026 και στη συνέχεια θα μειωθούν κατά τα επόμενα τρίμηνα. Όπως επισημαίνεται, ο πληθωρισμός θα αυξηθεί απότομα στο 3,1% το δεύτερο τρίμηνο και στη συνέχεια θα μειωθεί το τρίτο τρίμηνο στο 2,8%.

Παράλληλα, παρουσιάστηκαν δύο άλλα εναλλακτικά σενάρια,

ένα δυσμενές και ένα πιο σοβαρό, που διαφέρουν ως προς το μέγεθος και την επιμονή του σοκ στις τιμές της ενέργειας, τον αντίκτυπο του στο διεθνές περιβάλλον και την αβεβαιότητα, καθώς και τη διάδοσή του μέσω έμμεσων και δευτερογενών επιδράσεων στον πληθωρισμό.

Το δυσμενές σενάριο ενσωματώνει ισχυρότερες έμμεσες και δευτερογενείς επιπτώσεις από το βασικό σενάριο. Υποθέτει ότι το 40% των ροών πετρελαίου και LNG μέσω των Στενών του Ορμούζ διαταράσσεται, ωθώντας τις τιμές του πετρελαίου και του φυσικού αερίου στα 119 δολάρια και στα

87 ευρώ, αντίστοιχα, το δεύτερο τρίμηνο του 2026, προτού συγκλίνουν στις βασικές υποθέσεις έως το τρίτο τρίμηνο του 2027. Υπό αυτό το σενάριο, ο πληθωρισμός φέτος θα διαμορφωθεί στο 3,5%, το 2027 στο 2,1% και το 2028 θα υποχωρήσει σημαντικά, στο 1,6%, λόγω των αποπληθωριστικών πιέσεων που προκύπτουν από την ταχεία ομαλοποίηση των τιμών της ενέργειας. Η ανάπτυξη το 2026 θα διαμορφωθεί στο 0,6% και το 2027 στο 1,2%, ενώ το 2028 θα ανακάμψει στο 1,6%.

Τέλος, το πιο απαισιόδοξο, «σοβαρό» σενάριο, προϋποθέτει ένα ισχυρότερο και πιο επίμονο σοκ στις τιμές της ενέργειας, μεγαλύτερη αβεβαιότητα και ακόμη ισχυρότερες έμμεσες και δευτερογενείς επιπτώσεις. Υπό αυτό το σενάριο, το 60% των ροών μέσω των Στενών του Ορμούζ διαταράσσεται, ενώ υπάρχουν ζημιές στις υποδομές, κάτι που θα ωθήσει τις τιμές του πετρελαίου στα 145 δολάρια και τις τιμές του φυσικού αερίου στα 106 ευρώ το δεύτερο τρίμηνο του 2026, πριν μειωθούν με πολύ βραδύτερο ρυθμό και παραμείνουν σημαντικά πάνω από τις υποθέσεις τόσο του βασικού όσο και του δυσμενούς σεναρίου έως το 2028. Ο πληθωρισμός θα εκτιναχθεί στο 4,4% φέτος, στο 4,8% το 2027 και θα κινηθεί στο 2,8% το 2028. Η οικονομική ανάπτυξη θα διαμορφωθεί στο 0,4% φέτος, στο 0,9% το 2027 και στο 1,9% το 2028.

Αξίζει να σημειωθεί πως κανένα από τα σενάρια δεν λαμβάνει υπόψη τη λήψη μέτρων νομισματικής πολιτικής από την ΕΚΤ. Οι αγορές πάντως αναμένουν πλέον δύο αυξήσεις επιτοκίων μέχρι τον Δεκέμβριο.

Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών Κύπρου ανακοινώνει την έναρξη υποβολής αιτήσεων για την παραχώρηση υποτροφιών για το Ακαδημαϊκό Έτος 2025/26

Υποβολή Αιτήσεων:

Από 16 Μαρτίου 2026 (ώρα 9:00 π.μ.) έως και τις 8 Απριλίου 2026 (ώρα 15:00)

Το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών Κύπρου ανακοινώνει την προκήρυξη υποτροφιών για το ακαδημαϊκό έτος 2025/26. Οι ενδιαφερόμενοι/νες φοιτητές/τριες μπορούν να υποβάλουν την αίτησή τους για τη διεκδίκηση κρατικής υποτροφίας για την παρακολούθηση προπτυχιακών, μεταπτυχιακών και διδακτορικών σπουδών στην Κύπρο ή το εξωτερικό από 16/03/2026 (ώρα 9:00 π.μ.) έως και τις 8/04/2026 (ώρα 15:00).

Οι σχετικές προκηρύξεις για όλα τα επίπεδα σπουδών βρίσκονται αναρτημένες στην ιστοσελίδα <https://www.gov.cy/mof-cssf/>

Για περισσότερες πληροφορίες ή και διευκρινίσεις, μπορείτε να επικοινωνείτε με το Ίδρυμα Κρατικών Υποτροφιών Κύπρου, στο τηλ.: 22456433 από τις 7:30 π.μ. μέχρι τις 15:00 Δευτέρα με Παρασκευή ή στο ηλεκτρονικό ταχυδρομείο info@ikyk.mof.gov.cy

ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΑΤΙΚΩΝ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ ΚΥΠΡΟΥ

ΖΗΤΕΙΤΑΙ

Ζητείται καθαρίστρια για ιδιωτική ιατρική κλινική στην Κύπρο. Απαραίτητη προϋπηρεσία σε κλινική ή επαγγελματικό χώρο, υπευθυνότητα, συνέπεια και τήρηση κανόνων υγιεινής.

Τηλέφωνο Επικοινωνίας: 22335002

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Η No1
ενημερωτική
εφαρμογή
στην Κύπρο

Κατεβάστε την εφαρμογή της Καθημερινής Κύπρου στο κινητό σας.

Google Play

ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΛΑΡΝΑΚΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Την Πέμπτη 2 Απριλίου και Παρασκευή 3 Απριλίου 2026 στις 9ημ, η Αστυνομική Διεύθυνση Λάρνακας (παρά τις Φοινικούδες) θα διεξαγή 2 Πλειστηριασμούς που θα περιλαμβάνουν 366 αντικείμενα όπως 58 χρυσά και ασημένια Κοσμήματα, 31 εργαλεία (συριγίλια, αντλίες, τραπανάκι κα), 39 ποδήλατα διαφόρων ειδών, 43 ηλεκτρονικούς υπολογιστές (HP, LENOVO, ASUS, TOSHIBA), 30 κινητά τηλέφωνα (iPhone, Samsung, Nokia), ηλεκτρικά πατίνια, tablets (iPad, Amazon, Kindle), Ακουστικά (BOSE, JBL, JABRA, REDMI), Playstation, γυαλιά ηλίου, Ρούχα και τσάντες, Ντεπόζιτα νερού, παλαιά μέταλλα (χαλκός, αλουμίνιο κα) 70 ρολόγια (CASIO, SWAROVSKI, CITIZEN) και διάφορα άλλα. Οι ενδιαφερόμενοι αγοραστές μπορούν να επιθεωρήσουν τα αντικείμενα το πρωί του κάθε πλειστηριασμού μεταξύ 8-9ημ πριν την έναρξη του.

Για περισσότερες πληροφορίες και καταλόγους επικοινωνήστε με τον Δημοπράτη στα πιο κάτω τηλέφωνα:

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΝΤΩΝΙΑΔΗΣ ΛΤΔ

Διαμ. 2, Τ. Παπαδόπουλου 6, 2373 Άγιος Δομέτιος, Λευκωσία

ΤΗΛ.: 22778751, 99639733

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΤΕΛΩΝΕΙΟ ΛΕΜΕΣΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΣ ΠΛΕΙΣΤΗΡΙΑΣΜΟΣ

Την Πέμπτη 02/04/2026 στις 9.00 π.μ. θα διεξαχθεί στην Αποθήκη Δημοσίου του Τελωνείου Λεμεσού Δημόσιος Πλειστηριασμός. Όλα τα εμπορεύματα που θα πωληθούν περιλαμβάνονται στην γνωστοποίηση της Διευθύντριας του Τμήματος Τελωνείων που δημοσιεύθηκε στην Επίσημη Εφημερίδα της Δημοκρατίας Αρ. 5611 ημερομηνίας 13 Μαρτίου 2026. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να βρουν την εν λόγω γνωστοποίηση και στην ιστοσελίδα του τμήματος Τελωνείων www.mof.gov.cy/ce. Οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να επιθεωρήσουν τα εμπορεύματα στην Αποθήκη του Τελωνείου Λεμεσού που βρίσκεται στο Λιμάνι Λεμεσού, αποθήκη αρ. 2, καθώς και στις Αποθήκες Προσωρινής Εναπόθεσης στις 30 και 31 Μαρτίου μεταξύ των ωρών 9.00 π.μ. - 1.00 μ.μ.

Για περισσότερες πληροφορίες οι ενδιαφερόμενοι μπορούν να αποστεινόνται στους αρμόδιους λειτουργούς του τμήματος (τηλ. 25802438, 25802522, 25802486).

CY2026.EU

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΠΡΟΕΔΡΙΑ
ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΕ

Μια αυτόνομη Ένωση.
Ανοικτή στον κόσμο.

Αυτονομία μέσα από,

➤ Ασφάλεια, Άμυνα & Ετοιμότητα

➤ Αταγωνιστικότητα

➤ Μια Ένωση Ανοικτή στον Κόσμο

➤ Μια Ένωση Αξιών, για Όλους

➤ Ισχυρό Προϋπολογισμό, για μια Αυτόνομη Ένωση

«Φαρ Ουέστ» στις θαλάσσιες μεταφορές

Πρωτοφανής αναταραχή στις αλυσίδες εφοδιασμού λόγω του πολέμου

Σκηνικό «Άγριας Δύσης» επικρατεί στις θαλάσσιες μεταφορές λόγω του πολέμου στη Μέση Ανατολή, καθώς ο αποκλεισμός των Στενών του Ορμούζ και η απειλή επιθέσεων από τους αντάρτες Χούθι στην Ερυθρά Θάλασσα έχουν μετατρέψει τις ναυτιλιακές διαδρομές σε «ναρκοπέδιο», προκαλώντας πρωτοφανή αναταραχή στις αλυσίδες εφοδιασμού.

Το πρόσφατο πλήγμα στο λιμάνι-κόμβο Τζεμπέλ Αλι του Ντουμπάι, μετά από πυρκαγιά που προκλήθηκε από συντρίμμια αεροπορικών επιδρομών, προστέθηκε σε μια σειρά επιθέσεων που προκάλεσαν ακυρώσεις δρομολογίων και τεράστια συμφόρηση στα ελάχιστα πλέον «ασφαλή» λιμάνια της περιοχής.

Ο κανόνας του 19ου αιώνα

Μέσα σε αυτό το κλίμα αστάθειας, οι κολοσσοί των θαλάσσιων μεταφορών, όπως η MSC, η Maersk, η CMA CGM και η Hapag-Lloyd, έχουν υιοθετήσει σκληρή στάση, προκαλώντας την οργή των εμπόρων. Επικαλούμενοι έναν ξεχασμένο ναυτιλιακό κανόνα από τον 19ο αιώνα, οι εταιρείες διατηρούν το δικαίωμα, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, να ξεφορτώνουν τα εμπορευματοκιβώτια στο πλησιέστερο διαθέσιμο λιμάνι και όχι στον τελικό προορισμό τους. Το κόστος αυτής

της απόφασης, που περιλαμβάνει αποθήκευση, νέες λιμενικές χρεώσεις και εισαγωγικούς δασμούς, μετακυλιέται εξ ολοκλήρου στους πελάτες, που βρίσκονται πλέον συχνά προ τετελεσμένων γεγονότων. Είκοσι ημέρες μετά την έναρξη των αμερικανοϊσραηλινών επιθέσεων στο Ιράν, στελέχη της αγοράς περιγράφουν μια κατάσταση ομηρίας. Εμπορεύματα που προορίζονταν για τη Μέση

Οι ναύλοι για τα εμπορευματοκιβώτια που κατευθύνονται προς τον Κόλπο έχουν τετραπλασιαστεί, εκτινάζοντας τα έξοδα.

Ανατολή καταλήγουν στην Ινδία ή στα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, με τους ιδιοκτήτες τους να αναγκάζονται να πληρώσουν υπέρογκα ποσά για να τα ανακτήσουν ή να τα μεταφέρουν οδικώς. «Προς το παρόν βιώνουμε σκηνικά Άγριας Δύσης», σημειώνει ο Ντέιβιντ Οζαρντ, γενικός διευθυντής της John Mason International, τονίζοντας ότι οι πελάτες αναγκάζονται να πληρώσουν τις πρόσθετες χρεώσεις. «Αν δεν το κάνουμε, οι ναυτιλιακές εταιρείες μας βά-

Οι κολοσσοί των θαλάσσιων μεταφορών, όπως η MSC, η Maersk, η CMA CGM και η Hapag-Lloyd, έχουν υιοθετήσει σκληρή στάση, προκαλώντας την οργή των εμπόρων. Επικαλούμενοι έναν ξεχασμένο ναυτιλιακό κανόνα από τον 19ο αιώνα, οι εταιρείες διατηρούν το δικαίωμα, σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης, να ξεφορτώνουν τα εμπορευματοκιβώτια στο πλησιέστερο διαθέσιμο λιμάνι και όχι στον τελικό προορισμό τους. Το κόστος αυτής της απόφασης μετακυλιέται εξ ολοκλήρου στους πελάτες, που βρίσκονται πλέον συχνά προ τετελεσμένων γεγονότων.

ζουν σε αναμονή και μας κρατούν ομήρους».

Ο Χακάν Μπουλγκουρλού της εταιρείας οικιακών συσκευών Beko κάνει επίσης λόγο για μια «ολιγαρχική και καιροσκοπική» συμπεριφορά των μεταφορέων, που εκμεταλλεύονται το χάος για να αυξήσουν τα κέρδη τους. Η Beko έχει θωρακιστεί από τις άμεσες χρεώσεις χάρη στις μακροπρόθεσμες συμβάσεις της με τις ναυτιλιακές εταιρείες. Η διαταραχή στις διεθνείς αλυσίδες εφοδιασμού όμως έχει δημιουργήσει μια «κατάσταση χάους» στη Μέση Ανατολή, με επιπτώσεις σε όλα τα εύθραυστα εμπορικά δίκτυα.

Ο Φίλιπ Μπίανφρντ, εκπρόσωπος της Freshfel, του οργανισμού που εκπροσωπεί τα συμφέροντα του τομέα νωπών φρούτων και λαχανικών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο, δήλωσε ότι ο κλάδος του έχει

πληγεί σκληρά, καθώς ο Μάρτιος είναι ένας από τους μήνες αιχμής για τις εξαγωγές από την Ευρώπη προς τη Μέση Ανατολή. Η ανάγκη για ειδικά έγγραφα, οι έλεγχοι στα σύνορα και ο ανταγωνισμός για τα φορτηγά ψυγεία εκμηδενίζουν τα ήδη μικρά περιθώρια κέρδους, με τα εύθραυστα εμπορευματοκιβώτια να μεταφέρονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στην περιοχή πριν μεταφερθούν στις χώρες του Κόλπου διά ξηράς. «Αν πηγαίνετε στην Τζέντα (στη Σαουδική Αραβία), τότε πρέπει να βρείτε κερασαία μεταφορά (και) δεν είναι εύκολο, υπάρχει μεγάλος ανταγωνισμός. Στη συνέχεια πρέπει να περάσετε τον έλεγχο στα σύνορα, κάτι που επίσης δεν είναι εύκολο σε περίοδο αστάθειας», λέει ο Μπίανφρντ. Ακόμη και η μεταφορά ζώντων ζώων έχει καταστεί γρίφος, καθώς οι παραδοσιακές διαδρομές είναι

πλέον κλειστές, αναγκάζοντας τα πλοία σε επικίνδυνες αναδρομολογήσεις.

Το οικονομικό αποτύπωμα αυτής της κρίσης είναι τεράστιο. Οι ναύλοι για τα εμπορευματοκιβώτια που κατευθύνονται προς τον Κόλπο έχουν τετραπλασιαστεί, εκτινάζοντας τα έξοδα. Ο Κρεγκ Ράιλι, διευθύνων σύμβουλος του Dubai Arabian Shipping Agency, δήλωσε ότι ένα τυπικό κοντέινερ που μεταφέρει οικιακά είδη από το Ηνωμένο Βασίλειο στο Τζεμπέλ Αλι κόστιζε προηγουμένως περίπου 1.500 δολάρια, αλλά τώρα στοιχίζει σχεδόν 6.000 δολάρια. Αν και σε παγκόσμιο επίπεδο οι τιμές παραμένουν χαμηλότερες από τα ιστορικά υψηλά της πανδημίας, η γεωγραφική απομόνωση του Κόλπου δημιουργεί τοπικές «φούσκες» ακρίβειας. Οι εταιρείες επιβάλλουν γενικές επιβαρύνσεις για καύσιμα και

ασφάλιστρα κινδύνου που συχνά δεν ανταποκρίνονται στο πραγματικό λειτουργικό κόστος, αλλά επιβάλλονται οριζόντια σε όλες τις διαδρομές.

Εγκλωβισμένα 3.200 πλοία

Περίπου 3.200 πλοία βρίσκονται αυτή τη στιγμή εγκλωβισμένα στον Περσικό Κόλπο, μια περιοχή από την οποία διέρχεται το 5% του παγκόσμιου εμπορίου. Ενώ οι ναυτιλιακές εταιρείες υποστηρίζουν ότι βρίσκονται σε συνεχή επικοινωνία με τους πελάτες τους για την εξεύρεση λύσεων, η πραγματικότητα στο πεδίο δείχνει ότι το παγκόσμιο εμπόριο παραμένει ευάλωτο στις διαθέσιμες λίγες ισοχυρών πακτών. Το σκηνικό «Φαρ Ουέστ» στις θάλασσες δεν απειλεί μόνο τις επιχειρήσεις, αλλά και την τελική τιμή των προϊόντων που φθάνουν στο ράφι του καταναλωτή.

«Φωτιά» στο πετρέλαιο μετά το πλήγμα στο μεγαλύτερο κοιτάσμα αερίου

Στα ύψη εκτοξεύθηκαν και πάλι προχθές οι τιμές του πετρελαίου μετά το πλήγμα στο μεγαλύτερο κοιτάσμα φυσικού αερίου στον κόσμο, το South Pars στο Ιράν. Την ανησυχία ενέτεινε και η αντίδραση της Τεχεράνης, που πλέον απειλεί ευθέως τις γειτονικές χώρες με πλήγματα στις δικές τους εγκαταστάσεις πετρελαίου και φυσικού αερίου, προειδοποιώντας ότι αποτελούν «θεμιτούς στόχους» αντεκδίκησης. Αργά το βράδυ προχθές, το αργό Δυτικού Τέξας βρισκόταν στα 99,04 δολ. το βαρέλι σημειώνοντας άνοδο 2,88% και το Brent στα 109,24 δολ. το βαρέλι με άνοδο 5,63%. Από την αρχή του πολέμου, άλλωστε, οι τιμές του πετρελαίου έχουν αυξηθεί κατά περισσότερο από 40%.

Ο Αμερικανός πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ θέλει απεγνωσμένα να ανοίξουν ξανά τα Στενά του Ορμούζ για να αντιμετωπίσει την ενεργειακή κρίση, αλλά όλα δείχνουν πως δεν πρόκειται να το

καταφέρει εύκολα. Οι επιθέσεις των Ιρανών σε πλοία και η απειλή των ναρκών στην περιοχή έχουν μειώσει στο ελάχιστο την κίνηση στο θαλάσσιο πέρασμα, αφήνοντας τον έλεγχο των όποιων ροών στην Τεχεράνη. Από τα Στενά του Ορμούζ διέρχεται περίπου

Χωρίς εκκευρία τα Στενά του Ορμούζ δεν ανοίγουν – Επικίνδυνη μια επιχείρηση συνοδείας πλοίων, λένε στρατιωτικοί αναλυτές.

το ένα πέμπτο των παγκόσμιων προμηθειών πετρελαίου και η διακοπή της διέλευσης των δεξαμενόπλοιων προκαλεί έλλειψεις καυσίμων και αυξήσεις τιμών από την Ασία έως την Ευρώπη και την Αφρική. Τώρα η κίνηση μέσα από τα Στενά γίνεται με τους

όρους του Ιράν. Ελάχιστα πλοία έχουν καταφέρει να περάσουν, κινούμενα κοντά στις ιρανικές ακτές, που σημαίνει πως η διέλευση εξαρτάται από την έγκριση της Τεχεράνης. Εν ολίγοις, τα Στενά δεν είναι επισήμως κλειστά, όμως η πρόσβαση ελέγχεται και η επιστροφή σε μια κανονικότητα στο διεθνές εμπόριο και στη μεταφορά πετρελαίου φαίνεται ακόμη πολύ μακριά.

Όσοι είναι επιφυλακτικοί απέναντι στην πρόταση της Ουάσιγκτον για παροχή συνοδείας στα δεξαμενόπλοια επικαλούνται την πρόσφατη εμπειρία στην Ερυθρά Θάλασσα, στην άλλη πλευρά της Αραβικής Χερσονήσου. Εκεί, οι αντάρτες Χούθι στην Υεμένη χρησιμοποίησαν παρόμοιες τακτικές για να διαταράξουν την κυκλοφορία μέσω του στενού Μπαμπ αλ Μαντέμ, παρά τις βομβαρδιστικές επιχειρήσεις από τις ΗΠΑ και άλλους. Ο πρωθυπουργός του Ηνωμένου Βασιλείου, Κιρ Στάρμερ, δήλω-

σε τη Δευτέρα ότι η χώρα του δεν θα συρθεί στον πόλεμο και ότι το άνοιγμα των Στενών του Ορμούζ «δεν είναι απλό». «Μπορείτε να το δείτε αυτό ιστορικά, όταν υπήρξαν άλλες συγκρούσεις που επηρέασαν τα στενά», είπε. Εξάλλου, ο Γάλλος πρόεδρος Εμανουέλ Μακρόν υπογράμμισε ότι η Γαλλία δεν θα συμμετάσχει ακόμη σε επιχειρήσεις. Ωστόσο, είναι έτοιμος να συνεργαστεί σε ένα σύστημα συνοδείων όταν η κατάσταση ηρεμήσει. «Δεν είμαστε μέρος της σύγκρουσης και ως εκ τούτου η Γαλλία δεν θα συμμετάσχει ποτέ σε επιχειρήσεις για το άνοιγμα ή την απελευθέρωση των Στενών του Ορμούζ στο τρέχον πλαίσιο», τόνισε ο Μακρόν. «Μόλις ηρεμήσει η κατάσταση, μόλις σταματήσουν οι βασικοί βομβαρδισμοί, είμαστε έτοιμοι, μαζί με άλλες χώρες, να αναλάβουμε την ευθύνη για ένα σύστημα συνοδείας».

Στρατιωτικοί αναλυτές συμφωνούν ότι χωρίς εκκευρία μια

προσπάθεια συνοδείας είναι επικίνδυνη. «Η στρατιωτική λύση είναι η λιγότερο καλή λύση», επισημάνει στο Bloomberg ο Τομ Σαρπ, πρώην αξιωματικός του πολεμικού ναυτικού του Ηνωμένου Βασιλείου, που είχε υπηρετήσει στον Περσικό Κόλπο στο παρελθόν, «είναι περισσότερο πολιτικό ζήτημα». «Αυτό που κάνει τώρα το Ιράν είναι αυτό που είδαμε να κάνουν οι Χούθι στην Ερυθρά Θάλασσα», πρόσθεσε. «Μόνο μερικά βλήματα είναι αρκετά για να τρομάξουν τα πλοία και να μείνουν μακριά». Ακόμη και εάν οι ΗΠΑ συγκροτήσουν ένα συνασπισμό χωρών για την παροχή συνοδείας στα πλοία, ο αντίκτυπος θα είναι περιορισμένος, σημειώνει το Bloomberg, καθώς η όποια κίνηση στα Στενά θα απέχει πολύ από την επιστροφή στην κανονική κυκλοφορία. Το πέρασμα είναι στενό, με μόλις 48 χιλιόμετρα πλάτος στο πιο στενό του σημείο, κάτι που σημαίνει ότι πυραύλοι, drones και μικρά

σκάφη μπορούν εύκολα να φτάσουν στα πλοία.

Οι ασφαλιστικές εταιρείες και οι τράπεζες αναμένεται να παραμείνουν απρόθυμες να ασφαλίσουν ή να χρηματοδοτήσουν ταξίδια κοντά στο Ιράν, λόγω της έκθεσής σε κυρώσεις και του κινδύνου επιθέσεων. Με τις θαλάσσιες μεταφορές να αποκλείονται, η Σαουδική Αραβία και τα Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα στέλνουν πετρέλαιο μέσω αγωγών, παρακάμπτοντας το Ορμούζ. Αλλά δεν μπορούν να αντικαταστήσουν πλήρως τις ποσότητες που κανονικά διακινούνται μέσω των Στενών. Σύμφωνα με το Bloomberg, ακόμη και το τέλος του πολέμου μπορεί να μην αρκεί για να ανοίξει ξανά η πλωτή οδός. Το Ιράν θα μπορούσε να συνεχίσει κάποιες κατά καιρούς επιθέσεις στα Στενά, ώστε να κάνει τις διελεύσεις υπερβολικά επικίνδυνες και άρα να συνεχίσει να διαταράσσει τη ναυσιπλοΐα, για να έχει έναν επιπλέον μοχλό πίεσης.

Μανία με το fitness και την ομορφιά στις ΗΠΑ

Όταν οι Αμερικανοί ξεδεύουν χρήματα αυτές τις μέρες, το πιθανότερο είναι ότι τα δίνουν για ένα μάθημα γιόγκα ή για ενέσεις botox, παρά για να αγοράσουν παπούτσια ή ρούχα. Το μαρτυρεί μια ματιά στην αγορά. Για πρώτη φορά στην Ιστορία, οι χώροι που νοικιάζονται στις ΗΠΑ για επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών είναι περισσότερα από εκείνους που διατίθενται για καταστήματα. Ακολουθώντας τις τάσεις της εποχής, τα κομμωτήρια, τα σπα και τα γυμναστήρια πολλαπλασιάζονται. Σύμφωνα με στοιχεία της εταιρείας δεδομένων CoStar, τα οποία επικαλείται η Wall Street Journal, οι ενοικιαστές που προσφέρουν υπηρεσίες μίσθωναν το 2025 λίγο πάνω από το 50% των συνολικών επαγγελματικών χώρων. Και αυτό, ενώ πριν από δεκαπέντε χρόνια οι ενοικιαστές αυ-

τοί ευθύνονταν μόνο για το 40% των συνολικών μισθώσεων. «Τα χρήματα των καταναλωτών παραμένουν σταθερά στραμμένα στις υπηρεσίες», εξηγεί ο Μπράντον Σβετς της CoStar. «Δεν υπάρχει τιποτα που να υποδηλώνει ότι αυτό θα αλλάξει σύντομα».

Αυτές οι αλλαγές στην αγορά του real estate αντανακλούν, βέ-

Ο τζίρος της βιομηχανίας της ευεξίας ξεπερνάει τα 2 τρισ. δολάρια.

βαια, και τις μεγάλες αλλαγές που έχει φέρει το ηλεκτρονικό εμπόριο. Με την τεχνολογία, ο φυσικός χώρος τον οποίο χρειάζεται μια επιχείρηση για να πουλήσει είδη

Μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες εταιρείες στις ΗΠΑ είναι η Planet Fitness, η οποία απέκτησε περισσότερα από ένα εκατομμύριο νέα μέλη πέρυσι και σχεδιάζει να ανοίξει 200 γυμναστήρια το 2026.

όπως πουλόμενα, παπούτσια και προμήθειες γραφείου μειώνεται.

Ο Σβετς προβλέπει ότι οι μισθώσεις από επιχειρήσεις υπηρεσιών θα παραμείνουν ισχυρές,

ακόμα και την ώρα που η εστίαση, ο μεγαλύτερος κλάδος του τομέα αυτού, δείχνει σημάδια εξασθένησης, καθώς το υψηλό κόστος ζωής πιέζει τις δαπάνες κάποιων

καταναλωτών. Η ευεξία είναι μια βιομηχανία που εμφανίζει πολύ υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης στις ΗΠΑ, πετυχαίνοντας συνολικό τζίρο 2,1 τρισ. δολ. το 2024, σύμφωνα με τους υπολογισμούς του Global Wellness Institute, στους οποίους προσμετρούνται οι δαπάνες σε 11 τομείς, όπως τα σπα, η ομορφιά, η διατροφή, η ψυχική ευεξία και η δημόσια υγεία.

Τα social media δημιουργούν ζήτηση για υπηρεσίες που υποσχονται να κάνουν τους καταναλωτές να φαίνονται ωραίοι στις φωτογραφίες, από κομμωτήρια μέχρι ινστιτούτα αποτρίχωσης. Νέα γυμναστήρια ανοίγουν παντού, με τον συγκεκριμένο τομέα να ευθύνεται σχεδόν για το 30% των μισθώσεων από επιχειρήσεις υπηρεσιών πέρυσι, από 20% το 2016.

Οι γειτονίες του Μανχάταν γεμίζουν με σάουνες, στούντιο Pi-

lates και μπουτίκ με ρούχα γυμναστικής. Πολλοί Αμερικανοί καταφεύγουν σε τέτοιους χώρους ακόμα και για την κοινωνικοποίηση τους, με τα γυμναστήρια να αντικαθιστούν πλέον πολλές φορές ακόμα και τα μπαρ. Μία από τις ταχύτερα αναπτυσσόμενες εταιρείες σε εθνικό επίπεδο στις ΗΠΑ είναι η Planet Fitness, η οποία απέκτησε περισσότερα από ένα εκατομμύριο νέα μέλη πέρυσι και σχεδιάζει να ανοίξει σχεδόν 200 νέα γυμναστήρια το 2026. Ο Τσιπ Ολσον, υπεύθυνος ανάπτυξης της εταιρείας, λέει στη WSJ ότι οι άνθρωποι γυμνάζονται πιο συχνά και πιο κοινωνικά από ό,τι στο παρελθόν, με ολόκληρες οικογένειες ή ομάδες συναδέλφων να εμφανίζονται συχνά στο γυμναστήριο μαζί. Η αλυσίδα αναμένει περαιτέρω οφέλη από τη διάδοση του Ozempic και άλλων φαρμάκων GLP-1.

Μέση ετήσια αύξηση 7,8% κατέγραψαν οι τιμές κατοικίας πανελλαδικά το 2025

Ειδικά για την Αττική σημειώνεται σταδιακή επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών, δείγμα της υπερθέρμανσης της αγοράς

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΞΑΝΟΓΛΟΥ**

Άλλο ένα έτος ισχυρών επιδόσεων για την αγορά κατοικίας αποτέλεσε το 2025, καθώς, σύμφωνα με τους δείκτες τιμών πώλησης της Τράπεζας της Ελλάδος, η μέση ετήσια αύξηση διαμορφώθηκε σε 7,8%, έναντι 9,1% το 2024. Μάλιστα ένα σημαντικό χαρακτηριστικό του προηγούμενου έτους είναι η καθοριστική επίδραση που φαίνεται ότι είχε το πρόγραμμα «Σπίτι μου II» στις τιμές των μεταχειρισμένων κατοικιών (άνω των πέντε ετών) αυξήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό έναντι των νεόδμητων κατοικιών, κάτι που δεν συνθίζεται υπό φυσιολογικές συνθήκες.

Ειδικότερα, οι τιμές των παλαιότερων κατοικιών αυξήθηκαν το 2025 κατά 8,1%, έναντι

7,4% των νεόδμητων. Το 2024, όταν δεν υπήρχε το πρόγραμμα «Σπίτι μου», η εικόνα ήταν αντίστροφη καθώς οι τιμές των σύγχρονων κατοικιών είχαν αυξηθεί με ετήσιο ρυθμό 10,2%, έναντι 8,4% των παλαιότερων. Ασφαλώς, στην εξέλιξη του 2025 θα πρέπει να συνυπολογιστεί και η αβεβαιότητα που χαρακτήρισε τις νέες κατασκευές λόγω του ΝΟΚ και που πιθανώς να ώθησε κάποιους κατασκευαστές στο να προχωρήσουν σε «εκπτώσεις» έναντι των αρχικών ζητούμενων τιμών τους. Είναι ξεκάθαρο, επίσης, ότι η αύξηση των παλαιότερων ακινήτων θα ήταν σαφώς ηπιότερη χωρίς το πρόγραμμα «Σπίτι μου», το οποίο αφορά ακίνητα ηλικίας από 20 ετών και άνω (με έτος αποπεράτωσης το αργότερο έως το τέλος του 2007 και έτος έκδοσης της οικοδομικής άδειας το αργότερο έως το τέλος του 2005).

Κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2025, σε πανελλαδικό επίπεδο, η αύξηση των τιμών διαμορφώθηκε σε 7,6%, έναντι αύξησης 7,4% που είχε σημειωθεί το αντίστοιχο τρίμηνο του 2024 (συγκριτικά με το 2023). Παράλληλα όμως η αύξηση αυτή ήταν ηπιότερη συγκριτικά με το τρίτο τρίμηνο, όταν οι τιμές είχαν ενισχυθεί με ετήσιο ρυθμό 8,3%. Το τέταρτο τρίμηνο τα νεόδομητα ακίνητα κατέγραψαν ετήσια αύξηση κατά 7,4% και τα παλιότερα κατά 7,8%, ενώ το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο οι αντίστοιχες αυξήσεις ήταν 7% και 9,1%.

Άλλο ένα σημαντικό συμπέρασμα που προκύπτει από τα στοιχεία της ΤτΕ είναι η σταδιακή επιβράδυνση του ρυθμού ανόδου των τιμών στην Αττική, δείγμα της υπερθέρμανσης της αγοράς και της αδυναμίας όλο και περισσότερων νοικοκυριών να ανταπο-

Καθοριστική ήταν η επίδραση του προγράμματος «Σπίτι Μου II» στις τιμές των μεταχειρισμένων κατοικιών.

κριθούν στην άνοδο των αξιών που έχει σημειωθεί. Στο πλαίσιο αυτό, στο σύνολο του 2025, οι τιμές στην Αττική αυξήθηκαν κατά 6,2%, έναντι ανόδου 8,6% το 2024. Κατά το τέταρτο τρίμηνο μάλιστα η ετήσια αύξηση δεν ξεπέρασε το 5,9%, έναντι αύξησης 7% το αμέσως προηγούμενο τρίμηνο.

Αντιθέτως, στην υπόλοιπη χώρα, οι τιμές κινήθηκαν με ταχύτερο ρυθμό. Στην Θεσσαλονίκη, στο σύνολο του 2025, η αύξηση ανήλθε σε 9,6% από 11,7% το 2024, ενώ το τέταρτο τρίμηνο οι τιμές ενισχύθηκαν κατά 8%. Στις άλλες μεγάλες πόλεις της χώρας, το τέταρτο τρίμηνο οι τιμές αυξήθηκαν με ετήσιο ρυθμό 10,5%, ενώ στο σύνολο του 2025 η άνο-

δος διαμορφώθηκε σε 9,8%, από 7,6% το 2024. Στις υπόλοιπες περιοχές (κυρίως τουριστικές) της χώρας η άνοδος το 2025 διαμορφώθηκε σε 8,8%, από 10,9% το 2024, ενώ κατά το τέταρτο τρίμηνο η ετήσια αύξηση διαμορφώθηκε σε 8,6%.

Στην πρόσφατη Ενδιάμεση Εκθέσή της για την Νομισματική Πολιτική, η ΤτΕ επισήμανε ότι «κατά τη διάρκεια του 2025 η ελληνική αγορά ακινήτων συνέχισε να προσελκύει το επενδυτικό ενδιαφέρον, τόσο το εγχώριο όσο και από το εξωτερικό, ειδικά για τους τομείς της κατοικίας, της φιλοξενίας αλλά και των γραφείων υψηλών προδιαγραφών με βιοκλιματικά χαρακτηριστικά».

Παράλληλα, για το 2026, η ΤτΕ τονίζει ότι «το επενδυτικό ενδιαφέρον όπως και οι ανοδικές τάσεις των τιμών στην αγορά ακινήτων αναμένεται να συνεχιστούν και το επόμενο διάστημα, αλλά με ηπιότερους ρυθμούς, υπό την προϋπόθεση ότι η ζήτηση δεν θα επηρεαστεί από διεθνείς μακροοικονομικές και γεωπολιτικές εξελίξεις. Ειδικά για το υψηλότερων προδιαγραφών τμήμα της αγοράς εκτιμάται ότι η πορεία του θα συνεχίσει να είναι θετική, με τη δυναμική να τροφοδοτείται από το ενδιαφέρον ξένων αγοραστών και επενδυτών, την καλή επίδοση του τουρισμού, τη βελτίωση των μακροοικονομικών δεικτών, αλλά και τη σταδιακή αναβάθμιση των υποδομών της χώρας».

Ποια ακίνητα δεν θα διεκδικεί το Δημόσιο στην Ελλάδα

Του **ΠΡΟΚΟΠΗ ΧΑΤΖΗΝΙΚΟΛΑΟΥ**

Το ελληνικό Δημόσιο δεν θα διεκδικεί δικαιώματα σε ακίνητα που έχουν καταγραφεί σε υποθηκοφυλακεία πριν από τις 11 Ιουνίου 1975, διασφαλίζοντας έτσι τα δικαιώματα πολιτών και δικαιοπαρόχων τους, ακόμη κι αν οι συναλλαγές είχαν καθυστερήσει ή δεν ολοκληρώθηκαν λόγω αδράνειας της διοίκησης ή για λόγους ανωτέρας βίας.

Χώροι εκτός συναλλαγής

Επιπλέον, αναγνωρίζονται δικαιώματα σε ακίνητα όπου εγκαταστάθηκαν πληθυσμοί, κυρίως πρόσφυγες, ύστερα από πρόσκληση των αρμοδίων αρχών. Ωστόσο, τίθενται σαφείς εξαιρέσεις: το Δημόσιο δεν αναγνωρίζει εμπράγματα δικαιώματα σε χώρους εκτός συναλλαγής, όπως αρχαιολογικοί χώροι, αιγιαλοί, παραλίες και προστατευόμενες δασικές εκτάσεις. Στο σχέδιο νόμου που κατατέθηκε στη Βουλή από τον αντιπρόεδρο της κυβέρνησης Κωστή Χατζηδάκη —«Παραμύθια για ένα κράτος πιο φιλικό στον πολίτη»— ουσιαστικά εισάγονται κανόνες για το πώς το ελληνικό Δημόσιο θα αντιμετωπίζει τα ακίνητα που καταγράφονται για πρώτη φορά στο Εθνικό Κτηματολόγιο. Σύμφωνα με τη διάταξη, το Δημόσιο δεν θα διεκδικεί δικαιώματα έναντι πολιτών ή τρίτων σε περιπτώσεις όπου ο τίτλος ιδιοκτησίας έχει ήδη καταγραφεί στο υποθηκοφυλακείο πριν από τις 11 Ιουνίου 1975. Με άλλα λόγια, οι πολίτες διατηρούν την ιδιοκτησία τους ακόμη κι αν υπήρχαν εκκρεμότητες ή καθυστερήσεις από τη διοίκηση.

Παράλληλα, το σχέδιο νόμου προβλέπει την άρση των κατάσχσεων ακινήτων τα οποία ο οφειλέτης επιθυμεί να πωλήσει υπό προϋποθέσεις, ενώ με στόχο τη μείωση της γραφειοκρατίας και την εξυπηρέτηση του πολίτη στις συναλλαγές με το Δημόσιο περιλαμβάνεται διάταξη που παρέχει τη δυνατότητα πώλησης ακινήτου το οποίο προέρχεται από κληρονομιά, χωρίς να έχει πληρωθεί ο σχετικός φόρος, εφόσον ο υπόχρεος αδυνατεί να τον καταβάλει. Ειδικότερα: **Άρση κατάσχησης.** Η φορολογική διοίκηση, έπειτα από αίτηση του

Σήμερα, όσοι αδυνατούν να πληρώσουν τον φόρο κληρονομιάς δεν μπορούν να εκποιήσουν το ακίνητό τους.

οφειλέτη, εκδίδει απόφαση άρσης κατάσχεσης που έχει επιβάλει σε ακίνητο του για βεβαιωμένες οφειλές στη φορολογική διοίκηση, ενώψει μεταβίβασης, εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι εξής όροι: **1.** Πληρούνται κατά τον χρόνο αποδέσμευσης, οι όροι χορήγησης αποδεικτικού ενημερότητας ή βεβαίωσης οφειλής. **2.** Το τίμημα της μεταβίβασης δεν μπορεί να υπολείπεται της εμπορικής αξίας του ακινήτου, όπως αυτή έχει προσδιοριστεί κατά τον χρόνο της κατάσχεσης. **3.** Όταν η εμπορική αξία του ακινήτου είναι κατώτερη της αντικειμενικής αξίας αυτού, λαμβάνεται υπόψη η αντικειμενική αξία. Σε περίπτωση που η κατάσχεση έχει επιβληθεί πέραν της πενταετίας πριν από την υποβολή της αίτησης, ο οφειλέτης προσκομίζει έκθεση εκτίμησης της εμπορικής αξίας του υπό μεταβίβαση ακινήτου από ανεξάρτητο πιστοποιημένο εκτιμητή. **4.** Από το τίμημα της μεταβίβασης παρακρατείται και αποδίδεται από τον συμβολαιογράφο στη φορολογική διοίκηση ποσό που αντιστοιχεί σε ποσοστό του συνόλου του τρέχοντος υπολοίπου της επιβληθείσας κατάσχεσης. **5.** Το ποσοστό παρακράτησης προσδιορίζεται με βάση κριτήρια φορολογικής συνέπειας του οφειλέτη και εισπραξιμότητας της εναπομένουσας οφειλής και σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να υπολείπεται του 25%. **6.** Εφόσον το ποσό που προκύπτει από την παρακράτηση είναι μεγαλύτερο του ποσού παρακράτησης, για την άρση της κατάσχεσης παρακρατείται και αποδίδεται το με-

γαλύτερο αυτό ποσό.

7. Σε περίπτωση που το ποσό της παρακράτησης υπερβαίνει το τίμημα, όπως αυτό καθορίστηκε, παρακρατείται και αποδίδεται το σύνολο του τιμήματος και η κατάσχεση αίρεται για το μεταβιβαζόμενο ακίνητο.

8. Κατά τον χρόνο της αποδέσμευσης δεν υφίστανται βάρη υπέρ άλλων δανειστών επί του προς μεταβίβαση ακινήτου.

9. Εάν το σύνολο των βεβαιωμένων ληξιπρόθεσμων οφειλών έχει διασφαλιστεί πλήρως από εγγυήσεις ή εμπράγματα ασφάλειες, δεν απαιτείται η πλήρωση του όρου σύμφωνα με τον οποίο το ποσοστό παρακράτησης προσδιορίζεται με βάση κριτήρια φορολογικής συνέπειας του οφειλέτη και εισπραξιμότητας της εναπομένουσας οφειλής και σε κάθε περίπτωση δεν μπορεί να υπολείπεται του 25%.

Εφόσον πληρούνται οι όροι, η φορολογική διοίκηση θα εκδίδει άμεσα απόφαση άρσης κατάσχεσης.

Φόρος κληρονομιάς

Μία ακόμη σημαντική παράμετρος του νέου νομοσχεδίου αφορά όσους κληρονόμους ακινήτου και αδυνατούν να πληρώσουν τον φόρο κληρονομιάς. Συγκεκριμένα, η διάταξη παρέχει τη δυνατότητα για πληρωμή του φόρου κληρονομιάς κατά τη μεταβίβαση του κληρονομιαιού ακινήτου. Σήμερα όσοι αδυνατούν να πληρώσουν τον φόρο κληρονομιάς δεν μπορούν να εκποιήσουν το ακίνητό τους. Με τη νέα ρύθμιση, ο φόρος θα μπορεί να πληρώνεται από το τίμημα της μεταβίβασης, το οποίο επίσης θα αποδίδεται αυτόματα από τον συμβολαιογράφο στην εφορία.

Σημαντικές αλλαγές, όμως, επέρχονται και στις μεταβιβάσεις, καθώς απλοποιούνται σημαντικά οι διαδικασίες, με τον χρόνο ολοκλήρωσης του συμβολαίου να απαιτεί μικρό πλεον χρονικό διάστημα σε σύγκριση με το παρελθόν. Το σχέδιο νόμου ορίζει ότι οι συμβολαιογράφοι θα δι-ασυνδεθούν με το ΤΕΕ για την ηλεκτρονική ταυτότητα κτηρίου και την ΑΑΔΕ για τις περιπτώσεις απαλλαγής φόρου, θα υποβάλλουν τις δηλώσεις φόρου μεταβίβασης και θα καταβάλουν τα αντίστοιχα ποσά.

Προστασία πρώτης κατοικίας μέσω εξωδικαστικού μηχανισμού

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Στοχευμένη προστασία της πρώτης κατοικίας μέσω του εξωδικαστικού μηχανισμού προωθεί το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, δίνοντας τη δυνατότητα σε οφειλέτες να διεκδικήσουν μια ρύθμιση για την κύρια κατοικία τους, διαχωρίζοντας την από την υπόλοιπη περιουσία τους. Στην περίπτωση αυτή η υπόλοιπη περιουσία θα οδηγείται σε πλειστηριασμό, αλλά οι οφειλέτες θα επιτυγχάνουν χαμηλότερες μηνιαίες δόσεις για τη ρύθμιση που αφορά την πρώτη κατοικία, όπως συνέβαινε με τον νόμο Κατσέλη. Για την αποπληρωμή του υπολοίπου της οφειλής που έχει κάποιος θα χρησιμοποιούνται τα έσοδα από τον πλειστηριασμό της υπόλοιπης περιουσίας. Αν πρωτοβουλία ανακοίνωσε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών Κυριάκος Πιερρακάκης, εξηγώντας ότι «σήμερα, όταν κάποιος αίτηση στον εξωδικαστικό δεν μπορείς να ξεχωρίσεις την πρώτη σου κατοικία από όλα την υπόλοιπη περιουσία σου και έτσι καταλήγει το κούρεμα να είναι μικρότερο από ό,τι θα ήθελες και η δόση να είναι αρκετά μεγαλύτερη».

«Θέλουμε να καταστήσουμε τον εξωδικαστικό μηχανισμό σαν ένα αποτελεσματικό εργαλείο προστασίας της πρώτης κατοικίας», υπογράμμισε ο κ. Πιερρακάκης, σημειώνοντας ότι προς την κατεύθυνση αυτή υπήρξαν σχόλια από οφειλέτες που ζητούσαν να προστατεύσουν μόνο την πρώτη τους κατοικία, αποδεχόμενοι να ρευστοποιήσουν την υπόλοιπη περιουσία τους.

Με τη νέα ρύθμιση που επεξεργάζεται η Γενική Γραμματεία Ιδιωτικού Χρέους, το ύψος του «κουρέματος» και της μηνιαίας δόσης θα διαμορφώνεται με βάση την αξία της πρώτης κατοικίας του οφειλέτη σε σχέση με το συνολικό του χρέος προς τους πιστωτές. Παράλληλα, όπως επισημαίνεται, η διαδικασία θα είναι ταχεία, ώστε να προσφέρει μια

Η νέα ρύθμιση θα προβλέπει ότι η πρόταση θα παράγεται μέσω αλγορίθμου που θα λαμβάνει υπόψη μόνο την αξία της κύριας κατοικίας και όχι το σύνολο της περιουσίας.

πραγματικά δεύτερη ευκαιρία σε όσους επιθυμούν να ρυθμίσουν τα χρέη τους και να διασφαλίσουν την κατοικία τους.

Να σημειωθεί ότι ένας βασικός κανόνας του εξωδικαστικού είναι ότι ο πιστωτής δεν πρέπει να βρεθεί σε χειρότερη θέση από ό,τι με τη ρευστοποίηση των περιουσιακών στοιχείων που θα ακινήτης περιουσίας του ήταν 300.000, οι πιστωτές διεκδικούσαν κατ' ελάχιστον τις 300.000. Αν στο ίδιο παράδειγμα ο οφειλέτης διαθέτει πρώτη κατοικία που αξίζει 200.000 ευρώ και άλλες 100.000 είναι η αξία άλλων ακινήτων που έχει στην κατοχή του, θα ρυθμίσει την οφειλή των 200.000 ευρώ, διασώζοντας την πρώτη του κατοικία και οι πιστωτές θα λάβουν άλλα 100.000 ευρώ από τον πλειστηριασμό των υπολοίπων ακινήτων.

Η νέα ρύθμιση θα προβλέπει ότι η πρόταση θα παράγεται μέσω αλγορίθμου που θα λαμβάνει υπόψη μόνο την αξία της κύριας κατοικίας —είτε την εμπορική είτε την αντικειμενική (ΕΝΦΙΑ), όποια είναι υψηλότερη— και όχι

το σύνολο της περιουσίας. Έτσι, η δόση και το «κούρεμα» θα ανταποκρίνονται ουσιαστικά στην αξία του ακινήτου και στα εισοδήματα του οφειλέτη, οδηγώντας σε σημαντικά χαμηλότερες μηνιαίες επεβαρύνσεις και μεγαλύτερες διαγραφές οφειλών, ιδίως στις περιπτώσεις όπου η αξία της κατοικίας είναι χαμηλότερη από το συνολικό ύψος των οφειλών. Το νέο σχήμα συνοδεύεται από σαφή και δεσμευτικό όρο: η εκποίηση της υπόλοιπης περιουσίας ενσωματώνεται στη σύμβαση αναδιάρθρωσης και θα πραγματοποιείται ηλεκτρονικά μέσω της διαδικασίας e-auction. Με τον τρόπο αυτό αντιμετωπίζεται και το πρόβλημα ακινήτων που παρέμειναν «παγωμένα» χωρίς αγοράστη, επιβαρύνοντας σημαντικά την τελική πρόταση ρύθμισης.

Ο οφειλέτης θα έχει το δικαίωμα να αποδεχθεί ή να απορρίψει την πρόταση που παράγεται από τον μηχανισμό. Εφόσον την αποδεχθεί, θα συντάσσεται σύμβαση αναδιάρθρωσης που θα προβλέπει τη σταδιακή αποπληρωμή της αξίας της πρώτης κατοικίας προς τους χρηματοδοτικούς φορείς, με τη διάσωση του ακινήτου να εξαρτάται από την τήρηση των όρων της ρύθμισης. Η φιλοσοφία της παρέμβασης ακολουθεί τη βασική αρχή όλων των προηγούμενων εργαλείων προστασίας κατοικίας —δηλαδή τη σταδιακή αποπληρωμή της αξίας του ακινήτου— αλλά σε ένα πιο λειτουργικό και ταχύτερο πλαίσιο, που φιλοδοξεί να δώσει μια δεύτερη ευκαιρία σε χιλιάδες οφειλέτες να ρυθμίσουν τα χρέη τους και να διασφαλίσουν την κατοικία τους.

Η νέα παρέμβαση του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας έρχεται να «κουμπώσει» με τις ήδη εφαρμοζόμενες βελτιώσεις και τον διπλασιασμό των εισοδηματικών και περιοριστικών κριτηρίων βάσει των οποίων κάποιος οφειλέτης χαρακτηρίζεται ευάλωτος και υποχρεώνεται ο πιστωτής να δεχθεί τη λύση που παράγει ο αλγόριθμος του εξωδικαστικού μηχανισμού.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Τέσσερις «εξόριστες»
από τον κανόνα
της ελληνικής ποίησης

Σελ. 8

ΤΟ ΓΑΣΤΡΟ-ΙΔΙΩΜΑ

Όταν τα μενού
μας βγάζουν
τη γλώσσα

Σελ. 10

ΡΟΥΜΕΝΑ ΜΠΟΥΖΑΡΟΒΣΚΑ

Ο Έλληνας γιατρός,
ο Λάνθιμος και
τα Βαλκάνια

Σελ. 11

BOBOLIFE

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ
Τέχνες
& γράμματα

Κυριακή 22 Μαρτίου 2026

FRANZ

Η τέχνη του μακιγιάζ μεταμορφώνει τον Ινταν Βάις, όχι σε έντομο, αλλά σε Φραντς Κάφκα. Η βιογραφική ταινία της Ανιέσκα Χόλαντ είναι πιστή στην εικόνα που επικρατεί σχετικά με την προσωπικότητα του Τσέχου συγγραφέα, φαίνεται όμως ότι υπάρχει και μια άγνωστη πτυχή του που έρχεται τώρα στο φως.

FOOTAGE GLASS / GETTY IMAGES

Ο Κάφκα πίσω από τον μύθο του

Η ταινία «Φραντς» της Ανιέσκα Χόλαντ με θέμα τη ζωή του Κάφκα προβάλλεται ήδη στις ελληνικές αίθουσες. Ποιος όμως ήταν στην πραγματικότητα ο συγγραφέας της «Δίκης» και της «Μεταμόρφωσης»; Ερευνητές αποδομούν τα στερεότυπα που έχουν επικρατήσει για τον μεγάλο Τσέχο λογοτέχνη

Σελ. 4-5

CYVIEW 182 LAKATAMIA

- ✓ Modern Residential Development
 - ✓ Energy Efficient (Class A)
 - ✓ Well Design Living Spaces
 - ✓ Elegant Architecture
 - ✓ Available 1-2 Bedrooms
- From €130.000 + VAT**

Αγίου Γεωργίου 47,
3ος όροφος, 2224 Λατσία
22486955
www.cyview-developers.com
info@cyview-developers.com

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

22.3-28.3.26

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakis@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«Sentimental Value»

Το νορβηγικό φιλμ του Joachim Trier «Sentimental Value» που απέσπασε το Όσκαρ Καλύτερης Διεθνούς Ταινίας προβάλλεται στο Πάνθεον στις 24 και 25 Μαρτίου. Οι αδελφές Nora και Agnes επανενώνονται με τον αποξενωμένο πατέρα τους, τον χαρισματικό Gustav, έναν άλλοτε ζακουστό σκηνοθέτη, ο οποίος προσφέρει στη Nora, θεατρική ηθοποιό, έναν ρόλο σε αυτό που ελπίζει ότι θα είναι η ταινία της επιστροφής του. Η ταινία του Νορβηγού σκηνοθέτη, Joachim Trier, είναι μια οικεία και συγκινητική εξερεύνηση της οικογένειας, των αναμνήσεων και της συμφιλωτικής δύναμης της τέχνης, με πρωταγωνιστές τους Stellan Skarsgard, Renate Reinsve, Inga Lbsdotter Lilleaas και την Elle Fanning. **Κινηματογράφος Πάνθεον Λευκωσίας, 24 και 25 Μαρτίου, ώρα 8:30 μ.μ.**

ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Πειραματική Σκηνή ΘΟΚ: «Η Ανάθεση»

Στην «Ανάθεση», που ανεβαίνει στην Πειραματική Σκηνή του ΘΟΚ, σε σκηνοθεσία Αύρας Σιδηροπούλου, τέσσερις κορυφαίοι καλλιτέχνες – μια φωτογράφος, ένας ζωγράφος, ένας ποιητής και ένας μουσικός – επιλέγονται ως οι εκλεκτοί που, μέσα από το έργο τους, καλούνται να υπηρετήσουν το καλό της ανθρωπότητας. Ξ' ένα απομονωμένο artists' residency, όπου ο έλεγχος και η επιβολή διαμορφώνουν κάθε πτυχή της ύπαρξης, η σκοτεινή πλευρά της εξουσίας διεισδύει στα όρια της ανθρωπίνης αντοχής, επιβάλλοντας το παράλογο της δύναμής της. Στο νεφελώδες αυτό τοπίο, τα αδιέξοδα της ύπαρξης μεγεθύνονται μέσα από δαιδαλώδη πά-

θη – πόθο, μίσος, δειλία, αντιζηλία, αλαζονεία, μισαλλοδοξία, εκδίκηση – υφαίνοντας έναν καμβά ακραίας εσωτερικής και εξωτερικής σύγκρουσης. Η σκηνοθέτις και η ομάδα συνεργατών της καταπιάνονται με μια σύγχρονη αλληγορία, τοποθετημένη σε ένα φρουτουριστικό, δυστοπικό σύμπαν. Παίζουν: Νάγια Αναστασιάδου, Φώτης Αποστολίδης, Ανδρέας Βούλγαρης, Βασίλης Μιχαήλ, Έρικα Μπεγέτη, Πέννυ Φοινίρη. Θέατρο ΘΟΚ, Νέα Σκηνή «Νίκος Χαραλάμπος», Κυριακή 22 Μαρτίου, ώρα 5:30 μ.μ. Τρίτη 24 Μαρτίου, 8:00 μ.μ. Σάββατο 28 και Κυριακή 29 Μαρτίου, ώρα 5:30. **Εισιτήρια www.thoc.org.cy, Ταμείο Θεάτρου ΘΟΚ, τηλ. 77772717.**

BIBΛIO

Τεχνικό Γραφείο
Τέκτων και
Μοντερνισμός

Το Ίδρυμα PSI ανακοινώνει δύο δημόσιες παρουσιάσεις της έκδοσης ΤΕΚΤΩΝ. Οι εκδηλώσεις πλαισιώνουν την παρουσίαση μιας ερευνητικής έκδοσης που αναπτύχθηκε παράλληλα με την έκθεση Τεχνικό Γραφείο Τέκτων και Μοντερνισμός στη Λεμεσό, η οποία παρουσιάστηκε στο Ίδρυμα PSI. Το βιβλίο συγκεντρώνει αρχαιακό υλικό, νέα κείμενα που γράφτηκαν ειδικά για την έκδοση και εκτενή ιστορική τεκμηρίωση, χαρτογραφώντας το έργο του γραφείου Τέκτων, της συνεργασίας του αρχιτέκτονα Φοίβου Πολυδωρίδη και του πολιτικού μηχανικού Ανδρέα Παπαδόπουλου, η οποία διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του μοντερνιστικού αρχιτεκτονικού τοπίου της Λεμεσού κατά τις δεκαετίες που ακολουθήσαν την ανεξαρτησία της Κύπρου. Η έκδοση τοποθετεί το έργο του γραφείου Τέκτων μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο της ανάπτυξης της μοντέρνας αρχιτεκτονικής στην Κύπρο, εξετάζοντας την αρχιτεκτονική και κοινωνική του σημασία. 27 Μαρτίου, Wagmi Coffee, Αγίου Ανδρέου 139, Λεμεσός, ώρα 7:00 μ.μ. και 28 Μαρτίου, ώρα 7:00 μ.μ., The Shoe Factory του Pharos Arts Foundation, Ερμού 304 Λευκωσία. **Πληροφορίες info@psi.art**

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ

Ο κ. Ταλάνκιν
εναντίον
του Πούτιν

Η χαρτογράφηση της Ρωσίας σήμερα είναι σχεδόν πλήρης μέσα από την παράλληλη πορεία τριών ταινιών. Η συγκυρία απροσδόκητη, το συμπέρασμα, από εντελώς διαφορετικές αφηγήσεις, κοινό: η Ρωσία του Πούτιν δεν είναι το πιο ασφαλές μέρος στον πλανήτη για να ζει κανείς, ιδίως αν ανήκει σε εκείνους που δεν διαφωνούν σιωπηλά με το καθεστώς του «τάραου» αλλά το δηλώνουν δημοσίως (το επιδιώκουν τουλάχιστον, πριν συλληφθούν ή αυτοεξοριστούν). «Ο κ. Κανέναν εναντίον του Πούτιν» προβλήθηκε την περασμένη Κυριακή στο Ολύμπιον, ως η ταινία λήξης του 28ου Φεστιβάλ Θεσσαλονίκης, ενώ λίγες ώρες αργότερα κέρδιζε το Όσκαρ ντοκιμαντέρ. Ολοκληρώθηκε πριν από δύο χρόνια. Πρόκειται για μια ταινία σχεδόν ηρωική στην τόλμη και αυθεντικότητα του υλικού της. Ο 33χρονος Πάβελ «Πάσα» Ταλάνκιν (συν-σκηνοθέτης του ντοκιμαντέρ που υπογράφει ο Ντέιβιντ Μπόρενσταϊν) ήταν δάσκαλος και διόργανωτής εκδηλώσεων στο 1ο Δημοτικό Σχολείο του Καραμπάς, μιας ρωσικής πόλης με πληθυσμό 10.000 κατοίκων. Αγαπητός στους μαθητές, γνωστός για το χιούμορ και την αντισυμβατική στάση του. Όμως, μετά την εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία το 2022, επιβάλλεται μια νέα πολιτική «πατριωτικής εκπαίδευσης». Με πατριωτικά τραγούδια, παρελάσεις, τους μισθοφόρους της Βάγκνερ να έρχονται στο δημοτικό για να παραδώσουν μερικά ευλίπητα μαθήματα πολέμου(!) στα αναυδα, σχεδόν τρομοκρατημένα παιδιά. Ο «Πάσα» θέλει να αποκαλύψει την καταστροφική προπαγάνδα, καταγράφοντας τις συνθήκες τις στρατιωτικοποιήσεων. Ως υπεύθυνος οπτικοακουστικού υλικού, κινηματογραφεί όσα συμβαίνουν στα μαθήματα, στους διαδρόμους και στους χώρους του σχολείου, ξεδιπλώνοντας, έτσι, τις δραματικές αλλαγές. Ο «Πάσα» συνειδητοποιεί, βέβαια, κάποια στιγμή ότι η ζωή του βρίσκεται σε κίνδυνο και αναγκάζεται να αποδράσει από τη Ρωσία, το καλοκαίρι του 2024. Η δεύτερη ταινία, που ανήκει στην «απροσδόκητη συγκυρία», είναι σαν σίκουελ της πρώτης. Έχει τίτλο «Ξένοι στη χώρα τους» και είναι, επίσης, ντοκιμαντέρ. Μετά την επέμβαση στην Ουκρανία, η Ρωσία δα σκηνοθέτις Λένα Κάρμπε επιστρέφει στην πατρίδα της, ύστερα από 15 χρόνια απουσίας, για να παρακολουθήσει τους εθελοντές νέους, φοιτητές και επιστήμονες, μιας ανεξάρτητης γραμμής ψυχολογικής υποστήριξης, που λειτουργεί στη Μόσχα. Πόσο έχει επιβαρυνθεί η ψυχική υγεία των πολιτών στο διάστημα του πολέμου; Πού να μιλήσουν, σε ποιον να απευθυνθούν, σε μια χώρα όπου κυριαρχεί ο φόβος και γιγαντοαφίσες στους δρόμους «διαφημίζουν» τον πόλεμο; Η δυστοπία, μέσα από την εικόνα του στρατιώτη που οφείλει να είναι «ισχυρός, πιστός και γενναίος». Οι άνθρωποι νιώθουν αποστοργή και θυμό. Οποια πράξη αντίθεσης (ούτε καν αντίστασης) τιμωρείται. Στο τελευταίο πλάνο, ένας νεαρός άνδρας ούτε που προλαβαίνει να σταθεί σιωπηλός σε ένα πολυσύχναστο σημείο, κρατώντας ένα πλακάτ που γράφει «Όχι στον πόλεμο». Εμφανίζονται δύο αστυνομικοί και τον συλλαμβάνουν. Η τρίτη ταινία «Ο μάγος του Κρεμλίνου» του Ολιβιέ Ασαγιάν (προβάλλεται στις αίθουσες), βασισμένη στο ομώνυμο, σημαντικό, μυθιστόρημα του Τζουλιάνο ντα Εμπολί, που ολοκληρώθηκε πριν από το ξέσπασμα του πολέμου το 2022, είναι σαν να «προαναγγέλλει» τα δύο ντοκιμαντέρ. Η Ρωσία των τελευταίων 30 χρόνων, η ανόδος του Πούτιν στην εξουσία, το ρωσικό μοντέλο διακυβέρνησης. Για επίλογο θα δανειστούμε την απάντηση του δασκάλου Πάβελ «Πάσα» Ταλάνκιν στις κατηγορίες των υποστηρικτών του Κρεμλίνου ότι το έργο του είναι προδοτικό. «Για μένα, οι μεγαλύτεροι προδοτές τις μητέρας πατρίδας είναι εκείνοι που προσποιούνται ότι όλα είναι μια χαρά, που προσποιούνται ότι όλα είναι εντάξει».

ΕΚΘΕΣΗ

Η Εξέλιξη της Χαρακτικής στην Ευρώπη

Το Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή στη Λευκωσία παρουσιάζει με αφορμή την Κυπριακή Προεδρία στο Συμβούλιο της Ευρώπης, μια σημαντική έκθεση χαρακτικών από τη συλλογή του. Η Εξέλιξη της Χαρακτικής στην Ευρώπη από τον 16ο αιώνα μέχρι σήμερα μέσα από έργα της συλλογής του Μουσείου Χαρακτικής Χαμπή. Η έκθεση περιλαμβάνει μόνο τις δύο πρώτες τεχνικές της χαρακτικής, ξυλογραφία και χαλκογραφία, σε επιμέλεια Helene Reeb. Η έκθεση προσφέρει ένα πανόραμα των δύο βασικών τεχνικών της χαρακτικής, της ξυλογραφίας και της χαλκογραφίας στην Ευρώπη. Τα έργα έχουν επιλεγεί με κριτήρια την

ποικιλία των περιόδων στις οποίες δημιουργήθηκαν –από τον 16ο αιώνα μέχρι και τη σύγχρονη περίοδο– καθώς και την ποικιλία των θεμάτων. Δίνεται έμφραση στην παρουσίαση των διαφορετικών μεθόδων των δύο τεχνικών. Στόχος της έκθεσης είναι να αναδείξει τη δημιουργικότητα των χαρακτών και την εφευρετικότητά τους στον ανταγωνισμό με τις τεχνικές του σχεδίου και της ζωγραφικής, μέσα από έργα που αποτελούν τόσο δημιουργίες όσο και αναπαραγωγές. Δημοτικό Μουσείο Χαρακτικής Χαμπή. Αμμοχώστου 55 - 59, Λευκωσία. **Διάρκεια έως 18 Απριλίου, ώρες λειτουργίας Τέταρτη – Σάββατο 10:00 π.μ. – 1:00 μ.μ. / 3:00 – 5:00 μ.μ.**

ΕΚΘΕΣΗ

Μαρτυρίες ενός αθέατου χρόνου

Ο Δήμος Λάρνακας παρουσιάζει στη Δημοτική Πινακοθήκη Λάρνακας την αναδρομική έκθεση του Ανδρέα Παρασκευά με τίτλο «Μαρτυρίες ενός αθέατου χρόνου», σε επιμέλεια της Σουζάνας Αναστάση. Η έκθεση συγκεντρώνει έργα που καλύπτουν περισσότερες από τρεις δεκαετίες δημιουργίας, από τα τέλη της δεκαετίας του 1980 έως σήμερα. Μέσα από ζωγραφικά έργα, σκηνογραφικές μακέτες και κοστούμια θεάτρου, παρουσιάζεται μια πολυδιάστατη καλλιτεχνική πορεία όπου η ζωγραφική συνδιηγείται με τη θεατρική σκέψη και τη σκηνοθετημένη αφήγηση. Στο έργο του Ανδρέα Παρασκευά το ανθρώπινο σώμα λειτουργεί

ως βασικός φορέας νοήματος. Οι μορφές συχνά εμφανίζονται σε καταστάσεις αναμονής, έντασης ή σιωπηλής συνύπαρξης, ενώ ο χώρος οργανώνεται σαν σκηνικό περιβάλλον όπου η δράση μοιάζει να έχει μόλις ολοκληρωθεί ή να πρόκειται να συμβεί. Η ζωγραφική του δεν αποσκοπεί στην απλή αναπαράσταση ενός γεγονότος, αλλά στη σύλληψη μιας ψυχολογικής κατάστασης, όπου το προσωπικό βίωμα συνδέεται με ευρύτερες κοινωνικές και ιστορικές εμπειρίες. Διάρκεια έως 6 Ιουνίου. Δημοτική Πινακοθήκη Λάρνακας, πλατεία Ευρώπης, Λάρνακα. **Πληροφορίες τηλεφώνω 24658848, 99313151.**

ΕΚΘΕΣΗ

«Ο Άνθρωπος που κουβαλά τρύπες»

Η γκαλερί Γκλόρια στη Λευκωσία φιλοξενεί την έκθεση του Ρήνου Στεφανί με τίτλο: «Ο Άνθρωπος που κουβαλά τρύπες». Στην έκθεση θα παρουσιαστούν τρεις ενότητες: Δι-άτρητοι, Ρε Αλέξης, Τοπία. Η Νίκη Λοϊζίδη, ομότιμη καθηγήτρια Ιστορίας της Τέχνης, στην Ανώτατη Σχολή Καλών Τεχνών Αθήνας, αναφέρει: «Ο Ρήνος Στεφανί αντλεί το υλικό του από προσωπικές παιδικές μνήμες, από περιπετειώδη ταξίδια, από πολέ-

μους και επαναστατικούς ξεσκακμούς του παρελθόντος. Αν κρίνει κανείς από την έντονα πολιτική, κοινωνική και ιστορική διάσταση των έργων του, ως δημιουργός αλλά και ως σκεπτόμενος άνθρωπος δεν τρέφει αυταπάτες γύρω από την πορεία και εξέλιξη της Κυπριακής Ιστορίας». Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. Διάρκεια έκθεσης έως 3 Απριλίου. **Πληροφορίες τηλεφώνω 22762605.**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Ηλθαν από τας Αθήνας και σωθήκαμε

Ώδινεν όρος και έτεκεν μυν. Μόνο με αυτή τη φράση νομιζώ πως μπορεί κάποιος να παρομοιάσει την κατάσταση με τη σύσταση των Επιτροπών για το Πρόγραμμα «Πολιτισμός III», που, μετά από καιρό πολύ, ανακοινώθηκαν την περασμένη Παρασκευή, με μία ανακοίνωση στο όλο χάρη, η οποία στην πρώτη παράγραφο ανέφερε πως οι επιτροπές έχουν ξεκινήσει, εδώ και δύο εβδομάδες, τη διαδικασία αξιολόγησης των συνολικά 506 αιτήσεων, και αναμένεται να ολοκληρώσουν το έργο τους εντός Απριλίου... και διαβάζοντας τη θυμήθηκα τη Μίνα και τον Αντρίαννο Τσελεντάνο και σιγοτραγουδούσα... parole, parole, parole, soltanto tra noi!

Η απορία της στήλης είναι γιατί πήρε τόσο καιρό στον τέταρτο όροφο της οδού Ιφιγενείας να αποφασίσουν τους εξ Ελλάδος και τους εκ Κύπρου; Από την Ελλάδα έρχονται έξι πρόσωπα, στους τομείς του Κινηματογράφου, των Εικαστικών, της Μουσικής, του Χορού, και του Θεάτρου. Και η στήλη αναρωτιέται, δηλαδή δεν είχαμε εδώ στο νησί έξι πρόσωπα εγγνωσμένου κύρους, στους παραπάνω τομείς που να μην έχουν σύγκρουση συμφερόντων ή που τέλος πάντων να τους εμπιστεύεται ο τέταρτος όροφος της οδού Ιφιγενείας; Ε, συγγνώμη, αλλά δεν πείθεται ούτε ο πιο κα-

λόπιστος και είναι και πολύ προσβλητικό. Αλλά και ως έχουν οι διορισμοί φαίνεται πως μάλλον υπήρχε σύγκρουση συμφερόντος, όταν το επίτιμο μέλος της Ένωσης Σκηνοθετών Κώστας Δημητρίου διορίστηκε στην Επιτροπή Αξιολόγησης του τομέα του Κινηματογράφου. Και αυτό ακούγεται αντιφατικό, όταν γίνεται συνεχώς λόγος για διαφάνεια στη διαδικασία αξιολόγησης και πως είμαστε τόπος μικρός και όλοι γνωριζόμαστε μεταξύ μας. Αλλά το ότι γνωριζόμαστε δεν σημαίνει πως είμαστε ήδη «πιασμένοι». Χωρίς φυσικά να θεωρώ πως ζούμε στη χώρα των αγίων, αλλά όχι όπου μάς συμφέρει έτσι, και αλλού γιουβέτσι. Απορίας άξιον είναι επίσης, πώς κάποια από τα μέλη των Επιτροπών θα καταφέρουν να διεκπεραιώσουν τις τόσες πολλές αιτήσεις, όταν δεν έχουν παρά ελάχιστη επαφή με το καλλιτεχνικό γίνεσθαι της χώρας (με τη συμμετοχή τους για παράδειγμα στο Διεθνές Φεστιβάλ Λευκωσίας), έστω και αν, όπως λέει η ανακοίνωση του υπουργείου Πολιτισμού, έχουν ξεκινήσει, εδώ και δύο εβδομάδες; Πώς θα κριθούν αιτήσεις του θεάτρου, του κινηματογράφου, του χορού και των εικαστικών για παράδειγμα που είναι δυναμικές κατηγορίες, που χρειάζεται τριβή με το καλλιτεχνικό οικοσύστημα, πού θα απευθυνθούν οι εξ

Ελλάδος, κυρίως, στους εκπροσώπους του Τμήματος Σύγχρονου Πολιτισμού ή και σε πρόσωπα με τα οποία συνεργάστηκαν ή γνωρίζουν; Είναι ελκρινής απορία. Δεν θα έπρεπε να υπήρχαν άνθρωποι με τριβή στο θεατρικό τοπίο ή στον κινηματογράφο ή με την πολύπαθη εικαστική μας πραγματικότητα; Και ναι, έχουμε στην Κύπρο ανθρώπους που έχουν τριβή, και τα πράγματα εκ του σύνεγγυς παρακολουθούν και «ελεύθεροι βαρών» είναι. Πάντως, το πρόβλημα ότι δεν μπορούμε να έχουμε αντικειμενικές επιτροπές υπάρχει μόνο στον Χορό, στο Θέατρο, στη Μουσική και στον Κινηματογράφο, μιας και εκεί φέραμε τους εξ Ελλάδος. Στον Λαϊκό Πολιτισμό και στη Λογοτεχνία ευτυχώς τα καταφέρνουμε και μόνοι μας, χωρίς εξωτερική βοήθεια –πάλι καλά. Τα πράγματα πάντως μόνο καλά δεν πάνε και as μη μας κοροϊδεύουν. Αυτή η αναμονή τόσων εβδομάδων για να έλθουν απλώς έξι σημαντικά πρόσωπα από την Ελλάδα ήταν άνευ ουσίας και απλώς εκτροχίασαν την κατάσταση, και πήραν το πολιτιστικό τοπίο τουλάχιστον ένα εξάμηνο πίσω. Γι' αυτό το πσιωγύρισμα επιτέλους κάτι πρέπει να γίνει, και η στήλη κάνει έκκληση στον πρόεδρο της Δημοκρατίας

να αναλάβει δράση, γιατί όσα πέτυχε ή προσπάθησε να πετύχει το υπουργείο Πολιτισμού φαίνεται πως πετάγονται στον κάλαθο των αχρήστων. Το κυριότερο όμως δεν είναι αυτό, αλλά ότι αρχίζει να συσκοτίζει την κατάσταση η διοικητική εισπληδισή που επιχειρείται αυτούς τους μήνες στο υπουργείο. Και όλα αυτά ενώ τα σημαντικά ζητήματα για τα οποία το υπουργείο Πολιτισμού έπρεπε να ασχολείται συστηματικά και με πρόγραμμα παραμένουν στα συρτάρια και δεν φαίνεται φως στον ορίζοντα, ή ότι κάποιοι στο τέλος θα ασχοληθούν σοβαρά. Μένουν στα μικρά, σε αυτά που δεν χρειάζεται πολύς κόπος, ενώ αρχίζουν να υπάρχουν ενδείξεις ότι τα υψηλά δώματα του υπουργείου έχουν μάχητα με θεσμούς και σιγά-σιγά ροκανίζονται τα θεμέλια τους, χωρίς φυσικά να υπάρχει ουσιαστικός λόγος –είναι βεβαίως λογικό κάποιοι να κάθονται ήσυχοι, μην τυχόν και τους πάρει η μπάλα, ή για να το συνδέσω με τη μάχητα, μην τους πάρουν οι μπάλες! Το έχω ξαναγράψει πολλές φορές, as αποφασίσουν ότι είμαστε ξεροβραχος, ότι δεν μπορούμε και πολλά-πολλά, να το πάρουμε απόφαση, και να μη βασανίζονται ούτε οι άνθρωποι της δημιουργίας, ούτε αυτοί του πολιτισμού και των μεγάλων λόγων.

«Ήταν πλατύς ο κάμπος και στρωτός»*

Η Σάντη Αντωνίου και το βιβλίο της «Πόσα μέτρα είναι ο κόσμος μας;
Η ζωή, το έργο και ο κόσμος του Αδαμάντιου Διαμαντή»

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η Σάντη Αντωνίου με το βιβλίο της «Πόσα μέτρα είναι ο κόσμος μας; Η ζωή, το έργο και ο κόσμος του Αδαμάντιου Διαμαντή», με σχέδια της Έλενας Τσιγαρίδου (εκδ. Καλειδοσκόπιο) ανασκάλεψε τη μνήμη της, αναζήτησε τόπους

όχι μακρινούς, αλλά όχι και κοντινούς –οξύμωρο δεν είναι όλα να μοιάζουν ταυτόχρονα και μακριά μας και κοντά μας; Βρήκε οδηγούς, που φαίνεται να είναι σιωπηροί, αλλά μόνο τέτοιοι δεν είναι. Πώς μπορεί ο Διαμαντής, ο Σεφέρης και ο παπάς της να μένουν σιωπηροί; Δεν γίνεται...

και σκέφτομαι τους στίχους του Σεφέρη, από το ποίημα «Πρώι», από τη συλλογή του «Ημερολόγιο Καταστροφώματος Α΄»: «Ανάμεσα στην ισημερία της άνοιξης και την ισημερία του φθινοπώρου / εδώ είναι τα τρεχάμενα νερά εδώ είναι ο κήπος / εδώ βουίζουν οι μέλισσες μες στα κλωνάρια

/ και κουδουνίζουνε στ' αυτιά ενός βρέφους / και ο ήλιος νά! και τα πουλιά του παραδείσου / ένας μεγάλος ήλιος πιο μεγάλος απ' το φως». Με αφορμή λοιπόν το βιβλίο της η Σάντη Αντωνίου απαντάει στις ερωτήσεις μου, με ερέθισμα τις φωτογραφίες που έθεσα ενώπιόν της...

1

–Η Ζωή και οι μνήμες πριν... ο κόσμος των ανθρώπων και ο τόπος μετά... Αγώνιες... συνήθεια... Εσύ, πώς ταξίδεψες τον τόπο, μέσα από τον Διαμαντή; Στη φωτογραφία στενό της παλιάς πόλης της Λευκωσίας, στην περιοχή της Αρχιεπισκοπής.

–Ο τόπος, μέσα από τον Διαμαντή, είναι μια μνήμη που επιμένει, ακόμη κι όταν όλα γύρω ξεθωρι-

μακρόχρονη διαδρομή ο Διαμαντής δεν στάθηκε απλώς συνοδοιπόρος, έγινε καθρέφτης και ρίζα. Με έπλασε. Με ρίζωσε. Έγινε η αντίσταση στη συνήθεια.

«Εκεί κοντά σ' αυτό το κυπαρίσσι περνοδιάβαινα νεαρός τον δρόμο πολύ ευτυχισμένος. Τώρα δεν μπορώ να πάω εκεί πια, μα πολλές φορές στον ύπνο μου βλέπω πως διαβαίνω αυτόν τον δρόμο και ξυπνώ κλαίγοντας». Α. Διαμαντής

μάμαι τις ιστορίες του πολέμου. Δεν τις έζησα. Εν βαθύ το τζιούρι μας. Η λήθη, όμως, δεν γιατρεύει το τραύμα, το κοιμίζει. Θυμάμαι, γιατί δεν μπορώ να κάνω αλλιώς. Το τι κάνεις, όμως, τις θύμισες...

3

–Τι σημαίνει απουσία; Καταφέρνουμε να είμαστε αρκετά παρόντες; Η φωτογραφία τραβήχτηκε μέσα από τον ερειπωμένο σήμερα ναό του Αρχαγγέλου Μιχαήλ της Κυθρέας. Από το νότιο παράθυρο η κυμόπολη και στο βάθος ο κάμπος της Μεσαορίας.

–Τα παιδιά, όταν τα ρωτώ για τα συναισθήματα που φέρνει η απουσία, απαντούν: στεναχώρια, θλίψη, θυμό, πόνο, κενό, λύπη. Η απουσία είναι απώλεια, πονά (αν και κάποια στιγμή, σε κάποιο βαθμό συνθίζεται). Δεν υπάρχει τίποτα πολυτιμότερο από την παρουσία μας στο παρόν. Το να είμαστε παρόντες είναι το υπέρτατο δώρο που μπορούμε να προσφέρουμε στον εαυτό μας και στους άλλους. Είναι επιλογή –και θέλει εξάσκηση. Κοιτάζω τη φωτογραφία σου. Αυτό το άνοιγμα στα ερείπια προκαλεί κάθε αναγνώστη και αναγνώστρια να απαντήσει στο ερώτημά σου: Πόσο «παρών» είμαι στη ζωή μου, ε;

4

–Υπάρχουν άνθρωποι στον κόσμο... αλλά γιατί επικρατούν οι απάνθρωποι; Στη φωτογραφία προσφυγικές πολυκατοικίες σε κάποιον συνοικισμό της πρωτεύουσας.

–Όταν οι άνθρωποι παύουν να πορεύονται με την καρδιά, την αυθεντικότητα, τις αξίες, τη συλλογικότητα και την επίγνωση, η απανθρωπιά διεισδύει και κυριαρχεί αδιατάρακτα. Μάθαμε να συγκατοικούμε με το τραύμα, την αδικία, την αγένεια – σαν να αποτελούν το φυσικό μας περιβάλλον.

Μα η σκατανθρωπιά αναδίδει τη δυσωδία της απ' το κεφάλι του ψαριού, στρουθοκαμπλίζει και οχυρώνεται πίσω από τη λέξη «κράτος». Και τότε, ο συνασπισμός των απάνθρωπων συμπτκνώνεται σε γρανίτη – και ποιος τον συντρίβει;

5

–Αγαπάμε τελικά τον τόπο μας; Ο κάμπος της Μεσαορίας... φωτογραφία τραβηγμένη από το

επεστράφη το 2020 στην ελληνοκυπριακή κοινότητα.

–Θα σου απαντήσω μέσα από τα λόγια του Γιώργου Σεφέρη: «Συλλογίζομαι πως, αν έτυχε να βρω στην Κύπρο τόση χάρη, είναι ίσως γιατί το νησί αυτό μου έδωσε ό,τι είχε να μου δώσει σ' ένα πλαίσιο αρκετά περιορισμένο για να μην εξαιτίζεται, όπως στις πρωτεύουσες του μεγάλου κόσμου, η κάθε αίσθηση, και αρκετά πλατύ για να χωρέσει το θαύμα. Είναι περιεργο να το λέει κανείς σήμερα. Η Κύπρος είναι ένας τόπος όπου

«Δεν υπάρχει τίποτα πολυτιμότερο από την παρουσία μας στο παρόν. Το να είμαστε παρόντες είναι το υπέρτατο δώρο που μπορούμε να προσφέρουμε στον εαυτό μας και στους άλλους».

ζουν στη σιωπή. Είναι η γη που κρατά τα ίχνη των ανθρώπων της. Η βαθιά του ανάγκη να αποτυπώσει τον τόπο –αυθεντικό– με συγκλόνισε. Μπροστά στο μνημειακό του έργο άπλωσα το χέρι στο κορίτσι της πόλης με το λευκό, τριανταφυλλί φόρεμα και ακολούθησα σαν ικνολάτης, με την αίσθηση του νόστου στη ραχοκοκαλιά. Γνωρίζω ήδη αυτά τα βουνά, τη θάλασσα του Βαρωσιού, τη Λύση, τον κάμπο της Μεσαρκάς. Δεν ήμουν μόνη. Μια στρατιά προγόνων ακολουθούσε, ο παπάς μου δίπλα, ο Διαμαντής, ο Σεφέρης, ο Δίκαιος, ο Κάνθος... Ακολούθησα τα βήματά τους, βίωσα τις αγωνίες τους. Αγωνίες. Με την αγωνία του τόπου ξεψύχνησε ο παπάς μου, με τις ίδιες αγωνίες θράφηκε και ο Διαμαντής. Κραύγασα «ειρήνη» στο κάστρο της Ρήγαινας και ράγισα σαν γυαλί. Κι έπειτα μάζεψα τα κομμάτια μου και αποτύπωσα τον κόσμο μας. Σε αυτή τη

2

–Πώς θυμάσαι...; Θέλεις να θυμάσαι; Στις φωτογραφίες το καμπαναριό του Αγίου Γεωργίου της Βατυλής και δρόμος του χωριού.

–Θυμάμαι τη δίψα του παπά μου για ειρήνη. Τον καημό του να θαφτούν όλοι οι αγνοούμενοι, μέχρι την τελευταία του ανάσα. Θυμάμαι τον Τουρκοκύπριο φίλο του, τα κόκκινα γαρίφαλα στον τάφο του, τον θρήνο του. Νιώθω ακόμη κάποτε το χώμα μέσα στα νύχια μου. Μια χούφτα χώμα από τον Αϊ-Γιώργη της Βατυλής. Τη φύλαξα μέσα στο μαντίλι του παπά μου – να του τη βάλω. Ας είναι. Πόσα θυσίασε για να σωθούν Ελληνοκύπριοι στον πόλεμο – πράγματα που κανείς δεν γνωρίζει. Θυ-

κοιμητήριο του Αγίου Νικολάου Λευκονοίκου.

–Αγαπάς τον τόπο σου, όταν αναλαμβάνεις την ευθύνη του. Αλλιώς, απλώς τον κατοικείς. Έχουμε ανάγκη από θετικούς καθρέφτες – από ανθρώπους αυθεντικούς, που αντιστάθηκαν, που αγάπησαν, που ύμνησαν αυτόν τον τόπο με καθαρότητα. Που αποτύπωσαν ανεξίτηλα τους «θερμούς χειμώνες» (χαίρε Κάνθο), για να διασώζεται η σπίθα που επιμένει να τρεμοσβήνει και να μη σβήνει.

6

–Λειτουργεί ακόμα το θαύμα στην Κύπρο; Στη φωτογραφία ο πίνακας του Τηλέμαχου Κάνθου «Θερμός χειμώνας», ένας από τους 219 πίνακες της Δημοτικής Πινακοθήκης Αμμοχώστου που

το θαύμα λειτουργεί ακόμη...», Βαρώσια, Σεπτέμβρης 1955. Κοίτα την... πόσο όμορφη εν η Αφροδίτη μας, η σε κάθε της εποχή. Όπως και ο κόσμος της –παρά τις αλλοιώσεις του– εξακολουθεί να χωρά το θαύμα, να το γεννά, να το προστατεύει σιωπηλά.

7

–Οι λέξεις ειρήνη και ελπίδα είναι πλέον κενές νοήματος; Αποψη του παφίτικου κάμπου από το μουσουλμανικό κοιμητήριο του Αγίου Ιωάννη στην Πάφο.

–Οχι. Δεν είναι κενές νοήματος οι λέξεις, εμείς γίναμε κενοί. Η ειρήνη και η ελπίδα στέκονται ακόμη εκεί, κι εμείς περνάμε δίπλα τους αφορημένοι. Μα αυτές, αιμόφυρτες, θα σπκώνονται, ξανά και ξανά.

Σημ.: Το βιβλίο της Σάντης Αντωνίου συμπεριλήφθηκε στη βραχεία λίστα για το Κρατικό Βραβείο Βιβλίου Γνώσεων για παιδιά, των ελληνικών κρατικών λογοτεχνικών βραβείων. Επίσης, είχε συμπεριληφθεί και στον κατάλογο επικρατέστερων έργων στην Κατηγορία Λογοτεχνία για Μεγάλα Παιδιά και Εφήβους των Κρατικών Βιβλίων της Κύπρου.

* Από τον πρώτο στίχο του ποιήματος «Εγκωμην» του Γιώργου Σεφέρη, της συλλογής του «Ημερολόγιο Καταστροφώματος, Γ΄».

Ο **Ινταν Βάις** ως Κάφκα στο «Φίλμ» της Ανιέσκα Χόλαντ, που αναπαριστά μικρά περιστατικά ως ψηφίδες της ιδιοσυγκρασίας του συγγραφέα.

Μια κατσαρίδα στο τραπέζι των Κάφκα

Το «Φραντς Κάφκα» της Ανιέσκα Χόλαντ θέτει παλιούς γρίφους για τον κρυπτικό λογοτέχνη και επιχειρεί να δώσει νέες, ψυχαναλυτικές απαντήσεις. Δεν ήταν η πρώτη ταινία που το προσπάθησε. Τι έχει πει το σινεμά και τι λένε οι μελετητές για τη βιογραφία και την κληρονομιά του

«Ανασκάπτοντας» μύθους για τη ζωή του

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Ο **γερμανόφωνος** Άγγλος μελετητής του Κάφκα Τζέιμς Χάους (James Hawes) εξέδωσε το 2008 τη βιογραφική μελέτη «Excavating Kafka» («Ανασκάπτοντας τον Κάφκα», εκδ. Quercus) προκαλώντας αντιδράσεις. Ο Χάους πέρασε μια δεκαετία μελετώντας και διδάσκοντας το έργο του Κάφκα και μέσα από ιστορική, πολιτική, κοινωνιολογική ανάγνωση της εποχής και ντοκουμέντων γύρω απ' τον Τσεχοεβραίο, ανέδειξε σημεία στη ζωή του που οι απανταχού «καφκολόγοι» απέφευγαν να θίξουν μην τυχόν και αμαυρώσουν τη μυθοποιημένη εικόνα του αγιοποιημένου συγγραφέα. Ένας ένας, λοιπόν, οι μύθοι που προσπάθησε να καταρρίψει:

Ήταν άγνωστος στην εποχή του;

Οχι. Ο Χάους αναδεικνύει με τεκμήρια τον εκπληκτικό μηχανισμό που στήθηκε για να προβληθεί ο Κάφκα στη φιλολογική πιάτσα της Πράγας. Ο ίδιος ο Κάφκα είχε συμμετοχή σε αυτό το αλισβερίσι με εκδότες, συγγραφείς, κριτικούς, επιτροπές βραβείων.

Ήταν θύρα της γραφειοκρατίας;

Οχι. Κατά τον Χάους, ο Κάφκα εργαζόταν στο νομικό τμήμα επιφανούς ασφαλιστικής εταιρείας (είχε διεκδικήσει προαγωγή και αύξηση – με επιτυχία), με υψηλό μισθό, με πολύ ανεκτικό προϊστάμενο και άφθονο χρόνο από το μεσημέρι και μετά να ασχοληθεί με «τα δικά του». Επρόκειτο για επάγγελμα που του προσέδιδε κοινωνικό κύρος και οικονομική άνεση.

Φοβόταν τις γυναίκες;

Ο Χάους μας δείχνει πώς αυτό ακριβώς το κοινωνικό κύρος, η οικονομική άνεση και η αίγλη του ταλαντούχου συγγραφέα κατέσπασαν τον νεαρό Κάφκα ελκυστική περίπτωση εργένη. Ωστόσο, όντως φοβόταν τη δέσμευση: καταταλαιπώρησε την αρραβωνιαστικιά του Φελίσε, την οποία ουδέποτε επιθύμησε, γνωρίζοντας όμως ότι ήταν μια γυναίκα η οποία θα του εξασφάλιζε μια ήσυχη ζωή για να γράφει. Αποτέλεσμα; Γελοίες παλινωδίες και, βέβαια, απιστίες.

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Τον **Αύγουστο** του 1912, ο 29χρονος Φραντς Κάφκα βρίσκεται σε δημιουργικό τέλμα. Για περισσότερο από δύο χρόνια γράφει και ξαναγράφει τα ίδια διηγήματα, ενώ αδυνατεί να ολοκληρώσει την επίσης σύντομη ιστορία του «Στοχασμού». Ένα απόγευμα, στο σπίτι του στενού του φίλου Μαξ Μπροντ θα γνωρίσει τη Φελίσε Μπάουερ, την οποία και θα ερωτευθεί αμέσως. Μέσα στους επόμενους λίγους μήνες θα γράψει την «Κρίση», θα τελειώσει τον «Θερμαστή» και θα αρχίσει να δουλεύει τη «Μεταμόρφωση». Το πρώτο μάλιστα από αυτά τα έργα, στην έκδοση του 1912, αφιερώνεται σε εκείνη. «Ξαφνικά θα μπορέσει να μετατρέψει τις αμφιβολίες του σε λέξεις», μας λέει ο αφηγητής του «Φραντς Κάφκα», του καινούργιου φίλμ της Ανιέσκα Χόλαντ, που κυκλοφόρησε πριν από λίγες ημέρες στις ελληνικές αίθουσες.

Μετά το τολμηρό «Πράσινα σύνορα», η Πολωνή κινηματογραφίστρια αναλαμβάνει την πρόκληση μιας βιογραφίας του μεγάλου Τσέχου λογοτέχνη, επιδεικνύοντας ανάλογο θάρρος και εφευρετικότητα. Σχεδόν τίποτα εδώ δεν είναι γραμμικό. Η πρώτη ανάγνωση, για παράδειγμα, του διηγήματος «Στη σωφρονιστική αποικία» ενώπιον κοινού έρχεται στην ταινία νωρίτερα από τη γνωριμία με τη Φελίσε, παρότι στην πραγματικότητα έγινε 3-4 χρόνια αργότερα. Δεν πρόκειται για λάθος, απλώς η Χόλαντ θέλει να μας βάλει από νωρίς και κυριολεκτικά στο κλίμα της γραφής του Κάφκα, δραματοποιώντας την. Ενώ εκείνος αρχίζει να διαβάζει μπροστά σε ένα (σταδιακά) εμβρόντητο κοινό, εμείς μεταφερόμαστε όντως στην «αποικία» για να παρακολουθήσουμε τη χρήση –και τους συμβολισμούς– της περίτεχνης μηχανής βασανισμού που περιγράφεται εκεί.

Αλλού ο χρόνος κάμπτεται προς τα πίσω, ώστε να παρακολουθήσουμε ένα τραυματικό περιστατικό από την παιδική ηλικία του συγγραφέα, προκειμένου να ερμηνευθεί η κατοπινή σωματική συστολή του, καθώς και η σχέση με τον πατέρα του. Αυτή επανέρχεται ξανά και ξανά με διάφορες αφορμές, μεταξύ των οποίων και ένα κλείσιμο του ματιού στον θεατή, όταν ο πατέρας Κάφκα εξολοθρεύει μια κατσαρίδα στο οικογενειακό τραπέζι. Γενικώς εδώ είναι αυτά τα μικρά, φαινομενικά ασήμαντα, περιστατικά που ενεργοποιούν τον συνειρμικό τρόπο δημιουργίας του συγγραφέα. Για τη Χόλαντ, αυτός αποτελεί πολύ περισσότερο γοητευτικό μυστήριο και λιγότερο μια συγκεκριμένη διαδικασία, την οποία θα επιχειρήσει να φωτίσει μέσα από την ταινία της.

Αφήγηση και μοντάζ

Αντιθέτως, η σκηνοθέτις χρησιμοποιεί πολλές διαφορετικές τεχνικές και μέσα προκειμένου να σκιαγραφήσει τη φιγούρα του Κάφκα όχι μόνο στην εποχή του, αλλά και διαχρονικά. Στη διάρκεια του φίλμ, για παράδειγμα, αρκετό από τους ανθρώπους γύρω από τον πρωταγωνιστή γίνονται και αφηγητές: ο πατέρας του, η αδελφή του, ο θείος του, ένας τυφλός άνδρας που παίζει εκκλησιαστικό όργανο· όλοι τους γυρνούν ενίοτε προς την

κάμερα για να μοιραστούν κάποια σκέψη πάνω στον άνθρωπο που γνωρίζουν. Και η Χόλαντ δεν σταματά εδώ. Προσθέτει επίσης μια σατιρική πινελιά, ταξιδεύοντας το κοινό στο σημερινό Μουσείο Φραντς Κάφκα της Πράγας για να μας δείξει πώς ο Κάφκα «σερβίρεται» στους σύγχρονους τουρίστες με τρόπο που ο ίδιος μάλλον θα απεχθανόταν. Αποκορύφωμα, η σκηνή όπου μια ομάδα χαρωπών Ασιατών πλησιάζει τη χορταριασμένη άκρη του ποταμού. Τους έχουν πει ότι σε αυτό το σημείο –υπάρχει και η σχετική ταμπέλα– καθόταν και ρέμβαζε ο Κάφκα, οπότε με τα κινητά ανά χείρας για τις απαραίτητες φωτογραφίες, ξεκινούν να κάνουν το ίδιο. Η ενοκίαση πετσέτας κοστίζει δύο ευρώ...

Όπως καταλαβαίνει κανείς, όλα τα παραπάνω απαιτούν ένα περίπλοκο μοντάζ, το οποίο με τη σειρά του χρήζει και ανάλογης προσοχής από την πλευρά του θεατή. Αξίζει όμως τον κόπο. Το τέχνασμα με τους «εσωτερικούς» αφηγητές δημιουργεί επί της ουσίας μια τεχνητή αποστασιοποίηση, ακριβώς σαν εκείνη που επεδίωκε και ο ίδιος ο Κάφκα σε αρκετές από τις σχέσεις του με τους ανθρώπους – με την αγαπημένη του Φελίσε, για παράδειγμα, επικοινωνούσε επί πολλούς μήνες μόνο με γράμματα. Στην πρώτη του γνωριμία μαζί της άλλωστε τη γοητεύει με την εξής ατάκα: «Δύο μόνο αμαρτίες οδηγούν σε όλες τις

Ο χρόνος είναι το μέσο που χρησιμοποιεί η Πολωνή σκηνοθέτις για να αποδώσει τόσο το περιβάλλον, μέσα στο οποίο σκέφτεται και δημιουργεί ο συγγραφέας, όσο και τις εμπειρίες του από την παιδική του ηλικία.

άλλες: η ανυπομονησία και η αδιαφορία. Εξαιτίας της πρώτης εκδιωχθήκαμε από τον παράδεισο και λόγω της δεύτερης δεν επιστρέφουμε εκεί».

Κάτι άλλο που τονίζεται συνεχώς στην ταινία είναι η ευαίσθητη φύση του Κάφκα. Οι έντοννοι κρότοι τον τρελαίνουν· ο ρυθμικός ήχος μιας σταγόνας που πέφτει μέσα σε έναν κουβά τον αποπροσανατολίζει και του προκαλεί ακατάσχετο γέλιο σε μια εντελώς ακατάλληλη περίπτωση. Επίσης οι ακανείς χώροι των γραφείων της ασφαλιστικής εταιρείας όπου εργάζεται, με τους ατελείωτους διαδρόμους και τους πολλούς ορόφους –αυτό που αργότερα θα ονομαστεί «καφκικό περιβάλλον»– τον τρομάζουν και τον απωθούν. Παρ' όλα αυτά, βρίσκει τρόπο να διοχετεύσει όλες αυτές τις ανησυχίες στη γραφή του, ενίοτε και με τρόπο σκοτεινά χιουμοριστικό. «Κανείς δεν μπορεί να περιγράψει έναν σωρό σκουπίδια καλύτερα από εσένα», του λέει ενθαρρυντικά ένας φίλος του, όταν εκείνος αμφιβάλλει για την αξία του.

Σόντερμπεργκ και Ουέλς

Η Ανιέσκα Χόλαντ φυσικά δεν είναι η μόνη που έχει ασχοληθεί με τη βιογραφία του Κάφκα.

Ανάμεσα σε ελάσσονες παραγωγές, ξεχωρίζουμε το «Κάφκα» του 1991, σκηνοθετημένο από τον ανερχόμενο τότε Στίβεν Σόντερμπεργκ και με τον Τζέρεμι Αϊρονς στον ρόλο του συγγραφέα. Εδώ βέβαια δεν έχουμε καθαρή βιογραφία, αλλά αστυνομικό θρίλερ σε ασπρόμαυρο φόντο, με τον πρωταγωνιστή να εμπλέκεται στις υποθέσεις μιας μυστηριώδους οργάνωσης, που έχει στόχο να ελέγξει την Πράγα στα τέλη της δεκαετίας του 1910. Πέρα από την ατμόσφαιρα –είπαμε, «καφκική»– το φιλμ ενσωματώνει επίσης αρκετά στοιχεία τόσο από τη «Δίκη» όσο και από τον «Πύργο».

Εξίσου ενδιαφέρον είναι και το βραβευμένο με Οσκαρ, μικρού μήκους, «Franz Kafka’s it’s a wonderful life» (1993) του Πίτερ Καπάλντι, όπου ο λογοτέχνης, ερμηνευμένος από τον Ρίτσαρντ Ε. Γκραντ, αντιμετωπίζει μια πλειάδα περισπασμών καθώς προσπαθεί να ολοκληρώσει τη συγγραφή της «Μεταμόρφωσης». Ξανά τα βιογραφικά στοιχεία παντρεύονται με τολμηρές ονειροφαντασίες, αλλά και μαύρο χιούμορ, απηχώντας έτσι το δημιουργικό όραμα του «Κάφκα».

Η «Δίκη»

Η κορυφαία ίσως κινηματογραφική έκφραση αυτού του οράματος έρχεται όταν το τελευταίο συναντά την ιδιοφυΐα ενός άλλου σπουδαίου: του Ορσον Ουέλς. Στη «Δίκη» του 1962, ο Ουέλς διαλέγει για τον ρόλο του απλού ανθρώπου που βρίσκεται αντιμέτωπος με το «τέρας» τον Αντονι Πέρκινς, ενώ για τον εαυτό του κρατάει εκείνον του αινιγματικού δικηγόρου. Γενικώς τα πάντα εδώ είναι άψογα: από τα μεγαλειώδη πανοραμικά πλάνα και τα τεράστια τράβελινγκ, που αντιπαράθετουν την ανθρωπινή ευθραυστότητα με τον αμείλικτο μηχανισμό, μέχρι τη δεξιοτεχνική φωτοσκίαση που παραπέμπει στον εξπρεσιονισμό. Κάθε λεπτομέρεια είναι σχεδιασμένη ώστε να εμπεδωθεί το συναισθημα ενός ανθρώπου που συλλαμβάνεται και δικάζεται δίχως καν να γνωρίζει το γιατί.

Ο Φραντς Κάφκα ούτε πολύ φτωχός ήταν ούτε εύθραυστος και αδύναμος, τουλάχιστον όχι όσο θα περίμενε κανείς με βάση την εντύπωση που επικρατεί.

JUETTA MATYSOVA

της ΞΕΝΙΑΣ ΚΟΥΝΑΛΛΑΚΗ

Η **τραυματική** σχέση με τον πατέρα, η ζωή του στην ασφαλιστική εταιρεία και τα πορνεία, τα ημερολόγια και τα σκίτσα, το άδοξο τέλος, πρώτα το δικό του και μετά της εβραϊκής οικογένειάς του την εποχή που δύνουν οι μεγάλες αυτοκρατορίες και αναδύεται ο απολυταρχισμός: τι είναι πιο μυθιστορηματικό; Το έργο του Κάφκα ή η ζωή του, που κυριαρχεί στις τουριστικές ξεναγήσεις στην Πράγα, η εξακολουθεί να συναρπάζει ερευνητές και επισκέπτες της πόλης; Η «Μεταμόρφωση» ή η διάσωση του έργου του από τον φίλο του, Μαξ Μπροντ, κατά παράβαση της δικής του επιθυμίας;

Οι περισσότεροι μελετητές του Κάφκα έχουν δει την ταινία της Ανιέσκα Χόλαντ για τη ζωή του. Η Κάρολιν Ντούτλινγκερ, καθηγήτρια Γερμανικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, τη βρήκε εξαιρετικά ενδιαφέρουσα, επειδή «συνδέει τη ζωή του με την υστεροφημία του». «Είναι ακριβώς αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε στο ερευνητικό πρόγραμμα οι «Μετασχηματιστικές κοινότητες του Κάφκα»», λέει στην «Κ». Πρόκειται για ένα πρότζεκτ που επιχειρεί να οικοδομήσει ένα διεθνές δίκτυο γύρω από τον συγγραφέα και να μελετήσει τον τρόπο που αντιλαμβάνονται το έργο του διάφοροι λαοί και διάφορες μορφές τέχνης: από τον χορό και τον κινηματογράφο έως τα memes του ήρωα της «Μεταμόρφωσης», Γκρέγκορ Σάμσα, παγιδευμένου στο κρεβάτι του, που έγιναν viral στη διάρκεια της πρόσφατης πανδημίας.

Η Τσέχα δημοσιογράφος κι ερευνήτρια του έργου του Τζουνίτα Ματίαςοβά, συγγραφέας της μελέτης «Τα ταξίδια του Φραντς Καφκα» από κοινού με τον φωτογράφο Γιαν Γίντρα, έχει ενστάσεις για την ταινία. Αυτό που της έκανε περισσότερο εντύπωση είναι

ότι δεν υπάρχει καμία αναφορά στον τελευταίο έρωτα του Κάφκα. «Ήταν από την Πολωνία και το όνομά της ήταν Ντόρα Ντάιμοντ. Ήταν πολύ ξεχωριστή για τον Κάφκα. Την άφηνε να είναι μαζί του όσο έγραφε και αυτό ήταν κάτι που δεν το επέτρεψε ποτέ σε καμία άλλη γυναίκα. Καταγόταν από πολωνική ορθόδοξη οικογένεια, αλλά ξέφυγε και μετακόμισε στο Βερολίνο. Το 1923 πήγε με μια ομάδα Εβραίοπουλων σε ένα καλοκαιρινό θέρετρο στη Γερμανία κι έτσι γνώρισε τον Κάφκα. Μέσα σε λίγες μέρες ερωτεύτηκαν τόσο πολύ ο ένας τον άλλον που ο Κάφκα αποφάσισε ότι θα εγκαταλείψει την Πράγα και θα μετακομίσει στο Βερολίνο. Εξήσαν μαζί, ενώ δεν είχε συζητήσει ποτέ ούτε με την αρραβωνιαστικιά του ούτε με κάποια άλλη κοπέλα. Και δυστυχώς, σε αυτή την ταινία δεν υπάρχει τίποτα για την Ντόρα. Όταν οι Τσέχοι δημοσιογράφοι ρώτησαν τη σκηνοθέτιδα γιατί δεν είναι μέρος αυτής της ταινίας, είπε ότι αυτή η ιστορία αγάπης ήταν απλώς μια διαφυγή από τον θάνατο». Η ίδια δεν συμμερίζεται αυτήν την ερμηνεία.

Κατά τη συγγραφή του βιβλίου για τα ταξίδια του, είδε πολλά κλισέ γύρω από την προσωπικότητά του να καταρρίπτονται. «Αρχίσαμε το έργο της καταγραφής των ταξιδιών του το 2003 μαζί με τον Γίντρα. Ανακαλύψαμε ότι υπάρχουν ακόμη πολλά μέρη που ο Κάφκα επισκέφθηκε κατά τη διάρκεια των διακοπών του, κατά τη διάρκεια των επαγγελματικών του ταξιδιών και αποφασίσαμε να ακολουθήσουμε τα βήματά του. Έκανα πολύ εντατική έρευνα στα ξενιδιωτικά ημερολόγια και στις επιστολές, τις δικές του, των φίλων του και των μελών της οικο-

Ο Τσέχος φωτογράφος Γιαν Γίντρα (αριστερά) συγκρίνει την παλιά φωτογραφία του χωριού Σίρεμ, στην περιοχή Ζάτεκ, με τη σημερινή του κατάσταση. Δεξιά, το κάστρο Φρίντλαντ στη βόρεια Βοημία. Ο Κάφκα είχε επισκεφθεί την περιοχή για λογαριασμό του ασφαλιστικού φορέα στον οποίο εργαζόταν από το 1908 έως το 1922. Ο Γίντρα φωτογράφησε τα μέρη που είχε επισκευθεί ο Τσέχος συγγραφέας, για το βιβλίο «Τα ταξίδια του Φραντς Κάφκα».

JAN JINDRA

«Διάβαζε τη “Δίκη” στους φίλους του και γελούσε»

Δύο ερευνήτριες του έργου του καταρρίπτουν τα κλισέ για τον σκοτεινό και μοναχικό συγγραφέα

Μετά, βήμα βήμα, επισκεφθήκαμε 70 τοποθεσίες σε Τσεχία, Αυστρία, Γερμανία, Ελβετία, Ιταλία, Γαλλία, Σλοβακία. Ετσι αποδείχθηκε πως το στερεότυπο για τον Κάφκα, ότι ήταν συνέχεια στην Πράγα και ενδιαφερόταν κυρίως για τη λογοτεχνία, δεν ισχύει. Είχε επίσης πολλά χόμπι. Ενδιαφερόταν για τη ζωή στη φύση, που ήταν πολύ δημοφιλής εκείνη την εποχή. Ήταν αυστηρός χορτοφάγος. Ασχολιόταν επίσης με τον αθλητισμό. Πολλοί άνθρωποι πιστεύουν ότι ήταν κάπως εύθραυστος και αδύναμος, αλλά το σώμα του ήταν στην πραγματικότητα πολύ πιο γυμνασμένο από αυτό των φίλων του από τους λογοτεχνικούς κύκλους. Ο Κάφκα συνήθιζε να πηγαίνει για μεγάλους περιπάτους στο πάρκο. Είχε επίσης το δικό του σκάφος, έναν κωπηλασία, για την οποία χρειάζεται σωματική δύναμη. Είχε μεγάλο ενδιαφέρον για τις σύγχρονες τεχνολογίες. Όταν ήταν στο Παρίσι, μία από τις πιο ζωντανές περιγραφές στο ξενιδιωτικό του ημερολόγιο είναι αυτή του παρισινού μετρό. Πώς είναι κατασκευασμένο και πόσο θορυβώδες είναι. Είναι πολύ παραστατικός ο τρόπος που το περιγράφει, κάτι πολύ χαρακτηριστικό για τα ξενιδιωτικά του ημερολόγια. Είχε φωτογραφική μνήμη. Όταν περιγράφει κάτι, σχεδόν βλέπεις αυτές τις εικόνες».

«Στη διάρκεια του κομμουνιστικού καθεστώτος, ο Κάφκα ήταν αρχικά απαγορευμένος στην Τσεχοσλοβακία επειδή ήταν γερμανόφωνος Εβραίος και από αστική οικογένεια. Ετσι απαγορευόταν να εκδοθούν τα βιβλία του. Μετά τη σταδιακή αποκατάστασή του ο Κάφκα ήταν παντού, υπήρξε μια έκρηξη. Όταν ήμουν στο σχολείο, σε

ηλικία 15 ή 16 ετών ο δάσκαλός μας έλεγε πως ήταν καταθλιπτικός τύπος, ότι είχε πολλά προβλήματα με τις γυναίκες. Διαβάζαμε τη “Μεταμόρφωση” ή τη “Δίκη” με αυτήν την προκατάληψη, ενώ στην πραγματικότητα αυτά τα κείμενα όταν τα διάβαζε στους φίλους του, γελούσε. Υπάρχουν αρκετά σημεία που είναι πολύ σαρκαστικά, με πολύ χιούμορ», λέει η Μιατοσοβά και συνεχίζει: «Πριν από μερικά χρόνια πήγα στην Αργεντινή και υπήρχε ένα φεστιβάλ με θέμα “Κάφκα και Μπόρχες”. Μου έκανε εντύπωση ότι ο Κάφκα δεν είναι απλώς γνωστός, αλλά οι άνθρωποι διαβάζουν τα βιβλία του και ξέρουν πραγματικά πολλά επειδή ο Μπόρχες ήταν φαντατικός αναγνώστης του Κάφκα. Μίλησα με έναν οδηγό ταξί στο Μπουένος Αίρες, κάποιον στο ξενοδοχείο ή στον φούρνο, και όλοι έλεγαν “ναι, φυσικά ξέρω τον Κάφκα”».

Και η Ντούτλινγκερ τονίζει την οικουμενικότητα της γραφής του Κάφκα, «που έχει αγγίξει αναγνώστες από διαφορετικά μέρη του κόσμου τον τελευταίο αιώνα. Δεν σχεδίαζε εκ των προτέρων αυτά που έγραφε, οπότε υπάρχει και μια αίσθηση αυθορμητισμού και απρόβλεπτου. Είναι κάτι που δεν σταματάει να με γοητεύει τα τελευταία 25 χρόνια. Ετσι, παρόλο που τα κείμενα του Κάφκα μπορεί να είναι αποπροσανατολιστικά, ακόμη και να προκαλούν σύγχυση, δεν είναι περίπλοκα ή δύσκολα με τη συμβατική έννοια. Νομίζω ότι οι αναγνώστες προσελκύονται από το μυστήριο του πώς ένας δικηγόρος σε ασφαλιστική εταιρεία, που ζούσε μια σχετικά ήσυχη ζωή, μπόρεσε να γράψει τόσο δυνατές ιστορίες».

Όταν κάποιος λέει στη Ματίαςοβά ότι δεν της αρέσει ο Κάφ-

κα, προσπαθεί να τον πείσει να δώσει μια δεύτερη ευκαιρία στο έργο του. Του προτείνει να διαβάσει τα ξενιδιωτικά του ημερολόγια ή τα γράμματά του. «Όταν καταλάβει περισσότερα για τον χαρακτήρα του και τη ζωή του, τότε μπορεί να διαβάσει τα λογοτεχνικά του έργα. Επειδή νομίζω ότι έτσι είναι πολύ πιο εύκολο να γίνουν αντιληπτά, να εντοπιστούν π.χ. οι μικρές δόσεις μαύρου χιούμορ και σαρκασμού».

Η Ντούτλινγκερ συμφωνεί ότι η ζωή και η εποχή του φωτίζουν τη λογοτεχνία του. «Ο Κάφκα έζησε μέσα σε κοσμοιστορικές αλλαγές, βλέποντας έναν παγκόσμιο πόλεμο, την παρακμή μιας αυτοκρατορίας (της Αυστροουγγαρίας) και την εμφάνιση του νέου κράτους της Τσεχοσλοβακίας. Η γενέτειρά του, Πράγα, ήταν μια δίγλωσση και πολυεθνική πόλη· ως γερμανόφωνος Εβραίος γνώρισε από νωρίς την εκθρόνιση, ακόμη και τη βία, παράγοντες που σίγουρα τροφοδότησαν τη γραφή του. Γι’ αυτό και τα έργα του έχουν διαβαστεί ως προάγγελοι των καταστροφών του 20ού αιώνα, είτε πρόκειται για τον εθνικοσοσιαλισμό είτε για τον σταλινισμό. Η μετεθανάτια πορεία των γραπτών του –και ιδιαίτερα το σχεδόν θαυμαστό γεγονός ότι τα περισσότερα από αυτά διασώθηκαν– είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με αυτή την επικίνδυνη ιστορική διαδρομή. Η επιβίωση αυτή είναι αποτέλεσμα τόσο της τύχης και της συγκυρίας όσο και μιας εντυπωσιακής συνεργασίας πέρα από εθνικά σύνορα», επισημαίνει στην «Κ».

Εμπορευματοποίηση

Ρωτάω τη Ματίαςοβά για τη βιομηχανία που έχει σπηθεί στην Πράγα γύρω από τον Κάφκα: ξεναγήσεις, καφενεία, προϊόντα, πώς εξηγεί την εμπορευματοποίηση ενός συγγραφέα που δεν μπορεί να θεωρηθεί «εύκολος» ή «ευπώλτος»; «Μία φορά, πλήρως για αυτήν τη θεματική ξενάγηση σχετικά με τον Κάφκα. Ήταν μια τόσο αστεία εμπειρία, γιατί αναπαρήγαγε όλα τα στερεότυπα. Όπως ότι ήταν τόσο φτωχός, που δεν μπορούσε να αντέξει οικονομικά κάτι παραπάνω από ένα μικρό σπίτι στο Κάστρο της Πράγας. Η αλήθεια είναι ότι η αδελφή του Κάφκα, η Οτλα, είχε χριστιανό φίλο και χρειαζόταν κάποιο μέρος για ραντεβού. Ετσι νοίκιασε ένα μικρό σπίτι. Και όταν δεν ήταν εκεί, τότε πήγαινε ο Κάφκα, επειδή ήταν ένα ήσυχο μέρος και μπορούσε να συγκεντρωθεί στο γράψιμό του».

Το βιβλίο του Τζέιμς Χάους «Excavating Kafka» («Ανασκάπτοντας τον Κάφκα», εκδ. Quercus) ανέτρεψε την επικρατούσα εικόνα για τον Τσέχο συγγραφέα.

Ζούσε βιοασκητικό;

Οχι και τόσο. Σύμφωνα πάντοτε με τον Χάους, ο Κάφκα ήταν ξενύχτης και τακτικός θαμννας οίκων ανοχής. Στην καλύτερη περίπτωση, προτιμούσε σερβιτόρες και αποτυχημένες ηθοποιούς, τη συντροφιά των οποίων απολάμβανε στα εστιατόρια με τα περίφημα σεπαρέ της εποχής, και σε δωμάτια ξενοδοχείων. Ο Χάους παραθέτει επίσης στο βιβλίο του σειρά σχεδίων από την προσωπική συλλογή του Κάφκα με πορνογραφικό υλικό, σαδομαζοχιστικές νύξεις και σχήματα κτηνοβοσκίας...

«Προέβλεψε» το Ολοκαύτωμα;

Ο Χάους μας δείχνει ότι ο Κάφκα έγραφε γερμανικά και ότι ήταν υπέρμαχος της Αυστρίας και της Γερμανίας κατά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο. Αν «προέβλεψε» το Ολοκαύτωμα, τότε τα έξι εκατομμύρια Εβραίοι που χάθηκαν, ήταν ανόητοι που δεν το προέβλεψαν; Απόψεις σαν και αυτές όχι μόνον υπεραπλουστεύουν την πολυκάνδυλη σημασία του έργου του Κάφκα, αλλά αποτελούν και προσβολή απέναντι στα θύματα του Ολοκαυτώματος.

Ζήτησε να καεί το έργο του;

Οχι. Σύμφωνα με τον Χάους, ζήτησε να καούν μόνο τα προσωπικά του έγγραφα και σημειωματάρια, καθώς και όσα λογοτεχνικά έργα άφησε ημιτελή. Ουδέποτε ζήτησε τον αφανισμό ολόκληρου του έργου του.

Τον βασάνιζε ο πατέρας του;

Οχι ακριβώς. Οντως τον φοβόταν, με δεδομένη όμως τη ζωή που έκανε ο γιος (χάρη στις δουλιές του πατέρα του, ο οποίος δεν έθεσε ποτέ καμία απαγόρευση στον γιο του, αφήνοντάς τον να σπουδάσει ό,τι θέλει, να γράφει, να κάνει γυμνασμό, να ξενυχτάει), η εικόνα που προκύπτει είναι ενός μάλλον υπερηφροστατευμένου γιου που ήθελε με το ζόρι ο πατέρας του να τον θουμάζει ως συγγραφέα. Το ότι ο γιος Κάφκα δαιμονοποίησε τον πατέρα είχε ευεργετικές συνέπειες στον συγγραφέα Κάφκα...

ΔΕΛΤΙΟ Α-ΚΑΛΑΙΣΘΗΣΙΑΣ

Χαμένοι στη μετάφραση

Ξέρω ότι οι μεταφραστές στην Ελλάδα δεν παίρνουν τα χρήματα που θα έπρεπε να παίρνουν. Γι' αυτό πρέπει να μεταφράζουν γρήγορα, αν θέλουν να έχουν ένα ικανοποιητικό μηνιαίο εισόδημα. Αυτές τις μέρες, όμως, διαβάζω μια τόσο κακή μετάφραση γνωστού συγγραφέα από βραβευμένο μεταφραστή και μεγάλο εκδοτικό οίκο, ώστε μου συμβαίνει το εξής: το διαβάζω στα ελληνικά και αυτομάτως ξαναμεταφράζω στο μυαλό μου στα αγγλικά για να καταλάβω τι εννοεί. Και καλά, στις στρυφνές γλώσσες, είναι κάπως θεμιτό να συμβαίνει αυτό, ας είμαστε επιεικείς. Από τα αγγλικά όμως;

Ξ. Κ.

Τα περίπτερα του φολκλόρ

Ξεκινώντας από την πλατεία Συντάγματος, ο επισκέπτης της Αθήνας δεν χρειάζεται χάρτη για να καταλάβει ότι βρίσκεται σε τουριστική ζώνη. Αρκεί να ακολουθήσει το αδιάκοπο μοτίβο από τσάντες με τον λογότυπο «Greece», καπέλα με την ελληνική σημαία, μπρελόκ-Παρθενώνες και πλαστικά αγαλματίδια. Τα περίπτερα με βασική πραμάτεια τα σουβενίρ είναι μια ελληνική πατέντα, αλλά το πρόβλημα δεν είναι καν αυτό· στην Αθήνα η αισθητική τους έχει σχεδόν ταυτιστεί με τον δημόσιο χώρο. Σαν να έχουμε αποδεχθεί ότι η πρώτη εικόνα που προσφέρει η πόλη είναι αυτή της εύκολης, μαζικής αναμνησιολογίας.

Ε. Σ.

Sold out ή μάρκετινγκ;

Είναι αλήθεια ότι οι δημοσιογράφοι του πολιτιστικού ρεπορτάζ συνήθως βρίσκουμε μια θέση δωρεάν στα θεάματα που η πλειονότητα των θεατών θεωρεί sold out, γιατί είναι η δουλειά μας. Είναι αλήθεια επίσης ότι σύμφωνα με τις πλατφόρμες από τις οποίες γίνονται οι κρατήσεις, τα 2/3 των παραστάσεων δεν έχουν ούτε σκαμνάκι στον διάδρομο. Συνεπώς, το ελληνικό θέατρο ανθεί ή ισχύει αυτό που οι περισσότεροι θεατράνθρωποι υποστηρίζουν, ότι δηλαδή διανύουμε μια κακή σεζόν πλην ολίγων εξαιρέσεων; Και μήπως τελικά να δούμε τι γίνεται με τα εισιτήρια, αντί να αναπαράγουμε την επικοινωνιακή στρατηγική των παραγωγών;

Μ. Β.

Ένα κουτί ακόμη

Στην πραγματικότητα είμαι αμφίθυμος. Αν οι λόγοι είναι υγειονομικοί, ας θυμηθούμε έστω ότι παρόμοια σημεία συλλογής περιττωμάτων σκύλων, σαν αυτά που συναντήσαμε στην Κυψέλη, είχαν τοποθετηθεί και παλιότερα σε αθηναϊκά πάρκα και περιοχές περιπάτου χωρίς σπουδαίο αποτέλεσμα. Ιδίως ο πεζόδρομος της Φωκίωνος Νέγρη έχει χορτάσει από διάσπαρτα δημόσια γκάτζετ, όπως τα «σπιτάκια ανακύκλωσης», ανάμεσα σε πολλά άλλα. Υποθέτει κανείς ότι και τα περιττώματα των κατοικίδιων θα μπορούσαν να περισυλλεχθούν με πιο διακριτικούς ή, τέλος πάντων, ενιαίους τρόπους.

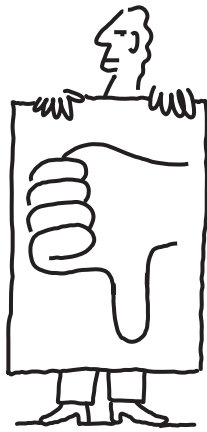
Ν. Ζ.

Τα ροζ τρένα

Ήταν πρώτα τα ροζ τρένα. Ύστερα, τα λαχανί και σύντομα τα πορτοκαλί. Δεν είναι προϊόν ΑΙ, αλλά μια αντι-γκράφιτι μεμβράνη που τοποθετήθηκε στους συρμούς του ΗΣΑΠ. Ειδικά στα λαχανί βαγόνια της γραμμής Ι, οι συνειρμοί οδηγούν αναπόφευκτα στο φλόου πράσινο του άλμπουμ «brat» της Charli XCX. Μπορεί η προσπάθεια του ΟΑΣΑ να έκανε πιο ινσταγκραμικά τα βαγόνια του Ηλεκτρικού, αλλά δεν κάλυψε ούτε στο ελάχιστο τα πιο ουσιαστικά προβλήματα του μέσου: τα αραιά δρομολόγια, τον γερασμένο στόλο, τις μηχανικές βλάβες. Αν καταφέρει ποτέ να τα λύσει, εκεί να δείτε πόσο viral θα γίνει.

Π. ΤΣ.

Με ημερομηνία λήξης

Η πλατφόρμα του Ertflix έχει δημιουργήσει μια παράδοση που έχουμε εκτιμήσει δεόντως: με αφορμή την απώλεια ενός μεγάλου καλλιτέχνη/δημιουργού ανεβάζει πλούσια αφιερώματα στη ζωή και στο έργο του, αξιοποιώντας τους στελεčićους αρχαιαίους θησαυρούς της δημόσιας τηλεόρασης. Το ίδιο έκανε και την περασμένη εβδομάδα με τις εκδημίες του Γιώργου Μαρίνου (φωτογραφία) και του Γιώργου Πανουσόπουλου, επιδεικνύοντας άριστα αντανakλαστικά. Πραγματικά ένα κι ένα. Ομως, έπρεπε να... τρέξεις (τηλεοπτικό) μαραθώνιο για να τα προλάβεις, αφού το αφιέρωμα για τον Γιώργο Μαρίνο, τουλάχιστον, κατέβηκε μόλις λίγες ημέρες μετά. Είναι κρίμα τόσο καλές πρωτοβουλίες, αντάξιες μεγάλων ευρωπαϊκών δικτύων, να χάνονται για λόγους κακού προγραμματισμού ή επειδή απλώς οδικείς χωρίς λόγο τον εαυτό σου (και την αποστολή σου).

Δ. Ρ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Όταν η Ανατολή σμίγει με τη Δύση

Πενήντα χρόνια παρουσίας στο μουσικό στερέωμα κλείνει η βιολονίστα Ανε-Σοφί Μούτερ. Ο κύριος Γκρι της έχει αφιερώσει κάμποσες Κυριακές. Δεν μπορεί τώρα να μη σταθεί στο γεγονός ότι φέτος η Γερμανίδα βιρτουόζος του βιολιού γιορτάζει με μια συνεργασία με την Alpha-classics μέσω μιας σειράς που θα έχει την ονομασία ASM Forte Forward και θα είναι αφιερωμένη σε σύγχρονους συνθέτες. Κάθε άλμπουμ σε αυτή τη σειρά θα περιλαμβάνει έργα γραμμένα ειδικά για εκείνη.

Η αρχή γίνεται τώρα με το «East Meets West» με έργα των Αφτάμπ Νταρβισί (γενν. το 1987), Ουνσούκ Τσιν (γενν. το 1961), Γεργκ Βίντμαν (γενν. το 1973) και Τόμας Αντές (γενν. το 1971). Ο πρώτος είναι Δανός περσικής καταγωγής, η δεύτερη Νοτιοκορεάτισσα, ο τρίτος είναι Γερμανός

και ο τέταρτος Αγγλος. Εξ ου και ο τίτλος του cd: Η Ανατολή συναντά τη Δύση.

Οχι ότι αποτυπώνεται αυτό έκδηλα στα ηχοχρώματα που διαπερνούν τις συνθέσεις αυτές. Δεν διακρίνονται, θέλω να πω, σχήματα που να μαρτυρούν τρόπους της μουσικής της Μέσης ή της Απω Ανατολής σε αντιδιαστολή (ή και σε συνδυασμό) με τους ήχους ενός Γερμανού κι ενός Αγγλου. Στο βάθος, ο δίσκος είναι η «χαρά» των εγχόρδων και, κυρίως, του σόλο βιολιού. Και εδώ μπαίνει η μαεστρία της Μούτερ.

Ετσι μάλιστα ξεκινά το άλμπουμ: με τη σύνθεση «Liko» (ο τίτλος παραπέμπει στην αρχαία περσική προφορική ποίηση) για σόλο βιολί του Νταρβισί. Ακολουθεί η «Gran Cadenza» (Μεγάλος αυτοσχεδιασμός) για δύο βιολιά της Νοτιοκορεάτισ-

Πενήντα χρόνια συνεχούς παρουσίας στο διεθνές μουσικό στερέωμα κλείνει η σπουδαία Γερμανίδα βιολονίστα Ανε-Σοφί Μούτερ και το γιορτάζει με ένα ειδικό άλμπουμ σύγχρονης μουσικής.

σας Τσιν. Έπεται η «Studie uber Beethoven» (Σπουδή πάνω στον Μπετόβεν), που είναι και το Κουαρτέτο εγχόρδων υπ' αριθμ. 6, του Γερμανού Βίντμαν, για να κλείσει με ένα κοντσέρτο για βιολί και ορχήστρα, το «Ait» (Αρία), φόρος τιμής στον Σιμπέλιους, από τον Βρετανό Αντές (ο οποίος είναι και στο πόντιουμ, διευθύνοντας τη Συμφωνική Ορχήστρα του Λονδίνου).

Κάποιοι θα ζοριστούν με τους ρυθμούς και τον τόνο αυτών των συνθέσεων. Η άναρχη ατονικότητα τους είναι συχνά βίαιη. Πιο «κοντά μας» είναι αναμφισβήτητα το Κουαρτέτο του Βίντμαν, με τις μπετοβενικές έμπνευσης «γέφυρες», ωστόσο κάθε κομμάτι του δίσκου έχει μια ιδιαίτερη δύναμη – και με το βιολί της η Μούτερ είναι (και) εδώ αζεπέραστη. Οποιος ακούσει τον δίσκο θα πάρει μια

καλή γεύση από τη «λόγια» μουσική που γράφεται σήμερα.

ΥΓ.: Ο κύριος Γκρι με υποχρεώνει να κλείσω απότομα την αναφορά μου στη Μούτερ, υπενθυμίζοντάς μου ένα μήνυμα του Π. Ε., τακτικού αναγνώστη της στήλης, ο οποίος, με πολλή ζεστασιά, ζήτησε να είμαστε κάπως πιο διευκρινιστικοί ως προς τους μουσικούς όρους που περνούν από τη στήλη. Αχ, τι να γίνει που ο χώρος εδώ μας περιορίζει. Ας είναι όμως.

Παραπάνω μίλησα για «κουαρτέτο εγχόρδων». Αρκετυπικό σχήμα της μουσικής δωματίου: μουσικά σύνολα που υποτίθεται ότι «χωράνε σε ένα δωμάτιο»: τετράδα οργάνων με δύο βιολιά, βιόλα και βιολοντσέλο. Όταν έχουμε πέντε όργανα έχουμε κουιντέτο, με έξι σεξτέτο κ.ο.κ.

Ο αναγνώστης ρωτάει αν οι γνώσεις σαν κι αυτές θα τον κά-

νουν να εκτιμήσει περισσότερο τα έργα που μνημονεύονται εδώ. Δεν είμαι σίγουρος· να τα κατανοήσει περισσότερο ναι, ίσως, αλλά η χαρά της μουσικής δεν εξαρτάται από τέτοιες γνώσεις. Ξέρουν όλοι σε τι τονική κλίμακα επάνω είναι γραμμένη η 5η Συμφωνία του Μπετόβεν; Μπα! Και όμως ανατριχιάζουν. Για την Ιστορία, είναι γραμμένη σε ντο ελάσσονα. Τι σημαίνει τώρα αυτό; Θα πούμε λίγα πράγματα προσεχώς για τις μινόρε και τις ματζόρε κλίμακες της δυτικής μουσικής.

East Meets West
Aftab Darvishi, Unsuk Chin,
Jorg Widmann, Thomas Ades
Anne-Sophie Mutter
Alpha-Classics

Η λαχτάρα του κριτικού βλέμματος

Της **ΛΙΝΑΣ ΠΑΝΤΑΛΕΩΝ**

Διαβάζοντας την καινούργια μελέτη του Βαγγέλη Χατζηβασιλείου, αυτού του εξέχοντος κριτικού των ελληνικών γραμμάτων, με συναρπάζει η λαχτάρα του να επιστρέψει σε παλαιότερες αναγνώσεις για να ελέγξει την αντοχή τους στον χρόνο. Αυτή η λαχτάρα είναι η κινητήριος δύναμη της κριτικής, η ακατασίγαστη αγωνία αν το βιβλίο που προκρίνει στη συγχρονία έχει εκέγγυα για τη διαχρονία. Μετά το τεράστιο σε όγκο, σημασία και μόχθο έργο του «Η κίνηση του εκκρεμούς», όπου διερευνούσε την ταλάντωση της ελληνικής λογοτεχνίας ανάμεσα στο ατομικό και το συλλογικό το διάστημα 1974-2017, ο Χατζηβασιλείου απλώνει τώρα χρονικά την έρευνά του από το 1866 μέχρι το 2023, περιορίζοντας τις αναφορές του.

Τα ανθολογημένα έργα λειτούργουν ως ενδείξεις ευρύτερων τάσεων. Εκείνο που προεξάρχει στις αναλύσεις είναι ο ενθουσιασμός του συγγραφέα για τα έργα που διαπλέουν πλησιόστια τον χρόνο. Για παράδειγμα, δεν κρύβει τη χαρά του, όταν ξαναδιαβάζοντας το «Κοινόβιο» του Μάριου Χάκκα, διαπιστώνει ότι συμφωνεί απολύτως με τον νεανικό εαυτό του. «Διαβάζοντας [...] τώρα εκ νέου τον Χάκκα, συνειδητοποιώ περικαρής πως η νεανική μου αίσθηση για το βάρος και τη σημασία του «Κοινοβίου» δεν έχει πάψει να ισχύει μέχρι και σήμερα». Μια προσωπική ανάμνηση θερμαίνει την εκ νέου ανάγνωση.

Ανατρέχοντας στο σκηνικό της μυθοπλασίας, «στον Αί-Γιώργη τον Κουτάλα της Καισαριανής», ο κριτικός θυμάται ότι έτσι ακριβώς έλεγε το τοπωνύμιο ο πατέρας του, όταν τα πρωινά της Κυριακής έκαναν εξορμήσεις στην περιοχή.

Οχι μόνον τα βιβλία, πρέπει και ο κριτικός να αντέξει στον χρόνο. Ο κριτικός κρίνεται, πέρα από την ποιότητα των αποτιμήσεών του, από την ικανότητά του να διατηρεί μια ζέουσα σχέση με τη λογοτεχνία. Παρά την πολυετή παρουσία του στην κριτική, ο Χατζηβασιλείου δεν έχει χάσει το πάθος για διάβασμα. Με χαρούμενη έκπληξη, λόγου χάριν, υποδέχεται την επανέκδοση των διηγημάτων του Κωνσταντίνου Τοιτσέλικη (1882-1938), ενός ξεχασμένου πεζογράφου, που θα μπορούσε επάξια να ενταχθεί στον λογοτεχνικό κανόνα. Συγκινεί, επίσης, η θέρμη με την οποία περιβάλλει το εναρκτήριο έργο του Γιώργου Ιωάννου, τη συλλογή πεζών «Για ένα φιλότιμο», όπου εσωκλείονται οι κεντρικοί τόποι της κατοπινής πεζογραφίας του. Διατρέχοντας αναδρομικά τα πεζογραφήματα, επιβεβαιώνει ότι εγκιβωτίζουν τους αφηγηματικούς τρόπους και τους μηχανι-

σμούς, που συνέχουν ολόκληρο το συγγραφικό του έργο.

Λίγοι συγγραφείς έχουν καταφέρει αυτό που κατάφερε ο Ιωάννου, να διαγράψουν από την αφητηρία μέχρι το τέλος έναν πλήρη και αραργή κύκλο, επισημαίνει στην κατακλείδα ο Χατζηβασιλείου. Σε αυτούς ανήκει αναμφίλεκτα ο Αντρέας Φραγκιάς. Και εδώ η κατακλείδα φανερώνει με την ποιητική της διατύπωση τη συγκίνηση του κριτικού για την αντοχή των υλικών της πεζογραφίας του Φραγκιά. Όπως τονίζει, με τις «δέουσες αφαιρέσεις» το έργο του Φραγκιά ζωντανεύει μπροστά μας έναν άχρονο εφιάλτη, «που χάρη στις πλαστικές αναλογίες της αλληγορίας και του συμβόλου είναι δυνατόν να εγκαταλείψει επιτόπου το δέντρο της καταγωγής του και να φυσάξει με την παγωμένη του ανάσα και στις κάθε άλλο παρά ευσιώνες πρώτες δεκαετίες του 21ου αιώνα».

Ούτε ο ίδιος ο Χατζηβασιλείου θα φανταζόταν πόσο δικίο έχει όταν γράφει ότι η «Λέσχη» του Στρατή Τσίρκα φτάνει στις ημέρες μας με «τις λιγότερες δυνατότες ρωγμές και ρυτίδες». Λέει χαρακτηριστικά ότι η «Λέσχη», που «απεικονίζει σε πλήρη διάταξη τον σχηματισμό των ποινών στην πολιτική και στη στρατιωτική σκακιέρα της Μέσης Ανατολής σε μια από τις κρισιμότερες φάσεις του Β' Παγκοσμίου πολέμου», μπορεί εύκολα να βρει το ιστορικό της αντίστοιχο, «από τη σκοπιά της εποχής μας πλέον».

Ενα δώρο μαγικό

Στο προεισαγωγικό του σημείωμα ο Χατζηβασιλείου μιλάει για ένα δώρο που του είχε κάνει ο πατέρας του, όταν ήταν περίπου έντεκα χρονών. Στο «Βαλίσάκι του μικρού ταχυδακτυλουργού» υπήρχε, μεταξύ άλλων, ένας «μαγικός» κύβος με οκτώ έδρες, διαφορετικού χρώματος. Σχεδιάζοντας το βιβλίο, θέλησε να του προσδώσει το σχήμα του παιδικού του παιχνιδιού, «ενός κυβοκτάεδρου», χρωματισμένου από τις διαδρομές της ελληνικής πεζογραφίας από τον 19ο αιώνα μέχρι τις ημέρες μας.

Αυτό ακριβώς εννοούσα σχετικά με την αντοχή του κριτικού βλέμματος, τη διάρκεια της λαχτάρας του, λαχτάρας εφάμιλλης με το άνοιγμα ενός δώρου, να αποζητά, είτε σε κτηρινισμένες σελίδες είτε σε πάλλευκες, ανέγχιχτες από τον χρόνο, την πολυχρωμία τους. Τα έργα του τόμου, τα οποία προτείνονται ως οιονεί αρχέτυπα, ο Χατζηβασιλείου τα προσεγγίζει με ματιά δοκιμασμένη και συνάμα αδογματίστη. Δεν φαίνεται τόσο να επιστρέφει σε αυτά, όσο να τα κοιτάζει από άλλη γωνία, για να ανακαλύψει τις ανύποπτες έδρες τους. Την περιέργειά του φλογίζει μια ακατάσβεστη αγάπη.

Ενενήντα άρθρα με πυξίδα τον κοινό νου

Του **ΠΑΝΑΓΗ ΒΟΥΡΑΟΥΜΗ**

Ενα είναι σίγουρο, δεν πρόκειται να βαρεθείς. Ανάλογα πού στέκεσαι μπορεί να διαφωνήσεις, ίσως να θυμώσεις ή και να αγανακτήσεις με εκείνον που τα γράφει, αλλά να πλῆξεις, όχι. Τις περισσότερες φορές θα αναγκαστείς να συμφωνήσεις, γιατί ό,τι διάβασες στηρίζεται στη λογική και στην πραγματικότητα· επίσης θα διασκέδάσεις, κάτι που σπάνια περιμένεις από άρθρο σε οικονομική εφημερίδα. Πρόκειται για το βιβλίο «Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης στην Καθημερινή της Κυριακής, 2020-2025», εκδόσεις Καστανιώτη, με επιλογή 90 άρθρων του Δρυμιώτη από τις σομών σελίδες

της κυριακάτικης «Καθημερινής». Τα άρθρα έχουν ομαδοποιηθεί σε ενότητες όπως Παιδεία - Πολιτική - Κοινωνία κ.λπ., και αφορούν επίκαιρα γεγονότα ή χρόνιες παθήσεις του τύπου μας, συνήθως το δεύτερο. Με αφορμή κάποιο πρόσφατο συμβάν, ο Δρυμιώτης επισκέπτεται τα μόνιμα προβλήματα μας, το κάνει με τρόπο άμεσο, κάποτε βάνουσο, και δεν διστάζει να αναφέρει ονόματα, σπάνιο στην υπέρ μη μου άππου κοινωνία μας. Εκεί άποψη, δεν είναι ουδέτερος, αλλά ούτε κολημένος σε κάποια ιδεολογία. Πυξίδα του είναι ο κοινός νους –common sense– όπως γράφει ο ίδιος. Και η προαίρεσή του είναι θετική, δεν σταματά στη διάγνωση, όπως οι περισσότεροι,

ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗΣ
«Στην Καθημερινή της Κυριακής, 2020-2025»
εκδ. Καστανιώτη, 2026, σελ. 512

«Προπαγάνδες» πολλαπλών χρήσεων

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Το **κλείσιμο** των ιστορικών εκδόσεων Γαβριηλίδη, μετά τον θάνατο του Σάμη Γαβριηλίδη (2020), στέρνησε την αγορά από αξιόλογα βιβλία, ανάμεσά τους την «Προπαγάνδα» του Λούντζη. Εκδόθηκε το 2015, απέσπασε το βραβείο πρώτοεμφανιζόμενου του «Αναγνώστη», η πρώτη έκδοση εξαντλήθηκε γρήγορα και επανεκδόθηκε το 2016. Δισώθηκε με την υπό συζήτηση ιδιαίτερα προσεγμένη επανέκδοση από τη «Στίλβη»· έγιναν μικρές μορφολογικές αλλαγές στα παλιά ποιήματα, ενώ προστέθηκαν τρία νέα. Αυτό επιτρέπει και, υπό μία έννοια, επιβάλλει, να ξανασυζητήσουμε την «Προπαγάνδα». Το πρώτο βιβλίο περιείχε 45 «προπαγάνδες», όπως νομιμοποιούμαστε να τις αποκαλέσουμε συνοπτικά, αφού ο ποιητής τιτλοφορεί ανάλογα πολλά από τα ποιήματα της συλλογής: «Προπαγάνδα από τα κάτω», «Προπαγάνδα γενεών», «Προπαγάνδα θείου βρέφους» κ.λπ.

Τα ποιήματα είναι αριθμημένα, ξεκινώντας όμως από το 0 («Προπαγάνδα σκέτη»), και όχι από το 1! Τα τρία ποιήματα-προσθήκες φέρουν διαφορετική αριθμηση, με αρνητικό πρόσημο και κοινό τίτλο «ερχόμενη προπαγάνδα». Πριν, λοιπόν, την παλιά προπαγάνδα υπ' αρ. 0, το βιβλίο εισάγεται με την υπ' αρ. -1.1 «ερχόμενη προπαγάνδα», με τον εύγλωττο τίτλο «Ντίλιτ (μαύρη οθόνη)». Στη μέση της συλλογής παρεμβάλλεται η -1.2 «ερχόμενη προπαγάνδα» με τίτλο «Κοινό μυστήριο» και, πριν από την τελευταία από τις παλιές «προπαγάνδες», έχουμε την -1.3 «ερχόμενη προπαγάνδα» με τίτλο «Αποικίες εαυτού». Το είδος αυτό της αριθμησης, ενεργό μέρος βέβαια της ποιητικής σκηνοθεσίας, παραπέμπει σε μια κατηγοριοποίηση που, με τη σειρά της, υπακούει, τάχα, σε κάποιο μαθηματικό μοντέλο· εκείνο, πάλι, σε συνδυασμό με τον όρο «προπαγάνδα» αλλά και με τα συγκεκριμένα περιεχόμενα των ποιημάτων, για τα οποία αμέσως πιο κάτω θα γίνει λόγος, υποβάλλει την ιδέα μιας ιστορικοκοινωνικής πραγματείας, που βασίζεται στην επισήμανση και στον ειρωνικό και πικρό σχολιασμό συγκεκριμένων μηχανισμών και πρακτικών.

Πρόκειται για μια πρωτότυπη και ενδιαφέρουσα πολιτική ποίηση, με έμφαση στην ιστορική - πολιτισμική διάσταση του κοινωνικού φαινομένου. Η φωνή που μιλάει φλέγεται από την ανάγκη να αναμετρηθεί με τους κάθε λογής λόγους (= προπαγάνδες), που διατυπώνονται στον αστερισμό των αρχών της πρώτης χιλιετίας. Η επανέκδοση, καθώς συμπληρώνεται ήδη

το πρώτο τέταρτο του 21ου αιώνα, μοιάζει να θέλει, με τις τρεις προσθήκες, αφενός να επικυρώσει τις παλιές «προπαγάνδες», αφετέρου να τις επικαιροποιήσει με βάση τα νέα δεδομένα. Ο Λούντζης, ασκημένος στο μεταξύ με επιτυχία στη συγγραφή λιμπρέτων για όπερα που, και αυτά, κινούνται στους ίδιους άξονες, από την ιστορία (λιμπρέτο για την όπερα του Δ. Μαραγκόπουλου «Οράματα και θέματα στρατηγού Μακρυγιάννη») μέχρι την τεχνητή νοημοσύνη (λιμπρέτο για την όπερα «The Fall of the House of Commons» και «Τεχνητή Εμπιστοσύνη» του Ο. Παπαϊωάννου), είναι ένας δεξιότηχνης του ρυθμού και του ύφους: «Ο 20ός αποκοιμήθηκε ονειρικός ελέω Φρόνυτ/ Στην αγρύπνια δεν έφτανε το έλεος για κανέναν/». Υπάρχουν στίχοι που με έναν τρόπο δυστοπικό μοιάζει να συμπυκνώνουν τη σημερινή διεθνή επικαιρότητα: «Η Δύση επιτέλους άγγιξε το μύκιο ψηφίο/ Η Ανατολή έσβησε τον οριενταλισμό στο κομοδίνο// Η Δύση επιτέλους έστριψε εντός/ Και η Ανατολή ανατολικά// Η Δύση επιτέλους ανήκει ολοκληρωτικά στον εαυτό/ Η Ανατολή στον δυτικό ρεαλισμό//», γράφει στην τελευταία από τις καινούργιες «προπαγάνδες». Το ποίημα καταλήγει με ένα κρεσέντο, που παραμένει, για μένα τουλάχιστον, αίνιγμα αν είναι λυρικό, με λίγο κρυμμένο σπαραγγμό, ή ψευδολυρικό, με μπόλικη δόση ειρωνείας: «Θα 'ναι άραγε ολόκληρος ετούτος ο αιώνας/ ή θα κοπεί στα δυο απ' τη μηχανή/ Πώς να βρεθεί νοημοσύνη πιο τεχνητή/ από τη δική μας, αγάπη μου».

Ξεχωρίζω, αντί πολλών άλλων, ένα από τα ποιήματα της παλιάς «Προπαγάνδας», το «Εξορία δωματίου». Εκεί, το λεξιλόγιο μιας πολιτικής ποίησης χρησιμοποιείται για να αφηγηθεί, στην πραγματικότητα, μιαν άτυχη ερωτική ιστορία. Και γράφοντάς το αυτό, αμέσως υποχρεώνομαι να συμπληρώσω ότι ισχύει και το αντίστροφο ακριβώς και, νοερά, να βάλω σε εισαγωγικά τη λέξη «πραγματικότητα», που μόλις χρησιμοποιήσω. «Κάθε φορά που βρίσκομαι από τότε στα στενά/ Κάθε φορά που κάποιος μ' αγγίζει άθελά του/ στη γωνιά ενός δρόμου/ κάτω από το σεντόνι/ στα βαγόνια μαζικής μεταφοράς/ τρέμω για τον τερματικό σταθμό/ τρέμω τι θα συμβεί μετά/.../στο παραμιλητό μου/ κάτω από το σεντόνι/ στα χέρια που έσμιξαν σφιχτά/.../ Δεν έχω ανάγκη ανταπόδοσης// η παλιά πληγή έχει δέσει/ άλλο δεν διψώ για εκδίκηση/ κι άλλο σ' έχω συγχωρέσει». Το ποίημα διαβάζεται εξίσου έπειτα από έναν εμφύλιο, όπως και έπειτα από χωρισμό.

ΠΡΩΤΑ ΣΕ ΠΩΛΗΣΕΙΣ

ΑΥΤΗ ΤΗΝ ΕΒΔΟΜΑΔΑ

Fiction

1 **«Ο θάνατος στη Βενετία»**, του Τόμας Μαν (Πατάκης).

2 **«Επί σκοπώ πλουτισμού»**, της Ελισάβετ Χρονοπούλου (Πόλις).

3 **«Η επέτειος»**, του Αντρέα Μπαγιάνι (Ικαρος).

4 **«Ο μεγάλος Ρέι»**, του Μ. Κιμπάλ (Κίκλη).

5 **«Όλα τα δέντρα»**, της Μαρίας Φακίνου (Αντίποδες).

Non fiction

1 **«Γιατί το Βυζάντιο»**, της Ελένης Γλύκατζη Αρβελέρ (Μεταίχμιο).

2 **«Λίβανος. Μια ξεχωριστή χώρα»**, του Δημήτρη Κούρκουλα (Μεταίχμιο).

3 **«Προδομένο Μεσολόγγι»**, του Σπύρου Αλεξίου (Τόπος).

4 **«Αθήνα 403»**, των Azoulay - Ismard (Πόλις).

5 **«Μαγεμένο σύμπαν»**, του Μ. Sahlin (Εκδόσεις του Εικοστού Πρώτου).

Τα στοιχεία παρέχονται από το βιβλιοπωλείο «Adagio II» (Ν. Μπότσαρη 10, Ναύπακτος).

ΜΑΤΣΗ
ΧΑΤΖΗΛΑΖΑΡΟΥ
1914–1987

ΖΩΗ
ΚΑΡΕΛΛΗ
1901–1998

ΚΑΤΕΡΙΝΑ
ΓΩΓΟΥ
1940–1993

ΕΛΕΝΗ
ΒΑΚΑΛΟ
1921–2001

Εξοριστες από τον «Κανόνα»

Εκπρόσωποι της νεότερης γενιάς φωτίζουν ποιήτριες που έμειναν στη σκιά των ανδρών ομοτέχνων τους. Ποιες γυναίκες αξίζουν μια θέση στο ανδροκρατούμενο πάνθεον της ελληνικής ποίησης;

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΤΟΠΑΛΗ**

Σολωμός, Κάλβος, Καβάφης, Σεφέρης, Σικελιανός, Ελύτης, Καρυωτάκης, Ρίτσος... Ο ελληνικός ποιητικός «κανόνας», οι μεγάλοι και επιδραστικοί ποιητές της γλώσσας μας, είναι γένους αρσενικού. Κι όταν συζητιέται κάποτε η συμπλήρωση του κανόνα, τα πρώτα ονόματα που ακούγονται, είναι κι αυτά γένους αρσενικού: ο Καρούζος, ο Λεοντάρης. Είναι άραγε στ' αλήθεια πιο ολοκληρωμένοι ποιητές ο Καρούζος από την Καρέλλη; Ο Λεοντάρης από τη Βακαλό; Δεν υπήρξαν, τα τελευταία 200 χρόνια, ρωμαλέες ελληνικές γυναίκες ποιητικές φωνές που, αν δεν είχαν προηγηθεί αιώνες πατριαρχίας, θα είχαν ήδη βρει τη θέση τους ανάμεσα στους «Μεγάλους»; Ο Μάρτιος είναι ο μήνας με δύο σημαντικούς σταθμούς, την Ημέρα της Γυναίκας (8/3) και της Ποίησης (21/3). Σε αυτό το πλαίσιο θέσαμε σε τέσσερις ποιητές και ποιήτριες της νεότερης γενιάς το ερώτημα αν και με ποιο γυναικείο ελληνικό ποίημα θα συμπλήρωναν τον ανδροκρατούμενο ποιητικό κανόνα μας. Οι απαντήσεις τους στο ερώτημα παρέχουν, αν μη τι άλλο, μια χρήσιμη ένδειξη: προς τα πού κινείται η ποίηση σήμερα. Διαπιστώσαμε ότι η βελόνα της δεν τρέμει. Γιατί και οι τέσσερις που ρωτήθηκαν, απάντησαν ακαριαία, χωρίς δισταγμό. Οι ποιήτριες τις οποίες με σιγουριά προτείνουν, γεννήθηκαν από το 1901 μέχρι το 1940· ανήκουν σε πολύ διαφορετικά ποιητικά ρεύματα και στυλ, από τη λόγια Θεσσαλονικιά επίγονο του Καβάφη, τη Ζωή Καρέλλη, μέχρι την ανατρεπτική «καλ» της Μεταπολίτευσης, την Κατερίνα Γώγου. Θέτουμε στην κρίση των αναγνωστή(ρι)ών τις απαντήσεις και τα ποιήματα, για χάρη μιας συζήτησης που αξίζει να ανοίξει έξω από τα στενά όρια των ειδικών.

Δανάη Σιδωρίου

Όταν έγραφα το ποίημα «Η αράχνη» με το οποίο ανοίγει το τελευταίο μου βιβλίο «Επιστολές», είχα έντονα στο μυαλό μου το ποίημα της Μάτσης Χατζηλαζάρου (1914-1987) «Η αράχνη - εικόνες» και αναρωτήθηκα πολλές φορές πώς θα είχα διαμορφωθεί ως προσωπικότητα και ως ποιήτρια αν κάποιος μου είχε συστήσει νωρίς το έργο της. Ασφαλώς και δεν πρόκειται για την πιο παραγνωρισμένη

ποιήτρια. Αποτελεί όμως ένα «σκληρό» παράδειγμα των τρόπων με τους οποίους οι ποιήτριες έχουν υποτιμηθεί διαχρονικά στην ιστορία της ελληνικής λογοτεχνίας. Η πορεία της είναι αρκετή για να καταλάβουμε πόσο μακριά μπορούμε να προχωρήσουμε και τι κινδυνεύουμε να χάσουμε αν συνεχίσουμε να τις υποτιμάμε.

Η αράχνη - εικόνες

Γνέθοντας πολύ γρήγορα την κλωστή της κατεβαίνει κι έπειτα σταματάει είναι κρεμασμένη εδώ ακριβώς
Ο Εσπερμέντος το Σανσί το Κοχινούρ και το Γαλάζιο του Χόουπ και ο Σταυρός του Νότου ύστερα ο Μέγας Μογγόλος το Πολικό Αστέρι ο Ορλώφ ο Μέγας Δούκας της Τσούκας και ο Πασάς και ο Σάκης και ακόμα ο Νασάχ
Ανάγκη ήτανε ν' αποθαυμάσουμε τα ονόματα των διαμαντιών όμοια με τους ρόδιινους φλαμίγκους οι λαιμοί τους με ελιγμούς λοβών και οι λεπτοί τους μίσχοι με κοκκινάδι στα γόνατα αυτά τα Ονόματα τσαμπιά σταφυλίου ζεστά στήθια κάποιες Φλωρεντινές Παναγίας ουράνιο τόξο Ασιατικής χλιδής ηγεμόνες που κορδώνονται μπρος σε τεράστια συντριβάνια ελέφαντες που βρυχώνται από γόητρο κάτω απ' τη σκιά της λικνιζόμενης ομπρέλας και κάτι Τύμπανα και Κύμβαλα και Αλογα τόσο περήφανα που δεν αντέχουν να σταθούν ακίνητα και κοιτά πόσες βεντάλιες απ' την Ανδαλουσία αυτές είναι τα τεράστια Ματόκλαδα των αλόγων που παίζουν με το φως γνέθοντας πολύ γρήγορα την κλωστή της η αράχνη - εικόνες κατεβαίνει κι έπειτα σταματάει είναι κρεμασμένη εδώ ακριβώς.

Γραμμένο αρχικά στα γαλλικά «L' araignée - Images», πρωτοδημοσιεύεται στο περιοδικό Les Lettres Nouvelles του Μάιο του 1954, εντάσσεται στη συλλογή «La Frange des Mots» που εκδίδεται την ίδια χρονιά και συμπεριλαμβάνεται στην πρώτη συγκεντρωτική έκδοση της ποίησής της, με τίτλο «Ερως μελαχρινός» (1979).

Βίκυ Κατσαρού

Η Αντιγόνη δεν εμφανίζεται ως ηρωικό σύμβολο, αλλά ως άνθρωπος που φοβάται, καθώς ο μύθος μετατοπίζεται από τον ηρωισμό στην εσωτερική κρίση και στην απώλεια της πίστης στην αγάπη. Σε αντίθεση με πολλές χρήσεις του μύθου στον καθιερωμένο ποιητικό κανόνα,

όπου οι μυθικές μορφές σηκώνουν το βάρος μιας συλλογικής ιστορίας ή ενός μεγάλου συμβολισμού, στη Ζωή Καρέλλη (1901-1998) ο μύθος επιστρέφει στο εσωτερικό της ανθρώπινης ψυχής. Η Αντιγόνη της δεν στέκεται ως άγαλμα αντίστασης, αλλά ως δοκιμαζόμενη συνειδηση, που θρηνεί για την απώλεια της πίστης της και μας φέρνει αντιμέτωπους με τη βαθύτερη ανθρώπινη αγωνία: τι απομένει όταν ακόμη και η αγάπη μοιάζει πια χαμένη;

Αντιγόνη

Πικρία πληρώνει το σώμα μου.
Με δοκίμασαν οι δεινές περιστάσεις.
Φόβος, όχι γι' αυτό που με περιμένει,
πιο πολύ για ό,τι αισθάνομαι.
Εκαστα τα φτερά της αγάπης.
Είχα δύο μεγάλες άσπρες φτερούγες,
που ελαφριά μ' έπαιρναν,
με σήκωναν απ' τις δοκιμασίες.
Τώρα που βρίσκομαι; Πώς με περπιφάνια φώναξα,
πως γεννήθηκα για ν' αγαπώ κι όχι για να μισήσω;
Ορμή μου ακέρια!
Ποια έχει όρια η αγάπη;
Με περιμέν' ο θάνατος και θρηνώ.
Το μαύρο σκοτάδι δεν είναι γύρω μου
ο τάφος. Μέσα μου έχει θαφτεί η λαχτάρα, που σ' αυτήν πίστεψα και της θυσίας άκουσα την πρόσκληση και την αξία της γνώρισα.
Εκαστα την προσπάθεια, πολύτιμη, που πίστευα, εμορφιά.
Ω άμοιροι άνθρωποι! Αλλοίμονο, το κενό της ψυχής είναι η πιο βαρεία συμφορά. Λόγια μιλάτε πολύτροπα, για να μην καταλάβετε πως καμιά παρηγοριά δε μας φτάνει.
Φαντάσματα γίνονται τα αισθήματα κι ο θάνατος αδιέξοδη φρίκη, όταν απίστευτη γίνεται η αγάπη.

Στον συγκεντρωτικό τόμο: Τα ποιήματα της Ζωής Καρέλλη. Τόμ. Α' (1940-1955). Αθήνα: Οι Εκδόσεις των φίλων.

Χρήστος Σιορίκης

Ο τελευταίος στίχος, με το «εμποτισμένο νερό», έρχεται στο στόμα μου σε ανύποπτη ώρα, για παράδειγμα στο λεωφορείο μετά τη δουλειά. Δεν μπορώ να πω τι

σημαίνει, αλλά το αίσθημα είναι σαρωτικό και σαφέστατο. Πόσα ποιήματα αναγνωρισμένων ανδρών δεν αναβλύζουν ποτέ από το στόμα μας σε στιγμές καθημερινής ανάγκης, όπου ο στίχος εκφέρεται για να κατευθύνει μια σωματική ανησυχία; Η Ελένη Βακαλό (1921-2001) δεν λέει «δείτε ποια είμαι», λέει «έλατε να ακούσουμε την αμφιβολία». Ο κανόνας ορίζει την πρώτη θέση, το ποίημα ορίζει τη θέση του στην καρδιά μας.

Είχε περάσει σε μεγάλες ριπές ο αέρας νύχτες πολλές
Το σκοτάδι κινούσε. Παράφορα κουβαλούσε από παντού μυρωδιές
Στα πλευρά μου άνοιγε κήπους.
Εβλεπες άλλες φορές τοπία θαλασσινά
Δροσεροί στις όχθες τους ξάπλωναν όσοι θυμόμαστε
Δεν καίγονται, δε μαραίνονται
Τότε αναβρύζαν πηγές
Από τη μια γλυκό κυλούσε νερό ως μέσα στη θάλασσα προχωρώντας σε ήσυχους δρόμους
Εκεί όταν είναι οι μέρες καλές πιο κρύο σαν κολυμπάς αισθάνεσαι το νερό
Κι όπως σε πλάκα μαρμάρινη αν σταθείς απόγεμα του καλοκαιριού
Οντας εσύ πιο ζεστός, εκείνη στη σκιά και στα χόρτα κρυμμένη
Μιαν άλλη ανάσα θαρρείς πως περνά
Κι ανάπαυση σε τραβά και τρόμος σε διώχνει
Ετσι αισθάνεσαι όταν τα ρεύματα αυτά συναντάς
Καλύτερο για τη δίψα του αγίου τους στόματος το εμποτισμένο νερό.

Από τη συλλογή της Ελένης Βακαλό «Ο τρόπος να κινδυνεύουμε», 1966.

Άγγελος Μπέρτος

Ο εξοστρακισμός ήταν ο θεσμός προστασίας της δημοκρατίας, εξορίζοντας, μέσα από ψηφοφορία, πολίτες των οποίων η δύναμη απειλούσε το κατεστημένο της αρχαίας Αθήνας. Παρατηρώ πως ο τίτλος που έχει δοθεί στην Κατερίνα Γώγου (1940-1993), «ποιήτρια των Εξαρχείων», κουβαλάει έναν αντίστοιχο εξοστρακισμό της από τους ποιητές της Μεταπολίτευσης. Μια ποιήτρια της οποίας η δημοφιλία έρχεται σε ευθεία σύγκρουση με τον όρο underground. Συνδέοντάς την με μια γειτονιά, εννοούμε παράλληλα και τη βεβαιότητα παράκαμψής της. Νομίζω πως πια η ποίησή της μπορεί να απεγκλωβιστεί από την

προσωπική της ιστορία ή από την περιοχή όπου σύχναζε. Σας παραθέτω, λοιπόν, ένα πραγματικά καλό ποίημα από την αγαπημένη μου ποιητική φωνή του τέλους του 20ού αιώνα.

Κανένας δεν είναι σιγουρεμένος

Σου λέω, ρε Νίκο, πως κανένας δεν είναι σιγουρεμένος.
Θάχουμε φασαρίες στα σίγουρα.
Κοίτα εγώ για να δεις.
Είναι κάποιος που παριστάνει τον φίλο μου.
Χρόνια τώρα με παίρνει από πίσω πετάει συμβουλές και σάλια μου διαλέγει τους άντρες που θα πλαγιάσω και τι ταίρια θα δω.
Κανείς σου λέω δεν είναι σιγουρεμένος στις μέρες μας όλοι ψάχνονται ο ένας βρίζει τον άλλο χαφιέ όλοι χαφιέδες είμαστε όλοι φοράμε μαύρα μοντζόμερ
Εκεί όταν είναι οι μέρες καλές πιο κρύο σαν κολυμπάς αισθάνεσαι το νερό
Κι όπως σε πλάκα μαρμάρινη αν σταθείς απόγεμα του καλοκαιριού
Οντας εσύ πιο ζεστός, εκείνη στη σκιά και στα χόρτα κρυμμένη
Μιαν άλλη ανάσα θαρρείς πως περνά
Κι ανάπαυση σε τραβά και τρόμος σε διώχνει
Ετσι αισθάνεσαι όταν τα ρεύματα αυτά συναντάς
Καλύτερο για τη δίψα του αγίου τους στόματος το εμποτισμένο νερό.

Από τη συλλογή της Ελένης Βακαλό «Ο τρόπος να κινδυνεύουμε», 1966.

Κατερίνα Γώγου, «Τρία Κλικ Αριστερά», 1979, Εκδόσεις Καστανιώτη.

Στίχοι μιας αμφιβολίας

Πόσα ποιήματα αναγνωρισμένων ανδρών δεν αναβλύζουν ποτέ από το στόμα μας σε στιγμές όπου ο στίχος εκφέρεται για να κατευθύνει μια σωματική ανησυχία; Η Ελένη Βακαλό δεν λέει «δείτε ποια είμαι», λέει «έλατε να ακούσουμε την αμφιβολία».

Χρήστος Σιορίκης

Στο βιβλίο του Ευάγγελου Βενιζέλου υπογραμμίζεται ότι δεν έχουμε απλώς θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία ή στην ιδιοκτησία, αλλά και δικαίωμα στην κοινωνική προστασία, στην αξιοπρεπή διαβίωση, σε ένα καθαρό περιβάλλον και ήδη στην προστασία του κλίματος.

Η γενική θεωρία των θεμελιωδών δικαιωμάτων μοιάζει ζήτημα τεχνικό, που αφορά μόνο τη νομική επιστήμη, ωστόσο πρόκειται για θέματα ευρύτερης σημασίας, η κατανόηση των οποίων βοηθάει την ίδια την κατανόηση του κράτους.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΒΕΝΙΖΕΛΟΣ
«Εισαγωγή στα θεμελιώδη δικαιώματα – Σύνοψη της γενικής θεωρίας»
εκδ. Σάκκουλα, 2026, σελ. 292

Της ΑΙΚΑΤΕΡΙΝΗΣ ΗΛΙΑΔΟΥ

Τα θεμελιώδη δικαιώματα αποτελούν κεντρικό ζήτημα για τον δημόσιο διάλογο, όπως εύκολα αποδεικνύεται με αφορμή διάφορα ζητήματα που απασχολούν την επικαιρότητα (π.χ. περιορισμοί κυκλοφορίας κατά την πανδημία, περιορισμοί τεχνητής νομοσύνης κ.ά.). Τι είναι όμως ακριβώς τα θεμελιώδη δικαιώματα και πώς προστατεύονται κατά το Σύνταγμα; Σε αυτό το ερώτημα επιχειρεί να απαντήσει το νέο βιβλίο του Ευάγγελου Βενιζέλου «Εισαγωγή στα θεμελιώδη δικαιώματα – Σύνοψη της γενικής θεωρίας».

Για τη νομική επιστήμη η γενική θεωρία είναι ιδιαίτερα σημαντική, καθώς σημαίνει ένα σύστημα κανόνων και μεθόδων, το οποίο αξιοποιείται κατά την ερμηνεία των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από τρεις βασικούς άξονες: (α) Τον καθορισμό του αντικειμένου προστασίας και των φορέων των δικαιωμάτων, (β) τον προσδιορισμό των δυνατοτήτων επιβολής περιορισμών από το κράτος και (γ) τους περιορισμούς των περιορισμών, τις ασφαλιστικές δικλίδες προστασίας, με κορυφαίο παράδειγμα την αρχή της αναλογικότητας, ώστε οι περιορισμοί

Η Πύλη του Αδριανού, άδεια από τουρίστες την εποχή της πανδημίας. Το lockdown, που συνιστά περιορισμό θεμελιώδους δικαιώματος, είναι συνταγματικά ανεκτό ως μέτρο ή όχι; Ο Ευάγγελος Βενιζέλος στο βιβλίο του δίνει τις απαντήσεις.

να είναι κατάλληλοι, αναγκαίοι και αναλογικοί με στενή έννοια. Κατ' αυτόν τον τρόπο η γενική θεωρία είναι το εργαλείο με το οποίο αξιολογείται πότε ένα μέτρο –από ένα διοικητικό πρόστιμο μέχρι την επιβολή lockdown– είναι συνταγματικά ανεκτό ή όχι. Κατά τον συγγραφέα, τα θεμελιώδη δικαιώματα δεν είναι μόνο υπόθεση του ελληνικού Συντάγματος. Αλλωστε, το πολυεπίπεδο νομικό σύστημα, στο πλαίσιο του οποίου συνυπάρχουν και αλληλεπιδρούν το εθνικό Σύνταγμα, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και η νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου, ο Χάρτης Θεμε-

λιωδών Δικαιωμάτων της Ε.Ε. και οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ενωσης, δεν μπορεί να αμφισβητηθεί, ακόμη και από όσους τονίζουν την ανάγκη διασφάλισης της εθνικής συνταγματικής τάξης. Ο συγγραφέας αξιοποιεί σχετικά τον όρο «επαυξημένο Σύνταγμα», με τον οποίο δεν υπονοείται ότι αλλάζει τυπικά το κείμενο του Συντάγματος, αλλά ότι η ουσιαστική προστασία που προσφέρεται βάσει των δικαιωμάτων εμπλουτίζεται από τις αντίστοιχες εγγυήσεις της ΕΣΔΑ και του ΧΘΔΕΕ και γενικότερα της υπερεθνικής έννομης τάξης. Η ιδέα για το «επαυξημένο Σύνταγμα», άλλωστε, αποτυπώνει τον τρόπο

κατά τον οποίο λαμβάνονται οι πλέον κρίσιμες αποφάσεις, όπως ήδη αποδεικνύει η υπόθεση για τα μη κρατικά πανεπιστήμια.

Στο βιβλίο συνοψίζεται η κλασική διάκριση των «γενεών» δικαιωμάτων, που αναδεικνύονται μέσα από την εξέλιξη της ιστορίας και αποδεικνύεται ότι τα δικαιώματα αλληλοσυνδέονται στη σημερινή πραγματικότητα. Τονίζεται ότι δεν έχουμε απλώς θεμελιώδες δικαίωμα στην ελευθερία ή στην ιδιοκτησία, αλλά και δικαίωμα στην κοινωνική προστασία, στην αξιοπρεπή διαβίωση, σε ένα καθαρό περιβάλλον και ήδη στην προστασία του κλίματος. Ιδιαίτερα επίκαιρη είναι η αναφορά

στις νέες απαιτήσεις προστασίας που αναφύονται σε σχέση με την ιδιωτικότητα τα προσωπικά δεδομένα και την τεχνητή νομοσύνη. Από την ανάλυση αυτών των θεμάτων αποδεικνύεται η ανάγκη διαρκούς ανανέωσης της γενικής θεωρίας.

Η συμβολή του βιβλίου του Ευ. Βενιζέλου είναι σημαντική για πολλούς λόγους. Η νομολογία και η θεωρία συστηματοποιούνται, χωρίς να γίνεται απλή ανασκόπηση αποφάσεων και θεωρητικών τοποθετήσεων. Παράλληλα, αξιοποιείται η ιδέα του «επαυξημένου Συντάγματος», και το κρίσιμο ερώτημα που αναδεικνύεται είναι, μέχρι πού μπορεί να φτάσει η ευελιξία του Συντάγματος χωρίς να χαθεί η αίσθηση ενός κοινά αποδεκτού συνταγματικού «συμβολαίου»;

Ισως η γενική θεωρία των θεμελιωδών δικαιωμάτων να μοιάζει ζήτημα τεχνικό, που αφορά μόνο τη νομική επιστήμη. Ωστόσο, πρόκειται για θέματα ευρύτερης σημασίας, η κατανόηση των οποίων βοηθάει την ίδια την κατανόηση του κράτους. Κατ' αυτόν τον τρόπο, το βιβλίο του Ευ. Βενιζέλου αποτελεί μια σημαντική συμβολή για όποιον θέλει να καταλάβει τον τρόπο με τον οποίο λειτουργεί η ραχοκοκαλιά των θεμελιωδών δικαιωμάτων σε ένα σύνθετο νομικό πλαίσιο.

Η κ. Αικατερίνη Ηλιάδου είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ.

Η ALPHA BANK ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ

SOLD OUT
ΜΕΣΑ ΣΕ 24 ΩΡΕΣ

ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΜΕΣΟΥ:

24 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 21.00
25 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 18.00 & 21.00
26 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 18.00 & 21.00

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ:

28 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 21.00
29 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 18.00 & 21.00
30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 18.00 & 21.00
1^Η ΜΑΙΟΥ 18.00 & 21.00

Η ΦΩΛΑΙΝΑ

SAMUEL D. HUNTER
ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ ΔΑΔΑΚΑΡΙΔΗΣ
ΓΕΩΡΓΙΑ ΜΕΣΑΡΙΘΗ, ΒΑΣΙΛΗΣ ΝΤΑΡΜΑΣ
ΤΖΩΡΤΖΙΝΑ ΠΑΛΑΙΟΘΟΔΩΡΟΥ, ΕΙΡΗΝΗ ΣΤΑΜΑΤΙΟΥ
ΣΚΗΝΟΘΕΣΙΑ ΠΥΓΜΑΛΙΩΝ ΔΑΔΑΚΑΡΙΔΗΣ

ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

ΧΟΡΗΓΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ:

ΕΠΙΣΗΜΟΣ ΧΟΡΗΓΟΣ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΩΝ:

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

Όταν τα μενού βγάζουν γλώσσα

Γιατί τα εστιατόρια μιλούν τόσο εξεζητημένα που δεν καταλαβαίνεις τι τρώς

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΤΖΑΝΝΑΤΟΥ**

Σαλάτα με πέρλες ελαιολάδου ή αέρα παρμεζάνας; Κρέας κοκκινιστό ή αντρεκότ με σάλτσα τοιμιστούρι; Τραχανάς της γιαγιάς ή τραχανάτο του νέου σταρ σεφ της Αθήνας; Και πώς, τέλος πάντων, ένας κόκορας χορεύει pasodoble και τι κάνει μια κολομπίνα πριν από τη νύχτα του γάμου της στο πιάτο μας; Τα τελευταία χρόνια, οπότε και η αθηνναϊκή αλλά και ελληνική κατ' επέκταση εστίαση έχει γνωρίσει μεγάλη άνθηση, αρχίσουμε να βλέπουμε στα μενού διάφορους ευφάνταστους όρους, όπως «γαλάκτωμα εσπεριδοειδών» ή «αφυδατωμένο αγγούρι», αλλά και ολόκληρα μενού και πιάτα να χρησιμοποιούν λέξεις που πλέον δεν έχουν τίποτα το τυπικά γαστρονομικό: «Γένεσις», «Ουτοπία», «Η ανθοδέσμη από τον κήπο του πατέρα μου» είναι ονομασίες αλιευμένες από μενού αθηνναϊκού εστιατορίου, που υπάγεται στην κατηγορία της υψηλής γαστρονομίας, στην οποία και συναντούμε τις περισσότερες γλωσσικές ακροβασίες.

Γαλλικές συνήθειες

Για να εντοπίσουμε την πηγή του εξεζητημένου εστιατορικού λόγου θα πρέπει να γυρίσουμε τον χρόνο πίσω στις δεκαετίες του '60 και του '70 και στη Γαλλία. «Οι Γάλλοι όταν τρώνε θέλουν επίσης να μιλάνε για το φαγητό. Σε αντίθεση με εμάς που τρώμε και μιλάμε για άλλα πράγματα κατά τη διάρκεια του γεύματος. Στη Γαλλία, για να αποκτήσει νόημα η υψηλή γαστρονομία πρέπει να μιλήσουμε για αυτήν», σημειώνει ο «Δειπνοσοφιστής», διανοούμενος της γεύσης, Χρίστος Ζουράρις. Μέχρι κάποια στιγμή, ωστόσο, «όταν ονομάζαμε ένα φαγητό, γνωρίζαμε ακριβώς τι ήταν». Από τη μία υπήρχαν οι παραδοσιακές συνταγές, που αποτελούσαν ούτως ή άλλως μέρος του πολιτιστικού μας «μπτρώου», και από την άλλη, κωδικοποιημένες συνταγές που εισήγαγαν στην κουζίνα μεγάλοι μάγειρες και παγιώθηκαν.

Τα τελευταία χρόνια όμως, ο γαστρονομικός κόσμος έχει φέρει τους σεφ στο προσκήνιο, πριμοδοτώντας τους με το στάτους ενός σταρ (και σίγουρα η δημοφιλία των τηλεοπτικών μαγειρικών σόου έχει παίξει τον ρόλο της). «Οι σεφ πλέον δεν θέλουν να μιμούνται ο ένας τον άλλον, αλλά ο καθένας θέλει να αναδειχθεί μέγας δημιουργός

και κατόπιν δίνει τη δική του συνταγή. Για να συμβολοποιηθεί λοιπόν από άλλους ομοτέχνους του, αρχίζει και χρησιμοποιεί έναν εξεζητημένο λόγο ως αυτόνομος δημιουργός», εξηγεί ο Χρ. Ζουράρις.

Οι μάγειρες-σταρ, λοιπόν, προσπαθούν με τα μενού τους να δομήσουν μια ιστορία, στην οποία πρωταγωνιστές μπορεί να είναι από το concept του ιδίου του χώρου ενός εστιατορίου μέχρι και οι γλωσσικές περιγραφές των πιάτων, που κάποιες φορές θέλουν πάση θυσία να πουν μια ιστορία που πάει πέρα από το φαγητό. «Voyage» (ταξίδι) βλέπουμε να βαφτίζεται το μενού γνωστού Έλληνα σεφ· «Ακρον Αωτον» και «Ακρον», δύο ξεχωριστά μενού σε ένα από τα εστιατόρια άλλου.

«Όλα αυτά είναι και ένας τρόπος πολλές φορές να δικαιολογηθεί μια υψηλότερη τιμή, να πειστεί ο πελάτης και να πληρώσει το κάτι παραπάνω», σχολιάζει από την πλευρά του και ο σεφ Περικλής Κοσκινάς. Ενώ η Cookoovaya, πίσω από την οποία βρίσκεται, παραμένει ένα εστιατόριο υψηλών αξιών-

ων, ο σεφ δεν θέλησε να διαβεί ποτέ τον κόσμο της γλωσσικής και γαστρονομικής υπερβολής και έτσι το μενού του βασίζεται απολύτως στην περιγραφική κυριολεξία, όπως «αθηνναϊκή σαλάτα», αλλά και «μπάνκο» ή «μπουρδέτο», που αντιστοιχούν σε πατροπαράδοτα πιάτα της ιδιαίτερης πατρίδας του, Κέρκυρας.

«Ποίηση στη βιβλιοθήκη»

«Είναι υπερβολή το πολύ αφηγημα. Αν κάποιος θέλει να διαβάσει ποίηση, μπορεί να πάει σε μία βιβλιοθήκη», λέει γελώντας. Ο κ. Κοσκινάς πιστεύει πως αυτή τη στιγμή σχεδόν «κατεβαίνουν» από την κορυφή της γλωσσικής γαστρονομικής υπερβολής, βλέποντας πως ήδη πολλά καλά εστιατόρια τείνουν προς την απλότητα. Φτάνει, όπως λέει, και η γλώσσα που χρησιμοποιεί ενίοτε ο σχετικός τύπος, όπου γράφονται κριτικές και ο αναγνώστης «νομίζει ότι έχουν κρίνει τη

συμφωνική της Νέας Υόρκης».

Θα συμφωνήσει και ο «Δειπνοσοφιστής» πως όλα αυτά είναι περισσότερο «μια προσπάθεια εντυπωσιασμού παρά ουσιαστικής μαγειρικής επιπόνησης». Που μπορεί πραγματικά να μη σημαίνουν και κάτι: τι έχει να προσφέρει στη γαστρονομία μια «αποδομημένη χωριάτικη» ή ένας «αποδομημένος μουσακάς» πέρα από ένα food styling που είναι επαρκώς φωτογραφίσιμο για το Instagram; Ομοίως και οι ταλαιπωρημένοι «αφροί», οι οποίοι «δεν έχουν καμία γεύση και για αυτό σιγά σιγά εξαφανίζονται, ήταν ένα πυροτέχνημα».

Συν τοις άλλοις, αυτός ο καταιγισμός όρων και περιγραφών αποτελεί τελικά και μία συνεχή διάσπαση από την ίδια την απόλαυση του φαγητού. «Έχεις πάει με τη γυναίκα σου ή τους φίλους σου να φάτε κάπου και να αφιερώσετε λίγο χρόνο στους εαυτούς σας και ξαφνικά δεν είστε εσείς το επίκεντρο, αλλά ο μάγειρας, ο εστιατορας, ο σερβιτόρος. Είναι πολύ ενοχλητικό αυτό», δεν κρύβει ο σεφ της Cookoovaya.

«Όταν στον πελάτη λένε ότι

θα μπει σε ένα εστιατόριο που είναι ο μέγας δημιουργός, ουσιαστικά μπαίνει με το κεφάλι σκυφτό και περιμένει να ταπεινωθεί μέσα. Βγαίνοντας, βέβαια, θα πει στους φίλους του την επόμενη μέρα πως πέρασε μια μαγεία», συνοψίζει και ο κ. Ζουράρις σε λίγες γραμμές, καταδεικνύοντας ένα από τα προβλήματα της σύγχρονης υψηλής γαστρονομίας.

Ενας καλοφαγάς δικηγόρος του διαβόλου θα έλεγε πως ο πελάτης που ξέρει πραγματικά από φαγητό, απωθείται από τα πολλά λόγια. Και πράγματι, έτσι είναι, μιας και όλοι αυτοί οι γλωσσικοί κώδικες επί της ουσίας επινοήθηκαν για να απευθυνθούν και να προσελκύσουν τους γαστρονομικά «αδαείς», θα υποστηρίξει ο Χρ. Ζουράρις. «Στην ουσία, δηλαδή, τους Αμερικανούς. Μέχρι πριν από 30 χρόνια η γαλλική γλώσσα ήταν αυτή που δεν μπορούσες να παρακάμψεις γαστρονομικά, και ξαφνικά επικράτησε το αγγλικό λεξιλόγιο».

Αν δούμε πάντως το ποτήρι μισογεμάτο, ήδη κάτι αρχίζει και αλλάζει. «Αυτό που έλεγα πάντα στους σεφ ήταν ότι είχαμε μια καταπληκτική κουζίνα που όμως είχε γίνει ρουτινιάρικη, ήθελε ένα ξεκαθάρισμα και μια απλούστευση στις γεύσεις, αλλά και να επεκταθεί και να διευρυνθεί με λαϊκά προϊόντα. Και τώρα βλέπουμε τι ωραία λαϊκά υλικά χρησιμοποιούν πολλοί νέοι σεφ, που κάποτε ήταν αδιανόητο να βρουν χώρο σε ένα καλό εστιατόριο», θα καταλήξει ο «Δειπνοσοφιστής».

Ψωμί χωρίς ψωμί

Πράγματι, τα κόρτα, τα φασόλια και κάθε πρώτη ύλη της ελληνικής «cucina povera» πλέον αναδεικνύονται απενοχοποιημένα σε κάθε βαθμίδα της εστίασης, γενόμενα συχνά και το γλωσσικό/αφηγηματικό της επίκεντρο. Αραγε μια μέρα θα σταματήσουμε να βλέπουμε αντίστοιχα στους καταλόγους όρους που σχεδόν κοντράρουν σε υπερβολή εκείνο το «ψωμί χωρίς ψωμί» («breadless bread») που σέρβιρε ο Ρέιφ Φάινς στην ταινία «The Menu»; Ίσως, αν μαγειρικές φιλοσοφίες σαν αυτήν του Περικλή Κοσκινά εφαρμοστούν παντού: «Κάνουμε αυτό που πρέπει: περιγράφουμε για να δει ο άλλος τι τρώει, με ποιον τρόπο είναι μαγειρεμένο, να αναφέρονται τα αλεργιογόνα. Αυτή είναι η δουλειά μας και δεν χρειάζεται να δείξουμε ότι είμαστε κάτι άλλο από αυτό που είμαστε».

Όταν το φαγητό χρειάζεται μετάφραση

Της **ΝΕΝΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

«**Στο πιάτο** θα βρείτε μια λεπτεπίλεπτη εμουλσιόν μαύρου σκόρδου, πάνω στην οποία αναπαύεται ένα διακριτικά charred φιλέτο λαβρακιού, συνοδευόμενο από κώμα μαύρης ελιάς και ντελικάτες πέρλες βαλσαμικού. Η σύνθεση ισορροπεί με έναν αέρινο αφρό φινόκιο, μια φίνα καραμέλα τσίλι και τραγανή tuile παρμεζάνας, ενώ μια υποψία στάχτης πράσου και λάδι βοτάνων ψυχρής εκκύλισης ολοκληρώνουν το γαστρονομικό τοπίο. Δίπλα στο ψάρι θα βρείτε μια ζαμπαγιόν σολομού, κρεμέ λεμονιού και κονφί σταφυλιού. Το σύνολο κορυφώνεται με έναν διακριτικό αέρα βασιλικού και μια μεταξένια μπαβαρουάζ κουνουπιδιού, πέπλο από σμέουρα και εσπούμα καλαμποκιού,

δημιουργώντας μια πολυεπίπεδη εμπειρία υφών και αρωμάτων».

Μια τέτοια περιγραφή θα μπορούσε να είναι αληθινή, αν δεν ήταν σκόπιμα φτιαγμένη έτσι ώστε να πατάει με το ένα πόδι στην πραγματικότητα και με το άλλο στην υπερβολή. Οι περισσότερες από αυτές τις λέξεις υπάρχουν όντως στους καταλόγους εστιατορίων, βεβαίως δεν συναντιούνται όλες μαζί στο ίδιο πιάτο. Όταν τις δούμε στοιβαγμένες στη σειρά, καταλαβαίνουμε άραγε τι τρώμε;

Αν προσπαθήσει κανείς να τις ταξινομήσει, προκύπτει ένα μικρό λεξικό αυτής της τάσης. Υπάρχουν πρώτα οι γαλλικές λέξεις που εδώ και αιώνες μάς σύστησαν τεχνικές μαγειρικής – velouté, consommé, sabayon. Υπάρχουν έπειτα οι υφές της λεγόμενης μο-

ντερνιστικής μαγειρικής: foam, espuma, fluid gel, σφαίρες. Ακολουθούν οι λέξεις της «σκηνογραφίας» του πιάτου, όπως κώμα, στάχτη, σκόνη, tuile, που περιγράφουν περισσότερα την εικόνα, την επεξεργασία του υλικού. Προστίθενται οι τεχνικές συντήρησης ή ωρίμανσης, όπως confit, cured, fermented και, τέλος, οι ποικτικές, εντελώς αχρείαστες επιφανειακές περιγραφές, όπως είναι το καρβουνισμένο ή ο αέρας. Ενίοτε κοπανιστός.

Ζούμε σίγουρα σε μια περίοδο όπου η γλώσσα της γαστρονομικής δημοσιογραφίας, και κατ' επέκταση των εστιατορικών καταλόγων, έχει διευρυνθεί εντυπωσιακά. Όλες αυτές οι λέξεις μπορεί να έχουν νόημα στην κουζίνα. Όμως όταν περνούν αυτούσιες στον κατάλογο και στη συνέχεια

επαναλαμβάνονται από τον σερβιτόρο στο τραπέζι, το πιάτο αποκωδικοποιείται πριν καν φαγωθεί και η εμπειρία αλλάζει. Η ροή του δειπνού διακόπτεται, η αυθόρμητη απόλαυση μπαίνει σε παύση. «Δεν θέλω να το μάθω, θέλω να το φάω», έλεγε ο Γιώργος Κωνσταντίνου στην ταινία «Χτυποκάρδια στο θρανίο» (1963).

Θυμάμαι, όσο ήμουν στο πανεπιστήμιο, στο μάθημα Ανάλυση Δημοσιογραφικού Λόγου του Περικλή Πολίτη στο ΑΠΘ, να εντοπίζουμε συχνά τα βασικά προβλήματα ορολογίας και μεθοδολογίας που θέτει ο λόγος των επαγγελματιών της ενημέρωσης, μόλις η γαστρονομία είχε αρχίσει να απασχολεί τον Τύπο. Αναλύαμε κειμενικά σύνολα και φαινόταν αστέιο το πώς μια λέξη μπορούσε να αποκτήσει νέα σημασία μέσα

σε συγκεκριμένο δημοσιογραφικό περιβάλλον. Σήμερα συννηθίζουμε εκφράσεις όπως «μπιστρονομική φινέτσα» ή «ζυμωμένη ντομάτα».

Οι δημοσιογράφοι του γαστρονομικού ρεπορτάζ έχουμε ζήσει τα τελευταία είκοσι χρόνια από κοντά την άνοδο και την πλήρη εγκαθίδρυση αυτής της νέας γλώσσας της γαστρονομίας. Μέσα σε αυτά τα χρόνια έχουμε αναγκαστεί, καλώς ή κακώς, να δοκιμάσουμε τροφές... δύσκολες: από ωμό συκώτι πουλερικού μέχρι αφυδατωμένο πρωτόγαλα. Και βέβαια, δεν είναι όλα κακά. Έχουμε δει πιάτα που συγκινούν πραγματικά, έχουμε βιώσει σιωπές ευχαρίστησης, εκρήξεις ενθουσιασμού στο μικρό τερούαρ του στόματός μας. Ωστόσο, η ίδια αυτή δημιουργική ορμή γεννάει συχνά και μια εντυπωσιακή λίστα

ατοπημάτων. Δεν θα ξεχάσω ποτέ μια φρικτή φάβα που σερβιρίστηκε μέσα σε γυάλινη φοντανιέρα, στην οποία είχαν στερεώσει έναν μικρό σωλήνα που παρήγε καπνό, μια κάπως φιλόδοξη αναπαράσταση, όπως μας εξήγησαν, του ηφαιστείου της Σαντορίνης, εκεί βρισκόμουν. Η γεύση από το καμένο πέλετ που προκαλούσε το τεχνητό κάπνισμα γέμισε το στόμα και τα ρουθούνια μου. Αρχισα να βήχω, με τον σερβιτόρο σκυμμένο από πάνω μου, να περιμένει κάποιο σημάδι συγκατάβασης ή εντυπωσιασμού, ενώ τα μάτια μου είχαν ήδη δακρύσει.

Η γαστρονομία, όταν φορτώνεται υπερβολικά με αφήγηση και σκηνογραφία, κινδυνεύει να απομακρυνθεί από το πιο απλό της νόημα. Το φαγητό δεν χρειάζεται πάντα μετάφραση.

Η Ρούμενα Μπουζάροβσκα έμαθε ελληνικά από τη γιαγιά της, η οποία καταγόταν από τα Γιαννιτσά. «Όταν είμαι στην Ελλάδα, στις καθημερινές επαφές μου τα χρησιμοποιώ», λέει η συγγραφέας.

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Μένει σε μια περιοχή έξω από τα Σκόπια, στο Μαύροβο, σε ένα σπίτι που έκτισε ο Έλληνας παππούς της. Μου δείχνει στην οθόνη το βιβλίο του: «Γιατρός σε τρεις πολέμους» του Στέφανου Χουζούρη. Τώρα το διαβάζει στα ελληνικά. Θεία της Ρούμενα Μπουζάροβσκα είναι η Ελληνίδα συγγραφέας Ελενα Χουζούρη.

Η ίδια μιλάει, αλλά δεν διαβάζει όσο άνετα θα ήθελε ελληνικά και κάνει μαθήματα. «Τώρα βρίσκομαι στο Β2 επίπεδο. Πιστεύω σε δύο-τρία χρόνια να μιλάω και να διαβάζω με ευχέρεια». Οι έπαινοί μου τη βρίσκουν αμετακίνητη. Προτιμάει για τις συνεντεύξεις της τα αγγλικά. «Έχω σπουδάσει γερμανικά και ρωσικά, προφανώς μιλάω αγγλικά και επίσης πολύ καλά σερβικά, αλλά τα ελληνικά είναι πολύ δύσκολη γλώσσα. Όταν είμαι στην Ελλάδα, στις καθημερινές επαφές μου, στον δρόμο ή σε ένα δείπνο με φίλους, τα χρησιμοποιώ, αλλά σε μια πιο επίσημη περίπτωση, όπως μια συνέντευξη όπου το επίπεδο είναι υψηλότερο και πρέπει να μεταφέρω αφηρημένες έννοιες, όχι».

Τα βιβλία της 45χρονης συγγραφέως, μεταφράστριας και καθηγήτριας Αμερικανικής Λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο των Σκοπίων Ρούμενα Μπουζάροβσκα έχουν μεταφραστεί σε περισσότερες από δεκαπέντε γλώσσες και στα ελληνικά (εξαιρετικά, από την Αλεξάνδρα Ιωαννίδου για τις εκδόσεις Gutenberg). Η συλλογή διηγημάτων «Ο άντρας μου» θα παρουσιαστεί σε λίγες μέρες στο ΚΠΙΣΝ, στο φεστιβάλ WOW - Women of the World Athens. Αφηγήσεις γυναικών που αποδέχονται αδιαμαρτύρητα τους προκατασκευασμένους ρόλους τους, άλλες που ζουν μέσα σε μια αποπνικτική προσδοκία δίπλα σε κακοποινιτικούς συζύγους, με μια γραφή άμεση, κοφτερή, τολμηρή, σαρκαστική, με αποκαλυπτική ευκρίνεια και ειλικρίνεια. Η Μπουζάροβσκα είναι με το μέρος των γυναικών, αλλά δεν τους χαρίζεται κιόλας. Σε λίγο καιρό θα κυκλοφορήσει στα ελληνικά το νέο της μυθιστόρημα «Τόνι» (εκδ. Gutenberg) για «έναν τοξικό άντρα που καταστρέφει τις ζωές των γυναικών και τη δική του». Εκεί μεσολαβήσει και άλλη μια συλλογή διηγημάτων, «Δεν πάω πουθενά».

Στη συζήτησή μας δπλώνει φανατική θεατής των ταινιών του Λάνθιμου: «Μου κάνει μάλιστα εντύπωση που υπάρχουν Έλληνες που δεν τον θεωρούν και τόσο καλό. Κλασικό παράδειγμα βαλκανικής στενομυαλιάς, νομίζω, να έχεις κάτι τόσο καλό και να μην το εκτιμάς. Εγώ έχω δει όλες του τις ταινίες και λατρεύω το σαρκαστικό του βλέμμα, τον θεωρώ καταπληκτικό. Πιστεύω πως η «Βουγονία» είναι η καλύτερη ταινία του».

Η Μπουζάροβσκα αναφέρεται και στις ελληνικές καταβολές της: «Ο παππούς μου ήταν από τον Κολινδρό, πολύ κοντά στη Θεσσαλονίκη. Ήταν φοιτητής Ιατρικής και πολέμησε στον Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο στο πλευρό των

κομμουνιστών. Εκδιώχθηκε λόγω των πολιτικών του φρονημάτων από την Ελλάδα το 1949 και πήγε στην Τασκένδη. Εκεί γνωρίστηκε με τη γιαγιά μου με καταγωγή από τα Τρίκαλα, επίσης εξόριστη λόγω των κομμουνιστών αδελφών της. Στην Τασκένδη γεννήθηκαν η μητέρα και η θεία μου. Τη δεκαετία του '60 μετακόμισαν στα Σκόπια, περιμένοντας να πέσει η χούντα για να μπορέσουν να επαναπατριστούν. Δυστυχώς, η γιαγιά μου πέθανε, στο μεταξύ, 48 μόλις χρόνων από καρκίνο. Ο παππούς μου επέστρεψε στη Θεσσαλονίκη για να ασκήσει την ιατρική (ήταν παιδίατρος) και ξαναπαντρεύτηκε τη δεύτερη γιαγιά μου, μια Σλαβομακεδόνησκα από τα Γιαννιτσά, με την οποία ήμουν πολύ δεμένη. Ήταν εκείνη που με έμαθε ελληνικά».

— **Έχετε επαφή με την ελληνική λογοτεχνία;**

— Η ελληνική λογοτεχνία είναι απομονωμένη. Ενώ είναι πολύ ζωντανή και ανεπτυγμένη, παραμένει περιορισμένη στην Ελλάδα. Δεν βλέπεις πολλούς Έλληνες συγγραφείς σε βαλκανικά φεστιβάλ ή αλλού, να συμμετέχουν στον ευρωπαϊκό λογοτεχνικό κύκλο. Οι κουλτούρες των βαλκανικών χωρών έχουν ομοιότητες, αλλά οι ιστορίες τους είναι πολύ διαφορετικές. Δεν μπορείς, για παράδειγμα, να περιγράψεις την εξέλιξη της

ελληνικής λογοτεχνικής σκηνής, ιδιαίτερα της σύγχρονης, με τους ίδιους όρους με εκείνη των υπόλοιπων βαλκανικών χωρών καθώς κάθε χώρα έχει διανύσει πολύ διαφορετικές πολιτικές και κοινωνικές διαδρομές. Οι τάσεις μεταξύ Ελλάδας και πρώην Γιουγκοσλαβίας δεν είναι οι ίδιες. Υπάρχει μια μετα-γιουγκοσλαβική σκηνή στην οποία δεν ανήκει η Ελλάδα. Ούτε η Βουλγαρία ή η Αλβανία.

— **Ποιοι Έλληνες λογοτέχνες έχουν μεταφραστεί στη χώρα σας;**

— Οι «κλασικοί» κυρίως, όπως ο Καβάφης, ο Σεφέρης, ο Ελύτης, ο Ρίτσος, ο Καζαντζάκης.

— **Αισθανθήκατε ποτέ ξένη ή ανεπιθύμητη στην Ελλάδα;**

— Η εθνικιστική προπαγάνδα με τα ψέματα που διακινούν οι πολιτικοί έχει αναμφισβήτητη επηρεάσει τον τρόπο που με βλέπουν κάποιοι, πιστεύω όμως ειλικρινά πως μετά τη συμφωνία των Πρεσπών τα πράγματα εξομαλύνθηκαν και οι άνθρωποι άφησαν ανακουφισμένοι πίσω τους αυτήν τη διαμάχη. Ιδιαίτερα στους λογοτεχνικούς κύκλους έχω γίνει αποδεκτή με πολύ θετική διάθεση, αγάπη και σεβασμό.

Το δικό της «#MeToo»

Η Ρούμενα Μπουζάροβσκα πρωτοστάτησε το 2018 σε μια

ομάδα επτά γυναικών που ηγήθηκαν του κινήματος #MeToo στη χώρα τους, με τίτλο «Τώρα μιλάω». Την ρωτάω αν οι γυναίκες στη Βόρεια Μακεδονία περνούν πιο δύσκολα απ' ό,τι σε άλλες βαλκανικές χώρες: «Οχι, δεν θα το έλεγα. Αντιμετωπίζουν τα ίδια προβλήματα. Προσφάτως καταγράφεται μια αύξηση στις γυναικοκτονίες, θεωρώ όμως ότι είναι αποτέλεσμα της διαφθοράς και της θεσμικής αδιαφορίας. Η αστυνομία δεν αντιδρά».

— **Τι λέτε «τώρα», που δεν τολμούσατε να αρθρώσετε νωρίτερα;**

— Αποφασίσαμε να μιλήσουμε ανοικτά για κάποια περιστατικά κακοποίησης στα οποία ήμασταν θύματα, να μοιραστούμε δημοσίως τις προσωπικές ιστορίες μας. Θέλαμε να τονίσουμε με αυτόν τον τρόπο πως δεν έχει σημασία η χρονική συγκυρία που θα αποφασίσει μια γυναίκα να μιλήσει, σημασία έχει να αποφασίσει να το κάνει. Γιατί ένα από τα πιο μισογυνικά και αντιφεμινιστικά επιχειρήματα που χρησιμοποιείται σε αυτές τις περιπτώσεις είναι το «γιατί δεν μίλησε 20 χρόνια πριν, γιατί τώρα;». Υπάρχουν πολλοί λόγοι που δεν μιλούσαμε, με βασικότερο το ότι το σύστημα δεν μας προστατεύει, δουλεύει εναντίον μας. Γι' αυτό δεν έχει σημασία εάν μίλησα τότε ή όχι, μιλάω τώ-

ρα και οφείλεις να με ακούσεις.

— **Η ανάρτηση που είχατε κάνει («είμαι 22 και βρίσκομαι ξαπλωμένη τσιτσιδι σε ένα κρεβάτι χειρουργείου στην κεντρική κρατική κλινική. Δεν ξέρω γιατί πρέπει να είμαι εντελώς γυμνή γι' αυτή την εγχείρηση. Μέχρι σήμερα δεν έχω καταλάβει το γιατί. Ο αναισθησιολόγος μπαίνει στο δωμάτιο και στέκεται πίσω μου: “Ούου, νέο κρέας” αναφωνεί πριν μου κάνει την ένεση. Το δωμάτιο είναι γεμάτο γιατρούς και νοσοκόμες, κανείς όμως δεν λέει λέξη») είναι μια ιστορία που ακούσατε ή ένα προσωπικό βίωμα;**

— Προσωπικό. Συνειδητοποίησα όψιμα πως φέρω ένα ψυχολογικό τραύμα από τον τρόπο που με έχουν αντιμετωπίσει ιατρικά οι εκάστοτε γυναικολόγοι μου. Σύμφωνα με εκείνους ήμουν άρρωστη, γιατί έκανα το λάθος/αμαρτία να είμαι ένα σεξουαλικό ον, είχα γυναικολογικά προβλήματα γιατί δεν καθόμουν σπίτι μου να κάνω παιδιά. Κάθε φορά που πήγαινα στον γυναικολόγο, οποιοδήποτε κι αν ήταν το πρόβλημά μου, από τους έντονους πόνους περιόδου μέχρι την ενδομητρίωση και τα ινομυώματα που μου παρουσιάστηκαν αργότερα, η απάντηση που έπαιρνα ήταν μία: «Τεκνοποιήσε και όλα θα περάσουν». Τι σόι ιατρική συμβουλή είναι αυτή; Ή αυτό ή «φταίει το στρες από τα πολλά ταξίδια». Μου έλεγαν, λοιπόν, πως είμαι άρρωστη επειδή είμαι μια γυναίκα που ταξιδεύει και έχει καριέρα αντί να κάθεται σπίτι της και να κάνει παιδιά· αυτή είναι η νοσηρή, πατριαρχική νοοτροπία στην οποία εκτέθηκα εγώ και ποιος ξέρει πόσες ακόμη γυναίκες σαν κι μένα.

— **Αναφέρεστε στα διηγήματά σας στη μεσαία τάξη. Οι ταξικές αντιθέσεις στη χώρα σας είναι μεγάλες;**

— Προέρχομαι από τη μεσαία τάξη, άρα ανήκω στους προνομιούχους. Όμως, ναι, η ψαλίδα ανάμεσα στους πλούσιους και στους φτωχούς μεγαλώνει. Υπάρχει στη χώρα μου μια νέα «υψηλή κοινωνία» καπιταλιστών. Πριν από χρόνια υπήρχε η «κόκκινη μπουρζουαζία», άνθρωποι που συγκέντρωσαν τον πλούτο στα χέρια τους. Τώρα έχουμε αυτή την πάρα πολύ πλούσια διεφθαρμένη ελίτ που ασχολείται με τον κατασκευαστικό τομέα, κτίρια, εργοστάσια κ.λπ. Πολλοί από αυτούς έχουν ιδιοκτησία και στην Ελλάδα, αγοράζουν ακίνητα κυρίως σε μέρη που είναι κοντά στη θάλασσα, όπως έξω από τη Θεσσαλονίκη, στη Χαλκιδική.

— **Ποια κοινωνική τάξη προταγωνιστεί στη Βόρεια Μακεδονία;**

— Δυστυχώς, τον κύριο λόγο αυτήν την περίοδο έχουν οι πολιτικές ελίτ που κυβερνούν τη χώρα και κατασπαταλούν τους πόρους της. Η διαφθορά, με πρωτεργάτες τα κόμματα εξουσίας, καταστρέφει τη χώρα.

Οι Έλληνες απουσιάζουν

Δεν βλέπεις πολλούς Έλληνες συγγραφείς σε βαλκανικά φεστιβάλ ή αλλού, να συμμετέχουν στον ευρωπαϊκό λογοτεχνικό κύκλο. Οι κουλτούρες των βαλκανικών χωρών έχουν ομοιότητες, αλλά οι ιστορίες τους είναι πολύ διαφορετικές.

Από τις 27 έως τις 30 Μαρτίου το Κέντρο Πολιτισμού Ιδρυμα Σταύρος Νιάρχος, σε συνεργασία με το WOW Foundation, διοργανώνει το φεστιβάλ WOW - Women of the World Athens. Την Παρασκευή (27/3) θα παρουσιαστεί «Ο άντρας μου», η σκηνική έκδοχή των διηγημάτων της Ρούμενα Μπουζάροβσκα σε σκηνοθεσία Μαρίας Μαγκανάρη, στον Φάρο ΚΠΙΣΝ (στις 18.30).

“
Υποκλιθείτε στον Λάνθιμο
Μου κάνει εντύπωση που υπάρχουν Έλληνες που δεν θεωρούν τον Λάνθιμο και τόσο καλό. Κλασικό παράδειγμα βαλκανικής στενομυαλιάς. Εγώ έχω δει όλες του τις ταινίες. Πιστεύω πως η «Βουγονία» είναι η καλύτερη.

Η Αμαλία Καβάλη και η **Μαρία Σκουλά** στην παράσταση «Ο άντρας μου».

ΜΑΡΙΑ ΤΟΥΤΕΣ

4ΤΡΟΧΟΙ

ΤΟ ΠΡΩΤΑΘΛΗΜΑ
ΑΡΧΙΖΕΙ!

ΚΥΡΙΑΚΗ
29/3

